

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΑΚΗΣ • ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ • ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΚΩΣΤΑΡΑ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΚΡΗ • ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ • ΜΑΡΙΑ ΞΕΣΤΕΡΝΟΥ
ΛΟΥΚΙΑ ΟΡΦΑΝΟΥ • ΑΛΕΞΙΑ ΣΤΑΜΟΥΛΗ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ - Βιβλίο μαθητή/μαθήτριας

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

**BIBΛIO
ΜΑΘΗΤΗ/ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ**

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια-Αξιολογήτρια

Τσώνη Αναστασία

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Ιωαννίδου Ελισάβετ

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Γεωργοπούλου Σωτηρία

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Τριανταφύλλου Σοφία

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Παπαβασιλείου Σπυρίδων

Διπλωματούχος Γραφιστικής

Υπεύθυνη του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης

Βασιλική Βαρτζιώτη, Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ,
μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

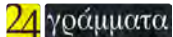
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΑΚΗΣ • ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ • ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΚΩΣΤΑΡΑ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΑΚΡΗ • ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ • ΜΑΡΙΑ ΞΕΣΤΕΡΝΟΥ
ΛΟΥΚΙΑ ΟΡΦΑΝΟΥ • ΑΛΕΞΙΑ ΣΤΑΜΟΥΛΗ

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ
ΜΑΘΗΤΗ/ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ 24 γράμματα

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Επιστημονική υπεύθυνη:	Μαρία Ξέστερνου <i>Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Εφαρμογών Λογισμικού στα φιλολογικά μαθήματα, Τμήμα Φιλολογίας, Παν/μιο Πελοποννήσου</i>
Ειδήμων γνωστικού αντικειμένου:	Παναγιώτης Γάκης <i>Επίκουρος Καθηγητής επί θητεία Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Παν/μιο Πελοποννήσου</i>
Συγγραφική ομάδα:	Παναγιώτης Γάκης <i>Επίκουρος Καθηγητής επί θητεία Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Τμήμα Φιλολογίας, Παν/μιο Πελοποννήσου</i> Θεόδωρος Κόκκινος <i>Φιλολόγος στη δημόσια Β/βάθμια εκπ/ση, διδάσκων στην Γ/βάθμια εκπ/ση (Δρ Διδακτικής φιλολογικών μαθημάτων)</i> Ευφροσύνη Κωσταρά <i>Φιλολόγος, μέλος ΕΔΙΠ, Παν/μιο Πατρών (Δρ Νεοελληνικής Φιλολογίας – Θεατρολογίας)</i> Βασιλική Μακρή <i>Φιλολόγος, διδάσκουσα στην Γ/βάθμια εκπ/ση (Δρ Γλωσσολογίας)</i> Βασίλειος Μανουσάκης <i>Μέλος ΕΕΠ, Παν/μιο Πατρών (Δρ Αγγλικής Φιλολογίας)</i> Μαρία Ξέστερνου <i>Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Εφαρμογών Λογισμικού στα φιλολογικά μαθήματα, Τμήμα Φιλολογίας, Παν/μιο Πελοποννήσου</i> Λουκία Ορφανού <i>Φιλολόγος στη δημόσια Β/βάθμια εκπ/ση (ΜΔΕ)</i> Αλεξία Φωτεινή Σταμούλη <i>Φιλολόγος, μέλος ΕΔΙΠ, Παν/μιο Πατρών (ΜΔΕ στη Βυζαντινή Φιλολογία & Λαογραφία, Δρ Ιστορίας)</i>
Παιδαγωγική επικύρωση αντικειμένου:	Μαρία Ξέστερνου
Σύμβουλοι παρακολούθησης σε παιδαγωγικά θέματα:	Ευφροσύνη Κωσταρά Συμεών Νικολιδάκης
Κριτικός αναγνώστης:	Χρήστος Βλάχος <i>Επίκουρος, Καθηγητής Γλωσσολογίας, Τμ. Φιλολογίας, Παν/μιο Πατρών</i>
Συντονισμός ομάδας σχεδιασμού και ανάπτυξης:	Ευφροσύνη Κωσταρά
Συντονισμός και επιμέλεια έκδοσης:	Γεώργιος Μπίκος Μαρία Ξέστερνου
Γλωσσική-φιλολογική επιμέλεια:	Δήμητρα Ιωαννίδη, Συμεών Νικολιδάκης
Επιστημονική υπεύθυνη ψηφιακού εμπλουτισμού, παιδαγωγική τεκμηρίωση:	Μαρία Ξέστερνου
Ψηφιακός εμπλουτισμός-τεχνική ανάπτυξη:	Αναστασία Τσεσμελή <i>Εικαστικός, εκπαιδευτικός στη Β/βάθμια εκπ/ση</i>
Επικύρωση ψηφιακού αντικειμένου:	Ευφροσύνη Κωσταρά <i>Επιμορφώτρια Β΄ Επιπέδου ΤΠΕ</i> Λουκία Ορφανού <i>Επιμορφώτρια Β΄ Επιπέδου ΤΠΕ</i>
Κριτικός αναγνώστης:	Χρήστος Βλάχος, Επίκουρος, Καθηγητής Γλωσσολογίας Νίκος Αντερριώτης, Δρ Φιλολογίας, εκπαιδευτικός Β/βάθμιας εκπ/σης Γεώργιος Μπίκος, Σύμβουλος Εκπαίδευσης
Σελιδοποίηση-γραφιστική επιμέλεια:	Matrix Design www.matrixdesign.gr
Σχεδίαση εξωφύλλου:	24 γράμματα
Συντελεστές εικονογράφησης:	Ευφροσύνη Κωσταρά, Βασιλική Μακρή, Λουκία Ορφανού, Αλεξία Φωτεινή Σταμούλη, Δέσποινα Δούκα, Νίκη Μισαηλίδη, Ελένη Χατζημαυρουδί

Ευχαριστίες στους ακόλουθους φορείς και πρόσωπα, των οποίων τα έργα αξιοποιήσαμε στην έντυπη/ψηφιακή μορφή αυτού του σχολικού βιβλίου και των Τετραδίων:

alexiou-surgery.gr, alfavita.gr, Animal Ethics, ΑΠΘ, Αρκά, Αρχαιολογία και Τέχνες, asigasto.gr, ASTRONIO, Αυτόματων (περ.), Βαρβαρούση Λ., blogs.sch.gr, Business Daily, Βουλή των Ελλήνων, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Γραφείο της UNICEF στην Ελλάδα, childcom.org.cy, cnn.gr, collections.otegroupmuseum.gr, commission.europa.eu, consilium.europa.eu, demopaideia.gr, Δερμεντζόγλου Γ., Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, διαΝΕΟσις, digitalculture.gov.gr, dione.lib.unipi.gr, ΕΑΠ, ec.europa.eu, ECOOC, edtech.gr, eea.europa.eu, emaze.com, eriane.elemedu.upatras.gr, Εθνική Λυρική Σκηνή, Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου, Ελληνική Αστυνομία, Ελληνική Επιτροπή Βιοηθικής, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ), epipsi.gr, EPLD, eriane.elemedu.upatras.gr, EPT, eures.europa.eu (EURES), eur-lex.europa.eu, europa.eu, europarl.europa.eu, europeana.eu, european-union.europa.eu, europeartradio, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, freedomtv.gr, freepik.com, gnomikologikon.gr, greece.representation.ec.europa.eu, Ηθική (περ.), hub.uoa.gr, ia.eferrit.com, ΙΑΣΩ, ibm.com, Ίδρυμα Λαμπράκη, Ίδρυμα Μειζονος Ελληνισμού, Ίδρυμα Μποδοσάκη, ΙΚΥ, in.gr, ins.web.auth.gr, Ionian TV, IPORTA, iStock, ΚΕΔΕ, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Ερευνών για θέματα ισότητας (ΚΕΘΙ), ΚΟΘ, ladylike.gr, lagaris.gr, lawspot.gr, learning-corner.learning.europa.eu, LiFO, living-democracy.com, localit, maxmag.gr, medusa.libver.gr, millardwestcatalyst.com, mixanitouxronou.gr, Money review, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης, multimedia.europarl.europa.eu, National Education Association, naturanrg, news247.gr, Next Generation EU, Νικολαρέα Α., ΟΔΕΘ, ofarmakopoiosμου.gr, Οι Εκδόσεις των Φίλων, Οικονομικός Ταχυδρόμος, onassis.org, OPEN TV, pafa.org, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, patrasevents.gr, pemptousia.gr, philosophy.uoa.gr, plato.stanford.edu, pod.gr, «PROJECT ΚΑ.ΠΑ.», Propago, Πυρφόρος (περ.), reepik.com, schoolpress.sch.gr, ΣΕΑΒ, searchculture.gr, siatistanews.gr, Σκλαβενίτη Κ., socialpolicy.gr, socialwelfare.upatras.gr, Solούρ, soundcloud.com, Spotify, stratilio.gr, synigoros.gr, syntagmawatch.gr, TEDxMoraitisSchool, TedxUniversityofMacedonia, The Art Institute of Chicago, thebest.gr, thessculture.gr, The Total Business, Το Περιοδικό μου, unescohellas2.wordpress.com, unhcr.org, unicef.org, vb.vrba.edu.ua, view.genial.ly, WWF ΕΛΛΑΣ, Χερουβείμ Β., youth.europa.eu, Υπουργείο Γεωργίας Κύπρου, Zeitgeist.

Εκδόσεις: Αλεξάνδρεια, Γρηγόρη, Ελληνικά Γράμματα, Επικαιρότητα, Gutenberg, Κάλλιπος, Κριτική, Κώδικας, Μεταίχμιο, Πατάκη.

Εφημερίδες: eleftheria.gr, Ελεύθερος Τύπος, Η Εφημερίδα των Συντακτών, Η Καθημερινή, Η Ναυτεμπορική, Τα Νέα, Το Βήμα, Ντοκουμέντο, Πελοπόννησος, Φιλελεύθερος.

Ο σχεδιασμός του διδακτικού πακέτου (Βιβλίο και Τετράδια Εργασιών) ακολουθεί τον προσανατολισμό του Προγράμματος Σπουδών Νεοελληνικής Γλώσσας για το Γυμνάσιο, σύμφωνα με το οποίο η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος αποσκοπεί:

α. στη συνειδητοποίηση από τους/τις μαθητές/-τριες των γλωσσικών και μη γλωσσικών μέσων που αξιολογούνται στο πλαίσιο της παραγωγής και της πρόσληψης ενός κειμένου σε δεδομένο επικοινωνιακό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο,

β. στην καλλιέργεια της μετεπικοινωνιακής επίγνωσης των μαθητών/-τριών, δηλαδή της συνειδητοποίησης του ρόλου που διαδραματίζουν:

- ▶ το επικοινωνιακό και το κοινωνικό περιβάλλον στις γλωσσικές, υφολογικές και δομικές επιλογές των ομιλητών/-τριών και
- ▶ η επιλογή συγκεκριμένης μορφολογικής, συντακτικής ή κειμενικής δομής στη δημιουργία νοήματος,

γ. στην αποτελεσματική αξιοποίηση από μέρους των μαθητών/-τριών:

- ▶ των διαθέσιμων πόρων για τον σχεδιασμό νοήματος και
- ▶ της μετεπικοινωνιακής επίγνωσης στο πλαίσιο της παραγωγής και της πρόσληψης κειμένων,

δ. στην ανάπτυξη συγκεκριμένων στάσεων των μαθητών/-τριών για τις γλωσσικές ποικιλίες και τα γλωσσικά συστήματα σε συγχρονικό και διαχρονικό επίπεδο.

Το βιβλίο είναι προσανατολισμένο στα τέσσερα βασικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου της Νεοελληνικής Γλώσσας:

- α.** διαθέσιμους πόρους νοηματικού σχεδιασμού,
- β.** μετεπικοινωνιακή επίγνωση,
- γ.** διαδικασίες σχεδιασμού νοήματος,
- δ.** στάσεις για τις γλωσσικές ποικιλίες σε συγχρονικό και διαχρονικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτού του σχεδιασμού προσφέρονται για διδασκαλία επτά (7) Ενότητες, χωρισμένες σε τέσσερις (4) υποενότητες που αντιστοιχούν στα τέσσερα παραπάνω βασικά πεδία. Έγινε προσπάθεια οι τίτλοι των υποενοτήτων να είναι πιο φιλικόι προς τους/τις μαθητές/-τριες και να αποφευχθεί, όπου ήταν εφικτό, η χρήση μεταγλώσσας. Ειδικότερα:

Η Α΄ Ενότητα, με τίτλο «**Ξεκλειδώνοντας τα κείμενα**», εστιάζει στους «πόρους σχεδιασμού κειμένων» και χωρίζεται σε 4 υποενότητες: Α1. «Ο κόσμος των κειμένων» (*Γραμματική των κειμενικών τύπων*), Α2. «Τα μουσικά συστατικά των κειμένων» (*Γραμματική της λέξης και της πρότασης*), Α3. «Λεξιλόγιο» και Α4. «Σημειωτικοί τρόποι».

Η Β΄ Ενότητα, με τίτλο «**Εμβαθύνοντας στα κείμενα**», εστιάζει στη «μετεπικοινωνιακή επίγνωση» και χωρίζεται σε 3 υποενότητες: Β1. «Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσιό τους» (*Γραμματική και λεξιλόγιο σε κειμενικό και πραγματολογικό πλαίσιο*), Β2. «Εμβαθύνοντας στη Γραμματική του κειμένου» (*Κειμενικοί τύποι και επικοινωνιακό/κοινωνικό πολιτισμικό περιβάλλον*), Β3. «Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο» (*Σχηματική γνώση και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον*).

Η Γ΄ Ενότητα, με τίτλο «**Αναζητώντας κρυμμένους θησαυρούς της γλώσσας**», εστιάζει σε διαδικασίες κειμενικού σχεδιασμού και χωρίζεται σε 2 υποενότητες: Γ1. «Πρόσληψη κειμένων» και Γ2. «Παραγωγή κειμένων» (γραφτών, προφορικών και ψηφιακών).

Θεωρήσαμε σημαντική την ολοκλήρωση κάθε θεματικής ενότητας του βιβλίου με τη Δ΄ Ενότητα, με τίτλο «**Συζητώντας για τη γλώσσα**», με στόχο τη συνειδητοποίηση από τους μαθητές και τις μαθήτριες των γλωσσικών ποικιλιών, την κατανόηση των σημασιολογικών διαστάσεων του λεξιλογίου και την καλλιέργεια συγκεκριμένων στάσεων σχετικά με ζητήματα της γλωσσικής μεταβολής, της γλωσσικής ποικιλίας και του ρόλου της γλώσσας ως κώδικα επικοινωνίας.

Κάθε Ενότητα αρχίζει με έναν **προοργανωτή** που εισάγει τους/τις μαθητές/-τριες στο περιεχόμενο της, παραθέτοντας τις θεματικές που θα διερευνηθούν και θα συζητηθούν στην τάξη, καθώς και τα γραμματικά, συντακτικά, λεξιλογικά, γλωσσολογικά φαινόμενα που θα παρουσιαστούν, και ολοκληρώνεται με το «**Δελτίο εξόδου**» που στοχεύει σε έναν σύντομο αναστοχασμό για όσα συζητήθηκαν και τις νέες γνώσεις που αποκτήθηκαν.

Φροντίσαμε να υπάρχει ποικιλία κειμένων, επιδιώξαμε ο/η μαθητής/-τρια να έρθει σε επαφή με «αυθεντικά» κείμενα του καθημερινού λόγου ή που συναντά στο διαδίκτυο και να γνωρίσει διάφορους κειμενικούς τύπους και κειμενικά είδη (από κείμενα ιστολογίων, ηλεκτρονικού τύπου έως και αναρτήσεις της wikipedia). Προσπαθήσαμε να αποτυπώσουμε τα βασικά σημεία της θεωρητικής προσέγγισης της γλώσσας και να τα παρουσιάσουμε σε ειδικά πλαίσια με χρώμα. Ιδανική διδακτική προσέγγιση θα ήταν η σχολική τάξη να ξεκινά μελετώντας κείμενα και εισαγωγικές στο θέμα δραστηριότητες, ώστε να καταλήγει έπειτα στην ανάγνωση της γλωσσολογικής πληροφορίας που βρίσκεται σε κάθε πλαίσιο.

Επιπλέον, στόχος μας ήταν η δημιουργία δραστηριοτήτων διαβαθμισμένης δυσκολίας, με εστίαση στη διαθεματικότητα και στους πολυγραμματισμούς, που συνδέονται με τις βασικές αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Επιδιώξαμε να προσφέρουμε ποικιλία δραστηριοτήτων, με διαφοροποίηση ως προς το περιεχόμενο, τη διαδικασία και το αποτέλεσμα (παραγόμενα έργα), στοχεύοντας σε όλους τους τύπους μάθησης και στην ενεργό συμμετοχή όλων των μαθητών/-τριών. Για την ευχερέστερη διάκρισή τους, οι ατομικές δραστηριότητες είναι διατυπωμένες σε β΄ ενικό πρόσωπο, ενώ οι ομαδικές σε β΄ πληθυντικό. Ο/Η εκπαιδευτικός, στο πλαίσιο της ανοικτότητας του Προγράμματος Σπουδών, μπορεί να επιλέξει ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες της τάξης του/της να υλοποιήσει όποιες προκρίνει ή να προσθέσει και άλλες δικές του/της.

Το Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριας συνοδεύεται από τα δύο Βιβλία Δραστηριοτήτων/Τετράδια Εργασιών που έχουν τη μορφή φακέλου εκπαιδευτικού υλικού και διαθέτουν ποικιλία κειμένων και δραστηριοτήτων, τα οποία προσφέρονται για διδακτική αξιοποίηση.

Παρατίθενται τα βασικότερα εικονοσύμβολα για το Βιβλίο και τα Τετράδια:

Στόχοι
Ενότητας

Κείμενα

Εικόνες, σκίτσα
(οπτικά κείμενα)

Ηχητικά αρχεία
(Podcasts)

Βίντεο

Παράθεση
θεωρίας

Πρόσληψη
κειμένων

Παραγωγή
κειμένων

Διαθεματικές ασκήσεις
Διαθεματικά κείμενα

Διαφοροποιημένες
ασκήσεις

Ομαδική
εργασία

Οδηγίες

Αναζήτηση

Διαδικτυακή αναζήτηση
με τη μέριμνα του/της
εκπαιδευτικού στην τάξη.

Αγαπητοί μας μαθητές, αγαπητές μας μαθήτριες,

Σας καλωσορίζουμε στο μάθημα της γλωσσικής διδασκαλίας της Γ' τάξης του Γυμνασίου. Η σκέψη και η γλώσσα συνδέονται άρρηκτα. Πλούσια γλώσσα σημαίνει πλούσια σκέψη. Παράλληλα, η γλώσσα ενισχύει την κοινωνικοποίηση, προωθεί τον διάλογο και, τελικά, συντελεί στην πρόοδο του πολιτισμού.

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας είναι προϊόν μιας μακράς εκπαιδευτικής παράδοσης αλλά και φορέας επιστημονικών και διδακτικών καινοτομιών. Παρουσιάζει θέματα που πιστεύουμε ότι βρίσκονται μέσα στην καθημερινότητά σας, στο άμεσο περιβάλλον που ζείτε και κινείστε. Καθεμιά από τις επτά (7) Ενότητες του βιβλίου περιλαμβάνει δίκτυα κειμένων ποικίλων ειδών που προσεγγίζουν ένα θέμα από πολλές πλευρές. Όλα αυτά ως στόχο τους έχουν να αναπτύξουν τις επικοινωνιακές σας δεξιότητες σε γραπτό, προφορικό και ψηφιακό λόγο. Στο βιβλίο θα βρείτε πολλές ομαδικές δραστηριότητες και ποικιλία ασκήσεων, που θα σας επιτρέψουν να εργαστείτε δημιουργικά και να ανακαλύψτε τη γνώση μέσα σε ένα συνεργατικό εργαστήριο μάθησης. Συμπληρωματικά, σε κάθε Ενότητα θα βρείτε ψηφιακά μαθησιακά αντικείμενα που επεκτείνουν όσα αναφέρει το βιβλίο και περιέχουν επιπλέον υλικό, ασκήσεις και δραστηριότητες.

Αν και η γλώσσα δεν εξαντλείται μέσα στα στενά όρια ενός βιβλίου (όσο ανοικτό κι αν είναι αυτό), ελπίζουμε να χαρείτε το ταξίδι σας στον κόσμο της γλώσσας, να απολαύσετε τον διάλογο που θα γεννηθεί στην τάξη σας με αφορμή τα κείμενα (γραπτά, ακουστικά, οπτικά, ηχητικά, ψηφιακά), να διερευνήσετε και να ανακαλύψετε νέες γνώσεις και, τέλος, να συνεργαστείτε δημιουργικά με τους/τις συμμαθητές/-τριές σας, ώστε να αναπτύξετε δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας.

Η συγγραφική ομάδα

- 11** **1η Ενότητα**
«Καταναλώνω, άρα... υπάρχω;»
- 40** **2η Ενότητα**
«Ένα κοινό μέλλον θεμελιωμένο σε κοινές αξίες:
Η Ευρώπη χθες, σήμερα, αύριο»
- 63** **3η Ενότητα**
«...του λαού, από τον λαό, για τον λαό...:
Δημοκρατία και κοινωνική ευθύνη»
- 85** **4η Ενότητα**
«e-κοινωνία: η νέα παγκόσμια πραγματικότητα»
- 110** **5η Ενότητα**
«Βίος και Ηθική: σύγχρονα βιοηθικά διλήμματα»
- 138** **6η Ενότητα**
«Διαχρονικές αξίες ή ανάγκες;»
- 164** **7η Ενότητα**
«Σύγχρονα προβλήματα και προβληματισμοί των νέων»

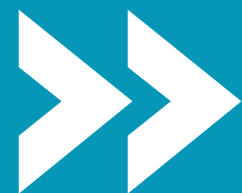

1η Ενότητα

«Καταναλώνω, άρα...
υπάρχω;»

01

[Πηγή: imagine art]

- ▶ Να αναφέρεις τρεις λέξεις/φράσεις που έρχονται στη σκέψη σου, βλέποντας αυτές τις εικόνες.
- ▶ Σημείωσε τρία κοινά στοιχεία μεταξύ των δύο εικόνων.
- ▶ Δώσε έναν δικό σου τίτλο στις δύο εικόνες.

Δελτίο εισόδου

Στην Ενότητα αυτή θα γνωρίσεις/
θα επεκτείνεις τις γνώσεις σου/θα συζητήσεις για:

1. Θέματα σχετικά με τον **καταναλωτισμό**, τη **διαφήμιση**, την **οικονομία**, τον **διαφημιστικό λόγο (σλόγκαν)** και τα χαρακτηριστικά του.
2. **α. Κατηγορίες εξηγητικών κειμένων** (ακολουθιακή, παραγοντική, συνεπαγωγική εξήγηση, σε σχέση με δημοσιογραφικά και επιστημονικά κειμενικά είδη).
β. Γνωρίσματα της κατευθυντικής αφήγησης.
γ. Σχέση κειμενικών τύπων και κειμενικών ειδών.
3. Συντακτικές λειτουργίες της **Ονοματικής** και **Ρηματικής Φράσης** (ΟΦ-ΡΦ): **ονοματικοί** και **επιρρηματικοί προσδιορισμοί.**
4. Ειδικότερους **σημασιολογικούς ρόλους**: δράστης, δέκτης, βιώνων, τόπος, αιτία, σκοπός, αποτέλεσμα, ποσό.
5. **α. Τρόπους δήλωσης** ενός μηνύματος και **οργάνωσης** μιας πληροφορίας.
β. Αρχές της «**ποιότητας**» και της «**ποσότητας**» στην επικοινωνία.
γ. Κατηγοριοποιήσεις του **ύφους** στην επικοινωνία (π.χ. εκλαϊκευμένο, εξειδικευμένο, τυπικό, απρόσωπο κ.ά.).
6. Το θέμα του **γλωσσικού δανεισμού** στον χώρο της διαφήμισης.

«Καταναλωτισμός: Αγοράζοντας λίγη ευτυχία;»

Ένας οικείος σε όλους μας όρος είναι αυτός του «shopping therapy». Μια φράση που δηλώνει πως η κατανάλωση διαφόρων ειδών υλικών αγαθών αποτελεί ένα είδος ψυχοθεραπείας για όλους, ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας. Αποτελεί ένα «φάρμακο» ικανό να μας βοηθήσει να δραπετεύσουμε από αρνητικές σκέψεις, τη στενοχώρια και το άγχος, μια άσχημη, ίσως, μέρα. Σαν ωραίο ακούγεται και το έχουμε λίγο ως πολύ όλοι δοκιμάσει. Και ναι!... Σαν να έχει μια αλήθεια αυτή η φράση! Υπάρχει άνθρωπος που δεν ένιωσε μια αίσθηση αναζωογόνησης, ευχαρίστησης και ικανοποίησης μετά από την αγορά νέων αγαθών; Ας το παραδεχτούμε, όχι! Όλοι μας είμαστε υλιστές σε κάποιο βαθμό -άλλοι λιγότερο, άλλοι περισσότερο- και πιστεύουμε πως παίρνουμε μια δόση ευτυχίας, όταν αγοράζουμε πράγματα. Πιστεύουμε!... Αυτή είναι η λέξη-κλειδί.

«Πιστεύουμε» πως μέσα από την κατανάλωση θα μπορέσουμε να εξυψώσουμε τη χαμένη μας αυτοπεποίθηση ή να υπερνικήσουμε τη θλίψη που βιώνουμε. Κι αυτή η πίστη δεν είναι τίποτα άλλο πέρα από μια διαστρεβλωμένη πεποίθηση, μια απάτη που δίνουμε στον εαυτό μας, παρέχοντάς του μια ευχαρίστηση τόσο πρόσκαιρη, τόσο πλαστή και τόσο εύθραυστη. Μια ευχαρίστηση που σαν φούσκα δεν αργεί πολύ να σπάσει, ρίχνοντάς μας με το σπάσιμό της σε έναν φαύλο κύκλο και μια αέναη μάχη να αναζητούμε διαρκώς, ξανά και ξανά μια άλλη νέα αγορά, μια άλλη νέα «ευτυχία»... Και, κάπως έτσι, γεννάται σταδιακά μια αίσθηση ανικανοποίητου, μια αίσθηση που έρχεται, στη συνέχεια, σαν παλίρροια να διογκώσει τη μελαγχολία σου, αφήνοντάς σε, στο τέλος, «ρέστο» για ακόμη μία φορά στο μηδέν της αναζήτησης της ευτυχίας, της χαράς και της καλής σου διάθεσης.

Εξώφυλλο Εντύπου *Επίκαιρα*: «Παιδιά που κοιτάζουν βιτρίνα μαγαζιού με παιχνίδια» (1976).

[Πηγή: Φωτογραφικό αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ]

Μήπως έχουμε χάσει την ουσία; Μήπως αυτό που δεν μας ικανοποιεί είναι αυτό που έχουμε σε συναισθηματικό επίπεδο; Μήπως, τελικά, αφήνουμε στο περιθώριο τις πραγματικές μας ανάγκες, τον εαυτό μας και τους ανθρώπους δίπλα μας; Με απόλυτη βεβαιότητα αυτό που θα υποστήριζα είναι πως, όταν ο καταναλωτισμός γίνεται αυτοσκοπός, η ευτυχία γίνεται ουτοπία! Κι όταν το μέτρο εκλείπει, η δυστυχία ζυγώνει...

Κάτι που είναι ακριβό ή όμορφο δε σημαίνει απαραίτητα πως θα βελτιώσει και την ποιότητα της ζωής μας. Και η καταναλωτική μανία δε σταματά ποτέ, όπως και οι δυσκολίες της ζωής δε σταματούν ποτέ. Αλλά, ζωή δίχως δυσκολίες υπάρχει; Όχι!

[Πηγή: Θ.-Ν. Λωρίτη, *Το Περιοδικό μου*, 30/11/2017 (ιστολόγιο, διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Α. Ποιος είναι ο σκοπός του Κειμένου 1;

- α.** να αφηγηθεί μια ιστορία,
- β.** να περιγράψει κάτι,
- γ.** να παρουσιάσει και να αναλύσει τις αιτίες ενός φαινομένου.

Β. Με ποιον τρόπο/ποιους τρόπους η συντάκτρια του κειμένου αναπτύσσει τη συλλογιστική της;

- α.** παρουσιάζει μια ακολουθία συμβάντων,
- β.** αναλύει και ερμηνεύει τις αιτίες του καταναλωτισμού,
- γ.** αναλύει τις συνέπειες του καταναλωτισμού.

2. Ποιοι είναι οι λόγοι που ωθούν τους ανθρώπους σήμερα στην υπερκατανάλωση, σύμφωνα με το κείμενο;

3. α. Τι δηλώνει η φράση «shopping therapy», σύμφωνα με τη συγγραφέα;

β. Μπορείς να σκεφτείς άλλες φράσεις στις οποίες ξένες λέξεις έχουν αποκτήσει ευρεία

χρήση στον καθημερινό μας λόγο; Σε ποια συμπεράσματα οδηγείσαι; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου στην τάξη.

4. Επίλεξε τέσσερις εκφραστικούς τρόπους από τους παρακάτω, τους οποίους αξιοποιεί η συντάκτρια του κειμένου, για να ελκύσει την προσοχή του/της αναγνώστη/-στριας και να ενισχύσει την επιχειρηματολογία της. Στη συνέχεια, σχολίασε πώς με τη χρήση τους πετυχαίνει τον στόχο της.

- α.** Μεταφορά,
- β.** Παρομοίωση,
- γ.** Αναφώνηση,
- δ.** Ειρωνεία,
- ε.** Αποσιώπηση,
- στ.** Επανάληψη, αναδίπλωση, επαναφορά
- ζ.** Ξένες λέξεις αυτούσιες ή ελληνοποιημένες,
- η.** Χρήση της στίξης (π.χ. ερωτηματικά, θαυμαστικά, αποσιωπητικά, εισαγωγικά κ.ά.).

Είδη εξηγητικών κειμένων

Τα κείμενα μεταδίδουν γνώσεις, αναπτύσσουν μια συλλογιστική και περιέχουν ιδέες οργανωμένες ιεραρχικά. Μπορούν να παρουσιάζουν προσωπικές, τεχνικές, επιστημονικές, ερμηνευτικές εξηγήσεις ή εξηγήσεις μέσω παρα-

δειγμάτων. Τα κείμενα αυτά, στα οποία προβάλλεται μια ακολουθία συμβάντων και αναλύονται ή ερμηνεύονται οι αιτίες ενός φαινομένου όσο και οι συνέπειές του, ονομάζονται **εξηγητικά**.

Υπάρχουν, βεβαίως, διάφορα είδη εξηγητικών κειμένων, όπως:

α) αυτά που παρέχουν **ακολουθιακή εξήγηση**, δηλαδή παρουσιάζουν μια ακολουθία συμβάντων, για να προσδιορίσουν κάτι (π.χ. ένα ιστορικό κείμενο που εξηγεί μια σειρά γεγονότων).

β) αυτά που παρέχουν **παραγοντική εξήγηση**, δηλαδή παρουσιάζουν την ανάλυση των αιτιών των παραγόντων ενός φαινομένου (συνήθως τέτοια είναι τα δοκίμια, τα κοινωνιολογικά κείμενα κ.ά.),

Είδη εξηγητικών κειμένων

γ) αυτά που παρέχουν **συνεπαγωγική εξήγηση**, δηλαδή παρουσιάζουν την ανάλυση των συνεπειών ενός φαινομένου (π.χ. ένας πολιτικός λόγος που παρουσιάζει τις συνέπειες άσκησης μιας συγκεκριμένης πολιτικής από την κυβέρνηση ή την αντιπολίτευση).

Τα εξηγητικά κείμενα μπορούν να περιλαμβάνουν σχήματα, σύμβολα, εννοιολογικούς χάρτες, εικόνες, σκίτσα, φωτογραφίες. Σε αυτά κυριαρχούν, συνήθως, τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- ✓ Χρήση Ενεστώτα.
- ✓ Χρήση ρημάτων δράσης ή νόησης.
- ✓ Χρήση διαρθρωτικών λέξεων που δηλώνουν αιτία και χρόνο.

Δραστηριότητα

1. Βάσει των παραπάνω, σε ποιο είδος εξηγητικού κειμένου θα κατέτασες το Κείμενο 1;
2. Να εντοπίσεις παραδείγματα στο Κείμενο 1 για τα παρακάτω βασικά χαρακτηριστικά των εξηγητικών κειμένων:
 - α. χρήση Ενεστώτα,
 - β. χρήση ρημάτων δράσης ή νόησης,
 - γ. χρήση διαρθρωτικών λέξεων που δηλώνουν αιτία και χρόνο.

Κείμενο 2

«Η αξία του μινιμαλισμού»

Οι άνθρωποι περνάμε πολύ χρόνο της ζωής μας, κυνηγώντας την ευτυχία και προσπαθώντας να ικανοποιήσουμε τις επιθυμίες μας. Όμως, λίγα πράγματα μας ικανοποιούν στον βαθμό που θα θέλαμε και εστιάζουμε πολύ στο κυνήγι της ευτυχίας, με αποτέλεσμα να καταλήγουμε δυστυχημένοι. Ας σκεφτούμε μόνο τον πανικό της ημέρας που παγκοσμίως αφιερώθηκε στις ειδικές εκπτώσεις, τη Μαύρη Παρασκευή: (Black Friday). Ανά τον κόσμο, άνθρωποι κάθε ηλικίας

Paul Cezanne, *Το καλάθι με τα μήλα* (1887-1890),
Helen Birch Bartlett Memorial Collection
[Πηγή: Art Institute Chicago]

Συλλογή
εικόνων -
Έργα τέχνης

σπεύδουν βιαστικοί, αξημέρωτα, για να προλάβουν μια καλή θέση στην ουρά της υλικής επιθυμίας.

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο πολιτισμός «φοράει τις παρωπίδες της ψευδαίσθησης» του πώς θα πρέπει να είναι η ζωή μας. Είτε πρόκειται για διαφημίσεις είτε πλέον για το Instagram και το Facebook, υπάρχει μια ψευδαίσθηση ότι οι ζωές μας πρέπει να είναι τέλειες ή τουλάχιστον έτσι να δείχνουν. Πολλές φορές χρησιμοποιούμε τις ζωές άλλων ανθρώπων σαν μέτρο σύγκρισης. Στα περισσότερα μέσα ενημέρωσης κυριαρχεί μια αδιάκοπη προβολή του υλικού πλούτου και των καταναλωτικών αγαθών και δημιουργείται μια έντονη αίσθηση πίεσης σε πολλούς ανθρώπους που δεν μπορούν να τα έχουν.

Η διαφήμιση έχει επηρεάσει τον πολιτισμό μας. Τη συναντούμε παντού: στις ταινίες, στις τηλεοπτικές εκπομπές, στα βιβλία μας, στις εφαρμογές που χρησιμοποιούμε. Αυτό δε συνέβη σε μια μέρα, αλλά για δεκαετίες η κουλτούρα της διαφήμισης διαποτίζει την κοινωνία. Ο Vance Packard στο βιβλίο του *The Status Seekers (Οι Αναζητητές της Κοινωνικής Καταξίωσης)* υποστηρίζει ότι «οι περισσότεροι περιβάλλουμε τον εαυτό μας με σύμβολα status, δηλαδή κοινωνικού κύρους, τα οποία ελπίζουμε ότι θα επηρεάσουν τις γνώμες των άλλων για μας. Η έντονη προώθηση αγαθών ως ταξικών συμβόλων στοχεύει να μας πείσει ότι πραγματικά χρειαζόμαστε όσα βλέπουμε. Σκοπός είναι να μάθουμε να αγοράζουμε χωρίς δεύτερη σκέψη πράγματα που μπορεί να μη χρειαζόμαστε».

Πολλά παιδιά μεγαλώνουν έχοντας όσα επιθυμούν και όσα οι γονείς τους νομίζουν πως θα τα κάνουν χαρούμενα. Πολλοί γονείς νομίζουν πως, διαθέτοντας στο παιδί όσο πιο πολλά δώρα και παιχνίδια μπορούν, θα καλύψουν το κενό που αφήνει η απουσία επικοινωνίας και ουσιαστικής οικογενειακής σχέσης. Έτσι, υπάρχουν γονείς που θα αγοράσουν το καλύτερο παιχνίδι στο παιδί τους ως ένδειξη ότι το αγαπούν περισσότερο, ενώ θα του αγοράσουν και ηλεκτρονική συσκευή σε πολύ νεαρή ηλικία. Αυτό δεν έχει να κάνει με την εκπαίδευση του παιδιού στην τεχνολογία, αλλά με την εισαγωγή του από πολύ νωρίς στη νοοτροπία της απόκτησης προϊόντων. Η Juliet Schor στο βιβλίο της *The Consumer Society Reader (Ο Μελετητής της καταναλωτικής κοινωνίας)* εντοπίζει ένα πρόβλημα με τα σλόγκαν, τα σύντομα διαφημιστικά μηνύματα των τηλεοπτικών διαφημίσεων· όμορφες διαφημίσεις και εύκολο να τις θυμάται κάποιος, που έχουν σχεδιαστεί, για να διαμορφώσουν εφήβους και έφηβες βάσει καταναλωτικών προτύπων.

Ιδέα του **μινιμαλισμού** είναι να αγοράζεις ό,τι έχεις ανάγκη, να μπορείς να αιτιολογήσεις στον εαυτό σου αν προσθέτει κάποια αξία στη ζωή σου. Αν δεν προσθέτει, τότε δεν το χρειάζεσαι. Αν δεν το χρειάζεσαι, τότε δε σε κάνει χαρούμενο. Όμως, είμαστε σε σύγχυση για το τι μας κάνει χαρούμενους. Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι τα υλικά αγαθά βρίσκονται, όντως, στο επίκεντρο όλων των στόχων και περιμένουν ότι με την ικανοποίηση κάθε επιθυμίας, μόλις αυτή προκύπτει, θα καταφέρουν να κατακτήσουν μια ικανοποιητική ζωή. Ως ανθρώπινα όντα έχουμε έντονη προσκόλληση στην αρχή της ζωής μας στους ανθρώπους που μας φροντίζουν. Ορισμένες φορές νιώθουμε αυτή η προσκόλληση να μεταφέρεται στα αντικείμενα σαν να είναι εξίσου σημαντικά με τους ανθρώπους.

[Πηγή: Θ. Καραγκιοζόπουλος, *Εφημερίδα των Συντακτών*, 14/9/2019 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

1. Το παραπάνω δημοσιογραφικό άρθρο επιχειρεί την ανάλυση των αιτιών και συνεπειών του φαινομένου του υπερκαταναλωτισμού. Σε ποιο είδος εξηγητικού κειμένου (ακολουθιακή, παραγοντική, συνεπαγωγική εξήγηση) θα το κατέτασες και γιατί;
2. Ποιες πτυχές του φαινομένου του καταναλωτισμού επισημαίνονται στο παραπάνω απόσπασμα; Ποιους άλλους θα πρόσθετες;
3. Σε δύο σημεία του κειμένου γίνεται αναφορά στα βιβλία συγκεκριμένων συγγραφέων και παράθεση των απόψεών τους. Να τα επισημάνεις και να σχολιάσεις τον ρόλο τους στην ανάπτυξη των επιχειρημάτων του συγγραφέα.
4. Στο κείμενο γίνεται αναφορά στην επίδραση του καταναλωτισμού στη ζωή των σημερινών παιδιών. Ποια συγκεκριμένα στοιχεία αναφέρονται; Πώς επηρεάζει ο καταναλωτισμός τη διαμόρφωση της σχέσης γονέων-παιδιών, σύμφωνα με τον συντάκτη του κειμένου;
5. Πώς αντιλαμβάνεσαι την έννοια του μινιμαλισμού που αναφέρεται στο κείμενο; Πώς, κατά τη γνώμη σου, συνδέεται με το θέμα του καταναλωτισμού;
Δες περισσότερα στοιχεία για τον μινιμαλισμό παρακάτω στο Κείμενο 4 (ντοκιμαντέρ των Μίλμπερν και Νικοντίμους «Μινιμαλισμός: Ένα Ντοκιμαντέρ για τα Σημαντικά Πράγματα»).

Κείμενο 3

«Ποιες είναι οι νέες τάσεις στη συμπεριφορά του καταναλωτή»

Η μελέτη «March 2021 Global Consumer Insights Pulse Survey» (Έρευνα για τη σφυγμομέτρηση απόψεων του παγκόσμιου καταναλωτή, Μάρτιος 2021) εντοπίζει τις τάσεις που συνδέονται με τις καταναλωτικές συμπεριφορές, όπως αυτές αναδείχθηκαν από την πανδημία. Όπως αποτυπώνεται, η επίδραση του COVID-19 έχει εντείνει την τάση που θέλει τους καταναλωτές πιο ευαισθητοποιημένους σε θέματα βιωσιμότητας, με ακόμα μεγαλύτερη εστίαση στην επίπτωση που έχουν οι αγοραστικές τους επιλογές αναφορικά με τους παράγοντες ESG (περιβάλλον, κοινωνία και διακυβέρνηση). Παρά τον αντίκτυπο του COVID-19 στο λιανικό εμπόριο, οι αγορές εντός του καταστήματος φαίνεται να παραμένουν η κορυφαία επιλογή για καταναλωτές που ψωνίζουν καθημερινά ή εβδομαδιαία.

Σύμφωνα με τη μελέτη, η πανδημία δημιούργησε έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ των καταναλωτικών συμπεριφορών, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση νέων ομάδων καταναλωτών που ενδέχεται να αποτελούν το προμήνυμα νέων στάσεων και συμπεριφορών. Οι ομάδες αυτές χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες.

1. **Οι καταναλωτές που εργάζονται κυρίως από το σπίτι**, συγκριτικά με όσους εργάζονται εκτός σπιτιού, προτιμούν έναν ψηφιακό και φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο ζωής, ενώ αναμένεται να ξοδέψουν υψηλότερα ποσά για όλες τις κατηγορίες προϊόντων που συμπεριλαμβάνονται στην έρευνα. Το 64% των καταναλωτών που εργάζονται από το σπίτι προτιμούν να κάνουν τα ψώνια τους διαδικτυακά έναντι 55% όσων εργάζονται εκτός σπιτιού. Εφόσον η εργασία από το σπίτι συνεχιστεί, αυτό θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τις εταιρείες

λιανικής, καθώς αναμένεται μείωση στις προτιμήσεις για τα ψώνια σε φυσικό κατάστημα.

2. **Οι νεότεροι καταναλωτές** είναι πιο πιθανόν να ψωνίσουν στο διαδίκτυο συγκριτικά με μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες. 35% της Γενιάς Z και 43% των Millennials καταναλωτών είναι πιο πιθανόν να ψωνίσουν καθημερινά ή εβδομαδιαία μέσω του κινητού τους τηλεφώνου σε σύγκριση με μεγαλύτερες ηλικίες. Επίσης, σύμφωνα με τη μελέτη, ο COVID-19 δεν έχει επηρεάσει τις καταναλωτικές συνήθειες των νεότερων καταναλωτών, ενώ αναμένεται αύξηση στα ποσά που δαπανούν κατά τους επόμενους μήνες σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους ηλικιακά καταναλωτές.
3. **Από τους καταναλωτές που θέτουν την υγεία και την ασφάλεια ως προτεραιότητα** παρατηρείται μικρότερη συχνότητα αγορών σε φυσικά καταστήματα σε σύγκριση με καταναλωτές που δεν είναι τόσο συνειδητοποιημένοι στο θέμα της ασφάλειας. Σε ποσοστό 23% οι συμμετέχοντες στην έρευνα κατατάσσουν τα «αυξημένα μέτρα για την υγεία και την ασφάλεια» ως τον πρώτο ή δεύτερο πιο σημαντικό παράγοντα για τις αγορές εντός καταστήματος. Οι συγκεκριμένοι καταναλωτές εμφανίζονται, επίσης, πρόθυμοι να αγοράσουν τόσο μεγαλύτερης αξίας όσο και πιο υγιεινά και φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα.
4. **Οι καταναλωτές στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού** εστιάζουν στη βιωσιμότητα και είναι λιγότερο συνειδητοποιημένοι σχετικά με την υγεία και την ασφάλεια στη φυσική τους παρουσία στα καταστήματα. Σε ποσοστό 45% οι καταναλωτές στην περιοχή αυτή ψωνίζουν πιο συχνά εντός καταστήματος σε σχέση με τους καταναλωτές της Δύσης, καθώς μειώνονται οι ανησυχίες τους για την υγεία και την ασφάλεια λόγω της άρσης των περιορισμών για τον COVID-19. 60% των καταναλωτών στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού και 61% των καταναλωτών στην Αφρική/Μέση Ανατολή είναι συνειδητοποιημένοι για την αγορά προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον.

Η έρευνα καταδεικνύει, επίσης, ότι στον απόηχο της πανδημίας οι συμμετέχοντες στη μελέτη παγκοσμίως εστιάζουν σε πιο οικολογικές επιλογές. Ενδεικτικά, 55% των καταναλωτών δήλωσαν ότι κάνουν τις αγορές τους από εταιρείες που είναι ευαισθητοποιημένες ως προς την προστασία του πλανήτη, ενώ 54% ανέφεραν ότι αγοράζουν προϊόντα με οικολογική συσκευασία. Οι καταναλωτές είναι, επίσης, πρόθυμοι να πληρώσουν περισσότερα χρήματα, για να έχουν πιο υγιεινές επιλογές, όπως και για τοπικά προϊόντα ή για βιώσιμες συσκευασίες, ανεξαρτήτως από το αν ψωνίζουν διαδικτυακά ή εντός του καταστήματος.

[Πηγή: *Business Daily*, 19/5/2021 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Συμπεριφορά καταναλωτή -
Άσκηση κατανόησης κειμένου

Δραστηριότητες

1. Ποιες είναι οι νέες ομάδες καταναλωτών που διαμορφώθηκαν μετά την πανδημία και ποιες νέες καταναλωτικές συμπεριφορές διαπιστώνονται, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης που παρουσιάζει το παραπάνω άρθρο;

2. Αναζήτησε πληροφορίες: Ποιες είναι οι γενιές Z και *Millennials*, στις οποίες γίνεται αναφορά στο κείμενο;

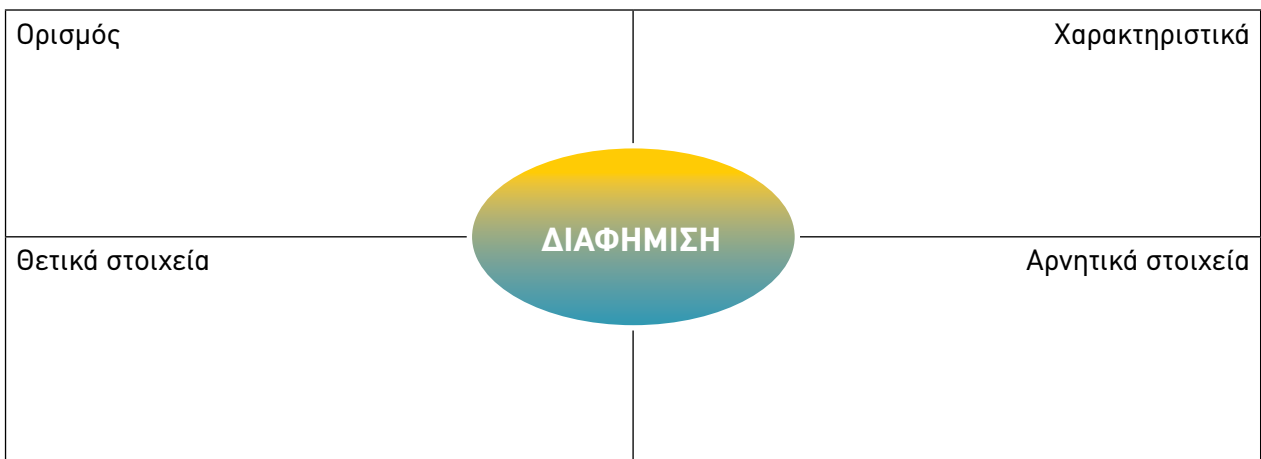
Μπορείς να συμβουλευτείς τον επίσημο ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου γίνεται εστίαση στις διαφορές τους στον εργασιακό χώρο. **Αναζήτηση:** [MILLENNIALS ΚΑΙ ΓΕΝΙΑ Z ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ-ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ]. Μπορείς, επίσης, να δεις ευρύτερα διαφορές από τις άλλες γενιές στο:

[ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ-BABY BOOMERS, MILLENNIALS, GEN Z, Y, X].

3. Το θέμα του καταναλωτισμού και της διαφήμισης μπορεί να λάβει διαφορετικές διαστάσεις ανάλογα με την οπτική από την οποία εξετάζεται. Εργαζόμενοι/-ες σε ομάδες, να παρουσιάσετε ποια πτυχή θα ενδιέφερε: α) έναν/μία επιχειρηματία ή διαφημιστή/-στρια, β) έναν/μία περιβαλλοντολόγο, γ) έναν/μία ψυχολόγο.

4. Με βάση τα κείμενα που διάβασες συμπλήρωσε τα παρακάτω διαγράμματα¹ με τα ζητούμενα στοιχεία για τους όρους *διαφήμιση* και *καταναλωτισμός*:

1. Διάγραμμα Frayer: γραφικός οργανωτής που παρέχει τη δυνατότητα περιγραφής μιας λέξης με τέσσερις διαφορετικούς τρόπους (βλ. ΙΕΠ, Στρατηγικές διαφοροποίησης της διδασκαλίας, Frayer Model).

A2. Τα «μυστικά συστατικά» των κειμένων

► Να εντοπίσεις στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 τις λέξεις που δηλώνουν ποιος ενεργεί. Υπάρχουν περιπτώσεις που αυτές παραλείπονται; Γιατί, κατά τη γνώμη σου;

Υποκείμενο - Ονοματική Φράση

Το **υποκείμενο** αποτελεί βασικό στοιχείο του μηνύματος μιας πρότασης και αναφέρεται σε αυτόν που ενεργεί ή υφίσταται κάτι με βάση αυτό που περιγράφει το ρήμα.

Θυμήσου για το υποκείμενο:

► Στην περίπτωση **α΄** ή **β΄** προσώπου το υποκείμενο δηλώνεται είτε **μέσω του ρηματικού προσώπου** είτε -πλεοναστικά- **με το ρηματικό πρόσωπο και τις αντωνυμίες** (π.χ. Εσύ δεν ήρθες ακόμη;).

Όταν χρησιμοποιούνται οι προσωπικές αντωνυμίες ως υποκείμενα σε συνδυασμό με τις ρηματικές καταλήξεις, υπάρχει διπλή δήλωση προσώπου και χρησιμοποιείται, για να ενισχύσει **εμφατικά** το υποκείμενο ή να δηλώσει αντιδιαστολή με κάποιο άλλο πρόσωπο. (π.χ. Εγώ ποτέ δεν ανέφερα κάτι τέτοιο -έμφαση).

► Το υποκείμενο συχνά δηλώνεται με μια **ονοματική φράση** (π.χ. Το σχολείο διοργάνωσε μια εξαιρετική θεατρική παράσταση).

Η **ονοματική φράση** που λειτουργεί ως υποκείμενο **συμφωνεί σε πρόσωπο και αριθμό** με το ρήμα (λαμβάνοντας υπόψη το κυρίαρχο ρηματικό πρόσωπο: το α΄ υπερισχύει του β΄ και γ΄ προσώπου και το β΄ υπερέχει έναντι του γ΄ προσώπου). Αντίστοιχα, όταν υπάρχουν πολλές ονοματικές φράσεις που λειτουργούν ως υποκείμενα, ο ρηματικός τύπος βρίσκεται στον πληθυντικό αριθμό.

► Σκοπός κάθε πρότασης είναι να μεταδώσει κάποιο μήνυμα, το οποίο μπορεί να είναι μια πράξη ή μια κατάσταση και συνδέεται με τα πρόσωπα που συμμετέχουν σε αυτή.

Η πράξη ή η κατάσταση αποτελούν τον **πυρήνα** του μηνύματος και τα πρόσωπα που συμμετέχουν σε αυτή είναι οι **μετέχοντες**. Για να δηλωθούν οι μετέχοντες, αξιοποιείται η **ονοματική φράση**.

1. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 3 να εντοπίσεις τις προτάσεις στις οποίες δε δηλώνεται το υποκείμενο μέσω του ρηματικού προσώπου αλλά με ονοματική φράση.
2. Συμπλήρωσε τα ρήματα, ώστε τα πρόσωπα των προτάσεων να συνδέονται με την πράξη ή την κατάσταση που δηλώνει η πρόταση:
 - α. Την επόμενη εβδομάδα εγώ και οι φίλοι μου (παρακολουθώ) τη συναυλία των *Scorpions*.
 - β. Εκείνο το καλοκαίρι θυμάμαι ότι εσύ και ο αδερφός σου (φιλονικώ) συνεχώς.
 - γ. Γιατί μου (συμπεριφέρομαι) εχθρικά εσύ και ο φίλος σου;
 - δ. Οι άσχημες καιρικές συνθήκες που εσύ κι εγώ (αντιμετωπίζω, αόριστος) εκείνη τη βραδιά θα μείνουν αξέχαστες.

Ομοιόπρωτοι ονοματικοί προσδιορισμοί

Στα συμπληρώματα της πρότασης ανήκουν και οι **ονοματικοί προσδιορισμοί**, που είναι ονόματα (επίθετα ή ουσιαστικά) που προσδιορίζουν ένα άλλο όνομα, με το οποίο βρίσκονται στην ίδια πτώση (**ομοιόπρωτοι**) και του δίνουν μια ιδιότητα.

Κατηγορίες των ομοιόπρωτων ονοματικών προσδιορισμών:

▶ Όταν είναι ουσιαστικά ή άλλες λέξεις σε θέση ουσιαστικού, όπως έχεις δει, διακρίνονται σε:

α) παράθεση: που προσδίδει μια ιδιότητα πιο γενική από αυτή του ονόματος (π.χ. *Το σχολείο βράβευσε την Ελένη, τη συμμαθητριά μας, για την επιτυχία της στον πανελλήνιο διαγωνισμό*).

β) επεξήγηση: αποτελεί μια ειδικότερη, μερική έννοια που διαισθητοποιεί και επεξηγεί την αόριστη και γενική έννοια του όρου τον οποίο προσδιορίζει (π.χ. *Ο μεγάλος Αλεξανδρινός ποιητής, ο Κ. Π. Καβάφης, έγραψε τα «Τείχη». Ένα είναι το όνειρο του κόσμου, η ειρήνη*).

▶ Όταν είναι επίθετα ή άλλη λέξη σε θέση επιθέτου, όπως έχεις δει, διακρίνονται σε:

α) επιθετικό προσδιορισμό, που αποδίδει μια μόνιμη ιδιότητα στο ουσιαστικό που προσδιορίζει (π.χ. Κείμενο 1: *η καταναλωτική μανία δε σταματά ποτέ...*).

β) κατηγορηματικό προσδιορισμό, που αποδίδει μια **παροδική** ιδιότητα στο ουσιαστικό που προσδιορίζει (π.χ. Κείμενο 3: *Οι συγκεκριμένοι καταναλωτές εμφανίζονται πρόθυμοι να αγοράσουν...*).

3. Στο παρακάτω απόσπασμα από το Κείμενο 2 να εντοπίσεις ονόματα που προσδιορίζουν ένα άλλο όνομα και του δίνουν μια ιδιότητα. Συμπλήρωσε, επίσης, όπου είναι δυνατόν, παράθεση και επεξήγηση της δικής σου επιλογής:

Τα τελευταία πενήντα χρόνια ο πολιτισμός «φοράει τις παρωπίδες της ψευδαίσθησης» του πώς θα πρέπει να είναι η ζωή μας. Είτε πρόκειται για διαφημίσεις είτε πλέον για το Instagram και το Facebook, υπάρχει μια ψευδαίσθηση ότι οι ζωές μας πρέπει να είναι τέλειες ή τουλάχιστον έτσι να δείχνουν. Πολλές φορές, χρησιμοποιούμε τις ζωές άλλων ανθρώπων, ακόμη και αυτό που προβάλλουν ως φανταστική ζωή, σαν μέτρο σύγκρισης. Στα περισσότερα μέσα ενημέρωσης κυριαρχεί μια αδιάκοπη προβολή του υλικού πλούτου και των καταναλωτικών αγαθών.

4. Στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 2 να εντοπίσεις τους ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους προσδιορισμούς.

Εννοιολογικός
χάρτης -
Σημασιολογικοί
ρόλοι

Σημασιολογικοί ρόλοι

Η **σχέση** ενός **μετέχοντος** με τον **πυρήνα** της πρότασης ονομάζεται **σημασιολογικός ρόλος**. Ο σημασιολογικός ρόλος που έχουν οι μετέχοντες δεν είναι πάντα ο ίδιος και δε συνδέεται με τη συντακτική λειτουργία τους. Βασικοί σημασιολογικοί ρόλοι είναι του **δράστη**, του **δέκτη**, του **βιώνοντος**, του **τόπου**, της **αιτίας** και του **οργάνου**.

- ✓ Ο πιο βασικός σημασιολογικός ρόλος είναι αυτός του **δράστη**. Ο **δράστης** είναι ο **μετέχων** που επηρεάζει συνειδητά μια πράξη ή κατάσταση (π.χ. Οι νεότεροι καταναλωτές είναι πιο πιθανόν να ψωνίσουν στο διαδίκτυο, Κείμενο 3).
- ✓ Ο **δέκτης** είναι ο μετέχων που επηρεάζεται άμεσα (έντονα ή πιο ήπια) από την πράξη (π.χ. Μήπως, τελικά, αφήνουμε στο περιθώριο τις πραγματικές μας ανάγκες, τον εαυτό μας και τους ανθρώπους δίπλα μας; Κείμενο 1).
- ✓ Με τον σημασιολογικό ρόλο του **βιώνοντος** δηλώνονται **έμψυχα όντα** που βιώνουν, δηλαδή αντιλαμβάνονται και επεξεργάζονται την επίδραση της πράξης ή της κατάστασης (π.χ. Οι καταναλωτές στην περιοχή αυτή ψωνίζουν πιο συχνά εντός καταστήματος, καθώς μειώνονται οι ανησυχίες τους για την υγεία και την ασφάλεια, Κείμενο 3).
- ✓ Με τον σημασιολογικό ρόλο του **τόπου** δηλώνεται ο χώρος ή ο χρόνος στον οποίο τοποθετείται η πράξη ή η κατάσταση (π.χ. Το χωράφι έχει μείνει ακαλλιέργητο τα τελευταία χρόνια. Η φετινή χρονιά είναι χρονιά αλλαγών και εξελίξεων).
- ✓ Στον σημασιολογικό ρόλο της **αιτίας** δράστης είναι ένα **μη έμψυχο** ον που προκαλεί τη δράση, αλλά δεν την ελέγχει συνειδητά (π.χ. Το νερό πλημμύρισε το σπίτι μας. Χτυπήθηκε η χώρα αλύπητα από την κακοκαιρία).
- ✓ Άλλοι σημασιολογικοί ρόλοι είναι αυτοί του **σκοπού**, του **αποτελέσματος**, του **ποσού**, που μπορούν να δηλωθούν με διάφορους τρόπους.

Σημασιολογικοί
ρόλοι - Άσκηση
αντιστοίχισης

5. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 να βρεις τρία υποκείμενα. Να δηλώσεις τη γραμματική κατηγορία στην οποία ανήκουν και να επισημάνεις τον σημασιολογικό τους ρόλο.
6. Γράψε μια παράγραφο με θέμα την υπερκατανάλωση, χρησιμοποιώντας προτάσεις στις οποίες εμφανίζονται τέσσερις (4) διαφορετικοί σημασιολογικοί ρόλοι.

Συμπληρώματα ρήματος - Ρηματική φράση

Εκτός του υποκειμένου υπάρχουν και άλλα στοιχεία που βοηθούν στον σχηματισμό της πρότασης, τα οποία ονομάζονται **συμπληρώματα**. Πολλά ρήματα δεν μπορούν να εκφράσουν το νόημά τους χωρίς να αναφερθεί το συμπλήρωμά τους (άνθρωποι, μέρη, αντικείμενα, γεγονότα, έννοιες κ.λπ.). Το συμπλήρωμα αυτό δέχεται την ενέργεια του ρήματος και μπορεί και να μεταβάλλεται από αυτήν. Το λεκτικό στοιχείο που συνδυάζει τα στοιχεία που το συμπληρώνουν (*αντικείμενο, κατηγορούμενο, επιρρηματικοί προσδιορισμοί*) ονομάζεται **ρηματική φράση**.

- ✓ Τα πιο βασικά συμπληρώματα, που βρίσκονται σε οποιαδήποτε θέση μέσα στην πρόταση, ονομάζονται **αντικείμενα** (π.χ. *Η διαφήμιση έχει σημαντική επίδραση στις αποφάσεις των καταναλωτών./Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι διαφημίσεις είναι σημαντικές, γιατί ενημερώνουν τους καταναλωτές/ [...] η πανδημία δημιούργησε έντονες διαφοροποιήσεις μεταξύ των καταναλωτικών συμπεριφορών*, Κείμενο 3).
- ✓ Όταν θέλουμε να αποδώσουμε ιδιότητες που έχει κάποιος ή κάτι, χρησιμοποιούμε το **κατηγορούμενο**, αξιοποιώντας τα συνδετικά ρήματα που συνδέουν το πρόσωπο ή το αντικείμενο, για το οποίο μιλάμε, με τις ιδιότητές του (π.χ. *Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι διαφημίσεις είναι σημαντικές, γιατί ενημερώνουν τους καταναλωτές*). Η ιδιότητα μπορεί να εκφραστεί με ποικίλους τρόπους, όπως με *όνομα, αντωνυμία, μετοχή, επίρρημα, πρόθεση, ολόκληρη πρόταση*.

7. Στην περίοδο λόγου του Κειμένου 3 «Οι καταναλωτές είναι, επίσης, πρόθυμοι να πληρώσουν περισσότερα χρήματα, για να έχουν πιο υγιεινές επιλογές» να βρεις τις λέξεις που δίνουν ιδιότητα στο υποκείμενο ή αποτελούν αναγκαίο συμπλήρωμα του ρήματος.

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί

Οι **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** αποτελούν ένα συμπλήρωμα που, όπως έχεις δει, δίνει ιδιαίτερες πληροφορίες στην πρόταση. Προσδιορίζουν κυρίως το ρήμα (επί + ρήμα), αλλά και το ουσιαστικό, το επίθετο, το επίρρημα, αποδίδοντας ό,τι χρειάζεται, για να συμπληρωθεί η έννοιά τους και να γίνει πιο σαφής και συγκεκριμένη.

Οι **επιρρηματικές σχέσεις**, όπως γνωρίζεις, εμφανίζονται με περιφραστικούς ή μονολεκτικούς τύπους και δηλώνουν: α) ποσό, β) αιτία, γ) τρόπο, δ), τόπο, ε) χρόνο, στ) σκοπό, ζ) αναφορά, η) αποτέλεσμα, θ) προϋπόθεση, ι) άρνηση, ια) βεβαίωση, ιβ) εναντίωση, ιγ) δισταγμό ή πιθανότητα. Περισσότερα στοιχεία για τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς και τους τρόπους δήλωσης των επιρρηματικών σχέσεων θα δεις αναλυτικά στις επόμενες Ενότητες.

Εννοιολογικός
χάρτης -
Επιρρηματικοί
προσδιορισμοί

Εννοιολογικός
χάρτης -
Επιρρηματικές
Σχέσεις

Επιρρηματικοί
προσδιορισμοί -
Άσκηση αντιστοίχισης

8. Στις παρακάτω περιόδους να σημειώσεις **Σ**, αν οι υπογραμμισμένες λέξεις είναι επιρρηματικοί προσδιορισμοί, και **Λ**, αν δεν είναι:

α. Μια φράση που δηλώνει πως η κατανάλωση διαφόρων ειδών υλικών αγαθών αποτελεί ένα είδος ψυχοθεραπείας για όλους, ανεξαρτήτως φύλου και ηλικίας. [Κείμενο 1]

β. Αποτελεί ένα «φάρμακο» ικανό να μας βοηθήσει να δραπετεύσουμε από αρνητικές σκέψεις, μια άσχημη, ίσως, μέρα, τη στενοχώρια και το άγχος. [Κείμενο 1]

γ. Η διαφήμιση είναι παντού: στις ταινίες, στις τηλεοπτικές εκπομπές, στα βιβλία μας, στις εφαρμογές που χρησιμοποιούμε. [Κείμενο 2]

δ. Αυτό δε συνέβη σε μια μέρα, αλλά για δεκαετίες η κουλτούρα της διαφήμισης διαποτίζει την κοινωνία. [Κείμενο 2]

A3. Λεξιλόγιο

Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Ομαδική εργασία: Αφού χωριστείτε σε 3 ομάδες, κάθε ομάδα να επιλέξει ένα από τα παρακάτω θέματα του πίνακα. Να φτιάξετε προτάσεις με τις λέξεις/φράσεις της κατηγορίας που επιλέξατε. Μπορείτε να αξιοποιήσετε κείμενα και λεξικά, ηλεκτρονικά ή έντυπα.

1. οικονομία και ανθρώπινη ζωή

βιοτικό επίπεδο, διαθέσιμο εισόδημα, επένδυση, επιδότηση/επιχορήγηση, κατανάλωση, κόστος, παραγωγικότητα, φόρος κατανάλωσης.

2. πηγές πλούτου/ενέργεια

ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενεργειακή εξάρτηση, κατανάλωση ενέργειας, ορυκτά καύσιμα, ορυκτός πλούτος, παραγωγή ενέργειας.

3. καταναλωτισμός/διαφήμιση

αθέμιτη διαφήμιση, βιώσιμη κατανάλωση, καταναλωτικά αγαθά, καταναλωτική μανία, μάρκετινγκ, παραπληροφόρηση, υλικός ευδαιμονισμός.

2. Στο Κείμενο 1 συνάντησες τη λέξη ψυχοθεραπεία ([...] η κατανάλωση διαφόρων ειδών υλικών αγαθών αποτελεί ένα είδος ψυχοθεραπείας για όλους). Αξιοποιώντας το Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής της Πύλης για την ελληνική γλώσσα, να καταγράψεις και άλλες λέξεις με β' συνθετικό τη λέξη «θεραπεία» και να παραθέσεις τη σημασία τους.

3. Να εντοπίσεις τις παρακάτω λέξεις στο Κείμενο 1 και να τις αντικαταστήσεις με **συνώνυμες**: οικείος, δραπετεύουμε, αναζωογόνησης, αυτοπεποίθηση, διαστρεβλωμένη, πεποίθηση, διογκώσει.
4. Να εντοπίσεις τις παρακάτω λέξεις στο Κείμενο 2 και να γράψεις **αντώνυμες**: δυστυχισμένοι, ψευδαισθησης, αδιάκοπη, απουσία, ουσιαστικής, προσθέτει, υλικά, ικανοποιητική, προσκόλληση.
5. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 2 πέντε λέξεις ή φράσεις με **μεταφορική σημασία** και να προσπαθήσεις να τις αντικαταστήσεις με την κυριολεκτική σημασία τους. Τι παρατηρείς; Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συγγραφέας επέλεξε τη χρήση τους;
6. Σε ένα συνεργατικό έγγραφο παρουσίασης να φτιάξετε με την ομάδα σας το «δέντρο των λέξεων» για τη **διαφήμιση**, αξιοποιώντας ρήματα, επίθετα, ουσιαστικά, επιρρήματα, παράγωγα, σύνθετα, και να το παρουσιάσετε στις υπόλοιπες. Κάθε ομάδα μπορεί να κάνει ηλεκτρονική ανάρτηση στον «τοίχο» της πλατφόρμας e-me ή στην e-class του μαθήματος.

A4. Σημειωτικοί τρόποι

Κείμενο 4

«Μινιμαλισμός: Ένα Ντοκιμαντέρ για τα Σημαντικά Πράγματα»

Στο Κείμενο 2 διάβασες για το θέμα του μινιμαλισμού και συζήτησες με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου γι' αυτό. **Αναζήτησε**: [MINIMALΙΣΜΟΣ/LESS IS NOW/TRAILER], διάρκειας 1.42' (The Minimalists: Less Is Now/Official Trailer -με υπότιτλους στα ελληνικά), από το ντοκιμαντέρ των Μίλμπερν και Νικοντίμους «Μινιμαλισμός: Ένα Ντοκιμαντέρ για τα Σημαντικά Πράγματα» (2021), στο οποίο παρουσιάζεται πώς μπορεί η ζωή μας να είναι καλύτερη με λιγότερα.

Μετά την παρακολούθηση του βίντεο

1. Τι είναι ο **μινιμαλισμός**, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο αρχείο που παρακολούθησες και στο Κείμενο 2 που διάβασες;
2. Ποιες διαφορές εντοπίζεις στην παρουσίαση των επιχειρημάτων στο άρθρο (γραπτό κείμενο) και στο βίντεο (εικόνα, ήχος); Ποια στοιχεία θεωρείς ότι ενισχύουν την αποτελεσματικότητα κάθε κειμένου (άρθρου-βίντεο);
3. **α.** «Καταβροχθίζουμε όλα τα λάθος πράγματα και λιμοκτονούμε για τα σημαντικά»
β. «Οι αναμνήσεις μας δεν είναι στα πράγματα, οι αναμνήσεις μας είναι μέσα μας»

Να σχολιάσεις τις δύο παραπάνω φράσεις που αναφέρονται στο βίντεο, καταγράφοντας τις σκέψεις σου σε μια σύντομη παράγραφο για την καθεμιά. Ποια πράγματα θα σημειώνες ως «σημαντικά» για σένα;

[Πηγή: Γ. Δερμεντζόγλου, εφημ. *Ελεύθερος τύπος*, 24/11/2017]

Δραστηριότητες

1. Ποιος είναι ο πομπός, ποιος ο δέκτης και για ποιον σκοπό δημιουργήθηκε το παραπάνω κείμενο; Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει;
2. Να περιγράψεις την εικόνα και να δώσεις έναν δικό σου τίτλο.
3. Πώς λειτουργεί η εικόνα σε σχέση με τον λόγο; Επίλεξε τη φράση ή τις φράσεις που θεωρείς σωστές και αιτιολόγησε την επιλογή σου:

α. τον εικονογραφεί	β. τον συμπληρώνει
γ. ενισχύει το μήνυμά του	δ. βοηθά στην κατανόησή του

 ε. τον υποκαθιστά (δηλαδή κάποιο μέρος του μηνύματος εμφανίζεται μονάχα με εικόνα);
4. Σχολίασε την επιλογή χρωμάτων φόντου, γραμμάτων, μεγέθους γραμματοσειράς, λέξεων. Πώς ο πομπός με τον συνδυασμό τους επιτυγχάνει τον στόχο του;
5. Με ποιον τρόπο, κυρίως, προσπαθεί να πείσει το συγκεκριμένο είδος κειμένου;

α. απευθύνεται στη λογική μας (με επιχειρήματα ορθολογικά, στοιχεία επιστημονικά)
β. απευθύνεται στο θυμικό μας (επιχειρεί να συγκινήσει, να σοκάρει...).

Κρυπτόλεξο -
Καταναλωτισμός

Β. Εμβαθύνοντας στα κείμενα

Β1. Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσιο τους

Κείμενο 6

«Διαφημιστικά σλόγκαν»

Σλόγκαν σημαίνει διαχρονικότητα. Αυτό που μένει στο μυαλό των περισσότερων, όταν τα χρόνια περάσουν. Πολλά από αυτά άντεξαν στον χρόνο και εισχώρησαν στην καθημερινή έκφραση σε τέτοιον βαθμό, που πλέον θεωρούνται κλισέ,² ενώ παράλληλα αφηγούνται τη σύγχρονη ελληνική ιστορία με τον πιο σύντομο δυνατό τρόπο.

Αρχικά, το σλόγκαν ήταν σκοτσέζικη πολεμική κραυγή. Ύστερα, ηχηρό σύνθημα. Μετά, πρωτότυπη διαφημιστική προτροπή. Η πεμπτουσία της διαφημιστικής καμπάνιας. Η βασική ιδέα, το κεντρικό μήνυμα. Λίγες λέξεις βαλμένες έτσι, ώστε να δημιουργείται φόρτιση. Απεχθάνεται την κοινοτοπία, τη γενικότητα, τον βερμπάλισμό. Η επιτομή της πυκνότητας. Συνήχηση, ομοιοκαταληξία, ακουστική, σύγκρουση γραμμάτων και νοημάτων. Η κορύφωση του δημιουργικού οίστρου των κειμενογράφων, που μερικές φορές αποκτά κοινωνικές προεκτάσεις. Τι και αν δημιουργήθηκε, για να διαφημίσει καθαριστικό τουαλέτας ή πάνες; Η πολιτική, η τέχνη, η δημοσιογραφία, το καθημερινό λεξιλόγιο θα το δανειστούν, θα το χρησιμοποιήσουν απόφιο ή θα το παραφράσουν. Κάτι που το καθιστά πολιτιστική κληρονομιά.

[Πηγή: Χ. Νικόπουλος, *Zeitgeist*, 30/1/2021 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Να αναφέρεις την προέλευση της λέξης «σλόγκαν» και να εξηγήσεις πώς μεταβλήθηκε η σημασία της με την πάροδο του χρόνου, σύμφωνα με τον αρθρογράφο. Αναζήτησε τη σημασία της λέξης και στο [Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής της Πύλης για την ελληνική γλώσσα](#).
2. Ποια βασικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης μορφής κειμένου (σλόγκαν) αναφέρονται;
3. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες ο αρθρογράφος κάνει το κείμενό του πιο άμεσο και οικείο, προσδίδοντάς του γρήγορο ρυθμό.
4. **α.** Υπογράμμισε με διαφορετικό χρώμα τα ουσιαστικά και τα επίθετα του παραπάνω κειμένου. Δοκίμασε να συνδέσεις τα επίθετα με ουσιαστικά. Μπορούν να συνδυαστούν με όλα τα ουσιαστικά; Υπάρχουν περιπτώσεις που ένα ουσιαστικό δε συνδυάζεται - νοηματικά - με ένα επίθετο;
β. Σχημάτισε ονοματικά σύνολα με πέντε επίθετα ή ουσιαστικά από τα παραπάνω που μπορείς να συνδυάσεις και αξιοποίησέ τα σε δικές σου προτάσεις.
5. Γράψε μία μικρή παράγραφο (περίπου 80 λέξεων) με θέμα: «Μια διαφήμιση που μου έκανε εντύπωση». Χρησιμοποίησε γι' αυτήν πέντε λέξεις από το Κείμενο 6.

2. κλισέ: (μψ.) στερεότυπος τρόπος έκφρασης, συχνά κενός περιεχομένου.

6. Ομαδική εργασία: Παρατηρήστε τις παρακάτω φράσεις, οι οποίες συνιστούν γνωστά διαφημιστικά σλόγκαν που άφησαν εποχή. Μαντέψτε το είδος προϊόντος που διαφήμιζαν και ανταλλάξτε ιδέες με τις άλλες ομάδες στην τάξη.

1. Γιατί έτσι σας αρέσει!
2. Είμαι μακαρονάς, τι να κάνουμε...
3. Το πιο γλυκό κομμάτι της ζωής σου είναι αυτή...
4. Μάθετε να κοιμάστε μαζί μας!
5. Θα την κρεμάσω... θα την κρεμάσω!
6. Λεμονάκι μυρωδάτο και λαμποκοπά το πιάτο!
7. Μην το πιείτε, λουστείτε!
8. Παντού υπάρχει ένας μύθος!
9. Τα κάνει αόρατα!
10. Σήμα καμπάνα!

α. Ποια χαρακτηριστικά του διαφημιστικού λόγου εντοπίζεις στα παραπάνω διαφημιστικά σλόγκαν;

β. Ποια συγκεκριμένα στοιχεία του λεξιλογίου ή του ύφους θεωρείς ότι συμβάλλουν στην επιτυχία του;

γ. Αν σχεδιάζεις εσύ μια διαφήμιση που θα είχε ως σλόγκαν κάποιο από τα συγκεκριμένα συνθήματα, τι είδους προϊόν θα διαφήμιζες, ποιος θα ήταν ο πομπός, ο δέκτης και η βασική ιδέα της διαφήμισης;

Χαρακτηριστικά του συνθηματικού λόγου (σλόγκαν)

Ο διαφημιστικός λόγος είναι κατεξοχήν **λόγος πειθούς**. Σε κάθε εποχή και κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο, στόχος είναι να πείσει τον/την αναγνώστη/-στρια, θεατή/-τρια, ακροατή/-τρια, προκειμένου να αγοράσει το διαφημιζόμενο προϊόν, υπηρεσία κ.λπ.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του διαφημιστικού λόγου είναι ο **συνθηματικός λόγος (σλόγκαν)**, σύντομα, προφορικά ή γραπτά κείμενα που στοχεύουν στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος των αποδεκτών/-τριών τους.

Βασικό χαρακτηριστικό του είναι η **συντομία**, η **ρυθμικότητα** και η **ομοιοκαταληξία**. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνδέονται περισσότερο με την **προφορική μορφή των συνθημάτων**, καθώς ο ρυθμός και η επανάληψη ή ίδιων ή παρόμοιων συλλαβών βοηθούν στην απομνημόνευση και στην προσέλκυση της προσοχής των αποδεκτών/-τριών.

Το **λεξιλόγιο** που χρησιμοποιείται είναι **απλό** και **καθημερινό** και το **ύφος οικείο** και **άμεσο**, ώστε να είναι εύκολα κατανοητά στο ευρύ κοινό.

Τα ακόλουθα κείμενα αποτελούν σχόλια ασθενών σε σελίδες ιατρικών κέντρων και ιδιωτών ιατρών, που έχουν αντληθεί από το διαδίκτυο.

1. Χειρουργήθηκα από τον κ. ... στις ... και βρήκα τη λύτρωσή μου! Έμεινα απόλυτα ικανοποιημένος και γενικά είχα πολύ καλή εξέλιξη ήδη μόλις 5 ημέρες μετά. Ο κ. ... είναι ένας πολύ έμπειρος και καταξιωμένος επιστήμονας και εξαιρετικός άνθρωπος. Από την πρώτη συνάντησή μας έδειξε ότι είναι βαθύς γνώστης του ιατρικού μου προβλήματος και του ενδεικνυόμενου τρόπου αντιμετώπισής του και μου εξήγησε τι έπρεπε να γίνει. Στο νοσοκομείο ήταν παρών και μετά το χειρουργείο και το τηλέφωνό του είναι πάντα διαθέσιμο για οτιδήποτε χρειαστεί. Είχα άπειρες γνωματεύσεις από διάφορους γιατρούς. Με τις συγκεκριμένες εξετάσεις, στις οποίες με παρέπεμψε, και την τεράστια εμπειρία που είχε, μόνο αυτός μπόρεσε να βρει το πρόβλημά μου. Νιώθω απέραντα ευγνώμων! Τον ευχαριστώ θερμά και τον συστήνω ανεπιφύλακτα!

2. Γνώρισα τον Δρ... στο διάστημα που ανέλαβε τη χειρουργική επέμβαση της μητέρας μου. Με κέρδισε από την πρώτη στιγμή με τον αδαμάντινο χαρακτήρα του, την αμεσότητά του, καθώς και την ιατρική προσέγγισή του με ηρεμία και σαφήνεια. Άριστος επιστήμονας, με πολύ υψηλή κατάρτιση, αλλά το κυριότερο ένας υπέροχος άνθρωπος, πάντα προσιτός και δίπλα μας μετά την εγχείρηση.

Αγαπητέ μας γιατρέ, σας εύχομαι από καρδιάς να είστε πάντα καλά!

3. Πήγα στον συγκεκριμένο γιατρό με μεγάλο πρόβλημα στα πόδια. Όχι μόνο λειτουργικό, αλλά και αισθητικό. Η διάγνωση ήταν φλεβική ανεπάρκεια. Με βοήθησε να καταλάβω το πρόβλημα και τις επιλογές που είχα, για να το αντιμετωπίσω ριζικά. Έγινε χειρουργείο, με άριστο αποτέλεσμα. Από την πρώτη στιγμή, μέχρι που βγήκα από το νοσοκομείο είχα άμεση επικοινωνία μαζί του και δεν ένιωσα καμία ανασφάλεια. Μετά το χειρουργείο, αφού το λειτουργικό πρόβλημα είχε λυθεί, ασχολήθηκα με τις λίγες λεπτομέρειες που είχαν μείνει στο αισθητικό κομμάτι με εκπληκτικό αποτέλεσμα. Όλα αυτά έγιναν χωρίς καθόλου πόνο και ταλαιπωρία. Το δε κόστος ήταν ένα κλάσμα όσων είχαν πληρώσει αλλού φίλοι και γνωστοί για το ίδιο πρόβλημα. Σας τον συνιστώ χωρίς καμία επιφύλαξη, με τη σιγουριά της δικής μου εμπειρίας. Κύριε... σας σκέφτομαι με ευγνωμοσύνη, κάθε φορά που βλέπω τα πόδια μου και κάθε φορά που στέκομαι όρθια χωρίς να πονάω. Σας ευχαριστώ πολύ!

Δραστηριότητα

Τα παραπάνω σχόλια ασθενών προβάλλονται από διάφορες ιατρικές σελίδες ως διαφήμιση για τις ιατρικές υπηρεσίες που προσφέρθηκαν και το αποτέλεσμα τους.

- α. Ποια χαρακτηριστικά του διαφημιστικού λόγου εντοπίζεις;
- β. Ποιοι ρηματικοί χρόνοι χρησιμοποιούνται; Πότε και γιατί εναλλάσσονται;
- γ. Ποιο είναι το βασικό ρηματικό πρόσωπο και των τριών κειμένων; Γιατί;
- δ. Να εντοπίσεις και να σχολιάσεις τους τρόπους (π.χ. χρήση επιθέτων, σημείων στίξης, εκφραστικών μέσων, μέσα, όπως υπερβολή, έμφαση, μεταφορά, αναφήνηση κ.ά.) που χρησιμοποιούν οι τρεις ασθενείς, προκειμένου να πείσουν για την αξία των προσφερόμενων ιατρικών υπηρεσιών.

Κατευθυντική αφήγηση

Όπως διαπιστώνεις, τα παραπάνω κείμενα εμπεριέχουν στοιχεία:

- α) της **προσωπικής αφήγησης**, καθώς περιλαμβάνουν την αφήγηση προσωπικών μαρτυριών και εμπειριών των ασθενών,
- β) της **επιχειρηματολογίας**, καθώς διατυπώνουν τις απόψεις τους υπέρ των συγκεκριμένων ιατρών και
- γ) **πειθούς**, καθώς επιδιώκουν να πείσουν για την αξία των συγκεκριμένων γιατρών και των παρεχόμενων ιατρικών υπηρεσιών.

Τα στοιχεία αυτά τα εντάσσουν στον κειμενικό τύπο της **κατευθυντικής αφήγησης**. Η **κατευθυντική αφήγηση** χρησιμοποιείται, όταν αφηγούμαστε κάτι με σκοπό να συμβουλέψουμε, να κατευθύνουμε, να προτρέψουμε ή να πείσουμε μέσα από κάποιο παράδειγμα.

Σχέσεις κειμενικών τύπων - κειμενικών ειδών

Μια αφήγηση, επομένως, μπορεί να περιλαμβάνει πολλές αποχρώσεις, αναλόγως του σκοπού για τον οποίο γίνεται. Όπως καταλαβαίνεις, είναι σπάνιο να βρούμε στον καθημερινό λόγο μονοσήμαντα κείμενα (π.χ. μόνο αφηγηματικά, περιγραφικά ή επιχειρηματολογικά). **Ένα κείμενο μπορεί να συνδυάζει δύο ή και τρεις κειμενικούς τύπους.**

Η σχέση κειμενικού τύπου και κειμενικού είδους δεν είναι μοναδική. Για παράδειγμα, ένα δημοσιογραφικό άρθρο μπορεί να ενσωματώνει στοιχεία και αφηγηματικού κειμενικού τύπου (π.χ. παρουσίαση γεγονότων) και περιγραφικού (π.χ. περιγραφή χώρου) και επιχειρηματολογικού (π.χ. απόψεις πολιτικών προσώπων).

Κατευθυντική
αφήγηση -
Παραδείγματα

B2. Εμβαθύνοντας στη Γραμματική του κειμένου

Δραστηριότητα 1

► Παρατήρησε την παρακάτω περίοδο από το Κείμενο 2:

«Η διαφήμιση έχει μολύνει και διαποτίζει τον πολιτισμό μας».

1. Να συγκρίνεις τους παρακάτω τρόπους γραφής και να εξηγήσεις ποιες διαφορές υπάρχουν στη μορφή, στο ύφος ή στο νόημά τους.
 - α. Τον πολιτισμό μας έχει μολύνει και διαποτίζει η διαφήμιση.
 - β. Ο πολιτισμός μας έχει μολυνθεί και διαποτιστεί από τη διαφήμιση.
 - γ. Μολυσμένος και διαποτισμένος από τη διαφήμιση είναι ο πολιτισμός μας.
2. Να εξηγήσεις πώς η σειρά και η επιλογή των λέξεων σε κάθε πρόταση επηρεάζουν το νόημα, την έμφαση και την αποτελεσματικότητα του μηνύματος.
3. Πώς θα έλεγες τη φράση προφορικά, ώστε το μήνυμά της να γίνει πιο έντονο και αποτελεσματικό;

Οργάνωση πρότασης

Ο/Η ομιλητής/-τρια ή ο/η συγγραφέας μπορεί να αλλάξει τη σειρά των όρων της πρότασης και να δώσει άλλη πληροφοριακή αξία. Η δήλωση του μηνύματος μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους:

1. **Με αλλαγή φωνής** του ρήματος
π.χ. *Οι πρωταγωνιστές ακύρωσαν την εκδήλωση. || Η εκδήλωση ακυρώθηκε από τους πρωταγωνιστές.*
δυνατή σχολική ομάδα στο ποδόσφαιρο. || Η σχολική ομάδα ποδοσφαίρου που κατέβηκε (κατεβαίνω) από το σχολείο ήταν η πιο δυνατή.
2. **Με ρήματα σε διαφορετική σύνταξη**, αλλά χωρίς αλλαγή φωνής
π.χ. *Η βροχή έσβησε τη φωτιά. || Η φωτιά έσβησε από τον αέρα.*
3. **Με ρηματικά ζεύγη**
π.χ. *Το σχολείο κατέβασε (κατεβάζω) την πιο*
4. **Με τη χρήση μετοχών**
π.χ. *Η ζωγράφος χρωμάτισε τον πίνακα. || Ο πίνακας είναι χρωματισμένος.*
5. **Απρόσωπη σύνταξη**
π.χ. *Το κέντρο της πόλης έχει κίνηση. || Στο κέντρο της πόλης έχει κίνηση.*

Η **οργάνωση** κάθε πρότασης και μηνύματος γίνεται σύμφωνα με την πληροφοριακή αξία των όρων της. Οι κυριότερες έννοιες στην οργάνωση της πληροφορίας είναι:

- το **θέμα** της πρότασης, που αποτελεί αυτό για το οποίο γίνεται λόγος και τείνει να τοποθετηθεί στην αρχή της πρότασης.

- η **εστία** της πρότασης, με την οποία προσανατολίζουμε την προσοχή του/της αναγνώστη/-στριας ή ακροατή/-τριας στη νέα πληροφορία και βρίσκεται, συνήθως, στο τέλος της πρότασης.

- η **διάκριση γνωστής και άγνωστης πληροφορίας**. Συνήθως, η γνωστή πληροφορία τίθεται στην αρχή της πρότασης και η άγνωστη στο τέλος.

Στον **προφορικό λόγο** ο **επιτονισμός**, η **χροιά** της φωνής και οι **παύσεις** ενισχύουν το στοιχείο του μηνύματος στο οποίο θέλει να εστιάσει ο/η ομιλητής/-τρια.

Ύφος κειμένου

Ένας ακόμη παράγοντας που χαρακτηρίζει ένα κείμενο και χρησιμοποιείται για την κατηγοριοποίησή του είναι το **ύφος**. Το ύφος είναι για τον συγγραφέα ό,τι το χρώμα για τον ζωγράφο. Είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί από τον χρήστη/τη χρήστρια είτε **εκλαϊκευμένο** και πιο **οικείο ύφος** μέσω λεξιλογίου καθημερινού και κατανοητού, με χρήση α' και β' ρηματικού προσώπου και παρατακτικής σύνδεσης ή ασύνδετου σχήματος, είτε **εξειδικευμένο ύφος** ή πιο **τυπικό** και **απρόσωπο**, μέσω εξεζητημένου λεξιλογίου, ειδικής ορολογίας, μακροπερίοδου λόγου και υποτακτικής σύνδεσης. Μπορεί, επίσης, το ύφος να είναι **ειρωνικό**, με χρήση λέξεων/φράσεων που δηλώνουν έντονη αντίθεση, με συνδυασμό ασύμβατων μεταξύ τους εννοιών, γρήγορο ρυθμό λόγου, ασύνδετα, πολυσύνδετα, σημεία στίξης.

Ινφογράφημα -
Είδη ύφους

Είδη ύφους -
Άσκηση αντιστοίχισης

Δραστηριότητα 2

► Να μετασχηματίσεις την παρακάτω περίοδο λόγου του Κειμένου 1, κάνοντας τις αναγκαίες αλλαγές, έτσι ώστε το **ύφος** του κειμένου από άμεσο και οικείο να γίνει πιο τυπικό και απρόσωπο. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις πολλούς τρόπους σε γραπτό και προφορικό λόγο. Τέλος, συζήτησε με την τάξη το αποτέλεσμα και αξιοποίησε τις παρατηρήσεις των συμμαθητών/συμμαθητριών σου για να το βελτιώσεις. (π.χ. Πέτυχε το τυπικό ή απρόσωπο ύφος; Τι θα σε συμβούλευαν να αλλάζεις;).

«Όλοι μας είμαστε υλιστές σε κάποιον βαθμό -άλλοι λιγότερο, άλλοι περισσότερο- και πιστεύουμε πως παίρνουμε μια δόση ευτυχίας, όταν αγοράζουμε πράγματα».

B3. Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο

Δραστηριότητα 1

► Παρατήρησε ξανά τα Κείμενα 2 και 5, που έχουν ως θεματική τους τη «Μαύρη Παρασκευή» (Black Friday) και απάντησε στις εξής ερωτήσεις.

- α. Σε ποιο αναγνωστικό κοινό απευθύνεται κάθε κείμενο;
- β. Ποιες διαφορές διαπιστώνεις ως προς την ποσότητα των πληροφοριών;
- γ. Ποιες διαφορές διαπιστώνεις ως προς το περιεχόμενό τους;
- δ. Πώς επηρεάζει το κειμενικό είδος (άρθρο/γελοιογραφία) τον όγκο και το είδος των πληροφοριών;

Οι αρχές της «ποιότητας» και της «ποσότητας» πληροφοριών στην επικοινωνία

Στην επικοινωνία η συμβολή κάθε συνομιλητή/συνομιλήτριας πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να είναι αποτελεσματική. Δύο βασικές αρχές («αξιώματα») της επικοινωνίας είναι:

1. Η **ποιότητα**, σύμφωνα με την οποία οι συνομιλούντες πρέπει να επιθυμούν να μεταδώσουν αληθείς και έγκυρες πληροφορίες.
2. Η **ποσότητα**, οι συνομιλούντες, δηλαδή, οφείλουν να παρέχουν τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες, ώστε να γεφυρώνεται το επικοινωνιακό έλλειμμα, χωρίς να υπάρχει υπερπληροφόρηση.

Πολλές φορές, όμως, αυτές οι αρχές **παραβιάζονται** και πολλά είναι αυτά που δε λέγονται αλλά υπονοούνται εύκολα, καθώς οι εμπειρίες που έχουν οι συνομιλούντες από το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο διευκολύνουν και διασφαλίζουν την προώθηση των μηνυμάτων. Για παράδειγμα, σε μια κρύα μέρα του χειμώνα είναι δυνατόν οι συνομιλούντες να παραβιάσουν την ποιότητα λέγοντας π.χ. *σκάσαμε σήμερα από τη ζέστη* και σαφώς να περάσουν το μήνυμα ότι είναι αναγκαία η παροχή θέρμανσης. Αντίστοιχα, και σε έναν διάλογο με δύο ερωτήματα μπορεί ο/η ομιλητής/-τρια να απαντήσει στο ένα από τα δύο και να παραβιάσει την ποσότητα, αλλά είναι σαφές ότι η μη απάντηση υπονοεί αρνητική απάντηση.

Σε κάθε περίπτωση η **επικοινωνία** είναι μια λογική διεργασία που γίνεται **αυτόματα, ταχύτατα** και χωρίς προσπάθεια. Τα μηνύματα, είτε **άμεσα** (με τήρηση της **ποσότητας** και της **ποιότητας**) είτε **έμμεσα** (με παραβίασή τους), μεταδίδονται και οι άνθρωποι επικοινωνούν ομαλά και υπηρετώντας παράλληλα τους στόχους τους (χιούμορ, κριτική, ειρωνεία, ευγένεια κ.ά.). Περισσότερα στοιχεία για τα «αξιώματα» στην επικοινωνία μπορείς να δεις στην 7η Ενότητα.

Δραστηριότητα 2

- Παρατήρησε τα παρακάτω διαφημιστικά σλόγκαν και απάντησε στις ερωτήσεις:
«Biker boots (μπότες μηχανής)! Η νέα ροκ εμμονή που θα φορεθεί πολύ φέτος!»
«Ψεκάστε... Σκουπίστε... Τελειώσατε!»
- α. Ποια χαρακτηριστικά του συνθηματικού λόγου (σλόγκαν) εντοπίζεις;
 - β. Σε ποιο καταναλωτικό κοινό πιστεύεις ότι μπορεί να απευθύνονται οι συγκεκριμένες διαφημίσεις; Γιατί;
 - γ. Πού θα μπορούσες να δεις τις συγκεκριμένες διαφημίσεις;
 - δ. Πώς κρίνεις την ποσότητα των πληροφοριών που υπάρχουν στα διαφημιστικά μηνύματα; Περιλαμβάνονται όλες οι αναγκαίες πληροφορίες για την επαρκή πληροφόρηση των αποδεκτών/-τριών;
 - ε. Ποιοι συμβολισμοί, συνειρμοί ή βαθύτερα νοήματα πιστεύεις ότι «κρύβονται» στα συγκεκριμένα διαφημιστικά μηνύματα;
 - στ. Εντόπισε τα σημεία των παραπάνω διαφημιστικών σλόγκαν και αυτών που βρίσκονται στην 6η Δραστηριότητα της σελ. 28, στα οποία «παραβιάζονται» βασικές αρχές («αξιώματα») επικοινωνίας.

Γ. Αναζητώντας κρυμμένους θησαυρούς της γλώσσας

Γ1. Πρόσληψη κειμένων

Γ2. Παραγωγή κειμένων

Κείμενο 8

«Αφιέρωμα στις διαφημίσεις των '90s»

Αναζήτηση: [LIFO-ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ΤΩΝ '90s] το ηχητικό ντοκιμαντέρ (podcast) του Άρη Δημοκίδη στη Lifo, αφιερωμένο στις διαφημίσεις της Ελλάδας της δεκαετίας του '90.

Πριν από την ακρόαση

- Πώς περιμένεις να είναι οι διαφημίσεις μιας αρκετά παλαιότερης εποχής; Ποιες διαφορές και ποια κοινά σημεία πιστεύεις ότι μπορεί να έχουν με τις σύγχρονες διαφημίσεις;

Κατά την ακρόαση

- Άκουσε τα 6 πρώτα λεπτά του podcast και απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις:
1. Τι σημαίνει η φράση με τα αρχικά «ΜΣΤΔ ΓΝΔΤΠ», που αναφέρεται στην αρχή του ηχητικού αρχείου και από πού προήλθε; Τι δηλώνει για την άνθηση της διαφήμισης στη δεκαετία του '90;

2. Ποιοι ήταν οι λόγοι που οδήγησαν στην αύξηση των διαφημιστικών μηνυμάτων στη δεκαετία του '90; Επίλεξε όσα ισχύουν από τα παρακάτω με βάση αυτά που αναφέρονται στη συνέντευξη:
 - α. η άνοδος του βιοτικού και χρηματικού επιπέδου
 - β. η προβολή των νέων προϊόντων
 - γ. η ενημέρωση για κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις
 - δ. η έναρξη λειτουργίας πολλών νέων τηλεοπτικών σταθμών
 - ε. η πληθώρα περιοδικών lifestyle (τρόπου ζωής)
 - ζ. η προώθηση κοινωνικών μηνυμάτων
 - στ. το υψηλό επίπεδο παραγωγών.
3. Ποια παραδείγματα αναφέρονται στη συνέντευξη σχετικά με τα υπέρογκα χρηματικά ποσά που δίνονταν για το γύρισμα μιας διαφήμισης;

▶ Άκουσε τα λεπτά 0:08:40-0:11:20.
4. Πώς οι διαφημίσεις επηρεάζουν το σενάριο τηλεοπτικών σειρών, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο ηχητικό αρχείο; Τι πιστεύεις ότι δείχνει αυτό;

Μετά την ακρόαση

1. Επίλεξε δύο σημεία της συνέντευξης που σου έκαναν εντύπωση και γράψε τις σκέψεις σου σε μια σύντομη παράγραφο για τα θέματα που θίγονται.
2. Επίλεξε μία από τις διαφημίσεις που ακούγονται στο podcast, την οποία θεωρείς ενδιαφέρουσα, και εξήγησε στους/στις συμμαθητές/-τριές σου τους λόγους.

[Πηγή: imagine art]

[Πηγή: Φωτογραφικό αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ]

[Πηγή: Φωτογραφικό αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ]

1. **α.** Ποιο είναι το μήνυμα της πρώτης εικόνας;
β. Ποιος θα μπορούσε να είναι ο πομπός και ποιοι οι αποδέκτες/-τριές της;
2. Να συγκρίνεις την πρώτη εικόνα με τις άλλες δύο διαφημιστικές αφίσες που ακολουθούν:
α. Πού θα τοποθετούσες χρονικά τις τρεις εικόνες και γιατί;
3. Να σχολιάσεις τα λεκτικά στοιχεία της 2ης εικόνας α) ως προς το περιεχόμενο και β) ως προς τους σημειωτικούς τρόπους παρουσί-σής τους.
4. **Ομαδική εργασία:** Εργαζόμενοι/-ες ομαδοσυνεργατικά, δημιουργήστε μια **σύντομη ομιλία** (3-5 λεπτών), στην οποία θα παρουσιάσετε στους/στις συμμαθητές/-τριές σας την επιχειρηματολογία σας σχετικά με:
α. τα χαρακτηριστικά του διαφημιστικού λόγου, τα μέσα και τις τεχνικές της διαφήμισης,
β. τους λόγους διάδοσης της διαφήμισης,
γ. τους τρόπους αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών της διαφήμισης,
δ. τις αρνητικές συνέπειες της υπερκατανάλωσης,
ε. τους τρόπους αντιμετώπισης των επιπτώσεων του καταναλωτισμού.

ΟΔΗΓΙΕΣ

A. Στάδιο προετοιμασίας

Αναθέτοντας συγκεκριμένους ρόλους και έργο στα μέλη της ομάδας σας, να προγραμματίσετε την πορεία της δραστηριότητας μέχρι την ολοκλήρωσή της. Αναζητήστε και συλλέξτε συγκεκριμένο υλικό για όλες τις πτυχές του θέματος. Κάθε μέλος της ομάδας μπορεί να αναλάβει έναν από τους 5 παραπάνω τομείς.

B. Στάδιο εφαρμογής

I. Φάση παραγωγής κειμένου

Κάθε μέλος της ομάδας να συντάξει μια σύντομη και περιεκτική παράγραφο για κάθε ένα από τα παραπάνω ερωτήματα.

II. Φάση αναθεώρησης των παραγόμενων κειμένων

Εργαζόμενοι/-ες ομαδοσυνεργατικά, προχωρήστε στη σύνθεση του τελικού κειμένου, φροντίζοντας για την ισομερή ανάπτυξη των πέντε ερωτημάτων, την ενσωμάτωση χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους της ομιλίας, την τήρηση του χρόνου.

III. Φάση έκθεσης των αποτελεσμάτων

Οι εκπρόσωποι κάθε ομάδας να εκφωνήσουν στην ολομέλεια την ομιλία τους.

Γ. Στάδιο αναστοχασμού

Να συζητήσετε το αποτέλεσμα της δραστηριότητας και να την αξιολογήσετε α) ως προς την αποτελεσματικότητά της, β) την ορθή ανάπτυξη των πέντε ερωτημάτων, γ) την ενσωμάτωση χαρακτηριστικών του κειμενικού είδους της ομιλίας, δ) την τήρηση του χρόνου.

5. Ομαδική εργασία: Εργαζόμενοι/-ες σε ομάδες, να δημιουργήσετε το δικό σας διαφημιστικό σλόγκαν για ένα προϊόν της επιλογής σας. Μπορείτε να αντλήσετε έμπνευση από τα διαφημιστικά σλόγκαν που είδατε παραπάνω (Κείμενο 9, 6η δραστηριότητα Κειμένου 6). Οι δημιουργίες σας θα παρουσιαστούν στην τάξη και οι καλύτερες μπορούν να δημοσιευθούν στο ιστολόγιο του σχολείου.

Δ. Συζητώντας για τη γλώσσα

Κείμενο 10

«Ο γλωσσικός δανεισμός ως συνισταμένη της γλώσσας των νέων»

Στον λόγο της διαφήμισης, όπως αυτός εμφανίζεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι εμφανής η χρήση αγγλικών λέξεων, με σκοπό την προσέλκυση του νεανικού κοινού και τη δημιουργία μιας πιο ελκυστικής εικόνας, ακολουθώντας την πολιτιστική και γλωσσική μόδα, σύμφωνα με την οποία η αγγλική γλώσσα έχει αυξημένο κύρος και γόητρο έναντι άλλων γλωσσών, όπως η ελληνική.

Οι διαφημίσεις που ακολουθούν αναφέρονται σε προϊόντα μόδας, όπως ενδύματα, υποδήματα, καλλυντικά και κοσμήματα.

- Έλα στον πιο γολο διαγωνισμό και κέρδισε
- Έχεις ήδη μπει σε γιορτινό mood?
- Ooh our New Collection is stunning! Κλίκαρα στο αγαπημένο σου σχέδιο.
- Κάνε τα γιορτινά σου outfit λαμπερά με chic κοσμήματα
- 60% στα αγαπημένα σου brands!

Το ακρωνύμιο γολο (you only live once: ζεις μόνο μια φορά) στο πρώτο παράδειγμα λειτουργεί ως υπερθετικό: δηλώνει πόσο διασκεδαστικός είναι ο συγκεκριμένος διαγωνισμός, προκειμένου να πείσει το κοινό να συμμετάσχει. Η χρήση του γολο φανερώνει ότι το μήνυμα απευθύνεται σε νεανικό κοινό. Εξίσου συχνά εμφανίζεται και η λέξη mood, η οποία στα ελληνικά σημαίνει «διάθεση» και χρησιμοποιείται προκειμένου να δηλωθεί το πώς αισθάνεται κάποιος (το μόνιμο mood μου..., δεν είμαι σε mood, mood of the day κ.λπ.). Οι λέξεις New Collection (νέα συλλογή), outfit (ενδυμασία) και brand (μάρκα) συγκαταλέγονται στο λεξιλόγιο της κατηγορίας της μόδας, όπως και πολλές άλλες λέξεις (π.χ. stunning= καταπληκτικός-ή -ό, chic= κομψός-ή-ό). Πολλές ξένες λέξεις που αφορούν τη μόδα αποτελούν αυτούσια δάνεια, διότι η μόδα αλλάζει με τόσο γρήγορους ρυθμούς που οι γλώσσες-δέκτες δεν προλαβαίνουν να τις υιοθετήσουν και να δημιουργήσουν δικούς τους όρους.

[Πηγή: Μαλλιά, Γ. (2020). *Ο Γλωσσικός δανεισμός ως συνισταμένη της γλώσσας των νέων* (μεταπτυχιακή εργασία). ΕΑΠ (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Το παραπάνω απόσπασμα αναφέρεται στο θέμα του γλωσσικού δανεισμού στον χώρο της διαφήμισης.
 - α. Ποιες αιτίες του φαινομένου επισημαίνονται στο απόσπασμα;
 - β. Πιστεύεις ότι ο δανεισμός ξένων λέξεων αποτελεί παράγοντα γλωσσικής αλλαγής; Ναι ή όχι και γιατί;
2. Αναζήτησε στο διαδίκτυο δάνειες λέξεις από άλλες γλώσσες στον χώρο της διαφήμισης και κατάγραψέ τις σε ένα συνεργατικό έγγραφο-γλωσσάρι που θα φτιάξεις.

Γλωσσάρι όρων
Κειμένων ενότητας

Αναστοχασμός - «Δελτίο εξόδου»

Στην Ενότητα αυτή γνώρισες και συζήτησες με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου διάφορα θέματα που συνδέονται με τον καταναλωτισμό και τις επιπτώσεις του.

Στον παρακάτω πίνακα να σημειώσεις από τρεις λέξεις-φράσεις (θετικές ή αρνητικές) που θεωρείς σημαντικές ή σε προβληματίσαν ή γενικότερα σου έμειναν στη σκέψη για τις εξής θεματικές:

Καταναλωτισμός	
Διαφήμιση	
Μινιμαλισμός	

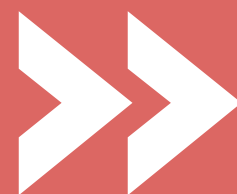
Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα μπορείς να επιστρέψεις στην αρχή της («Δελτίο Εισόδου») και να επαληθεύσεις τι έμαθες, σημειώνοντας το αντίστοιχο κουτάκι και συζητώντας όποιες τυχόν απορίες υπάρχουν ακόμα με τον/την εκπαιδευτικό σου.

2η Ενότητα

«Ένα κοινό μέλλον
θεμελιωμένο σε κοινές αξίες:
Η Ευρώπη χθες, σήμερα, αύριο»

02

Αφίσα «Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Έκθεση «20 χρόνια από τη διακήρυξη του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (2020) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. [Πηγή: europeana-eu]

- ▶ Τι πιστεύεις ότι είναι τα Θεμελιώδη Δικαιώματα;
- ▶ Γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε μια τέτοια Διακήρυξη;

Δελτίο εισόδου

Στην Ενότητα αυτή θα γνωρίσεις/
θα επεκτείνεις τις γνώσεις σου/θα συζητήσεις:

1. Θέματα σχετικά με **την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα προβλήματα, τις προοπτικές της**.
2. Τους κειμενικούς τύπους **της ιστορικής αφήγησης και της εξήγησης** (σε σχέση με ιστορικά άρθρα, πολιτικές ομιλίες, πολιτικά δοκίμια, οικονομικές μελέτες, κοινωνιολογικές έρευνες και αναλύσεις).
3. Τρόπους δήλωσης του **τόπου και του χρόνου** και σημασιολογικούς τους ρόλους.
4. Ζητήματα σχετικά με τα **γλωσσικά δάνεια, τον γλωσσικό δανεισμό**.

Α. Ξεκλειδώνοντας τα κείμενα

A1. Ο κόσμος των κειμένων

Κείμενο 1

«Η Επόμενη Ευρώπη»

Σκίτσο -
Χαρακτηριστικά
της ΕΕ

Βρυξέλλες, Centre Monnaie (φωτογρ. Peter H. Feist)

[Πηγή: europeana]

Το έτος 2016 ήταν για πολλούς λόγους ένα «*annus horribilis*» (=μια φοβερή χρονιά) για το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Εξαιτίας του δημοψηφίσματος για το «Brexit»³, των τρομοκρατικών επιθέσεων, της συνεχιζόμενης υψηλής ανεργίας σε πολλά κράτη-μέλη και της προσφυγικής κρίσης, η Ευρώπη τέθηκε υπό αμφισβήτηση. Οι ευρωπαϊκές αξίες και οι δημοκρατίες μας δοκιμάστηκαν, καθώς, παράλληλα με την αυξανόμενη γεωπολιτική αβεβαιότητα, αφυπνίστηκαν λαϊκίστικες⁴ δυνάμεις, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, ωστόσο, αποδείχτηκε περισσότερο ανθεκτική απ' ό,τι πίστευαν πολλοί επικριτές της. Σε αυτούς τους παραγμένους καιρούς κατορθώσαμε να διατηρήσουμε το ευρωπαϊκό εγχείρημα σε τροχιά. Την ώρα που γράφονται αυτές

3. Brexit: Συντομογραφία του British exit, δηλ. Βρετανική έξοδος. Ήταν η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση που έγινε την 31η Ιανουαρίου/1η Φεβρουαρίου 2020.

4. Λαϊκίστικός/-ή/-ό & λαϊκίστικος/-η/-ο: που χαρακτηρίζεται από υπερβολική και μη αυθεντική λαϊκότητα.

οι γραμμές, παρατηρούμε μια στροφή προς αυτό που δε θα ήταν υπερβολή να περιγραφεί ως «Ευρωπαϊκή Άνοιξη». Τόσο από οικονομική όσο και από πολιτική άποψη η Ευρώπη προχωρά πλέον με ταχύτερους ρυθμούς και είναι εμφανές ότι ανακτά σταδιακά την ισχύ της. Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης επιταχύνεται και ξεπερνά το 2% το 2017 (2,2% στη ζώνη του ευρώ), η ανάπτυξη αφορά, επιτέλους, όλα τα κράτη-μέλη μας, ενώ κατά την τελευταία διετία ξεπερνά τους ρυθμούς ανάπτυξης των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Κατά τη διάρκεια της θητείας της παρούσας Επιτροπής δημιουργήθηκαν σχεδόν 8 εκατ. θέσεις εργασίας. Αυτό οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στις ενέργειες των οργάνων της ΕΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία, τις Εγγυήσεις για τη νεολαία μας και τη νομισματική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Κατά την ομιλία μου για την κατάσταση της Ένωσης στις 13 Σεπτεμβρίου του 2017 παρουσίασα την προσωπική μου στρατηγική για μια Ευρωπαϊκή Ένωση περισσότερο ενωμένη, πιο ισχυρή και πιο δημοκρατική.

Πάνω απ' όλα, σε αυτή την πορεία πυξίδα μας είναι η Ένωση των αξιών μας. Επιτακτική ανάγκη είναι να σεβόμαστε τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες μας, συμπεριλαμβανομένου του κράτους δικαίου. Θα πρέπει να επικεντρωθούμε στην επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων και πρωτοβουλιών που έχουν σαφή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και καθιστούν την Ευρώπη έναν καλύτερο τόπο για τους πολίτες της. Θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ισότιμα οι πολίτες όλων των κρατών-μελών της Ε.Ε. και να μην επιτραπεί ποτέ εντός της Ένωσής μας η εμφάνιση πολιτών «δεύτερης κατηγορίας». Να δίνουμε έμφαση στην αποτελεσματικότητα, τη δημοκρατία και τη διαφάνεια σε όλες τις κοινές μας δράσεις.

[Πηγή: Ζαν Κλοντ Γιούνκερ (2018). *Η Επόμενη Ευρώπη. 20 κείμενα για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τη θέση της Ελλάδας σε αυτήν*, διαΝΕΟσις (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποιες ήταν οι αιτίες των προβλημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά το έτος 2016, σύμφωνα με τον τότε πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής;
2. Πώς αποδεικνύεται ότι υπήρξε βελτίωση από το 2017;
3. Ποιες ήταν οι συνέπειες της στρατηγικής του τότε προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Ένωση;
4. Ποιος κειμενικός τύπος κυριαρχεί στο παραπάνω κείμενο;
 - α. ο αφηγηματικός
 - β. ο περιγραφικός
 - γ. ο εξηγητικόςΑιτιολόγησε την επιλογή σου.
5. Να εντοπίσεις στο κείμενο και να αναφέρεις 2-3 παραδείγματα με χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κειμενικού τύπου που επέλεξες (χρόνος ρημάτων, διαρθρωτικές λέξεις κ.ά.).

Ινφογράφημα -
Εξηγητικός
κειμενικός τύπος

Χάρτης των κρατών της
Ευρωπαϊκής Ένωσης
του 1981
[Πηγή: European
Community map.svg]

Διεύρυνση, λοιπόν, αλλά σε ποια κατεύθυνση; Οι τρεις ουδέτερες ευρωπαϊκές χώρες (Ελβετία, Αυστρία και Σουηδία) δεν είχαν καμία διάθεση να φορτωθούν με υποχρεώσεις που μπορεί να υπονόμειαν το καθεστώς τους. Επιπλέον, ανήκαν στις χώρες με τα πιο χαμηλά ποσοστά ανεργίας και δεν έβλεπαν κανένα όφελος από την ενδεχόμενη ένταξή τους. Από την άλλη, υπήρχαν και χώρες της νότιας Ευρώπης που το ζητούσαν: η Ελλάδα, που συνδεόταν με την Κοινότητα από το 1961, η Τουρκία, που υπαγόταν στο ίδιο καθεστώς από το 1963, η Ισπανία και η Πορτογαλία. Η ένταξή τους στην ΕΟΚ θα ήταν εξέλιξη πολύ θετική, με την έννοια ότι θα μετατόπιζε και πάλι προς τα νότια το επίκεντρο ενός οικονομικού και πολιτικού γεωσχηματισμού που είχε προσανατολιστεί υπερβολικά προς τα βόρεια με την προηγούμενη διεύρυνση.

Υπήρχαν, όμως, δύο θεμελιώδεις αντιρρήσεις: πρώτα-πρώτα, η σχετική υπανάπτυξη των τεσσάρων χωρών σε σύγκριση με τις οικονομίες των εννέα της ΕΟΚ, με την εξαίρεση, πάντως, της Ιρλανδίας. Το κριτήριο αυτό ήταν καταδικαστικό στην περίπτωση της Τουρκίας, που είδε τα δειλά της ανοίγματα να αποθαρρύνονται γρήγορα. Προπάντων, όμως, το γεγονός ότι οι τρεις άλλες χώρες διέπονταν από δικτατορικά καθεστώτα ασυμβίβαστα με τους θεσμούς και με το πνεύμα της Κοινότητας.

Το τελευταίο αυτό εμπόδιο κατέρρευσε με την «επανάσταση των γαριφάλων» στην Πορτογαλία (Απρίλιος 1974), την πτώση της χούντας των συνταγματαρχών στην Ελλάδα (Ιούλιος 1974) και τον θάνατο του Φράνκο στην Ισπανία (Νοέμβριος 1975). Και στις τρεις αυτές χώρες τα γεγονότα οδήγησαν στον σχηματισμό δημοκρατικών καθεστώτων με μεγάλη σταθερότητα.

Έτσι, οι αιτήσεις που υπέβαλαν οι κυβερνήσεις της Αθήνας τον Ιούνιο του 1975, της Λισαβόνας τον Μάρτιο του 1977 και της Μαδρίτης τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς άρχισαν να εξετάζονται από τους εννέα. Η υποψηφιότητα της Ελλάδας εγκρίθηκε σχετικά γρήγορα, με συνέπεια η χώρα να υπογράψει την ένταξη της τον Μάιο του 1979 και να γίνει πλήρες μέλος της ΕΟΚ την 1η Ιανουαρίου 1981. Τελικά, οι συνθήκες για την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας υπογράφηκαν στις 12 Ιουνίου 1985 και άρχισαν να ισχύουν από την 1η Ιανουαρίου του επόμενου χρόνου, οπότε η Κοινότητα των Εννέα μετατράπηκε σε Ευρώπη των Δώδεκα.

[Πηγή: Berstein, S. & Milza, P. (1997). *Ιστορία της Ευρώπης*, τόμ. 3 (μτφρ. Μ. Κοκολάκης). Αθήνα: Εκδ. Αλεξάνδρεια, σ. 273-274.]

Χρονογραμμή:
Ίδρυση -
Ιστορία ΕΕ

Δραστηριότητες

1. Ποιος είναι ο σκοπός του παραπάνω κειμένου;
 - α. να περιγράψει μια διαδικασία
 - β. να παρουσιάσει τις αιτίες ή τις συνέπειες μιας κατάστασης
 - γ. να αφηγηθεί σημαντικά γεγονότα του παρελθόντος.
2. Παρουσίασε σε ένα διάγραμμα (χρονογραμμή) τα γεγονότα-σταθμούς για την ένταξη της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ, αντλώντας στοιχεία από το κείμενο.
3. Ποια επιχειρήματα αναφέρονται «υπέρ» και ποια «κατά» της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ;
4. Κύκλωσε στο κείμενο 3 ρήματα που βρίσκονται σε διαφορετικό χρόνο και εξήγησε τι δηλώνουν.

Χαρακτηριστικά ιστορικής αφήγησης

Η **ιστορική αφήγηση** είναι εξιστόρηση γεγονότων του παρελθόντος. Ανασυστήνει επιλεκτικά, αλλά πειστικά, τον κόσμο του παρελθόντος.

Αναζήτησε περισσότερες πληροφορίες: [Γλωσσάρι όρων Γλωσσολογίας - Αφήγηση] στις Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα.

Ο κειμενικός τύπος της ιστορικής αφήγησης έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- α.** χρήση παρελθοντικών ρηματικών τύπων (που δηλώνουν ενέργεια)
- β.** επιρρήματα, κειμενικοί δείκτες και διαρθρωτικές λέξεις που δηλώνουν χρόνο και παρουσιάζουν τη διαδοχή των γεγονότων και τη χρονική τους σχέση
- γ.** αιτιολογικές δομές, κειμενικοί δείκτες και αντίστοιχες εκφράσεις που δηλώνουν αιτιολογικές σχέσεις
- δ.** τοπικά επιρρήματα.

- 5.** Να εντοπίσεις στο ακόλουθο απόσπασμα με τίτλο «Η Ελλάδα και οι διαδικασίες ενοποίησης της Ευρώπης. Η Ελλάδα κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης» τα χαρακτηριστικά των ιστορικών αφηγήσεων:

- ▶ Παρατήρησε τις διαρθρωτικές λέξεις που είναι με έντονα γράμματα. Τι δηλώνουν;
- ▶ Τα υπογραμμισμένα ρήματα σε τι χρόνο βρίσκονται;
- ▶ Βρες φράσεις που δηλώνουν τόπο.

«**Πρώτο** βήμα για τη συμμετοχή της Ελλάδας στις διαδικασίες ενοποίησης της Ευρώπης ήταν η υπογραφή, το 1961, της συμφωνίας σύνδεσης της χώρας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Ωστόσο, η σοβαρή πολιτική αστάθεια που ακολούθησε, με αποκορύφωμα την επιβολή της απριλιανής δικτατορίας (1967-1974), είχε ως αποτέλεσμα ένα μακροχρόνιο «πάγωμα» της συμφωνίας. **Μετά** την αποκατάσταση της δημοκρατίας, το 1974, η πρώτη μεταπολιτευτική κυβέρνηση Καραμανλή αποφάσισε να υποβάλει αίτηση για πλήρη ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, παρακινημένη όχι μόνο από τα οικονομικά οφέλη που θα είχε η χώρα αλλά και από σοβαρούς πολιτικούς λόγους. Ο Κ. Καραμανλής εκτιμούσε ότι η ένταξη στην ΕΟΚ θα βοηθούσε τη σταθεροποίηση των δημοκρατικών θεσμών στην Ελλάδα και θα εξυπηρετούσε μακροπρόθεσμα την ασφάλεια της χώρας. Πράγματι, τον Ιούνιο του 1975 υποβλήθηκε η ελληνική αίτηση ένταξης στην ΕΟΚ. Την αντίθεσή τους εξέφρασαν το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ, καθώς και τμήματα της ελληνικής κοινωνίας προσκείμενα στην Αριστερά. Επιφυλάξεις διατυπώθηκαν, επίσης, και από ορισμένα κράτη-μέλη της ΕΟΚ, που θεωρούσαν ότι η Ελλάδα δεν ήταν ακόμη ώριμη οικονομικά, για να ενταχθεί στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. **Τελικά**, μετά από κοπιώδεις διαπραγματεύσεις, υπογράφηκε, στις 28 Μαΐου 1979 στην Αθήνα, η συνθήκη Προσχώρησης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Η επίσημη ένταξη της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες έγινε την 1η Ιανουαρίου 1981».

[Πηγή: Ε. Λούβη & Δ. Ξιφαράς, *Ιστορία Γ' Γυμνασίου*, Αθήνα: ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ».]

Ινφογράφημα -
Κειμενικός τύπος
Ιστορικής αφήγησης

Α2. Τα «μυστικά συστατικά» των κειμένων

► Να αναγνωρίσεις τους τρόπους δήλωσης του **χρόνου** και του **τόπου** στα Κείμενα 1 και 2 και στο κείμενο που ακολουθεί, συμπληρώνοντας στο τετράδιό σου τον πίνακα.

«Στις 9 Μαΐου η Ευρωπαϊκή Ένωση θα εορτάσει την Ημέρα της Ευρώπης 2023, επέτειο της Διακήρυξης Σουμάν της 9ης Μαΐου 1950. [...] Την *Ημέρα της Ευρώπης* αυτόν τον Μάιο, οι πολίτες θα συγκεντρωθούν, για να μάθουν περισσότερα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η Ε.Ε. στηρίζει την ειρήνη, την ασφάλεια και τη δημοκρατία μέσω της αποφασιστικότητάς της απέναντι στον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και απέναντι σε άλλες εμφύλιες συρράξεις παγκοσμίως. [...] Φέτος, θα δώσει επίσης ιδιαίτερη έμφαση στο Ευρωπαϊκό Έτος Δεξιοτήτων 2023, το οποίο θα ξεκινήσει στις 9 Μαΐου. Κατά την *Ημέρα της Ευρώπης*, καθώς και τις μέρες πριν και μετά, τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. θα διοργανώσουν ευρύ φάσμα διαδραστικών δραστηριοτήτων στους τόπους τους, στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. και σε ολόκληρο τον κόσμο. [...] Οι πολίτες θα μπορούν να επισκέπτονται το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και το ευρωπαϊκό χωριό στην πόλη του Λουξεμβούργου, όπου θα διεξαχθούν ποικίλες δράσεις».

[Πηγή: Επίσημος Ιστότοπος Ευρωπαϊκής Ένωσης]

	ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ - ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ	ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ - ΓΕΝΙΚΗ	ΠΡΟΘΕΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ	ΠΡΟΤΑΣΗ
ΤΟΠΟΣ						
ΧΡΟΝΟΣ						

Δήλωση του τόπου και του χρόνου

Ο **τόπος** εκφράζεται με:

α) Το **ερωτηματικό πού**, π.χ. Πού πήγες σήμερα;

β) **Τοπικά επιρρήματα**, π.χ. Εδώ, θα γίνει η συνάντηση όλων των ομάδων.

γ) **Επιρρηματικές φράσεις**, π.χ. Τα σύνορα της Ευρώπης επεκτείνονται συνεχώς βόρεια και ανατολικά.

δ) **Ονοματικές φράσεις**, π.χ. Πάτρα, 25 Δεκεμβρίου 2024.

ε) **Αναφορικές προτάσεις**, π.χ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παρεμβαίνει, όπου υπάρχουν διαφορές και διενέξεις μεταξύ των κρατών.

στ) **Προθετικές φράσεις**, π.χ. Μόλις έφυγε από το σπίτι.

Ο **χρόνος** εκφράζεται με:

α) Το **ερωτηματικό πότε**, π.χ. Πότε έχεις τα γενέθλιά σου;

β) **Χρονικά επιρρήματα**, π.χ. Πριν και μετά τον εορτασμό της ημέρας για την ισότητα υπάρχουν υπέροχες δράσεις από φορείς και οργανώσεις.

γ) **Επιρρηματικές φράσεις**, π.χ. Η χαρά αυξάνεται μέρα με τη μέρα.

δ) **Ονοματικές φράσεις**, π.χ. Την ημέρα της γυναίκας θα γίνουν εκδηλώσεις.

ε) **Χρονικές μετοχές**, π.χ. Ένωσε μια ευχάριστη προσμονή, υποβάλλοντας την αίτηση για τις μεταπτυχιακές σπουδές του.

Εκφορά
τόπου

Εκφορά
Χρόνου

Χρονικές
Προτάσεις -
Εννοιολογικός
χάρτης

στ) Επιρρηματικό κατηγορούμενο, π.χ. *Η συμφωνία σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ το 1961 αποδείχθηκε έγκαιρη για την Ελλάδα.*

ζ) Χρονικές προτάσεις, π.χ. *Η φιλία σταθεροποιείται, όταν και οι δύο φίλοι ζήσουν πολλές και διαφορετικές στιγμές.*

► **Οι χρονικές προτάσεις** είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που εισάγονται με τους **χρονικούς συνδέσμους** (*όταν, καθώς, αφού, αφότου, πριν/πριν να, μόλις, ενώ, προτού, όποτε, ώσπου, ωστόσο, σαν*) ή άλλες **λέξεις και εκφράσεις που δηλώνουν χρόνο** και δείχνουν το **πότε** γίνεται αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση (*όσο, έως ότου, εκεί που, κάθε που κ.λπ.*), π.χ.: *Οι ευρωπαϊκές αξίες και οι δημοκρατίες μας δοκιμάστηκαν, καθώς, παράλληλα με την αυξανόμενη γεωπολιτική αβεβαιότητα, αφυπνίστηκαν λαϊκίστικες δυνάμεις, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.* (Κείμενο 1)

Δραστηριότητες

1. Σημείωσε **Τ**, αν οι υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις δηλώνουν τόπο, **Χ**, αν δηλώνουν χρόνο, και **παύλα** (-), αν δε δηλώνουν τίποτε από αυτά:

- Μετά τις τραγικές συνέπειες των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, η Ευρώπη έχει κοινά συμφέροντα στην πορεία της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης.

- Από το 1950, η Γαλλία με τον υπουργό Εξωτερικών Ρ. Σουμάν προωθεί διαπραγματεύσεις για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

- Το 1951 με τη Συνθήκη των Παρισίων ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) μεταξύ Γαλλίας, Γερμανίας, Ιταλίας, Βελγίου, Ολλανδίας και Λουξεμβούργου.

- Αυτό αποτελεί το πρώτο βήμα της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

- Το 1957 με τη Συνθήκη της Ρώμης πραγματοποιείται η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.) ανάμεσα στις ίδιες χώρες.

- Η Ευρωπαϊκή ενοποίηση είναι πλέον πραγματικότητα.

- Το 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, όπως αυτή συμπληρώνεται με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), στη θέση της Ε.Ο.Κ.

2. Εντόπισε στο ακόλουθο απόσπασμα τρόπους δήλωσης του τόπου και του χρόνου:

«Πριν το 1985, ταξιδιώτες και φορτηγά περιμεναν ώρες, για να ελεγχθούν σε κάθε εθνικό σύνορο που περνούσαν. Ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της Ε.Ε. ήταν η διαμόρφωση

ενός χώρου χωρίς σύνορα, μέσα στον οποίο μπορούν να διακινούνται ελεύθερα οι άνθρωποι, τα αγαθά, οι υπηρεσίες και τα κεφάλαια. Οι χώρες του Σένγκεν, παίρνοντας το όνομα από την πόλη του Λουξεμβούργου στην οποία υπογράφηκε η Συμφωνία το 1985, περιλαμβάνουν σήμερα τη Νορβηγία, την Ισλανδία, την Ελβετία και όλες τις χώρες της Ε.Ε. εκτός της Μ. Βρετανίας, Ιρλανδίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Κροατίας και Κύπρου. Οι χώρες αυτές συμφώνησαν να μην απαιτείται έλεγχος ή θεωρήσεις για την είσοδο και έξοδο των πολιτών της Ε.Ε.»

[Πηγή: Σ. Σωτηρίου, Σ. Κορδονούρη & Α. Ζαφρανίδου, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Αθήνα: ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»]

3. Άλλαξε τις χρονικές προτάσεις, ώστε να δηλώσεις τον **χρόνο** με διαφορετικό τρόπο.

α. Αφότου έληξε η προθεσμία, δεν είχαμε τη δυνατότητα να υποβάλουμε υποψηφιότητα στον διαγωνισμό. (χρονικό επίρρημα)

β. Ενώ περνούσαν οι ώρες, η αγωνία του κορυφωνόταν. (επιρρηματική φράση)

γ. Όταν έφτασε η παραμονή των Χριστουγέννων, σπεύσαμε να πούμε τα κάλαντα. (ονοματική φράση)

δ. Κάθε που ξημέρωνε η ημέρα των γενεθλίων του, ένιωθε απέραντη χαρά. (χρονική μετοχή)

ε. Καθώς ολοκληρώναμε την εργασία μας, συνειδητοποιήσαμε μια μεγάλη παράλειψη. (προθετική φράση)

4. Με ποιους τρόπους εκφράζεται ο **χρόνος** στις παρακάτω προτάσεις;

1. Πότε ξεκινούν τα διαγωνίσματα;	α. Χρονική πρόταση
2. Όσπου να φτάσουμε, οι υπόλοιποι καλεσμένοι ήδη χόρευαν.	β. Το ερωτηματικό πότε
3. Την ημέρα του αθλητισμού θα κάνουμε αγώνες στον χώρο του σχολείου μας.	γ. Χρονικό επίρρημα
4. Πριν την έναρξη του αγώνα καλωσορίσαμε την αντίπαλη ομάδα στο γήπεδό μας.	δ. Ονοματική φράση
5. Η αγάπη γιγαντώνεται χρόνο με τον χρόνο.	ε. Χρονική μετοχή
6. Χάρηκε πολύ, μαθαίνοντας ότι πήρε το πιστοποιητικό γλωσσομάθειας.	στ. Επιρρηματική φράση
7. Η παρέμβαση των άλλων χωρών ήταν έγκαιρη για την ολοκλήρωση της διαπραγμάτευσης.	ζ. Προθετική φράση
8. Οι συνεργαζόμενες χώρες εξέφρασαν τους προβληματισμούς τους κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων.	η. Επιρρηματικό κατηγορούμενο

A3. Λεξιλόγιο

Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Εντόπισε τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις στα Κείμενα 1 και 2 και αντικατάστησέ τις με **συνώνυμες**: *τέθηκε υπό αμφισβήτηση, λαϊκίστικες δυνάμεις, στρατηγική* [Κείμενο 1] *διεύρυνση, υπονόμειαν, ένταξη, καθεστώς, θεσμούς* [Κείμενο 2].

Τι παρατηρείς; Οι συνώνυμες που βρήκες έχουν ακριβώς την ίδια σημασία με τις αρχικές λέξεις του κειμένου; Από τι εξαρτάται η χρήση της κάθε λέξης;

2. Εντόπισε τις παρακάτω λέξεις στα κείμενα και γράψε **αντώνυμες**: *επικριτές, ισότιμα, αποτελεσματικότητα, διαφάνεια* [Κείμενο 1] *διεύρυνση, ουδέτερες (χώρες), ενδεχόμενη, ασυμβίβαστα* [Κείμενο 2].

3. Στο Κείμενο 1 αναφέρεται: «οι ευρωπαϊκές αξίες δοκιμάστηκαν». Ποιες είναι οι ευρωπαϊκές αξίες; Δημιούργησε ένα διάγραμμα/έναν εννοιολογικό χάρτη, αναφέροντας τις σημαντικότερες αξίες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μπορείς να αντλήσεις υλικό από την ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου γίνονται αναφορές σχετικά με το θέμα αυτό.

Αναζήτηση: [ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΑΞΙΕΣ], [ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ LEARNING CORNER Η Ε.Ε. & ΕΓΩ] και τον εκπαιδευτικό της ιστότοπο [Η Ε.Ε. ΚΙ ΕΓΩ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΑΞΙΕΣ], καθώς και [ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ].

4. Επισκεφθείτε συνεργατικά τον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. **Αναζητήστε:** [ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ. Η ΠΥΛΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ], καθώς και [ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2024-29]. Καταγράψτε σε πίνακα: α) Ποιους τομείς καλύπτουν οι προτεραιότητες της Επιτροπής; β) Αναφέρετε δύο που πιστεύετε ότι είναι οι πιο σημαντικοί. γ) Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι στόχοι στους τομείς που επιλέξατε και με ποιους τρόπους επιδιώκει η Ε.Ε. να τους υλοποιήσει; Στη συνέχεια, παρουσιάστε στους/στις συμμαθητές/-τριές σας τις πληροφορίες που συλλέξατε.

5. **Ομαδική εργασία:** Στον χώρο της εκπαίδευσης λειτουργούν τα προγράμματα Erasmus και Erasmus+. **Αναζητήστε:** [Πρόγραμμα Erasmus και Erasmus+] και [IKY ERASMUS+].

Αντλώντας στοιχεία από τους παραπάνω ιστοτόπους, αλλά και από την προσωπική σας εμπειρία, αν έχετε συμμετάσχει σε κάποιο πρόγραμμα, καταγράψτε τα θετικά και τα αρνητικά κάθε προγράμματος, κατά τη γνώμη σας, στους ακόλουθους πίνακες:

Σταυρόλεξο - Θεσμοί της Ευρώπης

Γλωσσάρι Αξίες της ΕΕ

A4. Σημειωτικοί τρόποι

Κείμενο 3

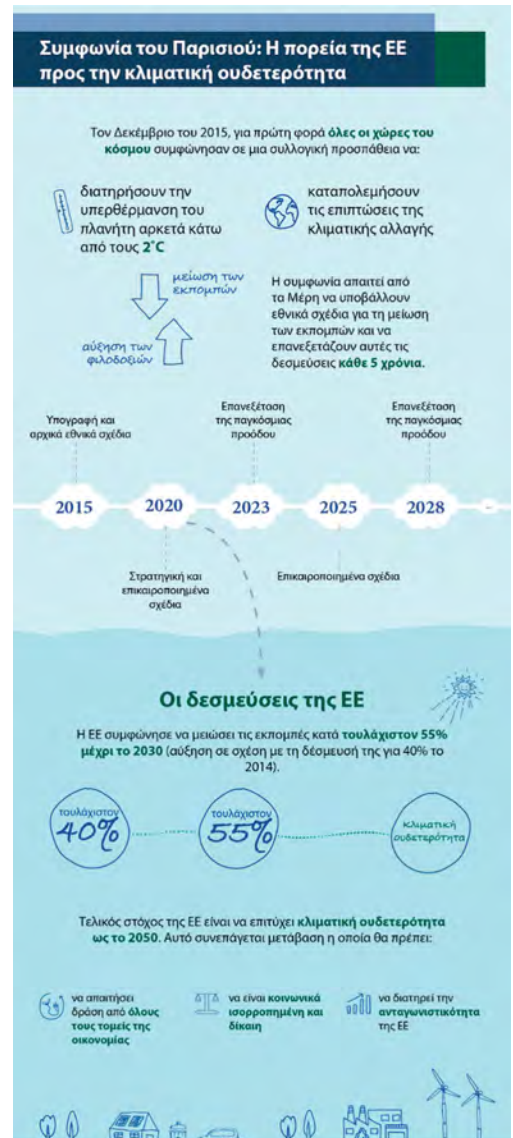
«Γράφημα Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

Το διπλανό γράφημα αποτυπώνει τους σημαντικούς σταθμούς/βήματα στην πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βελτίωση των κλιματικών συνθηκών στον πλανήτη και δημοσιεύτηκε στον ιστοχώρο του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 28/11/2023.

Γραφήματα:
Εγγραφές
Προσφύγων
στην Εκπαίδευση

Συμφωνία του Παρισιού:
Η πορεία της Ε.Ε. προς την κλιματική ουδετερότητα.
[Πηγή: consilium.europa.eu, 28/11/2023]

Δραστηριότητες

1. Ποιοι κώδικες/τρόποι επικοινωνίας συνυπάρχουν στο γράφημα;
2. Πώς λειτουργεί η εικόνα σε σχέση με τον λόγο στο παραπάνω γράφημα;
 - α. τον συμπληρώνει
 - β. τον υποκαθιστά
 - γ. επεκτείνει το νόημά του.Αιτιολόγησε την επιλογή σου.
3. Σχολίασε την επιλογή χρωμάτων φόντου, γραμμάτων, μεγέθους γραμματοσειράς (κ.λπ.). Πώς ο πομπός με τον συνδυασμό τους επιτυγχάνει τον στόχο του;
4. Ποιος είναι ο σκοπός για τον οποίο δημιουργήθηκε το infoγράφημα;⁵
5. Το ίδιο περιεχόμενο με το γράφημα αποτυπώνεται και σε γραπτό κείμενο στον ίδιο ιστότοπο. **Αναζήτησε:** [ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ, Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΟΥΔΕΤΕΡΟΤΗΤΑ]. Σύγκρινε τα δύο κείμενα: Ποιο είναι πιο εύληπτο; Γιατί;

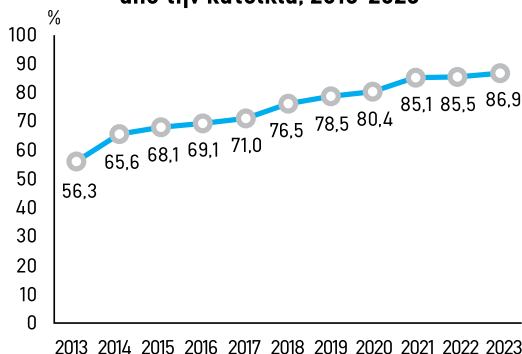

Κείμενο 4

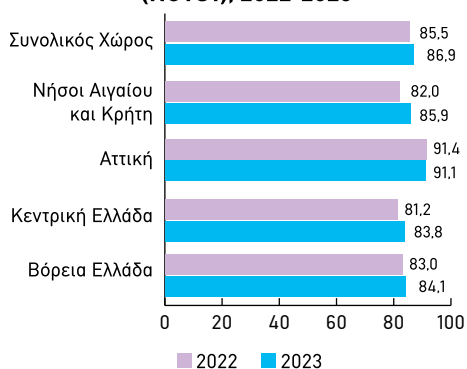
«Διαγράμματα: Χρήση διαδικτύου»

Τα ακόλουθα στατιστικά διαγράμματα προέρχονται από το ψηφιακό δημοσίευμα του Οικονομικού Ταχυδρόμου: «ΕΛΣΤΑΤ: Πώς χρησιμοποιούν οι Έλληνες το διαδίκτυο (11/12/2023)» και θέμα τους είναι το πόσο χρησιμοποιούν οι Έλληνες το διαδίκτυο, ανά ηλικιακή ομάδα και γεωγραφικό διαμέρισμα.

Γράφημα 1. Πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κατοικία, 2013-2023

Γράφημα 2. Πρόσβαση στο διαδίκτυο κατά μεγάλη γεωγραφική περιοχή (NUTS1), 2022-2023

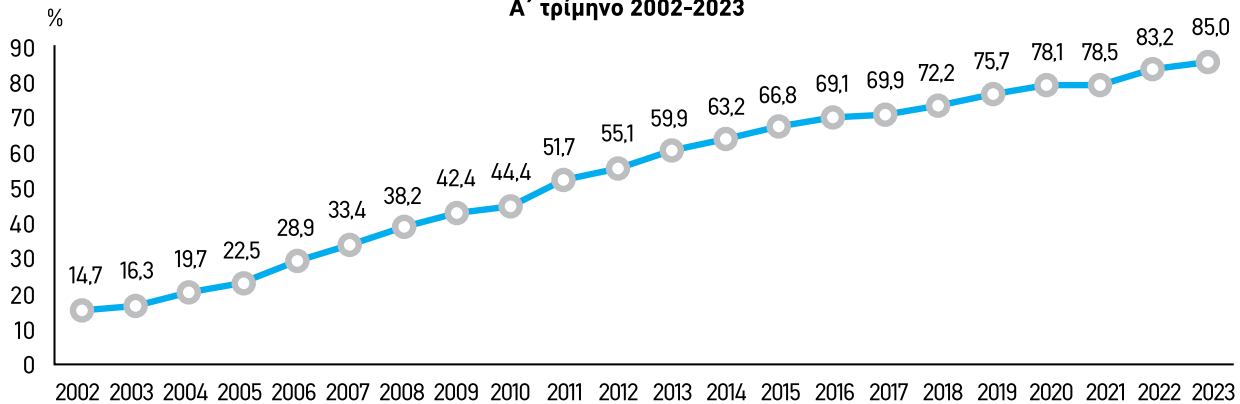

Γραφήματα: Στατιστικά στοιχεία για την ΕΕ

ΕΛΣΤΑΤ: Πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κατοικία, 2013-2023

5. Infoγράφημα ή ενημερωτικό γράφημα είναι η παρουσίαση και η απεικόνιση διαφόρων δεδομένων, πληροφοριών, στατιστικών για ένα θέμα, με όσο το δυνατόν λιγότερο κείμενο και με τη χρήση πολλών γραφικών και χρωμάτων.

Γράφημα 3. Πρόσβαση στο διαδίκτυο. Ποσοστιαία συμμετοχή πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών, Α΄ τρίμηνο 2002-2023

ΕΛΣΤΑΤ: Πρόσβαση στο διαδίκτυο, πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών, 2002-2023.

[Πηγή: *teknologia/elstat*]

Δραστηριότητες

1. Παρατήρησε τα διαγράμματα. Ποια είναι τα πρώτα συμπεράσματά σου για τη συχνότητα αξιοποίησης του διαδικτύου από τον ελληνικό πληθυσμό;
2. Να συγκρίνεις τα ευρήματά σου με τα συμπεράσματα των συγγραφέων του δημοσιεύματος:

Το 86,9% των νοικοκυριών έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο από την κατοικία τους, σύμφωνα με έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ. Μάλιστα, το 85% του πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών έκανε χρήση του διαδικτύου το Α΄ τρίμηνο του 2023, καταγράφοντας αύξηση 2,2% σε σύγκριση με το 2022.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, καθημερινή ή σχεδόν καθημερινή χρήση του διαδικτύου πραγματοποιείται από το 94,1% όσων χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο το Α΄ τρίμηνο του 2023.

Αναφορικά με τους λόγους χρήσης του διαδικτύου, κυριότερες δραστηριότητες είναι η online ανάγνωση ειδήσεων σε ιστοσελίδες, εφημερίδες, περιοδικά και η αναζήτηση πληροφοριών για προϊόντα και υπηρεσίες (89,2% και 89,1%, αντίστοιχα). Τα ποσοστά αυτά αφορούν 9 στα 10 άτομα ηλικίας 16-74 ετών, που χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο το Α΄ τρίμηνο του 2023.

[Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Οικονομικός Ταχυδρόμος, 11/12/2023]

3. Ποιος είναι ο ρόλος των χρωμάτων και των εικονιδίων στις γραφικές αυτές παραστάσεις;

Βίντεο -
Μεταχείριση
Ζώων στην ΕΕ

Β. Εμβαθύνοντας στα κείμενα

Β1. Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσιο τους

Κείμενο 5

«Η Πράσινη Ευρωπαϊκή Συμφωνία»

Κυρίες και κύριοι βουλευτές,

Πριν από τέσσερα χρόνια, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία ήταν η δική μας απάντηση στο κάλεσμα της ιστορίας. Το φετινό καλοκαίρι -το θερμότερο που έχει καταγραφεί ποτέ στην Ευρώπη- ήταν μια σκληρή υπενθύμιση του γεγονότος αυτού. Η Ελλάδα και η Ισπανία χτυπήθηκαν από καταστροφικές δασικές πυρκαγιές και μόλις λίγες εβδομάδες αργότερα χτυπήθηκαν ξανά από ολέθριες πλημμύρες. Είδαμε το χάος και τα θύματα που προκαλούν τα ακραία καιρικά φαινόμενα - από τη Σλοβενία έως τη Βουλγαρία και σε ολόκληρη την Ένωσή μας. Αυτή είναι η πραγματικότητα σ' έναν πλανήτη που βράζει.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία γεννήθηκε ακριβώς από την ανάγκη να προστατεύσουμε τον πλανήτη μας. Σχεδιάστηκε, όμως, και ως ευκαιρία για τη διατήρηση της μελλοντικής μας ευημερίας. Ξεκινήσαμε την παρούσα θητεία, ορίζοντας μια μακροπρόθεσμη προοπτική με το νομοθέτημα για το κλίμα και τον στόχο για το 2050. Μετατοπίσαμε το βάρος της συζήτησης για το κλίμα σε οικονομικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτόν δώσαμε σαφή προσανατολισμό για επενδύσεις και καινοτομία. Και έχουμε ήδη δει αυτή την αναπτυξιακή στρατηγική να παράγει άμεσα αποτελέσματα.

Η ευρωπαϊκή βιομηχανία επιβεβαιώνει καθημερινά ότι είναι έτοιμη να αποτελέσει την κινητήρια δύναμη της μετάβασης αυτής. Την τελευταία πενταετία, ο αριθμός των καθαρών χαλυβουργείων στην Ε.Ε. αυξήθηκε από μηδέν (0) σε 38. Σήμερα, προσελκύουμε περισσότερες επενδύσεις σε καθαρό υδρογόνο απ' ό,τι οι ΗΠΑ και η Κίνα μαζί. Και αύριο θα βρίσκομαι στη Δανία με την πρωθυπουργό κ. Μέτε Φρεντέρικσεν, για να γνωρίσω την καινοτομία αυτή από πρώτο χέρι. Θα παρευρεθούμε στην καθέλκυση του πρώτου πλοίου μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων, το οποίο κινείται με καθαρή μεθανόλη που παράγεται με ηλιακή ενέργεια.

[Πηγή: Διασκευασμένο απόσπασμα ομιλίας της προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ursula von der Leyen, που εκφωνήθηκε στις 13/10/2023 στο Στρασβούργο με τίτλο «Απάντηση στο κάλεσμα της ιστορίας»]

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το θέμα που θίγει η συντάκτρια της ομιλίας στο απόσπασμα που διάβασες;
2. Ποιος είναι ο σκοπός για τον οποίο έχει συνταχθεί η παραπάνω πολιτική ομιλία; Θεωρείς ότι η ομιλήτρια τον επιτυγχάνει;
3. Παρακολουθώντας τον συλλογισμό της συντάκτριας της ομιλίας, γράψε έναν πλαγιότιτλο αντιπροσωπευτικό του θέματος κάθε παραγράφου.

Παράγραφος	Πλαγιότιτλος
1	
2	
3	

4. Να κυκλώσεις στο Κείμενο 5 τρεις εκφράσεις που δηλώνουν χρόνο και να υπογραμμίσεις δύο που δηλώνουν τόπο. Ποιος είναι ο ρόλος τους; Ποια είναι η μορφή τους (π.χ. επίρρημα, ονοματική φράση, προθετικό σύνολο, δευτερεύουσα πρόταση κ.ά.);
5. Παρατήρησε τις προτάσεις στη δεύτερη παράγραφο. Αυτές που κυριαρχούν είναι οι κύριες προτάσεις. Γιατί;
 - α. Διευκολύνουν τη μετάδοση του μηνύματος, μεταφέροντάς το με σαφήνεια.
 - β. Η ομιλήτρια απευθύνεται σε κοινό χαμηλού μορφωτικού επιπέδου.
 - γ. Ο μακροπερίοδος λόγος, με δευτερεύουσες προτάσεις, ταιριάζει περισσότερο σε γραπτό λόγο.
6. Γιατί παρατίθενται στατιστικά στοιχεία και παραδείγματα στην τελευταία παράγραφο;
7. Η παραπάνω πολιτική ομιλία ανήκει στον εξηγητικό κειμενικό τύπο. Σε ποιο είδος εξήγησης ανήκει; Να αιτιολογήσεις την επιλογή σου.
 - α. εξήγηση ακολουθίας
 - β. εξήγηση αιτίων
 - γ. εξήγηση αποτελεσμάτων

B2. Εμβαθύνοντας στη Γραμματική του κειμένου

Κείμενο 6

«Πρόταση του Ευρωκοινοβουλίου για την αποκατάσταση οικοσυστημάτων και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής»

Σε μια ιστορική συνεδρίαση, με 336 ψήφους υπέρ, 300 κατά και 13 αποχές, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε τη θέση σχετικά με τη νέα νομοθεσία για την αποκατάσταση οικοσυστημάτων, με στόχο την καταπολέμηση της κλιματικής αλ-

λαγής και της απώλειας βιοποικιλότητας. Με την έγκριση του πρώτου κανονισμού για την αποκατάσταση της φύσης στην ιστορία της Ε.Ε., η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολόγησε τη διαθέσιμη ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, εξετάζοντας πιθανές λύσεις μέσω ενός στοχευμένου χρηματοδοτικού μηχανισμού της Ε.Ε.

Οι ευρωβουλευτές που υπερψήφισαν ανέφεραν ότι η αποκατάσταση των οικοσυστημάτων είναι καίριας σημασίας για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, τόνισαν ότι το νομοσχέδιο δεν προβλέπει τη δημιουργία νέων προστατευόμενων περιοχών στην Ε.Ε. ούτε εμποδίζει νέες υποδομές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενώ η πρόταση που στηρίζει το Κοινοβούλιο τονίζει ότι οι συγκεκριμένες εγκαταστάσεις εξαιρετικά το δημόσιο συμφέρον.

«Άδεια νίκη» χαρακτήρισε το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας από την πλευρά του ο κ. Μάνφρεντ Βέμπερ, επικεφαλής της Κ.Ο. του ΕΛΚ⁶ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο καταψήφισε την πρόταση, εκφράζοντας σημαντικές επιφυλάξεις. Όπως τόνισε, δεν ξεκαθαρίζεται η χρηματοδότηση ή οι νέες μέθοδοι παραγωγής. «Θα επιτύχουμε με την Πράσινη Συμφωνία, εάν παραμείνουμε ενωμένοι», τόνισε ο κ. Βέμπερ, δίνοντας έμφαση στην υλοποίηση της Πράσινης Συμφωνίας με ταυτόχρονη ενίσχυση της ανάπτυξης και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Σε άρθρο του νωρίτερα, αναλύοντας τους λόγους για τους οποίους έπρεπε να καταψηφιστεί η πρόταση οδηγίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Αποκατάσταση της Φύσης, ανέφερε χαρακτηριστικά: «Στόχος του νόμου είναι η επαναφορά της φύσης στην κατάσταση του 1950. Προκαλεί τις τοπικές και περιφερειακές αρχές να κάνουν το αδύνατο: σε περίπου 25 χρόνια, να γυρίσουν πίσω 70 χρόνια αλλαγών στη φύση», συμπληρώνοντας ότι: «Οι στόχοι αυτοί υπερβαίνουν κατά πολύ τις διεθνείς δεσμεύσεις που έχουμε αναλάβει και επιτυγχάνουν τον στόχο τους, μειώνοντας παραγωγικές χερσαίες, δασικές ή θαλάσσιες περιοχές χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες».

Μετά την ψηφοφορία, ο εισηγητής από την πλευρά του Ε.Κ. Σεζάρ Λουένα (Σοσιαλιστές, Ισπανία), δήλωσε: «Η νομοθεσία για την αποκατάσταση της φύσης αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και ακολουθεί την επιστημονική συναίνεση και τις συστάσεις για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων της Ευρώπης».

[Πηγή: Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων, *localit*, 13/07/2023 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

6. Κοινοβουλευτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (πολιτικός σχηματισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου).

Δραστηριότητες

1. Ποιο ήταν το ζήτημα που τέθηκε σε ψηφοφορία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σύμφωνα με όσα αναφέρονται σε αυτό το άρθρο;
2. Συμπλήρωσε τον ακόλουθο πίνακα με τα επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν από τους βουλευτές του Ευρωκοινοβουλίου «υπέρ» και «κατά» του νέου νομοσχεδίου. Ομαδοποίησέ τα, χρησιμοποιώντας ως κριτήρια το κόστος, την οικονομική-επιχειρηματική ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος κ.λπ. Χρησιμοποίησε όσες περισσότερες ονομαστικές φράσεις μπορείς.

3. Ποιος είναι ο ρόλος του κειμένου μέσα σε εισαγωγικά;
4. Ποιος θεωρείς ότι είναι ο σκοπός του συντάκτη του κειμένου;
5. Σε ποιον χρόνο παρατηρείς ότι είναι τα περισσότερα ρήματα του κειμένου;
6. Το άρθρο αυτό ανήκει στον *εξηγητικό κειμενικό τύπο*. Ποιο είδος εξήγησης εντοπίζεις;
 - α) εξήγηση ακολουθίας
 - β) εξήγηση αιτίων
 - γ) εξήγηση αποτελεσμάτων

Βίντεο -
Προστασία από
κλιματική αλλαγή

B3. Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο

Για το Κείμενο 5

«Η Πράσινη Ευρωπαϊκή Συμφωνία»

Δραστηριότητες

1. Ποιος είναι ο ρόλος του α' πληθυντικού προσώπου των ρημάτων;
2. Γιατί συνδέεται η «Πράσινη Ευρωπαϊκή Συμφωνία» με την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στην τελευταία παράγραφο;
3. Να εξηγήσεις πώς παρουσιάζεται, στην τρίτη παράγραφο, η σχέση ανάμεσα στην κλιματική αλλαγή, την οικονομία, τις επενδύσεις και την καινοτομία.

Για το Κείμενο 6

«Πρόταση του Ευρωκοινοβουλίου για την αποκατάσταση οικοσυστημάτων και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής»

Δραστηριότητες

1. Μπορείς να διακρίνεις τη θέση του συντάκτη του άρθρου; Είναι «υπέρ» ή «κατά» της πρότασης-οδηγίας για αποκατάσταση οικοσυστημάτων;
2. Ποιες γλωσσικές του επιλογές σε οδηγούν σε αυτή τη διαπίστωση;
Για την απάντησή σου λάβε υπόψη σου π.χ. τα επίθετα «ιστορική» (συνεδρίαση) και «πρώτος» (κανονισμός) στην πρώτη παράγραφο. Είναι αναγκαία; Τι πιστεύεις ότι δηλώνουν;

Γ. Αναζητώντας κρυμμένους θησαυρούς της γλώσσας

Γ1. Πρόσληψη κειμένων

Γ2. Παραγωγή κειμένων

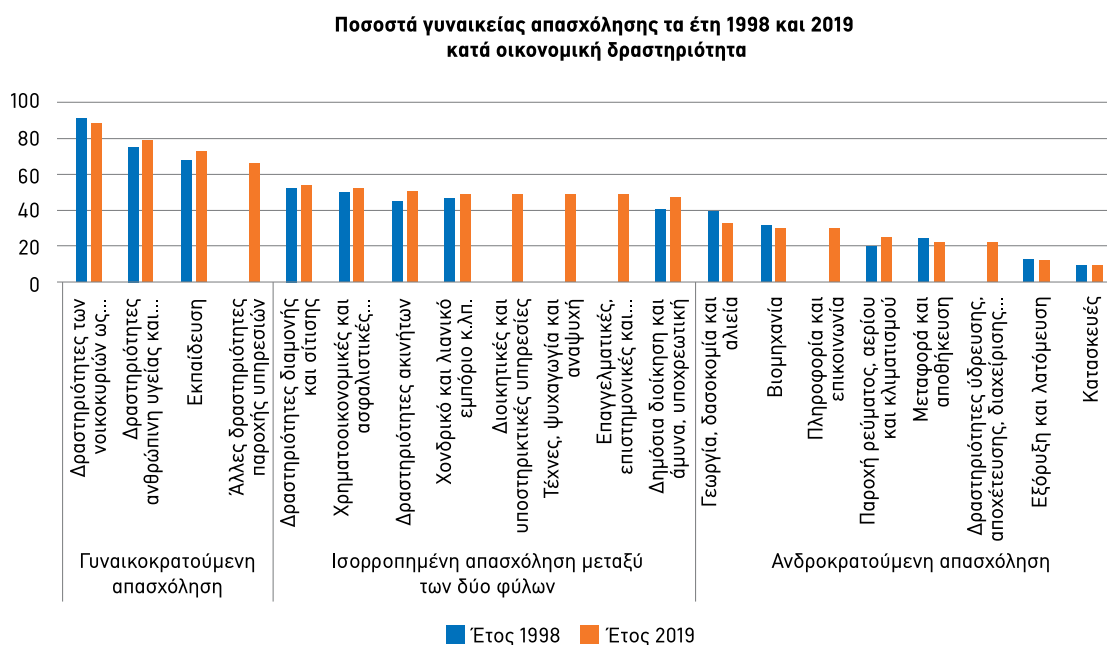

Κείμενο 7

«Η γυναικεία απασχόληση στην Ευρώπη μέσα από τα στοιχεία της νέας έκθεσης του Eurofound με δεδομένα από το 1998 μέχρι και το 2020»

Η νέα έκθεση του Eurofound (Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας) για τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης στην Ευρώπη το 2021 παρουσιάζει, μεταξύ άλλων θεματικών, μια εκτενή αναφορά στα χαρακτηριστικά της γυναικείας απασχόλησης με δεδομένα που ξεκινούν από το 1998 μέχρι και το 2020.

Τα στοιχεία, που αντλούν κυρίως από δύο πηγές, την *Ευρωπαϊκή Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (LFS)* και το *Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (EIGE)*, μαρτυρούν την επίμονη ανισότητα ανδρών και γυναικών στην αγορά εργασίας, όπου, παρά τις γενναίες προσπάθειες που έχουν γίνει στο διάστημα μιας εικοσαετίας, διαπιστώνεται ότι η αύξηση του ποσοστού της γυναικείας απασχόλησης δεν οδήγησε στη μείωση της έμφυλης ανισότητας στον εργασιακό τομέα. Συγκεκριμένα, γυναίκες και άνδρες εξακολουθούν να εργάζονται σε διαφορετικά επαγγέλματα και οικονομικές δραστηριότητες (γράφημα), οι αμοιβές των ανδρών είναι υψηλότερες και οι συνθήκες εργασίας διαφέρουν ποσοτικά και ποιοτικά με πολλούς τρόπους προς το αρνητικότερο για τις γυναίκες.

Γράφημα: Ποσοστά γυναικείας απασχόλησης 1998-2019

[Πηγή: kpolykentro]

Πιο ενδεικτικά για τον έμφυλο διαχωρισμό στην εργασία είναι τα ποσοστά απασχόλησης ανδρών-γυναικών στις διαφορετικές οικονομικές δραστηριότητες. Η έκθεση τονίζει το θετικό αποτέλεσμα που είχε για τις γυναίκες η αύξηση των θέσεων εργασίας στον τομέα των υπηρεσιών δημόσιας απασχόλησης, οι οποίες αποτελούν τον πλέον προνομιακό επαγγελματικό προορισμό για το γυναικείο φύλο. Με βάση τα στοιχεία του 2019, στον τομέα της υγείας και πρόνοιας οι γυναίκες αποτελούν το 79% των εργαζομένων, στην εκπαίδευση το 73% και στη Δημόσια Διοίκηση το 50%. Ανάλογη θετική επένεργεια στη γυναικεία απασχόληση είχε και η αύξηση των υπηρεσιών στον ιδιωτικό τομέα, αλλά εδώ ο διαχωρισμός με βάση το είδος του επαγγέλματος είναι εντονότερος. Οι τομείς της πληροφορικής και επικοινωνίας (ICT) και επαγγέλματα που σχετίζονται με την ψηφιακή μετάβαση εξακολουθούν να είναι ανδροκρατούμενα.

[Πηγή: *socialpolicy*, 9/6/2022 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποιο ήταν το κύριο συμπέρασμα που προέκυψε από την επεξεργασία δεδομένων ερευνών με θέμα την εργασία των γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με το κείμενο;
2. Σύμφωνα με τα δεδομένα του γραφήματος, σε ποιους εργασιακούς τομείς υπερικχύνουν οι γυναίκες, σε ποιους φαίνεται να συμβαδίζουν με τους άντρες και σε ποιους επικρατούν οι άνδρες;
3. Πώς λειτουργεί το γράφημα σε σχέση με το υπόλοιπο κείμενο;
4. Σε ποιον κειμενικό τύπο ανήκει το κείμενο; α) αφήγηση, β) περιγραφή, γ) εξήγηση, δ) επιχειρηματολογία, ε) οδηγίες;
5. Εντόπισε στο κείμενο και ανάφερε 2-3 παραδείγματα για καθένα από τα ακόλουθα βασικά χαρακτηριστικά των εξηγητικών κειμένων:
α) Σε ποιον χρόνο συναντώνται τα περισσότερα ρήματα;
β) Τι δηλώνει κυρίως αυτός ο χρόνος;
γ) Εντόπισε δύο ρηματικές φράσεις που δηλώνουν αποτέλεσμα.
6. Προετοιμαστείτε σε ομάδες για μια εκδήλωση με θέμα: «Προβλήματα και προοπτικές των εφήβων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», επιλέγοντας έναν από τους παρακάτω τομείς: **α)** Εκπαίδευση, **β)** Υγεία-Ευ Ζην, **γ)** Ενεργό συμμετοχή στα κοινά, **δ)** Κοινωνική δικαιοσύνη (ισότητα, διαφορετικότητα κ.λπ.), **ε)** Επαγγελματικές προοπτικές και **στ)** Περιβάλλον-Κλιματική αλλαγή.

Για τον σκοπό αυτό, κάθε ομάδα καλείται να δημιουργήσει (κατ' επιλογή):

- α)** μια παρουσίαση σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο (ομιλία),
- β)** διαφάνειες σε λογισμικό παρουσίασης πάνω στο ίδιο θέμα,
- γ)** αφίσα για την προβολή της εκδήλωσης,
- δ)** φυλλάδιο με τα κύρια σημεία των θεμάτων που θα αναφερθούν.

Παρουσίαση:
Προβλήματα
και προοπτικές
εφήβων στην
ΕΕ

Δ. Συζητώντας για τη γλώσσα

Κείμενο 8A

«Γλωσσικό δάνειο - Γλωσσικός δανεισμός»

Παρουσίαση
- Γλωσσικός
δανεισμός

Στη σύγχρονη εποχή, ο γλωσσικός δανεισμός έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος της ελληνικής γλώσσας, αντανακλώντας την αλληλεπίδραση με διάφορες κουλτούρες και τεχνολογικά επιτεύγματα. Ένα προφανές παράδειγμα αποτελεί η λέξη «internet», η οποία προέρχεται από τα αγγλικά και έχει ενσωματωθεί στην ελληνική γλώσσα, για να περιγράψει το παγκόσμιο δίκτυο. Αυτός ο δανεισμός αντικατοπτρίζει την ταχεία εξέλιξη της τεχνολογίας και τη σύγκριση της παγκόσμιας κοινωνίας μέσω του διαδικτύου. Επίσης, η λέξη «emoji» έχει εισαχθεί από τα ιαπωνικά και χρησιμοποιείται παντού στην ελληνική κοινωνία, για να περιγράψει τα γραφικά σύμβολα που χρησιμοποιούνται στα μηνύματα κειμένου. Συνεπώς, ο γλωσσικός δανεισμός δεν αποτελεί μόνο εισαγωγή λέξεων από άλλες γλώσσες, αλλά είναι ένα κλειδί για την κατανόηση της εξέλιξης και της ποικιλομορφίας της γλώσσας μας.

[Κείμενο που δημιουργήθηκε από μηχανή τεχνητής νοημοσύνης]

Κείμενο 8B

«Γλωσσικό δάνειο - Γλωσσικός δανεισμός»

Πώς και πόσο δανείζονται οι γλώσσες;

Μια γλώσσα μπορεί να δανειστεί λέξεις από μια άλλη γλώσσα ως εξωτερικό δάνειο. Οι λέξεις πάρκινγκ (από τα αγγλικά), κρουασάν (από τα γαλλικά), γιαούρτι (από τα τουρκικά), φαμίλια (από τα ιταλικά) είναι λίγα από τα πολλά εξωτερικά δάνεια της ελληνικής. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμα και γλώσσες που σε μια δεδομένη χρονική περίοδο εμφανίζονται κυρίαρχες, όπως είναι σήμερα η αγγλική, έχουν δανειστεί έναν τεράστιο αριθμό λέξεων από άλλες γλώσσες. Τον 17ο και 18ο αιώνα τα δάνεια της αγγλικής από τη γαλλική ήταν τόσα πολλά που αρκετοί λόγιοι είχαν ανησυχήσει ότι η «καθαρότητα» της αγγλικής θα επηρεαστεί. Φυσικά κάτι τέτοιο δε συνέβη, όπως δεν έχει συμβεί και σε καμιά άλλη γλώσσα που έχει μελετηθεί. Ο δανεισμός, όπως είπαμε, είναι μια απόλυτα φυσιολογική διαδικασία και τα περισσότερα δάνεια ενσωματώνονται πλήρως στο φωνολογικό και μορφολογικό σύστημα της γλώσσας που τα δέχεται.

[Πηγή: «Γλωσσάρι Όρων Γλωσσολογίας που χρησιμοποιούνται στα σχολικά εγχειρίδια», Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα, ΚΕΓ]

Εννοιολογικός
χάρτης -
Γλωσσικός
δανεισμός

Δραστηριότητες

1. Αναζητήστε σε ομάδες και άλλες λέξεις που έχει δανειστεί η ελληνική γλώσσα. Αφού τις παρουσιάσετε στους/στις συμμαθητές/-τριές σας, γράψτε τες σε ανάρτηση της ομάδας στον τοίχο της ηλεκτρονικής σας τάξης. Μπορείτε να εμπλουτίζετε την ανάρτηση και με άλλες λέξεις κατά τη διάρκεια της χρονιάς.
2. Χωριστείτε σε ομάδες, ανάλογα με τις ξένες γλώσσες που μιλάει ο καθένας σας, και αναζητήστε λέξεις που δάνεισε η ελληνική σ' αυτές τις γλώσσες. Παρουσιάστε τες στην ολομέλεια της τάξης και δημοσιεύστε τες σε ανάρτηση της ομάδας στον τοίχο της ηλεκτρονικής σας τάξης. Μπορείτε να συμπληρώνετε στην ανάρτησή σας και άλλες λέξεις κατά τη διάρκεια της χρονιάς.
3. Πιστεύεις ότι η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει από την «εισβολή» ξένων λέξεων;
4. Για να δημιουργηθεί το κείμενο τεχνητής νοημοσύνης (8Α), αναφορικά με το φαινόμενο του γλωσσικού δανεισμού, δόθηκαν σε μια από τις μηχανές τεχνητής νοημοσύνης (AI), το ChatGPT, συγκεκριμένες λέξεις-κλειδιά ως οδηγίες. Σύγκρινε την απάντηση που έχει δώσει μια μηχανή τεχνητής νοημοσύνης (Κείμενο 8Α) με τα δεδομένα τα οποία έχει συντάξει ένας άνθρωπος στο «Γλωσσάρι Όρων Γλωσσολογίας» (Κείμενο 8Β). Τι παρατηρείς; Η **συνοχή** (= σύνδεση μεταξύ των φράσεων, προτάσεων, περιόδων, παραγράφων του κειμένου) και η **συνεκτικότητα** (= αλληλουχία σημασιών, η ύπαρξη λογικών νοηματικών σχέσεων στο κείμενο) είναι οι ίδιες και στα δύο κείμενα; Αν όχι, ποιες διαφορές εντοπίζεις;

Αναστοχασμός - «Δελτίο εξόδου»

Στην Ενότητα αυτή γνώρισες και συζήτησες με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα προβλήματα, τις προοπτικές της, για τους κειμενικούς τύπους της ιστορικής αφήγησης και της εξήγησης, για τη δήλωση του τόπου και του χρόνου και τους σημασιολογικούς τους ρόλους.

1. Σε μια ιστοριογραμμή σημείωσε σημαντικά ιστορικά γεγονότα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως σήμερα κάτω από τις ημερομηνίες που σου δίνονται. Επίλεξε από τα ακόλουθα:

Υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, Brexit, Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή, Κρίση του Ευρώ, Διάσκεψη της Λισαβόνας, Εισαγωγή του Ευρώ, Ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Συμβουλευόσου σχετικά το υλικό της Ενότητας και άλλες διαδικτυακές πηγές:

1957	1981	1999	2004	2007	2010-12	2015	2016

2. Συμπλήρωσε χαρακτηριστικές διαρθρωτικές λέξεις και τη χρονική βαθμίδα των ρημάτων, όπως εμφανίζονται σε κάθε κειμενικό τύπο:

Κειμενικός Τύπος	Διαρθρωτικές λέξεις	Ρήματα (Χρονική βαθμίδα)
Ιστορική Αφήγηση		
Εξηγητικός		

Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα μπορείς να επιστρέψεις στην αρχή της («Δελτίο Εισόδου») και να επαληθεύσεις τι έμαθες, σημειώνοντας το αντίστοιχο κουτάκι και συζητώντας όποιες τυχόν απορίες υπάρχουν ακόμα με τον/την εκπαιδευτικό σου.

«...του λαού, από τον λαό, για τον λαό...:
Δημοκρατία και κοινωνική ευθύνη»

03

Διαδήλωση για την Παιδεία (1963)
[Πηγή: Φωτογραφικό αρχείο ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ]

Στη φωτογραφία απεικονίζεται διαδήλωση στους δρόμους της Αθήνας στα μέσα του 20ού αιώνα. Πολίτες ζητούν δημοκρατικές ελευθερίες.

► Ποια χαρακτηριστικά του δημοκρατικού πολιτεύματος αναδεικνύονται μέσα από αυτήν την εικόνα; Συζήτησε γι' αυτά με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου.

Δελτίο εισόδου

Στην Ενότητα αυτή θα γνωρίσεις/
θα επεκτείνεις τις γνώσεις σου/θα συζητήσεις:

1. Θέματα που αφορούν την **ελευθερία** και τους **περιορισμούς** στον σύγχρονο κόσμο, τα **καθήκοντα**, τα **δικαιώματα** και τα **όρια διαμαρτυρίας**, τη **δημοκρατία**, τους **νόμους**, την **εξουσία** και τις **ευθύνες** των **πολιτών**.
2. **α.** Τον **διαδικαστικό κειμενικό τύπο** σε σχέση με το κειμενικό είδος της νομοθεσίας,
3. Τρόπους δήλωσης του **τρόπου**, του **οργάνου**, του **ποσού** και της **σύγκρισης**.
4. Τα «**γλωσσικά δικαιώματα**» και τη «**γλωσσική ισότητα**».

Κείμενο 1

«Συμμετοχή των νέων στην πολιτική»

Πώς βλέπει η πλειονότητα των νέων το μέλλον; Η πλειονότητα των νέων βλέπει το μέλλον με αισιοδοξία. Συγκεκριμένα, πάνω από τα 2/3 των ερωτώμενων (ποσοστό 68,2%) εκτιμούν ότι οι προοπτικές τους στο μέλλον θα είναι θετικές, ενώ μόλις ένα στα δέκα άτομα (ποσοστό 11%) πιστεύει ότι θα είναι αρνητικές.

Ωστόσο, η νέα γενιά δεν έχει πάντοτε σε θετική εκτίμηση την πολιτική συμμετοχή ή τη διατύπωση απόψεων για διάφορα ζητήματα μέσω των κοινωνικών δικτύων. Η έλλειψη τεκμηριωμένων σχολίων, ο συχνά τοξικός χαρακτήρας της αντιπαράθεσης, η ανησυχία για το ψηφιακό αποτύπωμα και τα προσωπικά δεδομένα, αλλά και η δυσφορία για την έκθεση σε νέες μορφές επιτήρησης και αξιολόγησης, π.χ. μέσω των likes, των follows κ.λπ., είναι μερικοί από τους λόγους για τους οποίους αρκετές νέες και αρκετοί νέοι επιλέγουν να κρατούν αποστάσεις, προτιμώντας έναν ρόλο παρατήρησης.

Ένας άλλος βασικός λόγος που παρατίθεται συνήθως, αναφορικά με την αποχή από την πολιτική, είναι η έκφραση μιας υποκειμενικής αίσθησης αδυναμίας αλλαγής με φράσεις όπως «δε μας ακούν», «δεν έχουμε λόγο», «και να ασχοληθώ, όσο μπορώ, δε θα βγάλει κάπου», που φανερώνουν την εδραίωση μιας (α)πολιτικής μταιιότητας.

Η έντονη δυσαρέσκεια για το κυρίαρχο πολιτικό σύστημα δεν ταυτίζεται με την απόσυρση και την αδιαφορία. Απεναντίας, ενδέχεται να συνοδεύεται από κριτικές προσεγγίσεις. Κάποιες φορές οδηγεί σε προτάσεις του τύπου «να κάνουμε μια μεγάλη συνέλευση», όπως σε παλιές άμεσες μορφές δημοκρατίας. Κάποιες άλλες φορές παρατηρείται ένα είδος ενεργού παθητικότητας, με την έννοια της εναγωνίας αναμονής για κάτι καλύτερο ή της θλιβερής διαπίστωσης πως πρόκειται για «ένα σύστημα που δε σε εκφράζει». Άλλες φορές, πάλι, λαμβάνει τη μορφή μιας τάσης για εξέγερση χωρίς σαφή αιτία και προσανατολισμό, που στηρίζει τις ελπίδες της στο «χάος μιας ανατροπής».

[Πηγή: Διδυμιώτης, Ο., Παρασκευά - Βελουδογιάννη, Δ., Γκόγκου, Σ., Κωνσταντάς, Ο. & Κουζέλης, Γ. (2023). Αναζητώντας τη Δημοκρατία: Τι σκέφτεται η νεολαία για την πολιτική; *Αυτόματον: Περιοδικό Ψηφιακών Μέσων και Πολιτισμού*, 2 (2), 118-145.]

«Ημέρα της γυναίκας»

Δραστηριότητες

A. Περιεχόμενο κειμένου

1. Ποια προβλήματα επισημαίνονται σχετικά με τη συμμετοχή των νέων στην πολιτική ζωή;
2. Ποια αναφέρονται ως αίτια του προβλήματος;
3. Ποιες συνέπειες έχει η δυσαρέσκεια των νέων για το πολιτικό σύστημα, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην τέταρτη παράγραφο;
4. Επίλεξε ποιες από τις ακόλουθες προτάσεις ισχύουν (Σωστό-Λάθος). Ο σκοπός του κειμένου είναι:
 - α. Να αφηγηθεί ιστορίες από τη συμμετοχή των νέων στην πολιτική.
 - β. Να περιγράψει γεγονότα συμμετοχής των νέων στην πολιτική.
 - γ. Να δώσει οδηγίες για τη συμμετοχή των νέων στην πολιτική ζωή.
 - δ. Να πληροφορήσει για το κοινωνικό φαινόμενο της συμμετοχής των νέων στην πολιτική.
 - ε. Να πείσει τους/τις αναγνώστες/-στριες για την αξία της συμμετοχής των νέων στην πολιτική ζωή.

B. Οργάνωση-έκφραση κειμένου

1. Εντόπισε επιστημονικούς όρους που σχετίζονται με την Πολιτική Επιστήμη. Γιατί πιστεύεις ότι αξιοποιούνται εδώ;
2. Στο παραπάνω άρθρο τα ρήματα βρίσκονται σε χρόνο Ενεστώτα. Δώσε από ένα παράδειγμα για καθεμιά από τις παρακάτω λειτουργίες του Ενεστώτα στο κείμενο:
 - α) ενέργεια που γίνεται στο παρόν
 - β) άποψη με γενική ισχύ
 - γ) κάτι βέβαιο.
3. Σε ποια έγκλιση βρίσκονται τα υπογραμμισμένα ρήματα του κειμένου; Ποια στάση των συντακτών του άρθρου εκφράζεται με αυτή την έγκλιση;
4. Γιατί πιστεύεις ότι προτιμάται η παράθεση πολλών ουσιαστικών (ονοματοποίηση) αντί για τα αντίστοιχα ρήματα; Αξιοποίησε παραδείγματα του κειμένου.
5. Εντόπισε ρηματικά ή ονοματικά σύνολα που δηλώνουν αποτέλεσμα και αιτία.

Συνεπαγωγική εξήγηση

Στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου εντοπίζεται ο κειμενικός τύπος της **συνεπαγωγικής εξήγησης**, στην οποία αναφέρονται οι **συνέπειες** ενός φαινομένου. Ειδικότερα, στη συγκεκριμένη παράγραφο αναφέρονται οι συνέπειες του φαινομένου της αποστασιοποίησης από την πολιτική ζωή. Στις προηγούμενες δύο παραγράφους εντοπίζεται ο κειμενικός τύπος της **εξήγησης αιτιών**. Όπως σε κάθε κείμενο, έτσι και σε αυτό ενσωματώνονται πολλοί κειμενικοί τύποι. Οι γλωσσικές συμβάσεις του εξηγητικού τύπου που μπορούν να παρατηρηθούν στο κείμενο είναι:

- α) εκφράσεις δηλωτικές αποτελέσματος (βλ. 4η Ενότητα),
- β) το σχήμα της ονοματοποίησης (βλ. 5η Ενότητα),
- γ) χρήση επιστημονικών όρων,
- δ) επιστημική τροπικότητα: δυνατότητα, πιθανότητα και ρητά δηλωμένη βεβαιότητα (βλ. 6η Ενότητα).

Εννοιολογικός
χάρτης -
Συνεπαγωγική
εξήγηση

[Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από το Ελληνικό Σύνταγμα]

Άρθρο 1 (Μορφή του πολιτεύματος)

1. Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.
2. Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.
3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα. [...]

Άρθρο 2 (Πρωταρχικές υποχρεώσεις της πολιτείας)

1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.
2. Η Ελλάδα, ακολουθώντας τους γενικά αναγνωρισμένους κανόνες του διεθνούς δικαίου, επιδιώκει την εμπέδωση της ειρήνης, της δικαιοσύνης, καθώς και την ανάπτυξη των φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των κρατών. [...]

Άρθρο 120

1. Το Σύνταγμα αυτό, που ψηφίστηκε από την Ε΄ Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων, υπογράφεται από τον Πρόεδρό της, δημοσιεύεται από τον προσωρινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, με διάταγμα που προσυπογράφεται από το Υπουργικό Συμβούλιο και αρχίζει να ισχύει από τις ένδεκα Ιουνίου 1975.
2. Ο σεβασμός στο Σύνταγμα και τους νόμους που συμφωνούν με αυτό και η αφοσίωση στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία αποτελούν θεμελιώδη υποχρέωση όλων των Ελλήνων.
3. Ο σφετερισμός, με οποιονδήποτε τρόπο, της λαϊκής κυριαρχίας και των εξουσιών που απορρέουν από αυτή διώκεται μόλις αποκατασταθεί η νόμιμη εξουσία, οπότε αρχίζει και η παραγραφή του εγκλήματος.
4. Η τήρηση του Συντάγματος επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων, που δικαιούνται και υποχρεούνται να αντιστέκονται με κάθε μέσο εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να το καταλύσει με τη βία. [...]

[Πηγή: Ιστότοπος Βουλής των Ελλήνων. Το πολίτευμα. Σύνταγμα]

Δραστηριότητες

1. Τι είναι το Σύνταγμα; Δώσε έναν ορισμό. Συμβουλευσου και το [Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής της Πύλης για την ελληνική γλώσσα](#).
2. Ποια πιστεύεις ότι είναι η σημασία των παραγράφων 2, 3 και 4 του τελευταίου άρθρου του Συντάγματος; Για να απαντήσεις, λάβε υπόψη και τα ακόλουθα:
 - α. Καταλύθηκε η Δημοκρατία στην Ελλάδα μετά τα μέσα του 20ού αιώνα; Αναζήτησε πληροφορίες στον ιστότοπο για την ιστορία του ΙΜΕ. **Αναζήτησε:** [\[ΙΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ 1945-2000\]](#).
 - β. Δες πότε και γιατί το τελευταίο άρθρο του τότε Συντάγματος (άρθρο 114) αποτέλεσε έμβλημα των αγώνων μιας γενιάς για την υπεράσπιση της Δημοκρατίας.

 Αναζήτησε επιπλέον στοιχεία στο αφιέρωμα: [\[ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ - Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ 114 ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΥΝΘΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ ΤΟ '60\]](#).
3. Ποιος κειμενικός τύπος κυριαρχεί στο κείμενο του Συντάγματος;
 - α. περιγραφή
 - β. αφήγηση
 - γ. εξήγηση
 - δ. επιχειρηματολογία
 - ε. οδηγίες/κανόνες
4. Ποιοι είναι οι αποδέκτες/-τριες του κειμένου αυτού;
5. Πώς οργανώνεται το κείμενο;
 - α. Χωρίζεται σε ενότητες; Πώς ονομάζονται τα επιμέρους τμήματα; Με ποιους κειμενικούς δείκτες επιτυγχάνεται η διάκρισή τους;
 - β. Ποια ρήματα χρησιμοποιούνται και σε ποιον χρόνο;
 - γ. Σε ποια έγκλιση βρίσκονται τα ρήματα; Τι εκφράζεται με αυτήν; Επίλεξε ό,τι ισχύει.
 - α) βεβαιότητα ή β) προσδοκία πραγματοποίησης (από απλή επιθυμία έως υποχρέωση).
Να δώσεις παραδείγματα.
6. Η γλώσσα του κειμένου:
 - α. Είναι σαφής και κατανοητή;
 - β. Εμπεριέχει ειδικούς επιστημονικούς όρους ή φράσεις που προέρχονται από παλαιότερη μορφή της γλώσσας μας; Να δώσεις παραδείγματα.

Ασκήσεις για τους
κειμενικούς τύπους

Διαδικαστικός κειμενικός τύπος

Το κείμενο του Συντάγματος ανήκει στον **διαδικαστικό κειμενικό τύπο**. Περιέχει κανόνες για τη λειτουργία της Δημοκρατίας στη χώρα μας.

Στοιχεία του διαδικαστικού τύπου που μπορούν να παρατηρηθούν στο κείμενο είναι:

- α) χρήση εξειδικευμένου λεξιλογίου** από τον χώρο της νομικής επιστήμης,
- β) κειμενικοί δείκτες** που δηλώνουν τάξη ή σειρά (αρίθμηση, υποενότητες),
- γ) άχρονος Ενεστώτας** ως βασικός χρόνος των ρημάτων,
- δ) εγκλίσεις** που εκφράζουν ποικίλες αποχρώσεις σχετικές με την προσδοκία πραγματοποίησης, την απλή επιθυμία, την ευχή ή την απλή πρόθεση του ομιλητή, την άδεια να γίνει κάτι που ζητάει ή παραχωρεί, την υποχρέωση (δεοντική τροπικότητα).

Εννοιολογικός χάρτης - Διαδικαστικός κειμενικός τύπος

A2. Τα «μυστικά συστατικά» των κειμένων

1. Συμπλήρωσε τον πίνακα με τους τρόπους δήλωσης **τρόπου** και **ποσού** στα Κείμενα 1 και 2.

	ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ/ ΑΠΛΗ ΠΤΩΣΗ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ/ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ	ΠΡΟΘΕΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ	ΜΕΤΟΧΗ	ΑΝΑΦΟΡΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ
ΤΡΟΠΟΣ						
ΠΟΣΟ						

Δήλωση τρόπου, ποσού, σύγκρισης, οργάνου

A. Ο τρόπος εκφράζεται με:

- α) Το ερωτηματικό πώς**, π.χ. «Πώς πήγες στην Αθήνα;».
- β) Τροπικά επιρρήματα**, π.χ. «Το άρθρο 24 αφορά ειδικά στην προστασία του περιβάλλοντος».
- γ) Τροπικές μετοχές**, π.χ. «Ακολουθώντας τις οδηγίες σου, κατάφερα να βρω το λιμάνι».
- δ) Αναφορικές προτάσεις**, π.χ. «Η δημοκρατία, όπως φανερώνουν και τα συστατικά της, είναι το πολίτευμα στο οποίο ο λαός έχει την εξουσία».
- ε) Επιρρηματικό κατηγορούμενο**, π.χ. «Περπατά καμαρωτή».
- στ) Προθετικές φράσεις**, π.χ. «Βοήθησέ με με όποιον τρόπο μπορείς».

B. Το ποσό εκφράζεται με:

- α) Το ερωτηματικό πόσο**, π.χ. «Πόσο εύκολα βρήκες το σπίτι μας;».
- β) Ποσοτικά επιρρήματα**, π.χ. «Η άμυνα της ομάδας δεν ήταν καθόλου καλή».
- γ) Αναφορικές προτάσεις**, π.χ. «Όσο κι αν φαίνεται εύκολος γρίφος, μας ταλαιπώρησε αρκετά».
- δ) Προθετικές φράσεις**, π.χ. «Ο πρόεδρος εξελέγη με λιγότερες από 250.000 ψήφους».
- ε) Ερωτηματικές αντωνυμίες**, π.χ. «Δε γνωρίζουμε πόσες προσπάθειες έκανε για να επανεκλεγεί».

Σταυρόλεξο - Μορφές έκφρασης τρόπου

Σταυρόλεξο - Μορφές έκφρασης ποσού

Σταυρόλεξο -
Σύγκριση

Γ. Δήλωση σύγκρισης:

Παρατήρησε τα ακόλουθα παραδείγματα. Πώς δηλώνεται η σύγκριση;

Παραδείγματα

1. «Η Ολομέλεια της Βουλής αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών της, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από το 1/4 του όλου αριθμού των Βουλευτών (75 βουλευτές)».

2. «Η Βουλή σήμερα αποτελείται από τριακόσιους Βουλευτές. Το Σύνταγμα ορίζει ότι οι Βουλευτές δεν μπορεί να είναι λιγότεροι από διακόσιοι ούτε περισσότεροι από τριακόσιοι. Ο ακριβής αριθμός τους ορίζεται με νόμο».

[Πηγή: Ιστοτόπος Βουλής των Ελλήνων, Συχνές Ερωτήσεις]

3. «Η υπουργός αποδείχτηκε πλέον ενημερωμένη όλων των παρισταμένων».

Σύγκριση: α' όρος σύγκρισης + συγκριτικό + β' όρος σύγκρισης

Να συμπληρώσεις τον παρακάτω πίνακα με τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση (μικρότερη, η οποία, οι βουλευτές, του όλου αριθμού, από τριακόσιοι, λιγότεροι, περισσότεροι)

α' όρος σύγκρισης	συγκριτικό	β' όρος σύγκρισης

Ο **α' όρος σύγκρισης** μπορεί να είναι ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο, ρήμα, πρόταση κ.ά.

Ο **β' όρος** εκφέρεται:

α. με **από + αιτιατική**,

β. με **συγκριτικά επίθετα** (π.χ. *μεγαλύτερος, μικρότερος, ανώτερος, κατώτερος, καλύτερος*), συχνά μαζί με **τον αδύνατο τύπο της γενικής της προσωπικής αντωνυμίας** (π.χ. *είναι μικρότερός σου*),

γ. με **παρά + ομοιότροπα με τον α' όρο** (π.χ. *προτιμώ να τραγουδώ παρά να χορεύω*),

δ. **βραχυλογικά**, δηλαδή παραμένει μόνο ο προσδιορισμός του, όταν είναι ίδιος με τον πρώτο (π.χ. *Αυτό είναι μικρότερο από το μέσο συνολικό ποσοστό ανεργίας*). Παραλείπεται, όταν εννοείται εύκολα.

Το συγκριτικό είναι επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού.

Δ. Το όργανο εκφράζεται με:

α) προθετικές φράσεις: πρόθεση **με + αιτιατική**: *Οι άνθρωποι διοικούνται με νόμους*,

β) αναφορικές προτάσεις: *Δώσε μου το μολύβι που γράφεις. Δώσε μου το μολύβι με το οποίο γράφεις.*

A3. Λεξιλόγιο

Λεξιλογικές ασκήσεις

Γλωσσάρι -
Λεξιλόγιο για
Δημοκρατία

1. Να εντοπίσεις τις παρακάτω λέξεις στο Κείμενο 1 και να τις αντικαταστήσεις με **συνώνυμες**: *πλειονότητα, αντιπαράθεση, επιτήρησης, αξιολόγησης, παρατήρησης, λόγους, εδραίωση, δυσaréσκεια, εξέγερση.*
2. Να εντοπίσεις τις παρακάτω λέξεις στο Κείμενο 1 και να γράψεις τις **αντώνυμές** τους: *δυσφορία, συνήθως, υποκειμενική, δυσaréσκεια, απόσυρση, αδιαφορία, άμεσες, παθητικότητα.* Για τις απαντήσεις σου μπορείς να αξιοποιήσεις το **Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής** της Πύλης για την ελληνική γλώσσα.
3. **Ομαδική εργασία:** Μελετήστε το κείμενο «Τα Διεθνή δικαιώματα του παιδιού με απλά λόγια» που υπάρχει στην ιστοσελίδα του *Συνήγορου για το παιδί*. **Αναζητήστε:** [ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΟΥ ΜΕ ΑΠΛΑ ΛΟΓΙΑ].

Σε ομάδες ασχοληθείτε με τους επιμέρους τομείς:

α) Βασικά Δικαιώματα:	Σωματική ακεραιότητα, Διατροφή και ύπνος, Πρόσβαση σε βασική υγειονομική περίθαλψη.
β) Εκπαίδευση:	Πρόσβαση σε παιδικό σταθμό/σχολείο. Δικαίωμα στην εκπαίδευση. Πρόσβαση σε πληροφορίες και παιδαγωγικό υλικό.
γ) Κοινωνικά Δικαιώματα:	Δικαίωμα σε κοινωνική αλληλεπίδραση. Συμμετοχή σε κοινωνικές δραστηριότητες. Προστασία από κακοποίηση και παραμέληση.
δ) Πνευματικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα:	Ελευθερία έκφρασης. Πρόσβαση σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Σεβασμός της καταγωγής και της θρησκείας.
ε) Συμμετοχή:	Συμμετοχή στις αποφάσεις που αφορούν τα ίδια τα παιδιά. Δικαίωμα στην έκφραση της γνώμης τους. Συμμετοχή σε κοινοτικές δραστηριότητες.

Συγκεντρώστε στοιχεία και δημιουργήστε έναν συνεργατικό ψηφιακό εννοιολογικό χάρτη, με τα σχεδιαστικά εργαλεία της e-me (e-me draw, e-me mindmaps), εμπλουτίζοντάς τον με εικόνες και παραδείγματα από περιπτώσεις παραβιάσεων αυτών των δικαιωμάτων στη χώρα μας, στην Ευρώπη και σ' όλον τον κόσμο που έχουν υποπέσει στην αντίληψή σας. Εναλλακτικά, δημιουργήστε έναν χάρτη, σχεδιάζοντας σε χαρτόνι και κολλώντας εικόνες, και αναρτήστε τον στην τάξη.

4. Ανά δύο διαβάστε και πάλι τον «Κανονισμό λειτουργίας μαθητικών κοινοτήτων» **Αναζητήστε:** [ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ: ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ] κυρίως στη μορφή «ενός κειμένου για όλους» και προσδιορίστε τα **δικαιώματα** και τις **υποχρεώσεις** σας ως μελών της μαθητικής κοινότητας. Να τα ομαδοποιήσετε σε πίνακες και να τα παρουσιάσετε προφορικά στην τάξη.

A4. Σημειωτικοί τρόποι

Κείμενο 3

«Δημοκρατία»

Αναζήτησε το βίντεο: [ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ/ΒΙΜΕΟ] που έχει δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων για τον κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία το 2020.

Πριν από την ακρόαση

Ποια είναι τα συνθετικά της λέξης «Δημοκρατία»; Τι γνωρίζεις για το πολίτευμα της Δημοκρατίας; Συμβουλευόσου και το **Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής της Πύλης για την ελληνική γλώσσα** (λήμμα *δημοκρατία*).

Κατά την ακρόαση

A. Αρχικά, παρακολούθησε ολόκληρο το βίντεο.

Μετά την παρακολούθηση:

1. Απόδωσε με τέσσερις-πέντε λέξεις-κλειδιά το περιεχόμενό του.
2. Ποιο είναι το θέμα του;
3. Ποιος είναι ο σκοπός για τον οποίο έχει δημιουργηθεί;
4. Ποιοι είναι οι πιθανοί αποδέκτες του;

B. Να παρακολουθήσεις και πάλι το βίντεο τμηματικά και να εντοπίσεις τα επιμέρους θέματα που θίγονται. Επίλεξε όποιες από τις παρακάτω φράσεις ταιριάζουν και τοποθέτησέ τις στη στήλη B.

αρχή λαϊκής κυριαρχίας, αρχή της πλειοψηφίας, διάκριση των εξουσιών, κοινωνική δικαιοσύνη, υποχρεώσεις πολίτη απέναντι στη δημοκρατία, βασικές αρχές δημοκρατίας (ελευθερία, ισότητα, ανθρώπινα δικαιώματα), τι είναι το κράτος δικαίου;

Στήλη A: Τα μέρη	Στήλη B: Τα υποθέματα
Εισαγωγή: 0:00:00-0:00:10	Ορισμός της Δημοκρατίας
0:00:10-0:00:40	
0:00:40-0:00:58	
0:00:58-0:01:10	
0:01:10-0:01:50	
0:01:50-0:02:38	
Επίλογος: 0:02:38-0:03:36	Πότε υπάρχει δημοκρατία;

Γ.1. Ποιοι πόροι (λόγος, εικόνα, ήχος, εφέ κ.λπ.) αξιοποιήθηκαν στο βίντεο που είδες;

2. Ποια είναι η σχέση εικόνας και προφορικού λόγου στο βίντεο που παρακολούθησες;

α) ακολουθεί πιστά τον λόγο, **β)** ενισχύει ή συμπληρώνει τον λόγο, **γ)** παρέχει επιπλέον πληροφορίες.

3. Ποια είναι η μορφή του προφορικού λεκτικού μηνύματος;

α) συνεχής αφήγηση, **β)** μεμονωμένες φράσεις.

4. Θεωρείς ότι ο συνδυασμός των διαφορετικών πόρων είναι αρμονικός; Δώσε κάποια παραδείγματα.

5. Πιστεύεις ότι οι δημιουργοί πέτυχαν τον σκοπό τους; Γιατί;

Αφίσες -
Αντιδικτατορικός
Αγώνας

Μετά την ακρόαση

Δ. Δημιουργήστε σε ομάδες ψηφιακές αφηγήσεις, όπως αυτή που παρακολουθήσατε στο βίντεο, με θέμα «Πώς εφαρμόζονται οι αρχές της δημοκρατίας στο πλαίσιο των μαθητικών κοινοτήτων;».

Παραδείγματα:

α. Δείξτε πώς οι μαθητικές κοινότητες δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές και στις μαθήτριες να συμμετέχουν σε συζητήσεις, να εκφράζουν απόψεις και να λαμβάνουν αποφάσεις για θέματα που τους επηρεάζουν.

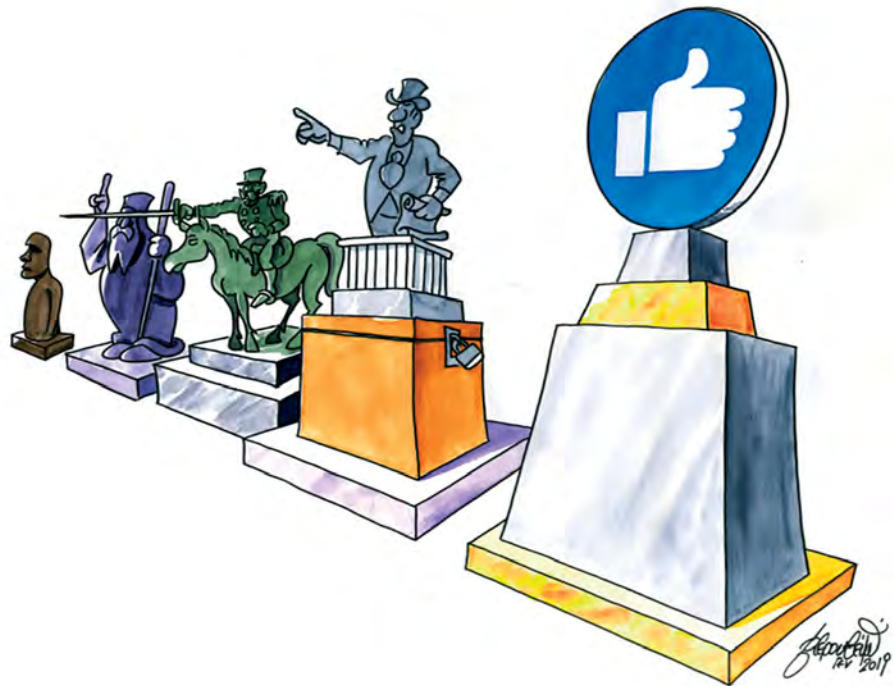
β. Εξηγήστε πώς διεξάγονται οι εκλογές μαθητικών εκπροσώπων ή άλλων θέσεων ευθύνης στο σχολείο.

γ. Επισημάνετε τη σημασία της διαφάνειας, της συμμετοχής όλων στη λήψη αποφάσεων και του σεβασμού προς τις απόψεις των άλλων μέσα από παραδείγματα. Δείξτε πώς η συνεργασία και η ομαδική εργασία στο πλαίσιο των μαθητικών κοινοτήτων προετοιμάζουν τους αυριανούς δημοκρατικούς πολίτες.

Αφηγηθείτε την ιστορία από τη δική σας σκοπιά, μέσα από δικά σας παραδείγματα. Αξιοποιήστε φωτογραφίες και δικά σας βίντεο και πηγές από το διαδίκτυο. Χρησιμοποιήστε τα ψηφιακά εργαλεία της προτίμησής σας.

👁️👁️ **Κείμενο 4** «Πρόσληψη οπτικού κειμένου: Σκίτσο»

[Πηγή: Β. Χερουβείμ, εφημ. Ντοκουμέντο]

Δραστηριότητες

1. Στο σκίτσο απεικονίζεται μία σειρά από «μορφές» πάνω σε βάθρα (αγάλματα).
Να περιγράψεις τα χαρακτηριστικά της καθεμιάς.
2. Σχολίασε τη σειρά και το μέγεθος των «μορφών» στα βάθρα.
3. Ποιο πιστεύεις ότι είναι το νόημα/μήνυμα του σκίτσου;
4. Με δεδομένο ότι το σκίτσο αυτό παρουσιάστηκε στην έκθεση της Λέσχης Ελλήνων Γελοιογράφων με τίτλο «Democrisis - Δημοκρατία σε κρίση» (1-7 Απριλίου 2019):
 - α. Τι πιστεύεις ότι συμβολίζει το σύμβολο του «like»;
 - β. Ποια είναι η σχέση μεταξύ σελίδων κοινωνικής δικτύωσης και δημοκρατίας;
 - γ. Τι υπαινίσσεται σχετικά με τη σύγχρονη δημοκρατία ο γελοιογράφος;
5. Να δώσεις έναν τίτλο στο σκίτσο, αιτιολογώντας την επιλογή σου.

Σκίτσο Αρκά

Β. Εμβαθύνοντας στα κείμενα

Β1. Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσió τους

Κείμενο 5

Πριν από την ανάγνωση του κειμένου

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τεχνητή Νοημοσύνη
[Πηγή: europarl.europa.eu]

1. Γνωρίζεις τι σημαίνει Τεχνητή Νοημοσύνη; Ποιες είναι οι μορφές της; Μελέτησε το ινφογράφημα στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

2. Ποιες μορφές Τεχνητής Νοημοσύνης έχεις χρησιμοποιήσει μέχρι τώρα (π.χ. εφαρμογές, συσκευές, υπηρεσίες); Ποιες είναι οι θετικές εμπειρίες σου από τη χρήση τους και ποια προβλήματα ή κίνδυνοι θεωρείς ότι μπορεί να προκύψουν από τη χρήση αυτών των τεχνολογιών;

3. Καθώς επεκτείνεται η χρήση των μηχανών αυτών σε πολλούς τομείς, μεγάλη συζήτηση έχει ξεκινήσει για το αν απειλούν τα ατομικά δικαιώματα των πολιτών (ελευθερία, ισότητα, αυτοδιάθεση) και τη δημοκρατία. Το κείμενο που ακολουθεί θίγει τέτοια ζητήματα. Τι περιμένεις ότι θα περιλαμβάνει;

«Τεχνητή Νοημοσύνη και Δημοκρατία»

Στην εποχή μας, η τεχνολογία βρίσκεται παντού. Πλέον η καθημερινότητα των ανθρώπων είναι στενά συνδεδεμένη με το διαδίκτυο. Η Τεχνητή Νοημοσύνη εντοπίζεται ακόμα και σε απλούς αλγόριθμους, όπως η αυτόματη πρόταση λέξεων στο πληκτρολόγιο μας. Σύντομα οι υπολογιστές θα ξεπεράσουν τις ανθρώπινες δυνατότητες σχεδόν σε όλους τους τομείς. Πολλοί ειδικοί, μεταξύ των οποίων οι Bill Gates και Steve Wozniak, προειδοποιούν για τους κινδύνους, ίσως περισσότερους κι από τα πυρηνικά όπλα.

Η τεχνητή νοημοσύνη και η ανεπαίσθητη χειραγώγηση

Κατά την περιήγησή μας σε μηχανές αναζήτησης και Social Media, η Τεχνητή Νοημοσύνη συλλέγει δεδομένα με σκοπό τις προσωποποιημένες προτάσεις αγαθών και υπηρεσιών. Ενώ θεωρητικά η ταυτότητα των χρηστών προστατεύεται, στην πραγματικότητα οι αλγόριθμοι συλλέγουν πληροφορίες και τελικά μας γνωρίζουν περισσότερο κι από τους εαυτούς μας. Το ίδιο ισχύει και για την πολιτική. Μέσω της συλλογής προσωπικών δεδομένων, προτείνονται άρθρα και πληροφορίες που καθορίζουν τις πολιτικές μας πεποιθήσεις. Παρά το γεγονός ότι οι προτάσεις αυτές είναι τόσο ταιριαστές που τις θεωρούμε επιλογές μας, δεν είναι παρά επιλογές που έκανε κάποιος άλλος για εμάς και χάνεται έτσι η ελευθερία σκέψης και η πρωτοβουλία των πολιτών. Επιπλέον, όσα περισσότερα είναι γνωστά για εμάς, τόσο πιο συγκεκριμένες είναι οι πληροφορίες που μας εμφανίζονται και κάθε διαφορετική γνώμη και οπτική αγνοούνται πλήρως, οδηγώντας σε πόλωση και σχηματισμό ομάδων που δεν καταλαβαίνουν η μια την άλλη και συγκρούονται μεταξύ τους.

Μέσω της ψηφιακής αυτής χειραγώγησης, περιορίζεται η ελευθερία επιλογής των ανθρώπων, οι οποίοι καταλήγουν να είναι «ψηφιακοί σκλάβοι». Η ελευθερία αυτή, μάλιστα, περιορίζεται τόσο αργά, με αποτέλεσμα να μη γίνεται αντιληπτή. Όπως απαγορεύεται η προσωποποιημένη διαφήμιση, έτσι θα πρέπει να απαγορεύεται και η προσωποποιημένη εμφάνιση αποτελεσμάτων. Οι τακτικές αυτές είναι αντίθετες προς την αρχή της ισότητας, καθώς καθένας αντιμετωπίζεται με διαφορετικό τρόπο. Πάνω σε αυτές τις αρχές έχουν στηριχθεί, μεταξύ άλλων, και οι νόμοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι, μέσω της συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, παραβιάζονται.

Εξάλλου, κάθε περιορισμός των ελευθεριών των ανθρώπων θα πρέπει να γίνεται με τη συγκατάθεσή τους. Η αποδοχή, όμως, όρων που περιλαμβάνονται σε μακροσκελή κείμενα δεν είναι αρκετή. Παρ' όλα αυτά, και οι ίδιοι οι πολίτες έχουν συνηθίσει να παρακολουθούνται σε κάθε τους κίνηση και προτιμούν πολλές φορές τη δωρεάν παροχή υπηρεσιών που προσφέρεται με αντάλλαγμα τα δεδομένα αυτά. Πολλές φορές, ακόμα και χρήστες που ενδιαφέρονται για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων δε βρίσκουν εναλλακτική λύση στο να ενημερώνονται και να αλληλεπιδρούν με άλλους ανθρώπους.

[Πηγή: Β. Καϊτσα, *Lawspot*, 11/11/2021 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Σε ποιους τομείς της καθημερινότητας εντάσσεται σταδιακά η Τεχνητή Νοημοσύνη, σύμφωνα με το κείμενο;
2. **α.** Ποια είναι η θέση του συντάκτη του άρθρου, όσον αφορά τη σχέση Τεχνητής Νοημοσύνης και Δημοκρατίας;
β. Ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί, για να υποστηρίξει τη θέση του;
3. Τι είναι η «ψηφιακή χειραγώγηση», σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο κείμενο; Πιστεύεις ότι αποτελεί τρόπο καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Δώσε κάποια παραδείγματα.
4. Ποιος είναι ο σκοπός του συντάκτη του άρθρου αυτού;
α. να παρουσιάσει με επιχειρήματα τη θετική και την αρνητική όψη της σχέσης Τεχνητής Νοημοσύνης και Δημοκρατίας.
β. να διατυπώσει τη θέση του, ενισχύοντάς τη με συγκεκριμένα επιχειρήματα, καθώς και να ανασκευάσει την αντίθετη άποψη.
γ. να παρουσιάσει τα επιχειρήματα στα οποία βασίζεται η θέση του.
5. **α.** Σε ποιο πρόσωπο βρίσκονται τα ρήματα του κειμένου; Τι επιτυγχάνεται με αυτήν την επιλογή;
β. Αναγνώρισε ποια είναι η βασική έγκλιση των ρημάτων του κειμένου. Για να απαντήσεις, συμβουλεύσου και όσα είδες παραπάνω (σ. 66) σχετικά με τις γλωσσικές συμβάσεις του εξηγητικού τύπου. Τι εκφράζει ο συντάκτης του κειμένου με την επιλογή του αυτή (βεβαιότητα, δυνατότητα, πιθανότητα);
6. Στο άρθρο γίνεται αναφορά στην «αρχή της ισότητας», στην «προστασία των προσωπικών δεδομένων», στην «ελευθερία σκέψης», σε έννοιες της Νομικής Επιστήμης. Γιατί νομίζεις ότι αξιοποιούνται αυτοί οι όροι;

Μετά την ανάγνωση

Συμφωνείς με τα επιχειρήματα του συντάκτη του άρθρου;

Συζήτησε τις δικές σου απόψεις με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου.

Δημοκρατία
και Τεχνητή
Νοημοσύνη

Είδη επιχειρηματολογικών κειμένων

Το άρθρο αυτό ανήκει στον **επιχειρηματολογικό κειμενικό τύπο** στην κατηγορία των **αναλύσεων/εκθετικών επιχειρηματολογικών κειμένων**. Σε αυτά παρουσιάζονται τα επιχειρήματα στα οποία στηρίζεται συγκεκριμένη θέση ή αναλύονται τα αίτια κάποιου θέματος.

Άλλα είδη επιχειρηματολογικών κειμενικών τύπων είναι:

α) οι συζητήσεις: Στον συγκεκριμένο κειμενικό τύπο παρουσιάζεται η θετική και η αρνητική όψη ενός φαινομένου ή τα υποστηρικτικά και τα απορριπτικά επιχειρήματα/αντεπιχειρήματα για συγκεκριμένη θέση/άποψη.

β) οι εκθέσεις επίλυσης προβλήματος: Τα κείμενα αυτά έχουν ως κύριο στόχο τη διατύπωση ενός ισχυρισμού, μιας θέσης, την ενίσχυσή της με επιχειρήματα (αίτια, μαρτυρίες) και την ανασκευή της αντίθετης άποψης.

B2. Εμβαθύνοντας στη Γραμματική του κειμένου

Κείμενο 6

«Υπέρ μαθητικών κοινοτήτων»

Υπάρχει η εσφαλμένη εντύπωση από έναν σημαντικό αριθμό ανθρώπων ότι οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν καμία χρησιμότητα στην ελληνική κοινωνία και θα πρέπει να καταργηθούν. Με μια γρήγορη ιστορική αναδρομή μπορεί να μάθει κανείς πως οι πρώτες μαθητικές κοινότητες δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα το 1923 στο Μαρσάλειο Διδασκαλείο με πρωτεργάτες τους δημοτικιστές Αλέξανδρο Δελμούζο και Μιχαήλ Παπαμαύρο, οι οποίοι, επηρεασμένοι από τις σπουδές τους στη Γερμανία, ήθελαν να εφαρμόσουν στη διδακτική πράξη τις αρχές του «Σχολείου Εργασίας». Ένα σχολείο το οποίο ως διδακτική μέθοδο απορρίπτει την παθητική στάση των μαθητών, εξασφαλίζει την αυτενέργεια και τους οδηγεί αποτελεσματικότερα στην έννοια της αυτοδιοίκησης. Οι σημερινές μαθητικές κοινότητες θεσμοθετήθηκαν το 1986, όμως ήδη από τη Μεταπολίτευση, το 1974, καταβαλλόταν για πρώτη φορά μια συστηματική προσπάθεια με σκοπό την καθιέρωσή τους σε όλα τα σχολεία.

Σήμερα παρατηρούμε ότι σε πολλές περιπτώσεις οι σκοποί και οι στόχοι που έχουν οι μαθητικοί θεσμοί δεν πραγματοποιούνται στον επιθυμητό βαθμό και γι' αυτόν τον λόγο υπάρχει η εντύπωση πως οι μαθητικές κοινότητες θα πρέπει να καταργηθούν. Να καταργηθεί ένας θεσμός ο οποίος ως στόχο έχει τη διαπαιδewγή των νέων ανθρώπων, ώστε μεγαλώνοντας να μπορέσουν να ενταχθούν δημιουργικά σε μια ελεύθερη και δημοκρατική κοινωνία. Να καταργηθεί ένας θεσμός ο οποίος δίνει την ευκαιρία στις μαθήτριες και στους μαθητές να συμμετέχουν και να προσφέρουν στα κοινά με υπευθυνότητα και σεβασμό στις δημοκρατικές διαδικασίες. Αλλά, πάνω από όλα, να καταργηθεί ένας θεσμός ο οποίος βοηθάει στη συνεργασία μαθητών, γονέων και καθηγητών δίνοντας λόγο και στους τρεις, στοχεύοντας στην καλύτερη λειτουργία των σχολείων και της ίδιας της κοινωνίας.

Μια μαθητική κοινωνία αποτελείται άμεσα από τους μαθητές αλλά έμμεσα συμμετέχουν οι γονείς και οι καθηγητές. Ο τρόπος που συμμετέχουν έμμεσα είναι με την παιδεία, την κουλτούρα και τα ιδανικά που έχουν μεταδώσει στους νέους με στόχο την αφύπνιση και τη διάπλαση του χαρακτήρα τους. Ευθύνη, λοιπόν, για την ορθή λειτουργία μιας μαθητικής κοινότητας δεν έχουν μόνο οι μαθητές αλλά και οι γονείς και οι καθηγητές. Κάθε φορά που αποτυγχάνει μια μαθητική κοινότητα να πραγματοποιήσει τους σκοπούς της, αποτυγχάνει η οικογένεια και το εκπαιδευτικό σύστημα, με την έννοια ότι δεν μπόρεσαν να δημιουργήσουν νέους έτοιμους να πάρουν τη ζωή στα χέρια τους και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που θα προκύψουν. Φτάνουμε, έτσι, σε μια κοινωνία, όπου ο πυρήνας της, οι νέοι, δεν έχουν την κριτική ικανότητα και ετοιμότητα να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της.

«Θυμήσου να κοιτάς τα αστέρια και όχι τα πόδια σου» είπε ο εκλιπών διάσημος φυσικός Στίβεν Γουίλιαμ Χόκινγκ. Έτσι κι εμείς θα πρέπει να κοιτάμε το μεγαλείο κάποιων πραγμάτων και τα θετικά που έχουν να δώσουν για το μέλλον των σύγχρονων κοινωνιών για παράδειγμα μαθητικές κοινότητες, που στόχο έχουν τη διαπαιδewγή των νέων ανθρώπων οι οποίοι αποτελούν το μέλλον αυτών των κοινωνιών. Όχι να δημιουργούμε κοινωνικές ψευδαισθήσεις δίνοντας την προσοχή μας σε προβλήματα που αλλάζουν, αν αλλάξει η αντιμετώπισή μας προς αυτά.

[Πηγή: Α. Αγγελόπουλος, Μαθητής και Πρόεδρος 15μελούς 2ου ΓΕ.Λ. Γέρακα, *freedomtv*, 27/4/2018 (ιστολόγιο, διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποια άποψη για τις μαθητικές κοινότητες προσπαθεί να ανασκευάσει ο μαθητής;
2. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, παραθέτει ιστορική αναδρομή του θεσμού στην πρώτη παράγραφο;
3. Ποιος είναι ο ρόλος της επανάληψης της φράσης: «Να καταργηθεί» στη δεύτερη παράγραφο;
4. Ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί ο συντάκτης του άρθρου, για να πείσει στη δεύτερη παράγραφο;
5. Γιατί γίνεται αναφορά στην ευθύνη και των γονέων και των εκπαιδευτικών για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων στην τρίτη παράγραφο;
6. Ποιο είναι το νόημα της ρήσης του Χόκινγκ στον επίλογο; Γιατί ο συντάκτης του άρθρου την επικαλείται;
7. Στα παρακάτω αποσπάσματα από το Κείμενο 6 ποιες εκφράσεις αξιολογικής κρίσης, δηλαδή απόψεις που εμπεριέχουν υποκειμενική αξιολόγηση, εντοπίζεις; Γιατί, πιστεύεις ότι υπάρχουν;
 - α. Υπάρχει η εσφαλμένη εντύπωση από έναν σημαντικό αριθμό ανθρώπων ότι οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν καμία χρησιμότητα στην ελληνική κοινωνία και θα πρέπει να καταργηθούν.
 - β. Όχι να δημιουργούμε κοινωνικές ψευδαισθήσεις δίνοντας την προσοχή μας σε προβλήματα που αλλάζουν, αν αλλάξει η αντιμετώπισή μας προς αυτά.
8. Ποιος είναι ο ρόλος των ρηματικών τύπων α' προσώπου, αλλά και των τύπων του γ' προσώπου στο κείμενο αυτό; Τι επιτυγχάνεται με τη χρήση τους σε κάθε περίπτωση;

Εννοιολογικός χάρτης
- Επιχειρηματολογικός
κειμενικός τύπος

Γλωσσάρι όρων
επιχειρηματολογικού
κειμενικού τύπου

B3. Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο

Για το Κείμενο 1

«Συμμετοχή των νέων στην πολιτική»

Δραστηριότητα

► Παρατήρησε στο παρακάτω απόσπασμα τα ονοματικά σύνολα (επίθετα + ουσιαστικά) με τα οποία επεξηγούνται από τους συντάκτες του άρθρου οι στάσεις των υποκειμένων της έρευνάς τους. Χρησιμοποιώντας τα συγκεκριμένα επίθετα, θεωρείς ότι οι γράφοντες λαμβάνουν κάποια θέση για αυτές τις στάσεις; Θετική ή Αρνητική; Αιτιολόγησε την επιλογή σου:

Η έντονη δυσaréσκεια για το κυρίαρχο πολιτικό σύστημα δεν ταυτίζεται με την απόσυρση και την αδιαφορία. Απεναντίας, ενδέχεται να συνοδεύεται από κριτικές προσεγγίσεις. Κάποιες φορές οδηγεί σε προτάσεις του τύπου «να κάνουμε μια μεγάλη συνέλευση», όπως σε παλιές άμεσες μορφές δημοκρατίας. Κάποιες άλλες φορές παρατηρείται ένα είδος ενεργούς παθητικότητας, με την έννοια της εναγώνιας αναμονής για κάτι καλύτερο ή της θλιβερής διαπίστωσης πως πρόκειται για «ένα σύστημα που δε σε εκπράζει».

Για το Κείμενο 5

«Τεχνητή Νοημοσύνη και Δημοκρατία»

Δραστηριότητες

1. Γιατί, ενώ πρόκειται για ένα επιστημονικό κείμενο, χρησιμοποιείται η μεταφορική έκφραση «ψηφιακοί σκλάβοι»; Τι επιδιώκει με τη χρήση αυτής της έκφρασης ο συντάκτης του άρθρου;
2. **α.** «*Η αποδοχή, όμως, όρων που περιλαμβάνονται σε μακροσκελή κείμενα δεν είναι αρκετή*». Τι υπονοείται εδώ για την προσωπικότητα και το πνευματικό επίπεδο όσων παραχωρούν με δήλωσή τους σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης το δικαίωμα της αξιοποίησης των προσωπικών τους προτιμήσεων; Είναι ισχυρό το επιχειρήμα αυτό;
β. «*Παρ' όλα αυτά, και οι ίδιοι οι πολίτες έχουν συνηθίσει να παρακολουθούνται σε κάθε τους κίνηση και προτιμούν πολλές φορές τη δωρεάν παροχή υπηρεσιών που προσφέρεται με αντάλλαγμα τα δεδομένα αυτά. Πολλές φορές, ακόμα και χρήστες που ενδιαφέρονται για την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων δε βρίσκουν εναλλακτική λύση στο να ενημερώνονται και να αλληλεπιδρούν με άλλους ανθρώπους*».

Σε πείθει το παραπάνω επιχειρήμα; Γιατί;

Για το Κείμενο 6

«Υπέρ μαθητικών κοινοτήτων»

Δραστηριότητα

► Ο συντάκτης του άρθρου σημειώνει στην πρώτη παράγραφο: «Υπάρχει η εσφαλμένη εντύπωση από έναν σημαντικό αριθμό ανθρώπων ότι οι μαθητικές κοινότητες δεν έχουν καμία χρησιμότητα στην ελληνική κοινωνία και θα πρέπει να καταργηθούν».

Ποιος είναι ο ρόλος του επιθέτου *εσφαλμένη* στην πρώτη φράση του κειμένου; Πώς προδιαθέτει τον/την αναγνώστη/-στρια; Θα μπορούσε να διατυπωθεί αλλιώς η εισαγωγική πρόταση; Αν ναι, πώς;

Κείμενο 7

«Προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών σε έναν ψηφιακό κόσμο»

Στις 20 Νοεμβρίου, πριν από τριάντα τρία χρόνια, οι παγκόσμιοι ηγέτες συναντήθηκαν, για να εγκρίνουν τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία επιβεβαίωσε σε παγκόσμιο επίπεδο ότι τα δικαιώματα των παιδιών είναι ανθρώπινα δικαιώματα που θα πρέπει να προστατεύονται. Οι οραματιστές ηγέτες που συνέταξαν τη Σύμβαση το 1989 δεν μπορούσαν να φανταστούν σε ποιον βαθμό η ψηφιακή τεχνολογία και το διαδίκτυο θα άλλαζαν την παιδική ηλικία. Έθεσαν, ωστόσο, μια βάση που μπορεί να μας βοηθήσει να προσανατολιστούμε σε έναν ολοένα και πιο ψηφιακό κόσμο.

Στις τέσσερις γωνιές του πλανήτη, τα παιδιά αρχίζουν να συνδέονται στο διαδίκτυο σε ολοένα και μικρότερη ηλικία και μένουν συνδεδεμένα σε αυτό για όλο και περισσότερο χρόνο. Την περίοδο 2010-2020, σε πολλές χώρες ο χρόνος σύνδεσης των παιδιών στο διαδίκτυο σχεδόν διπλασιάστηκε. Η πανδημία του κορονοϊού προκάλεσε απότομη αύξηση του χρόνου που περνούν τα παιδιά μπροστά στην οθόνη. Για τα παιδιά στην Ευρώπη ο χρόνος αυτός ανέρχεται περίπου σε 6 έως 7,5 ώρες την ημέρα. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, τα περισσότερα παιδιά που διαθέτουν έξυπνα τηλέφωνα αναφέρουν ότι τα χρησιμοποιούν «σχεδόν όλη την ώρα», για να συνδεθούν, ιδίως, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τα οφέλη αυτής της ριζικής αλλαγής είναι προφανή: διευρύνεται η πρόσβαση στην εκπαίδευση, την ψυχαγωγία και στις δυνατότητες που προσφέρει η ψηφιακή τεχνολογία. Προφανείς, όμως, είναι και οι κίνδυνοι. Σε παγκόσμιο επίπεδο, ένα στα τρία παιδιά αναφέρει ότι έχει πέσει θύμα διαδικτυακού εκφοβισμού. Το 2020, το 33% των κοριτσιών και το 20% των αγοριών στην Ευρώπη ανέφεραν ότι, τουλάχιστον μία φορά τον μήνα, βρέθηκαν αντιμέτωπα με δυσάρεστο περιεχόμενο στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα, σε ορισμένες περιοχές της Αφρικής και της Ασίας, την περίοδο 2020-2021 ποσοστό 1% έως 20% των παιδιών υπήρξαν θύματα τουλάχιστον ενός περιστατικού διαδικτυακής σεξουαλικής εκμετάλλευσης ή κακοποίησης.

Τα παιδιά εκτίθενται, επίσης, όλο και περισσότερο σε ενσωματωμένες και αόρατες τεχνολογίες, όπως οι αλγόριθμοι, τα προγνωστικά συστήματα ανάλυσης, ακόμη και τα συστήματα εντοπισμού θέσης που ενδέχεται να παραβιάζουν το δικαίωμά τους στην ιδιωτική ζωή ή να έχουν ακόμη χειρότερες συνέπειες. Προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι, παρά την τεράστια διάδοση της ψηφιακής τεχνολογίας, εκατομμύρια παιδιά δεν έχουν ακόμη πρόσβαση στα οφέλη του διαδικτύου. Σε μια οικονομία

που γίνεται ολοένα και πιο ψηφιακή οι επιπτώσεις αυτής της ανισότητας θα αυξηθούν, αν δε λάβουμε σήμερα μέτρα για την αντιμετώπισή της.

Η πρόσφατη έγκριση από την Ε.Ε. του νόμου για τις ψηφιακές υπηρεσίες αποτελεί ορόσημο στο ζήτημα αυτό. Η υποχρέωση που έχουν οι ψηφιακές πλατφόρμες να καθορίζουν αυστηρά κριτήρια για την προστασία των ανηλίκων στο διαδίκτυο και η απαγόρευση της διαφήμισης και του δυνητικά επιβλαβούς αλγοριθμικού περιεχομένου που απευθύνεται στα παιδιά θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός ασφαλέστερου ψηφιακού χώρου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολογεί, επίσης, την ανάπτυξη ενός κώδικα δεοντολογίας για τον ηλικιακά κατάλληλο σχεδιασμό ψηφιακών προϊόντων και υπηρεσιών και θα ζητήσει και τη συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία ανάπτυξης. Θα προωθήσει, επίσης, αποτελεσματικά εργαλεία επαλήθευσης της ηλικίας και θα βοηθήσει τις χώρες να ανταλλάσσουν ορθές πρακτικές για εκπαιδευτικά προγράμματα γραμματισμού στα μέσα επικοινωνίας.

[Πηγή: Ντ. Σουίτσα, Τ. Μπρετόν & Κ. Ράσελ., *Εφημερίδα των Συντακτών* (efsyn), 19/11/2022 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι τα οφέλη και ποιοι οι κίνδυνοι από τη χρήση του διαδικτύου για τα παιδιά, σύμφωνα με το κείμενο;
2. Πώς η Ευρωπαϊκή Ένωση προστατεύει τα δικαιώματα των παιδιών στο διαδίκτυο;
3. Διάβασε στον ιστότοπο τη συνέχεια του άρθρου, για να μάθεις πώς βοηθά στον τομέα αυτό και η UNICEF.
4. Σε ποιον κειμενικό τύπο ανήκει το κείμενο; **α)** αφήγηση, **β)** περιγραφή, **γ)** εξήγηση, **δ)** επιχειρηματολογία, **ε)** οδηγίες; Αιτιολόγησε την επιλογή σου.

5. «Ο Αλέν ντε Μπενουά, Γάλλος φιλόσοφος, θεωρεί πως «Το μεγαλύτερο μέτρο της δημοκρατίας δεν είναι ο βαθμός ελευθερίας ούτε ο βαθμός ισότητας, αλλά μάλλον ο βαθμός συμμετοχής». Οι αντοχές της Δημοκρατίας, δηλαδή, μετρώνται από τον βαθμό συμμετοχής των ανθρώπων στα κοινά. Η αδιαφορία μπορεί να κρύβει πολλούς κινδύνους, ένας από τους οποίους είναι η κατάρρευση της Δημοκρατίας» (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, πιστοποίηση Ελληνομάθειας).

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω θέση, προετοιμάστε «αγώνες λόγου» με επιχειρήματα «υπέρ» και «κατά» του παραπάνω συλλογισμού. Κάθε ομάδα ας επιλέξει τον τρόπο καταγραφής των επιχειρημάτων και των αντεπιχειρημάτων:

- α)** σε πίνακα με τη μορφή σύντομων φράσεων,
- β)** σε εννοιολογικό χάρτη,
- γ)** σε ηχητικό αρχείο,
- δ)** σε συνεχές κείμενο.

Γλωσσικές συμβάσεις
επιχειρηματολογικού
και εξηγητικού τύπου

Σύγκριση
επιχειρηματολογικού -
εξηγητικού κειμενικού τύπου

ΟΔΗΓΙΕΣ

«Αγώνας Λόγου»

Ποιοτικά κριτήρια αξιολόγησης:

- α)** Τα επιχειρήματα να είναι σαφή, ορθολογικά και να υποστηρίζονται από συγκεκριμένα στοιχεία, όπως παραδείγματα, στατιστικά δεδομένα ή ιστορικά στοιχεία.
- β)** Η ανάπτυξή τους να είναι σαφής και να περιλαμβάνει σαφή εισαγωγή, κυρίως σώμα και συμπεράσματα.
- γ)** Να γίνεται χρήση αποτελεσματικών ρητορικών στρατηγικών, όπως πειστικά μέσα και συναισθηματική επιρροή.
- δ)** Τα συμπεράσματα να είναι κατάλληλα και να ενισχύουν τη θέση.

Δ. Συζητώντας για τη γλώσσα

Κείμενο 8

«Γλωσσικά δικαιώματα»

Τα γλωσσικά δικαιώματα περιλαμβάνονται στα γενικότερα ανθρώπινα δικαιώματα, ειδικότερα στα πολιτισμικά, και προστατεύονται από διεθνείς οργανισμούς (π.χ. Διακήρυξη του Ο.Η.Ε. για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα). Ωστόσο, σήμερα ακόμη ο χαρακτήρας τους είναι περισσότερο ατομικός παρά συλλογικός και, παρά την αναγνώρισή τους σε διεθνές επίπεδο, στην πράξη έγκειται στις κρατικές αρχές να τα παραχωρήσουν ή όχι σε ομάδες (π.χ. μετανάστες, γλωσσικές μειονότητες κ.λπ.).

[Πηγή: Πύλη για την ελληνική γλώσσα]

Δραστηριότητα

- 1.** Στα διαπολιτισμικά σχολεία υπάρχει η δυνατότητα διδασκαλίας ορισμένων μαθημάτων στη μητρική γλώσσα κάποιων μαθητών/-τριών, όταν η μητρική τους γλώσσα είναι διαφορετική από τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Για ποιον λόγο πιστεύετε ότι προσφέρεται από το κράτος αυτή η δυνατότητα;

Κείμενο 9

«Οδηγός χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας στα διοικητικά έγγραφα»

Το παρόν αποτελεί εξειδικευμένο και εύχρηστο εργαλείο για την αναγνώριση και κατανόηση του γλωσσικού σεξισμού που διέπει τα πάσης φύσεως διοικητικά έγγραφα, αλλά και ευαισθητοποίησης σε ένα πεδίο που συντελεί στη διαμόρφωση συλλογικής κοινωνικής συνείδησης. Επιπλέον, υποδεικνύει απλούς τρόπους αντιμετώπισης του γλωσσικού σεξισμού, επιδίωξη σημαντική των πολιτικών ισότητας στη Δημόσια Διοίκηση, που βρίσκονται σε εξέλιξη τα τελευταία χρόνια με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.

Ως γνωστόν, με τον όρο «σεξισμός» νοείται η πρακτική μέσω της οποίας υποβαθμίζονται άτομα με βάση το φύλο τους. Σε κοινωνίες με μακρά πατριαρχική παράδοση, όπως η ελληνική, αυτά τα άτομα είναι οι γυναίκες, των οποίων ο λόγος βρίσκεται στο περιθώριο, ενώ οι άνδρες έχουν αισθητά μεγαλύτερη οικονομική και πολιτική δύναμη. Μία από τις πιο οδυνηρές εκφάνσεις του σεξισμού είναι ο γλωσσικός σεξισμός, του οποίου την αντιμετώπιση στο πλαίσιο των διοικητικών εγγράφων πραγματεύεται ο συγκεκριμένος Οδηγός.

Συστήνεται η ταυτόχρονη αναφορά σε γυναίκες και άντρες, μέσω της χρήσης και των δύο γραμματικών γενών, όταν το κείμενο αναφέρεται σε μεικτούς πληθυσμούς ή στην περίπτωση που δεν προκύπτει το φύλο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε με τη χρήση ολόκληρης της λέξης είτε με προσθήκη των καταλήξεων (π.χ. ο/η διοικούμενος/-η ή ο/η διοικούμενος/διοικούμενη, ο/η αγρότης/αγρότισσα ή ο/η αγρότης/-ισσα, οι υποψήφιοι/-ες κ.ο.κ.).

[Πηγή: Μ. Γκασούκα & Μ. Γεωργαλλίδου, Υπουργείο Εσωτερικών, Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων (Γ.Γ.Ι.Φ.), 2018, σ. 7-8 (απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποιος είναι ο σκοπός του παραπάνω «Οδηγού χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας στα διοικητικά έγγραφα»;
2. Έχεις παρατηρήσει περιπτώσεις γλωσσικού σεξισμού σε διοικητικά έγγραφα ή στην καθημερινή σου ζωή; Ανάφερε παραδείγματα.
3. Πώς, κατά τη γνώμη σου, η χρήση μη σεξιστικής γλώσσας συνδέεται με τις αρχές της δημοκρατίας και της κοινωνικής ευθύνης;
4. Με ποιους τρόπους μπορούμε να διασφαλίσουμε γλωσσική ισότητα στην καθημερινότητά μας;

Αναστοχασμός - «Δελτίο εξόδου»

Σκέψου τι νέο και ενδιαφέρον έμαθες σε αυτήν την ενότητα α) για την ελευθερία, τη δημοκρατία και τους περιορισμούς τους στον σύγχρονο κόσμο και β) για τους κειμενικούς τύπους των κανόνων, της εξήγησης και της επιχειρηματολογίας.

Να σημειώσεις σε ένα χαρτί τι σε προβλημάτισε από όσα επεξεργάστηκες ατομικά ή ομαδικά (κείμενα, συζητήσεις κ.λπ.) σε αυτή την ενότητα και να το παραδώσεις στον/στην εκπαιδευτικό.

Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα μπορείς να επιστρέψεις στην αρχή της («Δελτίο Εισόδου») και να επαληθεύσεις τι έμαθες, σημειώνοντας το αντίστοιχο κουτάκι και συζητώντας όποιες τυχόν απορίες υπάρχουν ακόμα με τον/την εκπαιδευτικό σου.

4η Ενότητα

«e-κοινωνία:
η νέα παγκόσμια πραγματικότητα»

04

[Πηγή: imagine art]

► Ποιες σκέψεις σου δημιουργούνται βλέποντας αυτή την εικόνα; Μπορείς να τις συζητήσεις με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου.

Δελτίο εισόδου

Στην Ενότητα αυτή θα γνωρίσεις/
θα επεκτείνεις τις γνώσεις σου/θα συζητήσεις:

1. Θέματα σχετικά με το **διαδίκτυο** και τον **ψηφιακό κόσμο**, την **κοινωνία πληροφορίας** και την **παγκοσμιοποίηση**.
2. **Επιχειρηματολογικά** κείμενα (αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης).
3. Τρόπους δήλωσης της **αιτίας**, του **σκοπού** και του **αποτελέσματος**.
4. Τρόπους **προβολής πληροφορίας**.
5. Για το θέμα του «**εξαγγελισμού**» της ελληνικής γλώσσας, τα **γλωσσικά δάνεια**, τους **νεολογισμούς**.

Α. Ξεκλειδώνοντας τα κείμενα

A1. Ο κόσμος των κειμένων

Κείμενο 1

«Μείνετε ασφαλείς στο διαδίκτυο!»

Περνάμε πολύ χρόνο συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο, στα τηλέφωνα, τα τάμπλετ και τους φορητούς υπολογιστές μας, για να συνδεόμαστε με μέσα κοινωνικής δικτύωσης, να ερχόμαστε σε επαφή με τους φίλους μας, να βλέπουμε ταινίες, να ακούμε μουσική και να μελετάμε ή να εργαζόμαστε. Αλλά πόσο ασφαλείς είμαστε στο διαδίκτυο;

Οι νέοι έχουν το δικαίωμα να απολαμβάνουν τις καλύτερες δυνατές εμπειρίες που μπορεί να προσφέρει το διαδίκτυο. Κάθε χρόνο, τον Φεβρουάριο, η Ε.Ε. διοργανώνει την ημέρα ασφαλούς διαδικτύου για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη διαμόρφωση ενός καλύτερου διαδικτύου για το μέλλον. Πρωταρχικής σημασίας είναι να γνωρίζετε τους κινδύνους που θα μπορούσατε να αντιμετωπίσετε, ενώ περιηγηίστε στο διαδίκτυο και να μάθετε τι μπορείτε να κάνετε γι' αυτό.

Ιδιωτικότητα

Οτιδήποτε δημοσιεύετε στο διαδίκτυο χάνει τον ιδιωτικό του χαρακτήρα. Επομένως, η ανάρτηση προσωπικών πληροφοριών σε ιστολόγια, στο προφίλ σας ή σε φόρουμ συζήτησης μπορεί να είναι επικίνδυνη και να οδηγήσει σε κατάχρησή τους. Πρέπει, επίσης, να προσέχετε να μην κοινοποιείτε ή να κάνετε στο διαδίκτυο κάτι το οποίο δε θα κοινοποιούσατε ή δε θα κάνατε στην πραγματική ζωή σας και να σκέφτεστε ποιος βλέπει τις διαδικτυακές αναρτήσεις σας. Βεβαιωθείτε για τη ρύθμιση του απορρήτου σας.

Μολονότι η πρόσφατη νομοθεσία της Ε.Ε. καθιστά ευκολότερη την οριστική διαγραφή προσωπικών πληροφοριών που έχετε κοινοποιήσει, στην πράξη μπορεί, ορισμένες φορές, να είναι περίπλοκη η ανάκτηση ή η διαγραφή τους. Όσο πιο γρήγορα ενεργείτε τόσο το καλύτερο, όσο περισσότερο χρόνο είναι αναρτημένο το περιεχόμενο τόσο περισσότερο μπορεί να κοινοποιηθεί.

Κυβερνοεκφοβισμός

Ο κυβερνοεκφοβισμός είναι διαδικτυακό φαινόμενο, κατά το οποίο ένα άτομο (ή μια ομάδα) απειλεί, ταπεινώνει ή βλάπτει άλλο πρόσωπο. Τα άτομα αυτά συνήθως ενεργούν ανώνυμα, ενώ συχνά υπάρχουν περισσότεροι μάρτυρες μέσω του διαδικτύου απ' ό,τι στην περίπτωση του εκφοβισμού στην πραγματική ζωή. Την πρώτη Πέμπτη του Νοεμβρίου η UNESCO και τα κράτη-μέλη της διοργανώνουν την Παγκόσμια Ημέρα κατά της βίας και του εκφοβισμού στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένου του κυβερνοεκφοβισμού, αναγνωρίζοντας ότι η ενδοσχολική βία σε όλες τις μορφές της αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών και των εφήβων στην εκπαίδευση, στην υγεία και στην ευημερία.

Υπάρχουν πολλές δυνατότητες για την καταπολέμησή τους τόσο εντός όσο και εκτός διαδικτύου, στο σχολείο ή αλλού στην κοινότητά σας. Το πρώτο πράγμα είναι να ενεργοποιηθείτε και να υπερασπιστείτε άλλους σε περίπτωση εκφοβισμού τους. Αν είστε θύμα, μη φοβηθείτε να μιλήσετε σε κάποιον, στους φίλους, στην οικογένειά σας, στον εκπαιδευτικό σας, σε εξειδικευμένη υπηρεσία ή σε οποιονδήποτε ενήλικο εμπιστεύεστε (ελάτε σε επαφή με τα μέλη του ευρωπαϊκού δικτύου κατά του εκφοβισμού ή του εθνικού φορέα για την ισότητα στη χώρα κατοικίας σας). Αναζητήστε βοήθεια, δεν είστε μόνοι, και έχετε πάντα υπόψη σας ότι ο κυβερνοεκφοβιστής είναι αυτός που πρέπει να ντρέπεται!

Ψευδείς ειδήσεις

Οι ψευδείς ειδήσεις εμφανίζονται παντού στον ιστό και είναι ανακριβείς ή παραπλανητικές ειδήσεις που διαδίδονται σκοπίμως στα μέσα ενημέρωσης για τη χειραγώγηση της άποψης. Για να τις αναγνωρίζετε, πρέπει να είστε σε θέση να εντοπίζετε τις πληροφορίες αυτές.

Υπάρχουν βασικές αρχές για τον έλεγχο της εγκυρότητας των πληροφοριών. Αναρωτηθείτε: Ποιος είναι ο/η συντάκτης/-τρια και ποιοι οι στόχοι του/της; Οι ειδήσεις δημοσιεύονται σε έμπιστο δικτυακό τόπο; Έχουν δημοσιευτεί σε άλλες αξιόπιστες πηγές; Η ενίσχυση των δεξιοτήτων σας κριτικής σκέψης για τη διάκριση αξιόπιστων πηγών πληροφοριών από την παραπληροφόρηση είναι ουσιαστικής σημασίας. Ένας χρυσός κανόνας: αν είναι πολύ κακό ή πολύ καλό για να είναι αλήθεια, μάλλον δεν είναι αλήθεια!

[Πηγή: *Ευρωπαϊκή Δικτυακή Πύλη της Νεολαίας*, 30/8/2021 (ιστολόγιο, διασκευασμένο απόσπασμα)]

Ασκήσεις:
Ασφάλεια
στο διαδίκτυο

Δραστηριότητες

1. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος του κειμένου (μέσω ορισμού, μέσω σύγκρισης, μέσω παραδειγμάτων, με αναλογία, με διαίρεση, με αιτιολόγηση, με αίτιο-αποτέλεσμα); Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο. Να αναφέρει και άλλους λόγους για τους οποίους θα μπορούσες να περάσεις χρόνο συνδεδεμένος/-η στο διαδίκτυο.
2. Αναζήτησε και συζήτησε στην τάξη μέτρα και δράσεις ενώσεων και οργανισμών για την ασφάλεια στο διαδίκτυο. Από τη δική σου εμπειρία με το διαδίκτυο, ποιες προτάσεις θα μπορούσες να προσθέσεις;
3. Σύμφωνα με το κείμενο, ποιους κινδύνους διατρέχεις στο διαδίκτυο; Πώς μπορείς να τους αντιμετωπίσεις;
4. **Ομαδική εργασία:** Παρατηρήστε προσεκτικά τις βασικές αρχές για τον έλεγχο της εγκυρότητας των πληροφοριών με βάση τα ερωτήματα της τελευταίας παραγράφου του κειμένου. Δημιουργήστε έναν πίνακα κριτηρίων εγκυρότητας. Στη συνέχεια, στον ηλεκτρονικό Τύπο, να αναζητήσετε μία πρόσφατη είδηση και να ελέγξετε την εγκυρότητα των πληροφοριών της.

Αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Οι **ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης** προσφέρουν στους ανθρώπους νέους τρόπους επικοινωνίας είτε μέσω των υπολογιστών τους είτε μέσω των κινητών τηλεφώνων τους. Οι χρήστες και οι χρήστριες τέτοιων ιστότοπων μπορούν να επικοινωνούν μέσω του **προφίλ** τους τόσο με τους φίλους, όσο και με άτομα εκτός της λίστας επαφών τους. Αυτό γίνεται είτε με προσωπική επικοινωνία (κάτι σαν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο-email) είτε με τρόπο δημόσιο, όπως η εισαγωγή ενός σχολίου στο προφίλ του χρήστη.

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν την πιο εξελιγμένη μορφή ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Τα **σχόλια** αποτελούν τον βασικότερο τρόπο κοινωνικής αλληλεπίδρασης και σε κάποιες περιπτώσεις μοιάζουν αρκετά με διαδικτυακούς πίνακες ανακοινώσεων. Ο αριθμός των σχολίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί και **ως δείκτης της επισκεψιμότητας και συνδεσιμότητας** ενός προφίλ. Ο/Η χρήστης/-στρια μπορεί να στείλει βίντεο, φωτογραφίες, υπερσυνδέσμους, δώρα, μηνύματα και σχόλια είτε φανερά (δηλαδή να μπορούν να τα διαβάσουν όλοι οι φίλοι του) είτε προσωπικά μηνύματα τύπου email. Επίσης, κάθε χρήστης μπορεί να επικοινωνήσει στιγμιαία μέσω chat (συζήτησης) με όσους φίλους επιθυμεί και να δημιουργήσει ένα είδος πίνακα ανακοινώσεων όπου αναρτώνται οποιοδήποτε είδους μηνύματα. Πρόκειται, λοιπόν, για μια επικοινωνία ποικιλόμορφη και συγκεντρωμένη σε μία πλατφόρμα, σε αντίθεση με το παρελθόν, όπου κάθε μορφή επικοινωνίας αντιστοιχούσε σε μια ξεχωριστή εφαρμογή.

Κείμενο 2

«Τι είναι το Διαδίκτυο; Μια συλλογική ψευδαίσθηση»

Ο τρόπος λειτουργίας του διαδικτύου μαγεύει πολλούς, μιας και «ξεπερνάει» τους συνηθισμένους κανόνες. Το διαδίκτυο θεωρείται τεχνούργημα μιας συγκεκριμένης εποχής και ιδιαίτερων συγκυριών, γεγονός που σημαίνει ότι σε μια διαφορετική χρονική στιγμή θα είχε σχεδιαστεί με διαφορετικό τρόπο και με άλλα μέσα, ώστε να εξυπηρετήσει διαφορετικούς σκοπούς.

Επειδή το διαδίκτυο γεννήθηκε με περιορισμένους πόρους, οι δημιουργοί του συμβιβάστηκαν με την ιδέα ότι θα δημιουργηθεί με σκοπό την ένωση υπαρχόντων δικτύων και την εμφάνιση ενός συνολικού συστήματος. Έτσι, αρχικός στόχος ήταν να αποτελέσει ένα μέσο το οποίο θα «βοηθάει» τις συσκευές οπουδήποτε βρίσκονται να συνδεθούν με άλλες συσκευές. Ακριβώς, επειδή κανένας δεν περίμενε να βγάλει χρήματα από αυτή την υπηρεσία ούτε καν ότι θα υπάρξει μονοπώλιο αυτής της υπηρεσίας, οι δημιουργοί του επικεντρώθηκαν στη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών από και προς όλους.

Το σκεπτικό αυτό μετέτρεψε το διαδίκτυο σε έναν ανοιχτό χώρο για όλους, στον οποίο θα μπορούσαν όλοι να συνδράμουν αλλά και να επωφεληθούν από αυτόν. Έπειτα από την εμφάνιση του παγκόσμιου ιστού, όλα ήταν πλέον ένα κλικ μακριά. Αυτό το κλίμα συνεργασίας μετέτρεψε το διαδίκτυο σε μια συλλογική ψευδαίσθηση, μιας και αποτελούνταν από οργανωμένες και συνεργατικές προσπάθειες ανεξάρτητων φορέων, οι οποίες ενώνονταν από κοινά τεχνολογικά πρωτόκολλα και ιδέες.

Η απουσία κεντρικής διοίκησης μετέτρεψε το διαδίκτυο σε χώρο ελευθερίας και δημοκρατίας. Ωστόσο, οι πυλώνες αυτοί πρόσφατα έχουν μετατραπεί σε μέσα παρενόχλησης, παραπληροφόρησης, ακόμα και πολιτικής αποσταθεροποίησης. Το διαδίκτυο δε διαθέτει κάποιον μηχανισμό ο οποίος να αποδίδει ευθύνες στους/στις χρήστες/-τριες μιας και η δημιουργία του βασίζεται στην ελευθερία.

Ένα άλλο ζήτημα που σχετίζεται με το διαδίκτυο έχει να κάνει με την ιδιότητα του να συγκεντρώνει τα πάντα, τόσο τις επικυρωμένες και ορθές πληροφορίες, όσο και τα λανθασμένα –και πολλές φορές σκόπιμα– νέα και ειδήσεις. Επιπλέον, οι χρήστες του θεωρούν πως επικοινωνούν με εφήμερους τρόπους, γεγονός που διαψεύδεται, όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με παλιές αναρτήσεις τους ή χρησιμοποιούν λανθασμένα στοιχεία σε σοβαρές καταστάσεις. Το ζήτημα διαγραφής πληροφοριών και δεδομένων βρίσκεται ακόμη στην κορυφή της ατζέντας προτεραιοτήτων των υπευθύνων του διαδικτύου. Η χρήση του απλού κουμπιού delete φαίνεται ως η λύση, ωστόσο η δυνατότητα αποθήκευσης αναρτήσεων από παραπάνω από έναν χρήστη σημαίνει ότι η φράση «ό,τι γράφεις μένει» είναι ορθή.

«Διαμάχη» εντοπίζεται, επίσης, στον τομέα παροχής παρόμοιων υπηρεσιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα βιβλία και οι ανταγωνιστές τους, τα e-books, όπως τα μικρά και εύχρηστα Kindles, συσκευές δηλαδή ηλεκτρονικής ανάγνωσης βιβλίων. Η παραδοσιακή συνήθεια ανάγνωσης μέσα από τις χάρτινες σελίδες ενός αγαπημένου βιβλίου κινδυνεύει να αντικατασταθεί από τη φαινομενικά απλούστερη χρήση ενός ηλεκτρονικού βιβλίου, το οποίο μπορεί να αποθηκεύσει ακόμη περισσότερα στοιχεία.

Ένα ακόμη θέμα το οποίο προβληματίζει είναι η εγκυρότητα των πηγών που συναντά κανείς στο αχανές σύστημα των διαθέσιμων πληροφοριών. Για παράδειγμα, η άνοδος της Wikipedia έχει ανησυχήσει την επιστημονική κοινότητα, το έργο της οποίας πλέον βρίσκεται προσβάσιμο – και επεξεργάσιμο – από όλους.

Η δημιουργία μιας κεντρικής ομάδας λήψης αποφάσεων σχετικά με τους κανονισμούς λειτουργίας του συστήματος αυτού ίσως είναι το πρώτο βήμα για την επίλυση αυτών των σημαντικών θεμάτων. Η μακροχρόνια λειτουργία του διαδικτύου συνεπάγεται και τη συσσώρευση θεμάτων, τα οποία δεν έχουν αντιμετωπιστεί και τα οποία δυνητικά μπορεί να αποτελέσουν «σπίθες έκρηξης» για το σύστημα. Όπως και κατά την περίοδο δημιουργίας του, η συνεργασία και οι οργανωμένες προσπάθειες ρύθμισης του συστήματος είναι η συνταγή για τη μελλοντική επιτυχία του και τη συνέχεια της κυριαρχίας του.

[Πηγή: ιστοσελίδα *Moneyreview* της εφημερίδας «*Καθημερινή*», 7/8/2021]

Διαδίκτυο -
Άσκηση

Δραστηριότητες

1. Ποια θέματα προβληματίζουν σχετικά με το διαδίκτυο ως προς α) την ελευθερία, β) την ορθότητα των πληροφοριών, γ) τη διαγραφή δεδομένων και δ) την εγκυρότητα των πηγών; Φτιάξε μια λίστα για κάθε κατηγορία.
2. Τι προτείνεται για την επίλυση των σχετικών με το διαδίκτυο θεμάτων; Να καταθέσεις και τις δικές σου προτάσεις.
3. **Αναζήτησε** [MONEYREVIEW - ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ - ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΗ]. Σχολίασε την εικόνα που συνοδεύει το κείμενο στην ιστοσελίδα της ανάρτησης. Δώσε την κατάλληλη λεζάντα, αξιοποιώντας λέξεις ή φράσεις του κειμένου.
4. Το διαδίκτυο χαρακτηρίζεται «συλλογική ψευδαίσθηση». Χρησιμοποίησε τη φαντασία σου και συζήτησε με την τάξη άλλους παρόμοιους χαρακτηρισμούς με τους οποίους θα μπορούσες να το περιγράψεις;
5. Με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου φτιάξτε ένα σύντομο βίντεο, στο οποίο θα περιγράφετε ένα διαδίκτυο το οποίο «σε μια διαφορετική χρονική στιγμή θα είχε σχεδιαστεί με διαφορετικό τρόπο και με άλλα μέσα, έτσι ώστε να εξυπηρετήσει διαφορετικούς σκοπούς». Φανταστείτε ότι βρίσκεστε στο παρελθόν και εφευρίσκετε εσείς το διαδίκτυο ή ότι βρίσκεστε στο μέλλον και το τροποποιείτε.

Κείμενο 3

«Ψηφιακός Κόσμος»

Συχνά λέγεται ότι ζούμε στην ψηφιακή εποχή. Πολλές από τις συσκευές που χρησιμοποιούμε στο σπίτι μας είναι ψηφιακές, όπως για παράδειγμα: η συσκευή αναπαραγωγής δίσκων DVD ή CD, τα ψηφιακά θερμομέτρα ή τα ψηφιακά ρολόγια.

Ψηφιακό - Αναλογικό

Έχετε ποτέ αναρωτηθεί τι σημαίνει η λέξη «ψηφιακός»; Η λέξη αυτή παράγεται από τη λέξη «ψηφίο». Η λέξη «ψηφίον» στα αρχαία ελληνικά σημαίνει πετραδάκι ή χαλίκι. Από τη λέξη ψηφίο παράγεται και η λέξη ψηφιδωτό. Ένα ψηφιδωτό κατασκευάζεται από ψηφίδες, που είναι μικρές πέτρες, βαμμένες με συγκεκριμένο χρώμα η καθεμία. Έτσι, κάθε ψηφιδωτό αποτελείται από συγκεκριμένο αριθμό χρωμάτων. Ένα ψηφιδωτό, λοιπόν, σχηματίζεται από συγκεκριμένα χρώματα, ανάλογα με τα διαφορετικά χρώματα των ψηφιδών που έχουμε χρησιμοποιήσει. Σε αντίθεση με το ψηφιδωτό, μια φωτογραφία ή ένας πίνακας ζωγραφικής αποτελείται από μεγάλο πλήθος διαφορετικών χρωμάτων και είναι πρακτικά αδύνατο να διακρίνουμε όλες τους τις αποχρώσεις.

Γενικά, με τον όρο «ψηφιακό» εννοούμε ένα σύστημα που παίρνει τιμές από μια ομάδα συγκεκριμένων τιμών. Αντίθετα, όταν ένα σύστημα είναι αναλογικό, οι τιμές που παίρνει είναι συνεχόμενες. Για να καταλάβουμε τις παραπάνω έννοιες καλύτερα, ας κάνουμε έναν παραλληλισμό. Σε έναν ανηφορικό δρόμο το ύψος αυξάνει και παίρνει όλες τις ενδιάμεσες τιμές από το χαμηλότερο μέχρι το υψηλότερο σημείο. Αντίθετα, σε μια σκάλα το ύψος αυξάνει, από το χαμηλότερο στο ψηλότερο σημείο,

κατά το συγκεκριμένο ύψος που έχει το σκαλοπάτι. Άρα, στο πλαίσιο του παραλληλισμού, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι η ανηφόρα αυξάνει το ύψος αναλογικά, ενώ η σκάλα διακριτά (ψηφιακά). Μια αναλογική συσκευή που συνήθως χρησιμοποιούμε για τη μέτρηση της θερμοκρασίας του σώματός μας είναι το υδραργυρικό θερμόμετρο. Η στάθμη του υδραργύρου που βρίσκεται μέσα στο θερμόμετρο παίρνει όλες τις ενδιάμεσες τιμές, για να απεικονίσει τελικά την τρέχουσα θερμοκρασία μας. Αντίθετα, το ψηφιακό θερμόμετρο δείχνει κάθε φορά ξεχωριστά (διακριτά) ψηφία αριθμών και όχι όλες τις ενδιάμεσες τιμές.

[Πηγή: Αράπογλου, Α., Μαβόγλου, Χ., Οικονομάκος, Η. & Φύτρος, Κ. (2015). *Πληροφορική*, Αθήνα: ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι η προέλευση του συνηθισμένου στην πληροφορική όρου *ψηφιακός*; λύνουν τη δική σου ζωή και των ανθρώπων γενικότερα.
2. Ανάφερε ψηφιακές συσκευές και μηχανές που γνωρίζεις ή χρησιμοποιείς. Περιγράψε τις και ανάλυσε πώς πιστεύεις ότι διευκο-
3. Εξήγησε με ένα δικό σου παράδειγμα τη διαφορά των όρων *αναλογικός* και *ψηφιακός*.

A2. Τα «μυστικά συστατικά» των κειμένων

► Παρατήρησε τις υπογραμμισμένες προτάσεις του Κειμένου 2. Ποια λέξη προσδιορίζουν και ποια είναι η έννοια που θέλουν να μεταδώσουν, κατά τη γνώμη σου;

► Στο Κείμενο 1 είδες την παρακάτω περίοδο λόγου:

«[...] η UNESCO και τα κράτη-μέλη της διοργανώνουν την Παγκόσμια Ημέρα κατά της βίας και του εκφοβισμού στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένου του κυβερνοεκφοβισμού, αναγνωρίζοντας ότι η ενδοσχολική βία σε όλες τις μορφές της αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών και των εφήβων στην εκπαίδευση, στην υγεία και στην ευημερία».

1. Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνει, κατά τη γνώμη σου, η υπογραμμισμένη λέξη;
2. Μήπως η ίδια έννοια μπορεί να δηλωθεί με παραπάνω από έναν τρόπους;

Τρόποι δήλωσης της αιτίας

Αιτιολογικές
Προτάσεις -
Εννοιολογικός
χάρτης

Όπως είδαμε, με συγκεκριμένες λέξεις ή σύνολα λέξεων παρέχονται επιπλέον πληροφορίες για το ρηματικό σύνολο. Βασική πληροφορία είναι ο προσδιορισμός της **αιτίας**.

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν την αιτία μπορούν να λάβουν διάφορες μορφές:

Επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν την αιτία (αιτιολογικές).

Οι **αιτιολογικές προτάσεις** είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που εισάγονται με αιτιολογικούς συνδέσμους (γιατί, διότι, επειδή, αφού, τι [ποιητικό]) ή με εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι (καθώς, που, εφόσον, μια και, μια που κ.λπ.).

- Μιας και ήρθες, κάτσε μαζί μου.
- Δεν έρχομαι μαζί σου, γιατί είσαι επιπόλαιος.
- Επειδή το διαδίκτυο γεννήθηκε με περιορισμένους πόρους, οι δημιουργοί του συμβιβάστηκαν με την ιδέα ότι θα δημιουργηθεί με σκοπό την ένωση υπαρχόντων δικτύων και την εμφάνιση ενός συνολικού συστήματος. (Κείμενο 2)

Μετοχές. Οι δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις μπορεί να αντικατασταθούν με μετοχές.

- Μιλώντας (=επειδή μιλάς) δυνατά, ενοχλείς τους γύρω σου.
- Βλέποντας (=επειδή είδε) τις δυσκολίες, αναγκάστηκε να αποχωρήσει.

Ουσιαστικά με γενική.

- Η χαρά της νίκης ήταν φανερή στα πρόσωπα των αθλητών.
- Τα έξοδα της επέμβασης ήταν δυσβάστακτα.
- Στα τραγούδια της ξενιτιάς υπάρχει η λύπη του αποχωρισμού.

Πολλές φορές οι ονοματικοί αυτοί προσδιορισμοί συνοδεύονται από συγκεκριμένα ουσιαστικά όπως: **αιτία, λόγος, εξήγηση, αφορμή, δικαιολογία**, για να δηλώσουν με πιο έντονο τρόπο την αιτία.

- Είσαι η αιτία όλων των κακών μου.
- Τα χρήματα ήταν η αφορμή της σύγκρουσής τους.

Ρήματα. Πολλές φορές η σημασία κάποιων ρημάτων ή περιφράσεων δηλώνει την αιτιακή σχέση, χωρίς να υπάρχει πάντα κάποιος άλλος προσδιορισμός της αιτίας.

- **Η φωτιά προκάλεσε** μεγάλες καταστροφές.
- Η επιτυχία στις εξετάσεις **οφείλεται στη συστηματική προετοιμασία**.
- **Οι δύσκολες συνθήκες τον έκαναν** πιο ήρεμο άνθρωπο.

Προθετικά σύνολα. Συνήθως, οι προθέσεις που χρησιμοποιούνται είναι οι παρακάτω: **από, για, διά, εκ-εξ, ένεκα, εξαιτίας, λόγω, με, σε**.

- Υποφέρω από την επιπόλαια συμπεριφορά σου.
- Εξαιτίας των έκτακτων συνθηκών η συναυλία αναβάλλεται.
- Λόγω της μεγάλης τρικυμίας απαγορεύτηκε ο απόπλους.

Προτασιακά επιρρήματα. Τα πιο συνηθισμένα προτασιακά επιρρήματα για τη δήλωση της αιτίας είναι: **γι' αυτό, γι' αυτόν τον λόγο, ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο κ.ά.**

- Γι' αυτόν τον λόγο δεν πρόκειται να συνεργαστώ μαζί σου.

Δραστηριότητες

1. Να μετασχηματίσεις τις περιόδους του Κειμένου 2 που ακολουθούν. Χρησιμοποίησε **αιτιολογικές προτάσεις** και κάνε όσες αλλαγές είναι απαραίτητες, προκειμένου να διατηρηθεί το ίδιο νόημα.

- Η απουσία κεντρικής διοίκησης μετέτρεψε το διαδίκτυο σε χώρο ελευθερίας και δημοκρατίας.
- Πριν από χρόνια, η εμφάνιση του παγκόσμιου ιστού αποτέλεσε γεγονός το οποίο διευκόλυνε την αποθήκευση πληροφοριών και γνώσης.
- Η χρήση του απλού κουμπιού delete φαίνεται ως η λύση, ωστόσο η δυνατότητα αποθήκευσης αναρτήσεων από παραπάνω από έναν χρήστη σημαίνει ότι η φράση «ό,τι γράφεις μένει» είναι ορθή.
- Η μακροχρόνια λειτουργία του διαδικτύου συνεπάγεται και τη συσσώρευση θεμάτων τα οποία δεν έχουν αντιμετωπιστεί και τα οποία δυνητικά μπορεί να αποτελέσουν «σπίθες έκρηξης» για το σύστημα.

2. Παρατήρησε τις υπογραμμισμένες προτάσεις του Κειμένου 1. Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνουν, κατά τη γνώμη σου;

3. Στο Κείμενο 1 είδες τις παρακάτω περιόδους/προτάσεις:

- Η Ε.Ε. διοργανώνει την ημέρα ασφαλούς διαδικτύου για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι συλλογικές προσπάθειες μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση ενός καλύτερου διαδικτύου για το μέλλον.
- Υπάρχουν πολλές δυνατότητες για την καταπολέμησή τους.
- Ελάτε σε επαφή με τα μέλη του ευρωπαϊκού δικτύου κατά του εκφοβισμού ή του εθνικού φορέα για την ισότητα στη χώρα κατοικίας σας.

α. Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνουν, κατά τη γνώμη σου, οι υπογραμμισμένες φράσεις;

β. Μήπως η ίδια έννοια μπορεί να δηλωθεί με παραπάνω από έναν τρόπους;

4. Υπογράμμισε τις δευτερεύουσες **αιτιολογικές** προτάσεις του παρακάτω κειμένου. Μετασχημάτισέ τις σε άλλους τρόπους δήλωσης της **αιτίας**.

Η πολιτική της ΕΕ για τη νεολαία αποτελεί βασική προτεραιότητα για την περίοδο 2019-2027, καθώς έχει θεωρηθεί ιδιαίτερα σημαντικός τομέας, αφού προωθεί τη συμμετοχή των νέων στον δημοκρατικό βίο. Υποστηρίζει, επίσης, τη συμμετοχή των νέων στα κοινά, καθώς θεωρείται αναγκαίο να είναι ενεργά μέλη της κοινωνίας, αφού πρώτα διασφαλιστεί ότι όλοι οι νέοι θα έχουν τα απαραίτητα εφόδια. Η στρατηγική της ΕΕ για τη νεολαία επικεντρώνεται γύρω από τις τρεις λέξεις: ενεργοποίηση, σύνδεση, ενίσχυση και επιδιώκει διευρυμένη εφαρμογή, επειδή περιλαμβάνει ποικίλες δράσεις σε διάφορους τομείς, όπως διάλογο των κρατών-μελών για τη νεολαία, πλατφόρμα στρατηγικής της ΕΕ για τη νεολαία και προγραμματισμό εθνικών δραστηριοτήτων για την παιδεία.

[Πηγή: Ευρωπαϊκή Δικτυακή Πύλη της Νεολαίας (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Τρόποι δήλωσης του σκοπού

Εκτός από τον επιρρηματικό προσδιορισμό της αιτίας, σε ένα μήνυμα μπορεί να δηλώνεται και ο **σκοπός**.

Ο σκοπός στα νέα ελληνικά εκφράζεται με πολλούς λεκτικούς τρόπους:

Επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν σκοπό (τελικές προτάσεις). Οι προτάσεις αυτές εισάγονται (αρχίζουν) συνήθως με το **για να** ή το **να** (όταν το **να** μπορεί να μετατραπεί σε **για να**):

Τελικές
Προτάσεις -
Εννοιολογικός
χάρτης

- *Ήρθε, για να κάνει παρατήρηση.*
- *Αγόρασε νέο αυτοκίνητο, για να συμμετάσχει στους πανελλήνιους αγώνες.*
- *Για να καταλάβουμε τις παραπάνω έννοιες καλύτερα, ας κάνουμε έναν παραλληλισμό. (Κείμενο 3)*

Επιρρηματικές φράσεις:

- *Ήρθε τόσο μακριά για χάρη της αγαπημένης του ομάδας.*

Το ερωτηματικό «γιατί». Πολύ συχνά στον λόγο μας χρησιμοποιούμε το ερωτηματικό **γιατί**, για να δηλώσουμε τον σκοπό. Το ερωτηματικό γιατί μπορεί να συνοδεύεται από ένα ρήμα που δηλώνει κίνηση:

- *Γιατί να πάμε;*
- *Γιατί σκοπεύεις να εγκαταλείψεις την προσπάθειά σου;*

Ουσιαστικά σε γενική και αιτιατική:

- *Φώτη, πιάσε τα ποτήρια μπίρας!*
- *Πήγαμε βόλτα (για βόλτα).*

Προθετικά σύνολα (με τις προθέσεις για, εις, επί, με, σε, χάριν):

- *Πίνω εις υγιάν όλων των παρευρισκομένων!*
- *Το λέω χάριν αστεϊσμού.*
- *Ήρθα για βόλτα.*

Δραστηριότητες

1. Να μετασχηματίσεις με τη χρήση **τελικών προτάσεων** τις περιόδους του Κειμένου 1 που ακολουθούν. Να κάνεις όσες αλλαγές είναι απαραίτητες.
 - Οι ψευδείς ειδήσεις εμφανίζονται παντού στον ιστό και είναι ανακριβείς ή παραπλανητικές ειδήσεις που διαδίδονται σκοπίμως στα μέσα ενημέρωσης για τη χειραγώγηση της άποψης.
 - Υπάρχουν βασικές αρχές για τον έλεγχο της εγκυρότητας των πληροφοριών.
 - Η ενίσχυση των δεξιοτήτων σας κριτικής σκέψης για τη διάκριση αξιόπιστων πηγών πληροφοριών από την παραπληροφόρηση είναι ουσιαστικής σημασίας.
2. Στο Κείμενο 1 είδες τις παρακάτω φράσεις:
 - Η Ε.Ε. διοργανώνει την ημέρα ασφαλούς διαδικτύου για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι συλλογικές προσπάθειες μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση ενός καλύτερου διαδικτύου για το μέλλον.
 - Η ανάρτηση προσωπικών πληροφοριών σε ιστολόγια, στο προφίλ σας ή σε φόρουμ συζήτησης μπορεί να είναι επικίνδυνη και να οδηγήσει σε κατάχρησή τους.
 - α. Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνουν, κατά τη γνώμη σου, οι υπογραμμισμένες φράσεις;
 - β. Μήπως η ίδια έννοια μπορεί να δηλωθεί με παραπάνω από έναν τρόπους;
3. Υπογράμμισε τις **δευτερεύουσες τελικές προτάσεις** του παρακάτω κειμένου και αντικατάστησέ τις με άλλα γλωσσικά μέσα που εκφράζουν τον ίδιο σημασιολογικό ρόλο.

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ψηφιακή Ικανότητα των πολιτών, γνωστό και ως DigComp, παρέχει μια κοινή γλώσσα για να προσδιορίσει και να περιγράψει βασικούς τομείς της ψηφιακής ικανότητας. Αποτελεί ένα εργαλείο σε επίπεδο ΕΕ, για να βελτιώσει την ψηφιακή ικανότητα των πολιτών, για να στηρίξει τους φορείς χάραξης πολιτικής που υποστηρίζουν την ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων και να σχεδιάσει πρωτοβουλίες εκπαίδευσης και κατάρτισης που στοχεύουν στη βελτίωση των ψηφιακών ικανοτήτων συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων.

[Πηγή: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Εθνική Ακαδημία Ψηφιακών Ικανοτήτων, 2022 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Τρόποι δήλωσης του αποτελέσματος

Για να δηλωθεί το **αποτέλεσμα** στα νέα ελληνικά, αξιοποιούνται:

Επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν αποτέλεσμα (αποτελεσματικές προτάσεις). Εισάγονται με τους αποτελεσματικούς συνδέσμους (ώστε, που) ή με άλλες εκφράσεις που δηλώνουν **αποτέλεσμα** (ώστε να, που να, για να κ.λπ.).

- Είναι τόσο ήρεμος **που** δεν εκνευρίζεται ποτέ.
- Χάρηκα τόσο **ώστε** κανένα πρόβλημα **να** μη με επηρεάζει.
- Είναι τόσο σπάταλος, **ώστε** δεν έχει ποτέ μαζί του χρήματα.

Τα προθετικά σύνολα. Η πιο συνηθισμένη πρόθεση που δηλώνει αποτέλεσμα είναι η *σε/στον/στη/στο* κ.λπ.:

- Η νεράιδα μεταμόρφωσε με το μαγικό ραβδί της όλους σε ζώα.
- Η προσπάθειά σου θα σε οδηγήσει στην επιτυχία.

Προτασιακά επιρρήματα. Για τη δήλωση του αποτελέσματος χρησιμοποιούνται και προτασιακά επιρρήματα που συνδέουν προτάσεις, π.χ. *έτσι, επομένως, κατά συνέπεια, συνεπώς, ως εκ τούτου*.

- Η ζέστη είναι ανυπόφορη. Έτσι, αποφασίσαμε να πάμε για μπάνιο.
- Η γνώση είναι δύναμη. Επομένως, πρέπει να γίνει συνείδηση όλων.

Άσκηση:
Επιρρηματικές
έννοιες

Αποτελεσματικές
Προτάσεις -
Εννοιολογικός χάρτης

Δραστηριότητες

1. Σημείωσε **Σ**, αν οι υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις αυτές δηλώνουν **αποτέλεσμα**, και **Λ**, αν αυτό δεν ισχύει:
 - α. Έτσι και ξανακάνεις το ίδιο λάθος, θα υποστείς τις συνέπειες.
 - β. Ενθουσιάστηκαν με την ιδέα, ώστε την έθεσαν αμέσως σε εφαρμογή.
 - γ. Η ήττα της ομάδας την οδήγησε σε αποκλεισμό.
 - δ. Οι γύρω δρόμοι, που ήταν γεμάτοι από κόσμο, ήταν αδιάβατοι.
 - ε. Ήταν κουρασμένη. Επομένως, δε θέλησε να μας ακολουθήσει.
2. Εντόπισε τις δευτερεύουσες **αποτελεσματικές** προτάσεις του παρακάτω κειμένου. Μετασχημάτισέ τις σε άλλους τρόπους δήλωσης του **αποτελέσματος**.

Δύο φορές τον χρόνο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βοηθά πτυχιούχους πανεπιστημίου της ΕΕ, ώστε να επιλεγούν για αμειβόμενη πρακτική άσκηση στη μετάφραση για περίοδο πέντε μηνών. Στους ασκούμενους προσφέρεται πρακτική άσκηση στις Βρυξέλλες, στο Λουξεμβούργο και αλλού στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να εργαστούν σε διάφορες υπηρεσίες και οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο τομέας εργασίας είναι τόσο ευρύς (εκπαίδευση, πολιτισμός, αθλητισμός, επιστήμη, δίκαιο, περιβαλλοντική πολιτική) που θα πρέπει να εστιάσετε στον τομέα προτίμησής σας κατά τη συμπλήρωση της αίτησής σας. Μετά την υποβολή της αίτησης, θα έχετε την ευκαιρία να παρακολουθήσετε συνεδριάσεις, ομάδες εργασίας και δημόσιες ακροάσεις, να διεξάγετε έρευνες, να συντάξετε και να επεξεργαστείτε έγγραφα, να στηρίξετε τους συναδέλφους σας σε καθημερινές εργασίες και πολλά ακόμη, ώστε να συμβάλετε στην καθημερινή εργασία της Επιτροπής.

[Πηγή: Ευρωπαϊκή Δικτυακή Πύλη της Νεολαίας, 28/11/2024 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

A3. Λεξιλόγιο

Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Γράψε όσο το δυνατόν περισσότερες λέξεις ως **υπώνυμα** της υπερώνυμης φράσης *ψηφιακός κόσμος*.
2. Αντιστοίχισε τις λέξεις ή φράσεις της στήλης Α με τις σημασίες τους στη στήλη Β:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
1. Ψηφιακό	α. Περιέχει προσωπικά στοιχεία, κλίσεις και ενδιαφέροντα του χρήστη, καθώς και επαγγελματικά στοιχεία.
2. Ίντερνετ	β. Αποτελεί στην ουσία ένα διαδικτυακό ημερολόγιο, καθώς οι καταχωρίσεις σε αυτό γίνονται αυστηρά χρονολογικά και συνήθως εμφανίζονται με αντίστροφη χρονολογική σειρά (οι πιο πρόσφατες πρώτα).
3. Προφίλ χρήστη	γ. Αυτό που επεξεργάζεται τις πληροφορίες που του διοχετεύονται χρησιμοποιώντας αριθμητικά ψηφία ή ειδικά σήματα.
4. Ιστοσελίδα	δ. Η ενέργεια με την οποία μεταφέρουμε αρχεία σε κάποιο μέσο, για να τα διαβάσουμε ή να τα ξαναχρησιμοποιήσουμε αργότερα.
5. Αποθήκευση	ε. Είναι η σελίδα που βρίσκουμε στο διαδίκτυο και παρέχει πληροφορίες κειμένου, συνδυάζοντας εικόνα και βίντεο. Συνήθως περιέχει και συνδέσμους.
6. Ιστολόγιο	στ. Στο πλαίσιο του διαδικτύου, αναφέρεται σε μία ηλεκτρονική πλατφόρμα που συντηρείται και αναπτύσσεται, με σκοπό να παρέχει στα μέλη της δυνατότητες διασύνδεσης και αλληλεπίδρασης.
7. Κοινωνικό δίκτυο	ζ. Παγκόσμιο δίκτυο για τη σύνδεση ηλεκτρονικών υπολογιστών και την ανταλλαγή πληροφοριών, μηνυμάτων κ.λπ. μεταξύ τους.

3. Χρησιμοποίησε όσο το δυνατόν περισσότερες από τις παραπάνω λέξεις και φράσεις σε ένα σύντομο κείμενο (100 λέξεων), μέσω του οποίου θα προσπαθήσεις να εξοικειώσεις κάποιον/-α με τον ψηφιακό κόσμο.

A4. Σημειωτικοί τρόποι

Κείμενο 4

«Πολύγλωσση Ψηφιακή Πλατφόρμα: Η συμμετοχή»

Αναζήτηση: [ΑΠΕ/ΜΠΕ/ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΗ ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ: Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ]. Να μελετήσεις στον σύνδεσμο του Πρακτορείου ΑΠΕ/ΜΠΕ το γράφημα του δημοσιεύματος «Πολύγλωσση Ψηφιακή Πλατφόρμα: Η συμμετοχή» (1/7/2022, σχεδίαση Π. Βαριτάκη).

Δραστηριότητες

1. Σχολίασε τον ρόλο των χρωμάτων και της γραμματοσειράς στο γράφημα.
2. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των εικόνων που χρησιμοποιούνται στο γράφημα; Ποιες δυνατότητες έχουν οι εικόνες αυτές; Ποιο/ Ποια από τα παρακάτω ισχύει/ισχύουν;

Οι εικόνες:

- α) συμπληρώνουν τον γραπτό λόγο,
- β) ενισχύουν το μήνυμα που μεταφέρουν οι λέξεις,
- γ) κάνουν το κείμενο πιο ελκυστικό,
- δ) αποτελούν το κύριο μήνυμα, ενώ το κείμενο παίζει βοηθητικό ρόλο και τις επεξηγεί.

3. Εργαζόμενοι/-ες σε ομάδες, να προσθέσετε στο γράφημα ήχο. Στη συνέχεια, να σχολιάσετε τον ρόλο του ήχου στο γράφημα.

Κείμενο 5

«Το Μουσείο της Ακρόπολης με ένα κλικ»

[Πηγή: digitalculture gov]

Δραστηριότητες

1. Ποιον ρόλο θεωρείς ότι έχουν τα χρώματα και η γραμματοσειρά στην εικόνα;
2. Πώς συνδυάζονται τα αρχαία αγάλματα με τα κινητά και τα τάμπλετ; Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι γίνεται αυτός ο συνδυασμός;
3. Εργαζόμενοι/-ες σε ομάδες, να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό κείμενο με θέμα τον ψηφιακό κόσμο στα μουσεία. Να δώσετε ιδιαίτερη έμφαση στα χρώματα, στη γραμματοσειρά, στις εικόνες και στον ήχο που θα χρησιμοποιήσετε.

B. Εμβαθύνοντας στα κείμενα

B1. Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσιό τους

Κείμενο 6

«Παγκοσμιοποίηση και εκπαίδευση»

Το επιστημονικό ενδιαφέρον για την εξέταση ζητημάτων που σχετίζονται με την παγκοσμιοποίηση είναι ιδιαίτερα έντονο τα τελευταία χρόνια. Πολλά επιστημονικά περιοδικά κατ' επανάληψη δημοσιεύουν επιστημονικές εργασίες και εκδίδουν ειδικά τεύχη αφιερωμένα στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης.

Παρ' όλους τους περιορισμούς που εγείρονται και τις δυσκολίες που αναφαίνονται σε μια προσπάθεια να ορίσει κάποιος την παγκοσμιοποίηση, φαίνεται ότι όλος ο κόσμος έχει αναλάβει ένα σύνολο διαδικασιών, οι οποίες με ποικίλους τρόπους, οικονομικούς, πολιτικούς και πολιτισμικούς, δημιουργούν υπερεθνικούς συνδέσμους. Μια τέτοια αλληλεπίδραση επηρεάζει την αγορά εργασίας, το εμπόριο, τις επικοινωνίες, την τεχνολογία της πληροφορίας, τις κοινωνικές τάξεις, τη μετανάστευση, τον τουρισμό, το επίπεδο της εξουσίας, την εκπαίδευση κ.λπ. Η εκπαίδευση, μάλιστα, κατέχει σημαντική θέση σε μια τέτοια διαδικασία, η δε σχολική εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως μια πηγή πληροφόρησης και παροχής γνώσης στη νέα εποχή της κοινωνίας της γνώσης.

Οι νέες σχέσεις επικοινωνίας που αναπτύσσονται μεταξύ των λαών, η ραγδαία ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας και της μάθησης, οι μετακινήσεις πληθυσμών είναι ζητήματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό και την πολιτική. Κατά ένα μέρος, μια τέτοια ενημέρωση μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση μιας πιο κριτικής αντίληψης για τις απαιτήσεις μιας εκπαίδευσης που θα διαμορφώσει έναν νέο τύπο παγκόσμιου πολίτη.

Παγκοσμιοποίηση
- Ινφογράφημα

Σε πολιτισμικό επίπεδο, το ζήτημα της πολυπολιτισμικότητας καθίσταται κεφαλαιώδους σημασίας στο παγκόσμιο πλαίσιο. Η παγκοσμιοποίηση παρουσιάζεται ως τάση σύγκλισης των πολιτισμών των λαών σε όλον τον πλανήτη (π.χ. αξιακές επιλογές, τρόπος σκέπτεσθαι, πανανθρώπινα δικαιώματα, καθολικές αξίες κ.ά.). Επίσης, οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί στην επικοινωνία και στις συγκοινωνίες, ως απόρροια των αλλαγών στην τεχνολογία, αναγκάζουν τις κοινωνίες να συμφιλώσουν τις δικές τους τοπικές παραδοσιακές αξίες με την ανερχόμενη παγκοσμιοποίηση των πολιτισμών. Παρ' όλ' αυτά, η πολιτισμική εικόνα διαφέρει από χώρα σε χώρα, αφού η καθεμιά αποτελεί έκφραση ιστορικών, πολιτισμικών, θρησκευτικών, γλωσσικών, ακόμη και γεωγραφικών παραμέτρων.

Είναι αλήθεια ότι οι αλλαγές που συντελούνται στην ευρύτερη κοινωνία και στην κουλτούρα της υποκινούν πολλές από τις σύγχρονες εντάσεις που εμφανίζονται στην εκπαίδευση. Ένα μέρος, λοιπόν, της λύσης του προβλήματος θα μπορούσε να σχετίζεται με τη δημιουργία μιας «κουλτούρας μάθησης», δηλαδή ενός περιβάλλοντος μάθησης μέσα στα σχολεία. Κάποια βασικά δομικά στοιχεία μιας τέτοιας «κουλτούρας» θα μπορούσαν να είναι η ενεργοποίηση για μάθηση, η δημιουργικότητα, η εμπιστοσύνη, η επιμονή. Η ανάπτυξη, εξάλλου, της διά βίου μάθησης και το αυξανόμενο ενδιαφέρον γι' αυτήν υπογραμμίζει την ανάγκη των ατόμων να τύχουν όλο και περισσότερων ευκαιριών μάθησης κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

Η εκπαίδευση, συνεπώς, καλείται να διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στο μέλλον, περισσότερο ίσως από ό,τι έπαιζε στο παρελθόν. Βελτιώνοντας, λοιπόν, τις συνθήκες μάθησης προς όφελος των εκπαιδευτικών και των μαθητών, επεκτείνοντας τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες αλλά και συγκρίνοντας και κατανοώντας τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ των θεσμών και των πολιτισμών μέσα στην εκπαίδευση και στη μάθηση, ενδεχομένως να αναπτυχθούν μεγαλύτερα επίπεδα ανοχής, αφού οι λαοί θα μάθουν να ζουν μαζί στο παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο. Σε ένα τέτοιο υποθετικό σχήμα, οι πολίτες θα μπορούν να συμμετέχουν ενεργητικά και κριτικά ταυτόχρονα στη διαμόρφωση πολιτικών για τη δημιουργία ενός πιο δημοκρατικού κόσμου και μιας παγκόσμιας κοινωνίας μάθησης.

[Πηγή: Α. Υφαντή, 2^ο Διεθνές Συνέδριο «Η Παιδεία στην αυγή του 21ου αιώνα», Πανεπιστήμιο Πατρών (διασκευασμένο απόσπασμα)]

► Παρατήρησε τη σειρά των όρων στην τελευταία περίοδο της δεύτερης παραγράφου του παραπάνω κειμένου. Ποιο στοιχείο του μηνύματος μπαίνει στην αρχή και ποιο στο τέλος της φράσης (η κύρια ή η δευτερεύουσα πληροφορία); Προσπάθησε να αλλάξεις τη σειρά των όρων. Τι παρατηρείς; Υπάρχει αλλαγή στο νόημα;

Σειρά των όρων της πρότασης (Α')

Το **μήνυμα** μιας πρότασης μπορεί να είναι μια δράση ή μια κατάσταση, πρόσωπα ή πράγματα που μετέχουν σε αυτή. Στην επικοινωνία ο/η ομιλητής/-τρια μπορεί να δηλώσει το ίδιο μήνυμα από διαφορετική οπτική, επειδή αυτό υπαγορεύουν οι συνθήκες επικοινωνίας. Προβάλλει, έτσι, κάποια στοιχεία του μηνύματος και κάποια άλλα –λιγότερο ενδιαφέροντα για τις συνθήκες επικοινωνίας– τα προβάλλει έμμεσα.

Βασικός τρόπος προβολής μιας πληροφορίας είναι η **σειρά των όρων**. Στα ελληνικά η σειρά των όρων δεν είναι αυστηρά καθορισμένη. Η «φυσική» σειρά είναι **Υποκείμενο - Ρήμα - Αντικείμενο**.

Η σειρά των όρων σε μια πρόταση μπορεί να αλλάζει, χωρίς όμως να συνδέεται με τη συντακτική λειτουργία, όπως συμβαίνει σε άλλες γλώσσες. Παρά τις αλλαγές στη σειρά, οι προτάσεις μεταφέρουν το ίδιο μήνυμα, αλλά από **διαφορετική προοπτική**. Ένα μέρος της πρότασης που εισάγεται για πρώτη φορά στην επικοινωνία ή θεωρείται άγνωστη πληροφορία τοποθετείται – κατά κανόνα– στο τέλος της πρότασης. Στην αρχή της πρότασης μπαίνει η γνωστή πληροφορία και ακολουθείται μια συγκεκριμένη επικοινωνιακή τακτική: η **βαθμιαία αύξηση** της παράθεσης ενδιαφέροντων στοιχείων και η **σταδιακή μετάβαση** προς το καινούργιο στοιχείο, τη νέα πληροφορία. Η πρόταση αρχίζει από τα ήδη γνωστά ή λιγότερο ενδιαφέροντα για την επικοινωνία στοιχεία και συνεχίζεται με τα μη γνωστά ή περισσότερο ενδιαφέροντα.

Στον προφορικό λόγο, το λιγότερο ενδιαφέρον θέμα συνοδεύεται από χαμηλό επιτονισμό και το σημαντικότερο από ανύψωση φωνής ή για έμφαση τονίζεται ακόμη και ένα μόνο συστατικό μιας λέξης (π.χ. *πρέπει να προσέξουμε όλοι μας να μη γίνει η δημοκρατία οχλοκρατία*).

Στον γραπτό λόγο μπορεί να προβληθεί η πληροφορία με τυπογραφικά σημεία:

- **υπογράμμιση**
- **κεφαλαία γράμματα**
- **έντονους χαρακτήρες**

Η εστίαση σε μια πληροφορία που έχει το μήνυμα μπορεί να εξυπηρετεί την προβολή του στοιχείου που πρέπει να τονιστεί (Τι το ιδιαίτερο όμως και μοναδικό έχουν οι **εθελοντικές δραστηριότητες**;) ή γίνεται, για να υπάρξει αντιδιαστολή με μια άλλη πληροφορία που υπάρχει ή εννοείται (Τα άτομα που συμμετέχουν ενεργά, συνειδητά και για μεγάλο χρονικό διάστημα σε εθελοντικές πρακτικές αισθάνονται **πιο ισορροπημένα, λιγότερο δυστυχή και πολύ πιο ικανοποιημένα από τη ζωή τους** σε σύγκριση με τα άτομα που δεν εμπλέκονται σε τέτοιες αλτρουιστικές δραστηριότητες).

Άσκηση:
Στοιχεία
θεωρίας

► Διάβασε το Κείμενο 6 σαν να το εκφωνούσες εσύ σε συνέδριο. Σε ποιο σημείο θα έδινες περισσότερη έμφαση και για ποιον λόγο; Αιτιολόγησε τις επιλογές σου.

B2. Εμβαθύνοντας στη Γραμματική του κειμένου

► Διάβασε τις παρακάτω προτάσεις με διαφορετικούς τρόπους, ώστε να ανακαλύψεις δύο διαφορετικές ερμηνείες:

- Έδωσα της μαθήτριάς το συλό.
- Είδα την κοπέλα με τα κιάλια.
- Χάρισε ένα δώρο του παππού της.
- Χτύπησε ο κύριος με την ομπρέλα.
- Ακολούθησα την κυρία με το αυτοκίνητο.

Σειρά όρων της πρότασης (B')

Ο καθορισμός της σειράς των όρων της πρότασης εξαρτάται και από:

1. το είδος της πρότασης και την **επικοινωνιακή λειτουργία** που αυτή επιτελεί (ερωτηματική, αποφαντική, προστακτική).

α. Στα **αμετάβατα ρήματα** συνήθως το ρήμα προηγείται και έπεται το υποκείμενο,

β. Στις **ερωτήσεις ολικής άγνοιας** συνήθως το ρήμα προηγείται των άλλων στοιχείων του μηνύματος (π.χ. *Αρκεί η επίκληση των μεγάλων κοινωνικών καταστροφών, για να εξηγηθούν η μαζικότητα και η ποικιλία των νέων φαινομένων εθελοντισμού και των οργανωμένων φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων;*).

γ. Στις **ερωτήσεις μερικής άγνοιας** οι ερωτηματικές αντωνυμίες ή τα επιρρήματα τίθενται στην αρχή και έπεται το ρήμα (π.χ. *Τι το ιδιαίτερο, όμως, και μοναδικό έχουν οι εθελοντικές δραστηριότητες;*).

2. το αν είναι **κύρια** ή **δευτερεύουσα**. Στις εξαρτημένες προτάσεις με **υποτακτική** το ρήμα ακολουθεί τον σύνδεσμο που εισάγει την πρόταση (π.χ. *Έχουμε κάνει τη ζωή μας τόσο πολύπλοκη, ώστε να αγωνιζόμαστε για την επιβίωση και να λησμονούμε την ευδαιμονία*).

Η **υποτακτική** στη Νέα Ελληνική δηλώνεται περιφραστικά, κυρίως με το μόριο «να», αλλά και με μόρια όπως «ας» ή με αρνητικές δομές με «μη(ν)». Χρησιμοποιείται για να εκφράσει επιθυμία, ευχή, προτροπή, δυνατότητα, σκοπό ή κάτι μη βέβαιο.

3. την **έκταση** και την **αποφυγή αμφισημιών**. Όροι με μεγάλη έκταση τοποθετούνται στο τέλος της πρότασης, ενώ όροι με μικρή έκταση μπαίνουν στην αρχή (π.χ. *Οι σπουδές και ο σωστός επαγγελματικός προσανατολισμός είναι γεγονός πως απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής και της ενέργειας των νέων, προκειμένου αυτοί να κάνουν την καλύτερη δυνατή επιλογή*). Στον προφορικό λόγο η αμφισημία αίρεται με τον κατάλληλο επιτονισμό.

Όλα όσα αναφέρθηκαν αποτελούν γενικές τάσεις και ο πομπός του μηνύματος μπορεί να επιλέξει τη δική του σειρά των όρων, για να προβάλλει ή να μετριάσει το μήνυμα της πρότασης που εκφέρει.

Σειρά όρων πρότασης - Ινφογράφημα

Δραστηριότητα

► Αιτιολόγησε τη θέση του ρήματος στις δευτερεύουσες προτάσεις του Κειμένου 6.

B3. Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο

- ▶ Παρατήρησε τις υπογραμμισμένες λέξεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 6. Ποιες νοηματικές σχέσεις δηλώνουν, κατά τη γνώμη σου;

Διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις δήλωσης αιτίας, σκοπού, συμπεράσματος/αποτελέσματος

Οι λογικές νοηματικές σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ παραγράφων ή προτάσεων οφείλονται σε συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις που δημιουργούν **συνοχή** στο κείμενο.

- ▶ Όταν οι νοηματικές αυτές σχέσεις δηλώνουν **αιτιολόγηση**, αυτό γίνεται με συγκεκριμένους **δείκτες οργάνωσης** (διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις) όπως: *εξαιτίας, επειδή, γιατί, διότι, αφού, μια και, μια που, ένας ακόμη λόγος που, καθώς, εφόσον, αυτό οφείλεται/εξηγείται/ερμηνεύεται/αιτιολογείται..., γι' αυτόν τον λόγο, γι' αυτό, εξαιτίας, αυτό οφείλεται, ένας ακόμη λόγος κ.ά.*
- ▶ Όταν οι νοηματικές αυτές σχέσεις δηλώνουν **σκοπό**, αυτό γίνεται με τους συγκεκριμένους **δείκτες οργάνωσης**, όπως: *για να, με σκοπό να, πρόθεση είναι να, προτίθεται να..., σκοπός μου είναι να..., βραχυπρόθεσμα /μεσοπρόθεσμα, μακροπρόθεσμα επιδιώκεται να..., στοχεύει/αποσκοπεί σε κ.ά.*
- ▶ Όταν οι νοηματικές αυτές σχέσεις δηλώνουν **συμπέρασμα**, αυτό γίνεται με **τους δείκτες οργάνωσης**, όπως: *έτσι που, ώστε, άρα, επομένως, λοιπόν, κατά συνέπεια, γι' αυτό τον λόγο, και γι' αυτό, ως επακόλουθο, αποτέλεσμα/απόρροια/απότοκο όλων αυτών, χάρη σ' αυτό, καταλήγοντας, συμπερασματικά, καταληκτικά, συνοψίζοντας, συγκεφαλαιώνοντας, διαφαίνεται, τελικά, όπως προκύπτει, κατά συνέπεια, καθίσταται φανερό, σύμφωνα με τα παραπάνω, για να συνοψίσουμε, ως συμπέρασμα, συνακόλουθο όλων αυτών, αυτό έχει ως αποτέλεσμα κ.ά.*

Άσκηση:
Συνοχή

Δραστηριότητες

1. Αφού αντλήσεις πληροφορίες από το Κείμενο 6, γράψε μία παράγραφο για τους λόγους που η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Χρησιμοποίησε από τους παραπάνω δείκτες οργάνωσης εκείνους που θεωρείς ότι ταιριάζουν.
2. Σε μία παράγραφο, κατάγραψε τη δική σου άποψη σχετικά με την επιρροή της παγκοσμιοποίησης στον πολιτισμό. Προσπάθησε να επιτύχεις συνοχή με τους κατάλληλους δείκτες οργάνωσης.

Γ. Αναζητώντας κρυμμένους θησαυρούς της γλώσσας

Γ1. Πρόσληψη κειμένων

Γ2. Παραγωγή κειμένων

Κείμενο 7

«Η έννοια και το περιεχόμενο της Κοινωνίας της Πληροφορίας»

Η Κοινωνία της Πληροφορίας αποτελεί σήμερα μία από τις σημαντικότερες προτεραιότητες των κρατών του αναπτυγμένου κόσμου. Στην Ευρώπη έχει επικρατήσει ο όρος «Κοινωνία της Πληροφορίας», ενώ στις ΗΠΑ χρησιμοποιείται κυρίως ο όρος «Λεωφόρος της Πληροφορίας». Η διαφοροποίηση αυτή ίσως να μην είναι μόνο γλωσσική, αλλά πιθανώς να εκφράζει τον διαφορετικό συλλογικό τρόπο σκέψης των κοινωνιών σε Ευρώπη και Αμερική. Η Ευρώπη, καθώς έχει υποστεί τις καταστρεπτικές συνέπειες μεγάλων πολέμων, προσπαθεί την τελευταία πενήκονταετία να οργανώσει τη ζωή των πολιτών της στη βάση αρχών και αξιών, όπως η δημοκρατία, ο σεβασμός του διαφορετικού, η ανεκτικότητα, η αλληλεγγύη και η προστασία των κοινωνικά αδύναμων. Το γεγονός αυτό αντανakλάται, πιθανότατα, και στην προσέγγισή της όσον αφορά την έννοια της «Κοινωνίας της Πληροφορίας»: φαίνεται να δίνει βάρος όχι στον όρο «πληροφορία», αλλά κυρίως στον όρο «κοινωνία».

Μέλημα κάθε σύγχρονης πολιτείας είναι η Κοινωνία της Πληροφορίας να διαμορφώνεται ως κοινωνία για όλους, χωρίς διακρίσεις, ως χώρος στον οποίο να διαφυλάσσονται τα δικαιώματα του πολίτη, καθώς επίσης και η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησής του. Η συνολική στρατηγική για την Κοινωνία της Πληροφορίας μπορεί να στηρίζεται σε μερικές απλές βασικές αρχές, όπως:

- να δίνει ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση σε όλους,
- να δημιουργεί ένα περιβάλλον για την ανάπτυξη της καινοτομίας και την άνθηση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών,
- να διαφυλάσσει τις ατομικές ελευθερίες και τη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών.

Ένα νέο οργανωτικό και κοινωνικό μοντέλο αναδύεται, βασισμένο στις ΤΠΕ, και ειδικότερα στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, ευρύτερες πληθυσμιακές ομάδες αποκτούν πρόσβαση σε μεγάλο όγκο πληροφοριών, οι αποστάσεις και ο χρόνος πρόσβασης στην πληροφορία εκμηδενίζονται και το κόστος πρόσβασης στην πληροφορία μειώνεται συνεχώς.

Άσκηση:
Κοινωνία της
πληροφορίας

[Πηγή: Μ. Παρασκευάς, Γ. Ασημακόπουλος & Β. Τριανταφύλλου, *Κοινωνία της Πληροφορίας*, Αθήνα: ΣΕΑΒ 2015, σ. 40 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι η κεντρική έννοια του κειμένου; Ποια διαφοροποίηση αναφέρεται ότι υπάρχει στον σχετικό όρο και γιατί;
2. Έχοντας διαβάσει το κείμενο, πώς μπορείς να περιγράψεις την Κοινωνία της Πληροφορίας και τη σημασία της;

Κείμενο 8

«Γνωρίστε την GNO TV»

Η GNO TV, η νέα διαδικτυακή τηλεόραση της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, ξεκίνησε τη λειτουργία της στις 25 Νοεμβρίου 2020. Η GNO TV υλοποιείται με τη στήριξη της δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος για την ενίσχυση της καλλιτεχνικής εξωστρέφειας της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.

Η GNO TV αποτελεί έναν νέο άξονα προγραμματισμού της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και στόχο έχει να διαδώσει το καλλιτεχνικό έργο του μοναδικού ελληνικού λυρικού θεάτρου στα πέρατα του κόσμου, διευρύνοντας την έννοια της καλλιτεχνικής εξωστρέφειας. Αν και η GNO TV έκανε την πρεμιέρα της εντός της πανδημίας και σε μια εποχή που οι παραστάσεις της Εθνικής Λυρικής Σκηνής είχαν ανασταλεί, εντούτοις, η νέα αυτή υπηρεσία δεν είναι απλώς μια απάντηση στον κορονοϊό, αλλά η ψηφιακή μετάβαση της Εθνικής Λυρικής Σκηνής σε μια εποχή με διαφορετικές ανάγκες και νέα δεδομένα.

Η GNO TV προσφέρει μια μεγάλη ποικιλία προτάσεων για το κοινό της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, από παραστάσεις όπερας και μπαλέτου από την Αίθουσα Σταύρος Νιάρχος, οπερέτας, μουσικού θεάτρου και φεστιβάλ από την Εναλλακτική Σκηνή, αλλά και παλιότερες παραγωγές της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και νέα διαδικτυακά φεστιβάλ, εκπαιδευτικά προγράμματα και παιδικές παραγωγές.

Η μετάδοση των παραστάσεων από την GNO TV πραγματοποιείται μέσω του παγκόσμιου δικτύου παράδοσης περιεχομένου Akamai. Πρόκειται για μια κορυφαία υπηρεσία, η οποία διασφαλίζει μεταδόσεις ασφαλείς, αξιόπιστες και γρήγορες, σε κάθε συσκευή και τοποθεσία. Με περισσότερα από 270.000 μηχανήματα σε πάνω από 120 χώρες, η Akamai διανέμει πάνω από το 40% της διαδικτυακής κίνησης παγκοσμίως, καθώς υποστηρίζει πάνω από 3 τρισεκατομμύρια ψηφιακές αλληλεπιδράσεις ημερησίως, από 6.000 εταιρείες και οργανισμούς που πρωτοστατούν στον τομέα τους σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής της Εθνικής Λυρικής Σκηνής Γιώργος Κουμεντάκης σημειώνει: «Η δημιουργία της GNO TV, της νέας διαδικτυακής τηλεόρασης της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, ανοίγει την αυλαία μιας νέας εποχής για τον οργανισμό μας. Οι δύσκολες συνθήκες των τελευταίων μηνών μάς έδωσαν την ώθηση να ανεβάσουμε τις ταχύτητές μας και να φέρουμε το μέλλον λίγο πιο κοντά μας. Με τη στήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, έχουμε τη χαρά να παρουσιάσουμε μια

νέα πλατφόρμα παρουσίασης του έργου μας –μια νέα ψηφιακή σκηνή–, που θα κάνει το καλλιτεχνικό μας έργο προσβάσιμο σε όλο τον κόσμο. Η καλλιτεχνική μας εξωστρέφεια λαμβάνει πλέον μια νέα διάσταση και είμαστε έτοιμοι να μετρήσουμε τις δυνάμεις μας και να απευθυνθούμε στο διεθνές κοινό πλάι-πλάι με όλα τα μεγάλα λυρικά θέατρα του πλανήτη. Με ένα προσιτό εισιτήριο, οι φίλες και οι φίλοι της όπερας θα μπορούν να δουν από το σπίτι τους τις παραστάσεις μας».

[Πηγή: GNO TV, διαδικτυακή τηλεόραση της Εθνικής Λυρικής Σκηνής]

Δραστηριότητες

1. Ποιο στοιχείο σου φάνηκε πιο ενδιαφέρον ή/και πιο εντυπωσιακό στο παραπάνω κείμενο;
2. Γράψε ένα σύντομο κείμενο (150 λέξεων), για να ενημερώσεις έναν/μία φίλο/φίλη σου για τη νέα διαδικτυακή τηλεόραση της Εθνικής Λυρικής Σκηνής.
3. **Αναζήτηση:** [TV NATIONALOPERA GR], στον σύνδεσμο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, για να ενημερωθείς για τις παραστάσεις. Ποια θα επέλεγες να παρακολουθήσεις και για ποιους λόγους;
4. Εργαστείτε ατομικά είτε σε ζεύγη ή μικρές ομάδες. Επιλέξτε τη δραστηριότητα με την οποία θα ασχοληθείτε από τις παρακάτω, λαμβάνοντας υπόψη σας τον ρόλο που θα επιλέξετε και το κοινό στο οποίο απευθύνεστε.

Να χρησιμοποιήσετε κατάλληλο λεξιλόγιο και ύφος, να οργανώσετε το κείμενό σας σωστά (σύμφωνα με τον κειμενικό τύπο και το κειμενικό είδος του) και να παρουσιάσετε το θέμα, ώστε να συμπεριλάβετε τις απαραίτητες πληροφορίες που ζητούνται.

α. Να σχολιάσεις μια **ανάρτηση** ενός/μιας φίλου/φίλης σου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, συμβουλευόντάς τον/τη σχετικά με κάτι που έχει κοινοποιήσει.

β. Σε ένα σύντομο **μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου** (e-mail) προς τον Σύλλογο Διδασκόντων/-ουσών να καταγγείλεις στο σχολείο σου ένα φαινόμενο κυβερνοεκφοβισμού.

γ. Με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου σε ένα σύντομο **ηχητικό αρχείο** να αναφερθείτε στους τρόπους με τους οποίους χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο.

δ. Με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου να διοργανώσετε έναν «**αγώνα αντιλογίας**», αντιπαράθετοντας τα επιχειρήματά σας «υπέρ» της παραδοσιακής ανάγνωσης μέσα από τις χάρτινες σελίδες ενός βιβλίου ή «υπέρ» της χρήσης ενός ηλεκτρονικού βιβλίου.

ε. Σε μια σύντομη **ομιλία** σε σχολική εκδήλωση με θέμα το διαδίκτυο να αναφερθείς στις διευκολύνσεις τις οποίες παρέχει το διαδίκτυο, αλλά και τους κινδύνους που παραμονεύουν.

«Η ζωντάνια της γλώσσας και η σχέση της με τις άλλες γλώσσες»

Το παρακάτω κείμενο συνιστά απόσπασμα συνέντευξης του καθηγητή Γλωσσολογίας Γιώργου Ξυδόπουλου.

Ψάχνοντας να βρω κάποιες άγνωστες σ' εμένα λέξεις από διάφορες αργκό⁷, συνειδητοποίησα πως υπάρχει τρομερή ζωντάνια μέσα στη διαδικασία δημιουργίας λέξεων, φράσεων και τρόπων ομιλίας. Ζωντάνια που δεν μπορεί να μεταφερθεί από τη σχολική διαδικασία, αποτελεί, όμως, οργανικό κομμάτι της εκμάθησης όλων των γλωσσών. Απευθύνθηκα, λοιπόν, στον καθηγητή Γλωσσολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών Γιώργο Ξυδόπουλο που έχει ασχοληθεί εκτενώς με τις αργκό και όχι μόνο. Ξεκινήσαμε συζητώντας ζητήματα που άπτονται της γλώσσας.

– Η γλώσσα είναι μια φυσική ή μια τεχνητή διαδικασία;

Η γλώσσα είναι μια φυσική διαδικασία. Κατακτάται με φυσικό τρόπο από τους ανθρώπους, δηλαδή μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Μπορούμε να δημιουργήσουμε και έχουμε δημιουργήσει τεχνητές γλώσσες που έχουν συγκεκριμένο σκοπό, όπως οι γλώσσες των υπολογιστών, οι οποίες μιμούνται λίγο τη γλωσσική δομή. Κάποιοι προσπάθησαν να δημιουργήσουν και τεχνητές ομιλούμενες γλώσσες, όπως η *εσπεράντο*. Αυτές, όμως, δεν επιβίωσαν, γιατί για να μπορέσει να επιβιώσει μια γλώσσα θα πρέπει να μεταδοθεί, να κατακτηθεί από το παιδί σου, το παιδί του παιδιού σου κ.ο.κ. Και η κατάκτηση μιας γλώσσας δεν είναι το ίδιο με τη διδασκαλία της. Η διδασκαλία αφορά τη συνειδητή εμπλοκή του εκπαιδευόμενου, ενώ στην κατάκτηση δε συνειδητοποιεί το παιδί εκείνη την ώρα ότι κατακτά γλώσσα.

– Έχετε ασχοληθεί επίσης και με τον εξαγγελισμό της ελληνικής γλώσσας.

Ναι, και είναι ακόμα σε εξέλιξη αυτή η έρευνα. Όπως και η σλανγκ⁸, με την οποία ασχολούμαστε, έτσι και ο εξαγγελισμός μάς κάνει μεγάλη εντύπωση. Ειδικότερα η πίεση η οποία ασκείται από την αγγλική στα νέα ελληνικά, την οποία ως επιστήμονες πρέπει να την παρατηρούμε και να την περιγράψουμε. Δε στεκόμαστε φοβικά απέναντι σε αυτό το φαινόμενο. Εκεί είναι η μεγάλη διαφορά. Είναι κάτι το οποίο δεν μπορείς να σταματήσεις. Για να το σταματήσεις, θα πρέπει να κλείσουν τα πάντα, να σταματήσουμε την οποιαδήποτε επαφή με τον έξω κόσμο, να σταματήσει δηλαδή η φυσιολογική ζωή, έτσι ώστε να μην κινείται τίποτα. Ε, δε γίνεται αυτό το πράγμα.

7. Αργκό: προφορικό γλωσσικό ιδίωμα, που χρησιμοποιείται ως συνθηματική γλώσσα από ορισμένες κοινωνικές ή επαγγελματικές ομάδες (περιθώριο, υπόκοσμος, νέοι κ.ά.) και που διαμορφώνεται κυρίως από γλωσσικά δάνεια και από παραμόρφωση της καθομιλουμένης [Πηγή: *Πύλη για την ελληνική γλώσσα*].

8. Σλανγκ: αργκό.

— Υπάρχει όμως μια διάθεση να τεθούν κάποιοι περιορισμοί, μην κλίνοντας, για παράδειγμα, τις ξένες λέξεις.

Οι ξένες λέξεις μπορεί να κλίνουν ή να μην κλίνουν. Από τη στιγμή που προφέρονται στα νέα ελληνικά, αποτελούν λέξεις της νέας ελληνικής. Το πρώτο επίπεδο ενσωμάτωσης των λέξεων είναι η φωνητική-φωνολογική. Όταν δανείζεσαι μια λέξη από τα αγγλικά δεν την προφέρεις όπως ο Άγγλος. Όσο κι αν θες να μιμηθείς λίγο την προφορά ενός αγγλόφωνου, δεν το κάνεις. Το ίδιο και με τα γαλλικά. Δε λες *γεστογάν*, λες *ρεστοράν*. Δε λες *ασανσέρ*, δε λες *ασανσέγ*. Αυτό που παρατηρούμε με μεγάλο ενδιαφέρον είναι ότι πολλά πράγματα που θα μπορούσαμε να τα λέμε με διαφορετικό τρόπο στα ελληνικά επιλέγουμε να τα λέμε στα αγγλικά, κι αυτό πάλι το αντιμετωπίζουμε ως απόλυτα φυσιολογικό.

— Όμως ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας το βιώνει φοβικά.

Αν βιώνεις κάτι φοβικά, πράγμα κι αυτό κατανοητό, θα πρέπει να σκεφτείς ίσως κι έναν τρόπο, για να το αντιμετωπίσεις. Υπάρχει κάποιος τρόπος; Μπορείς να σταματήσεις τη ροή του κόσμου ή τη ροή της Ιστορίας; Δε νομίζω ότι μπορείς να το κάνεις.

— Υπήρχαν κάποιοι που έλεγαν ότι πρέπει να αντλήσουμε από το λεξιλόγιο των αρχαίων, των βυζαντινών ή από οποιαδήποτε άλλη περίοδο.

Δεν εξαρτάται από εμάς, όμως, αυτό. Αυτά γίνονται χωρίς τη βούληση του γλωσσολόγου ή οποιουδήποτε άλλου επιστήμονα-ρυθμιστή. Πώς θα το κάνεις; Ωραία, μεταφράσαμε το κομπιούτερ και το κάναμε υπολογιστή. Το συγκεκριμένο ζευγάρι επιβίωσε στο λεξιλόγιό μας. Αυτός ο ανταγωνισμός, λοιπόν, είναι ένας υγιής ανταγωνισμός μεταξύ αυτών των δύο λέξεων, που τις κάνει να επιβιώνουν και οι δύο. Σε άλλες περιπτώσεις δεν επιβιώνουν. Το smartphone μεταφράστηκε ως έξυπνο τηλέφωνο – άραγε πόσοι χρησιμοποιούν τον όρο «έξυπνο τηλέφωνο»; Εμείς πρέπει να πούμε καθαρά ότι δεν μπορούμε να παρέμβουμε στη γλωσσική αλλαγή. Δεν μπορούμε να κάνουμε το fast-food ταχυφαγείο.

Κατά τη δική μου κρίση, πάντως, δεν υπάρχει γλωσσική αστυνομία. Συμφωνεί και η σύγχρονη γλωσσολογία με αυτό. Για μένα το μεγάλο πρόβλημα είναι το τι γίνεται στη γλωσσική εκπαίδευση στο σχολείο. Εκεί είναι το μεγάλο στοίχημα, γιατί εμείς, ως γλωσσολόγοι, θα θέλαμε στο σχολείο οι μαθητές να αποκτούν αυτό που ονομάζεται γλωσσική επίγνωση. Γνωρίζεις τη γλώσσα σου και στο σχολείο έρχεσαι, για να μάθεις γι' αυτή. Κι εκεί πέρα πρέπει να μάθεις ιστορία της γλώσσας, τη σχέση της γλώσσας σου με τις άλλες γλώσσες, να μάθεις τη γλωσσική ποικιλία –για τις διαλέκτους. Και γενικά πρέπει να μάθεις ότι η γλώσσα σου δεν είναι ανώτερη από τις άλλες γλώσσες ούτε και υποδεέστερη. Ακόμα και μια γλώσσα που μιλά μια μικρή φυλή της Αφρικής είναι εξίσου σημαντική με τη δική σου. Εξάλλου, αν βρεθεί κανείς μόλις γεννηθεί σε μια καλύβα στην Αφρική, θα μάθει ως μητρική τη γλώσσα που μιλιέται εκεί.

[Πηγή: Δ. Λαμπράκης, *LIFO*, 19/10/2022 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Άσκηση
κατανόησης
κειμένου
Σ-Λ: Γλώσσα

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι η σχέση της γλωσσικής αλλαγής με τον «εξαγγελισμό» της ελληνικής γλώσσας; Γιατί ο καθηγητής υποστηρίζει ότι δεν μπορούμε να σταματήσουμε τον «εξαγγελισμό» της ελληνικής γλώσσας;
2. Πώς ενσωματώνονται οι ξένες λέξεις στις ελληνικές;
3. Γιατί ο καθηγητής πιστεύει ότι το πρόβλημα δεν είναι ο «εξαγγελισμός» αλλά η γλωσσική εκπαίδευση στο σχολείο;
4. Πώς εξηγείται η κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας στον κόσμο;
5. Εργαστείτε σε δύο ή περισσότερες ομάδες και επιχειρηματολογήστε «υπέρ»:
 - (α) της διδασκαλίας της τοπικής ποικιλίας/ διαλέκτου στα σχολεία και της προώθησης της χρήσης της τοπικής γλώσσας στην καθημερινή ζωή, στα μέσα ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης.
 - (β) της αξίας της πολυπολιτισμικότητας και της αποδοχής της διαφορετικότητας.Καταγράψτε την προφορική παρουσίαση των επιχειρημάτων σας σε ένα βίντεο και αναρτήστε το στην ψηφιακή σας τάξη.

Αναστοχασμός - «Δελτίο εξόδου»

Στην αρχή της ενότητας συζήτησες με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου σχετικά με τον ψηφιακό κόσμο με αφορμή μια εικόνα. Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα, ήρθε η ώρα να αναστοχαστείς δημιουργικά.

- ▶ Τι έμαθες για τον ψηφιακό κόσμο;
- ▶ Αν σου δινόταν η ευκαιρία να δημιουργήσεις ένα ενημερωτικό βίντεο για το ευρύτερο κοινό, αναφορικά με το θέμα αυτής της ενότητας, με ποιες συγκεκριμένες έννοιες θα επέλεγες να ασχοληθείς;

Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα μπορείς να επιστρέψεις στην αρχή της («Δελτίο Εισόδου») και να επαληθεύσεις τι έμαθες, σημειώνοντας το αντίστοιχο κουτάκι και συζητώντας όποιες τυχόν απορίες υπάρχουν ακόμα με τον/την εκπαιδευτικό σου.

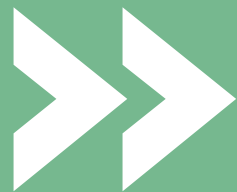
Εκπαιδευτικό
παιχνίδι - Πάζλ -
Βιβλιοθήκη

«Βίος και Ηθική:
σύγχρονα βιοηθικά διλήμματα»

05

Η βιοηθική είναι ένα ευρύ πεδίο μελέτης που ασχολείται με τις ηθικές και φιλοσοφικές προεκτάσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας στον τομέα της ζωής. Τα θέματα που σχετίζονται με τη βιοηθική είναι πολλά και ποικίλα, και εξελίσσονται συνεχώς με την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας.

► Ποια ζητήματα βιοηθικής μπορείς να σκεφτείς;
Να τα καταγράψεις σε έναν νοητικό χάρτη.

Σταυρόλεξο-
Βιοηθική και
Τεχνοηθική

Δελτίο εισόδου

Στην Ενότητα αυτή θα γνωρίσεις/ θα επεκτείνεις τις γνώσεις σου/θα συζητήσεις:

1. Θέματα σχετικά με **βιοηθικά** και **βιοτεχνικά διλήμματα**, όπως τη δωρεά οργάνων, την ιατρική βιοηθική, την απόδοση νομικής προσωπικότητας και δικαιωμάτων στις μηχανές και τα ρομπότ, την εξέλιξη της Τεχνητής Νοημοσύνης, τα μεταλλαγμένα τρόφιμα, την κλωνοποίηση.
2. Τους κειμενικούς τύπους της **ρεαλιστικής αφήγησης** και της **ακολουθιακής εξήγησης**.
3. **Επιρρηματικούς προσδιορισμούς**: δήλωση επιρρηματικών σχέσεων, συντακτικές λειτουργίες και σημασιολογικοί ρόλοι.
4. Αναπαραστατική λειτουργία της πρότασης: **ονοματοποίηση - παθητικοποίηση**.
5. Το ζήτημα της «ηθικής» στη γλώσσα.

Κείμενο 1

«Ο Δημήτρης, μετά τον θάνατό του, έσωσε συνανθρώπους του»

«Απεύχομαι σε οποιοδήποτε γονιό να του τύχει αυτό που συνέβη σ' εμάς, αλλά, στην περίπτωση που βρεθεί στη θέση μας, θα ήθελα να ακολουθήσει το παράδειγμά μας». Με αυτό το σκεπτικό, ο κ. Νικόλαος Βουλγαρέλης, 40 ημέρες μετά τον θάνατο του 19χρονου γιου του Δημήτρη, ο οποίος έπεσε απροσδόκητα θύμα τροχαίου στην Κρήτη, όπου υπηρετούσε ως έφεδρος αξιωματικός, και την απόφαση της οικογένειας να δωρίσει αμέσως τα όργανά του, μιλάει για τις δύσκολες στιγμές και το μεγαλείο της προσφοράς.

«Μετά το ατύχημα, το παιδί νοσηλεύτηκε στο Βενιζέλειο νοσοκομείο. Εκεί ήταν που έδωσε τη μάχη για τη ζωή. Οι γιατροί έκαναν ό,τι ήταν ανθρωπίνως δυνατό, για να τον βοηθήσουν, να εξαντλήσουν και την τελευταία ευκαιρία». Δυστυχώς, η κατάσταση του Δημήτρη κρίθηκε μη αναστρέψιμη. Τότε ήταν που η μητέρα έλαβε τη μεγάλη απόφαση. Όπως επισημαίνει ο κ. Βουλγαρέλης, έπιασε το χέρι του Δημήτρη, του ευχήθηκε καλό ταξίδι και, απευθυνόμενη στους γιατρούς, είπε «κάντε τις ενέργειες που πρέπει, για να μη χαθεί κανένα όργανο απολύτως». Δεν ήταν μόνο η γενναία πράξη της μάνας, ήταν και η επιθυμία του ίδιου του δότη. «Μια ημέρα, σε ηλικία 16 ετών, ο Δημήτρης μάς έφερε να υπογράψουμε μια αίτηση, για να γίνει δωρητής οργάνων. Η μητέρα του είχε αρνηθεί τότε, λέγοντας «δεν μπορούμε εμείς να υπογράψουμε κάτι τέτοιο»! Στο νοσοκομείο, όμως, του έκανε το «τελευταίο του χατίρι». Και θα επαναλάβω τη φράση που είπε η σύζυγός μου και άφησε άφωνους γιατρούς και προσωπικό στο Βενιζέλειο νοσοκομείο τελικά: «Ο μεγάλος πόνος μιας μάνας και ενός πατέρα που χάνουν το αγγελούδι τους μπορεί να δώσει μια μεγάλη χαρά σε κάποιους άλλους που κερδίζουν τον άνθρωπό τους».

Ο Δημήτρης, μετά τον θάνατό του, βοήθησε οκτώ συνανθρώπους του. «Έφυγε άδικα», σημειώνει ο κ. Βουλγαρέλης, «αλλά άφησε κάτι πίσω του. Η αναγνώριση της πράξης αυτής από φίλους, γνωστούς, το προσωπικό του νοσοκομείου και τη μονάδα που υπηρετούσε απαλύνουν τον δικό μας πόνο. Και με κάποιον τρόπο, ο γιος μας έμεινε στην αιωνιότητα: Χάρη στον Δημήτρη μία 60χρονη γυναίκα είδε το φως της. Είδε τα εγγόνια της για πρώτη φορά. Μία μητέρα με τρία παιδιά σώθηκε. Είναι ποτέ δυνατόν αυτή η μητέρα και τα παιδιά της να ξεχάσουν τον Δημήτρη μας;».

[Πηγή: Καθημερινή, 1/11/2007 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Παρουσίαση:
Δωρεά
οργάνων

Δραστηριότητες

1. **α.** Ποιο γεγονός οδήγησε στην απόφαση της οικογένειας να γίνει δωρεά οργάνων;
β. Τι επιθυμούσε ο ίδιος ο Δημήτρης για τα όργανά του;
γ. Ποιες ήταν οι θετικές επιπτώσεις της δωρεάς;
2. Κύκλωσε την απάντηση που θεωρείς ότι προσδιορίζει τον βασικό κειμενικό τύπο και επισήμανε ποια στοιχεία της δομής και ποια γλωσσικά χαρακτηριστικά του κειμένου συνηγορούν υπέρ της επιλογής σου.
α. Εξήγηση **γ.** Επιχειρηματολογία **ε.** Αφήγηση
β. Κείμενο Οδηγιών **δ.** Περιγραφή
3. Ποια/ποιες από τις παρακάτω απαντήσεις συνιστούν βασικό στόχο του Κειμένου 1;
α. Να ενημερώσει για ένα θέμα **γ.** Να πείσει
β. Να προβληματίσει **δ.** Να προκαλέσει συναισθήματα
4. Ποιο είναι το θέμα του Κειμένου 1;
α. Η δωρεά οργάνων
β. Το τροχαίο ατύχημα του Δημήτρη
γ. Η απόφαση της οικογένειας του Δημήτρη να δωρίσει τα όργανά του
δ. Οι θετικές επιπτώσεις της δωρεάς οργάνων
5. Ποιο είναι το ύφος του Κειμένου 1;
α. Απλό και κατανοητό **γ.** Δραματικό
β. Προσωπικό και οικείο **δ.** Αυθόρμητο και καθημερινό
6. **Ομαδική εργασία δημιουργικής γραφής:** Να χωριστείτε σε δύο ή περισσότερες ομάδες και να αφηγηθείτε μια ιστορία (α) για έναν άνθρωπο που δίνει εθελοντικά το αίμα του ή τα όργανά του σε κάποιον που τα χρειάζεται και (β) για έναν άνθρωπο που δέχεται ένα όργανο ή το αίμα ενός δότη/μιας δότριας. Στην ιστορία σας να καταγράψετε την ακολουθία των γεγονότων, τα συναισθήματα των εμπλεκόμενων, τις σκέψεις τους και να αναδείξετε το ηθικό της δίδαγμα.

Δωρεά οργάνων
Μεταμοσχεύσεις
Ινφογράφημα

Κείμενο 2

«Η επανάσταση της συνθετικής βιολογίας»

Συνθετική βιολογία,
Ιατρική,
Τεχνολογία

«Φανταστείτε έναν επεξεργαστή κειμένου, σαν αυτόν που χρησιμοποιείτε, για να γράψετε στον υπολογιστή ή στο κινητό σας. Η τεχνολογία της σύνθεσης DNA (της μετατροπής δηλαδή του ψηφιακού γενετικού κώδικα σε μοριακό DNA) έχει βελτιωθεί εκθετικά». Η βασική τεχνολογία σύνθεσης DNA ονομάζεται CRISPR (Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Repeats. Σήμερα, οι θεραπείες στις οποίες χρησιμοποιείται πειραματικά αφορούν σε μερικές μόνο ασθένειες, όπως η δρεπανοκυτταρική αναιμία, κάποιοι καρκίνοι και η τυφλότητα. Είναι τόσο κοστοβόρες που, αν υιοθετούνταν σε μεγαλύτερη κλίμακα, θα μπορούσαν να πτωχεύσουν τα συστήματα υγείας. Η θεραπεία ενός μόνον ανθρώπου με δρεπανοκυτταρική αναιμία με τη μέθοδο CRISPR κοστίζει πάνω από 1 εκατομμύριο δολάρια. Φυσικά, αυτό σε λίγα χρόνια θα αλλάξει.

Οι εφαρμογές που ακολουθούν είναι αδιανόητες, γιατί ουσιαστικά με την CRISPR προχωράμε ένα βήμα πέρα απ' το «σπάσιμο» του κώδικα της ζωής, καθώς μπορούμε σταδιακά να τον ξαναγράψουμε, «υποδουόμενοι τον Θεό». Είμαστε μπροστά σε εξελίξεις προμηθεϊκών διαστάσεων. Ανοίγουμε ένα κουτί, που κανείς δεν είναι σε θέση να ξέρει ποιες κοσμογονικές αλλαγές μπορεί να φέρει. Με εργαλεία σαν κι αυτό μπορούμε να προγραμματίζουμε βιολογικά συστήματα, όπως προγραμματίζουμε τους υπολογιστές μας. Σκεφτείτε πόσο έχει αλλάξει τη ζωή η ψηφιακή τεχνολογία και προχωρήστε σε υποθέσεις για το τι μπορεί να κάνει η συνθετική βιολογία. Σύντομα, θα μπορούμε να εξαλείψουμε ασθένειες, αλλά και να αλλάξουμε τα σώματά μας ριζικά.

Σήμερα, η συνθετική βιολογία συνδυάζεται με την τεχνητή νοημοσύνη, αποκάλυπτε μοτίβα μέσα από μεγάλα σύνολα δεδομένων και παράγει νέες θεραπείες. Η συνθετική βιολογία θα μεταμορφώσει την ιατρική, τη βιομηχανία των τροφίμων την αγροτική παραγωγή, αλλά και το ίδιο το περιβάλλον. Από το πιο ακραίο, την τεχνητή μήτρα, ως το πιο ελπιδοφόρο, τη νίκη κατά του καρκίνου, η βιοτεχνολογία θα φέρει αλλαγές ασύλληπτες. Συνθετικό κρέας, βιοκαύσιμα, πράσινη μόδα είναι μερικά μόνο από τα στοιχεία που θα δούμε να υιοθετούνται μαζικά στο μέλλον.

Οι κίνδυνοι που θέτει η συνθετική βιολογία είναι σημαντικοί. Κατ' αρχάς, θεωρούνται αναπόφευκτες οι ηθελημένα και αθέλητα επιζήμιες χρήσεις της. Έπειτα, επισημαίνεται το γεγονός ότι η βιολογία είναι απρόβλεπτη. Οι ειδικοί προειδοποιούν ότι η ιδιωτικότητα των γενετικών δεδομένων θα γίνει ένα τεράστιο ζήτημα ασφάλειας, καθώς τα δεδομένα αυτά θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν, για να προκαλέσουν εξατομικευμένες βλάβες. Ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους που θα έχουμε, ίσως, να αντιμετωπίσουμε στο μέλλον θα είναι το γενετικό χάσμα, η γενετική ανισότητα μεταξύ εχόντων και μη εχόντων. Είναι πιθανό η συνθετική βιολογία να οδηγήσει σε νέες γεωπολιτικές συγκρούσεις ή να απελευθερώσει υβριδικές μορφές ζωής.

«Η μηχανή της γενέσεως θα καθορίσει σύντομα πώς θα κάνουμε παιδιά, πώς θα αντιλαμβανόμαστε την οικογένεια, πώς θα τρεφόμαστε». Οι λύσεις που προτείνονται είναι σαφείς. Πρώτον, πρέπει να απαγορευτεί παγκοσμίως η ανάπτυξη βιολογικών όπλων. Δεύτερον, προτείνεται ένα σύστημα που «θα διευθύνει την παγκόσμια δεξαμενή γενετικών δεδομένων». Τρίτον, βλέποντας την αύξηση των βιοκάκερ, συνιστάται η δημιουργία ενός διεθνούς συστήματος χορήγησης αδειών σε άτομα και ομάδες που ασχολούνται με τη συνθετική βιολογία. Τέλος, καθώς πολλές χώρες είναι εντελώς απροετοίμαστες μπροστά στο ενδεχόμενο ενός κυβερνο-βιολογικού πολέμου, θα πρέπει να σπεύσουν να λάβουν μέτρα.

[Πηγή: Μ. Ανδριωτάκης, *Καθημερινή*, 20/9/2022 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Σύμφωνα με το κείμενο:
 - α. Ποιες είναι οι βασικές εφαρμογές της συνθετικής βιολογίας στην ιατρική;
 - β. Ποιες είναι οι κύριες απειλές και προκλήσεις που προκύπτουν από τη χρήση της συνθετικής βιολογίας;
 - γ. Ποιες είναι οι προτάσεις για τη ρύθμιση της συνθετικής βιολογίας;
2.
 - α. Σε ποιο κειμενικό είδος θα ενέτασες το παραπάνω κείμενο και γιατί; Με ποιον τρόπο ο συντάκτης υποστηρίζει τη θέση του;
 - β. Ποιους κειμενικούς τύπους (περιγραφή, αφήγηση, επιχειρηματολογία, οδηγίες, εξήγηση) μπορείς να διακρίνεις;
3. Πώς σε επηρέασε συναισθηματικά το κείμενο; Υπάρχουν σημεία που σε προβλημάτισαν ή σε έκαναν να σκεφτείς διαφορετικά;
4. Συζητήστε στην τάξη τα ηθικά διλήμματα που θέτει η συνθετική βιολογία, σύμφωνα με το κείμενο.
5. Να πραγματοποιήσεις μια διαδικτυακή έρευνα για την τεχνολογία CRISPR και να γράψεις ένα κείμενο με ακολουθιακή εξήγηση (βλέπε Ενότητα 1η) για το πώς λειτουργεί. Μπορείς να το αναρτήσεις στην ψηφιακή σου τάξη.
6. Να χωριστείτε σε ομάδες και να δημιουργήσετε ένα κείμενο 150 λέξεων, σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση, για μια μελλοντική κοινωνία η οποία έχει αλλάξει ριζικά λόγω της συνθετικής βιολογίας. Επιλέξτε να εργαστείτε από τη σκοπιά:
 - (α) του επιστήμονα που εργάζεται στην ανάπτυξη νέων φαρμάκων για τη θεραπεία μέχρι πρότινος θανατηφόρων ασθενειών ή
 - (β) του παιδιού μιας οικογένειας που ζει σε μια πόλη και που έχει ωφεληθεί από την ανάπτυξη νέων μορφών ενέργειας που είναι βιώσιμες και αποτελεσματικές ή
 - (γ) του παιδιού που έχει θεραπευτεί από μια ασθένεια που κάποτε ήταν θανατηφόρα χάρη σε μια νέα θεραπεία που αναπτύχθηκε με τη χρήση συνθετικής βιολογίας.

Ακολουθιακή
εξήγηση -
Εννοιολογικός
χάρτης

Η ιατρική ηθική είναι ένας εφαρμοσμένος κλάδος της ηθικής που αναλύει την πρακτική της κλινικής ιατρικής και τη σχετική επιστημονική έρευνα. Η ιατρική ηθική βασίζεται σε ένα σύνολο αρχών, στις οποίες μπορούν να αναφερθούν οι επαγγελματίες υγείας σε περίπτωση σύγχυσης ή σύγκρουσης. Αυτές οι αρχές περιλαμβάνουν τον σεβασμό στην αυτονομία, τη μη πρόκληση βλάβης και τη δικαιοσύνη.

Στην ιατρική ηθική, υπάρχουν αρκετοί κώδικες δεοντολογίας. Ένας από τους σημαντικότερους είναι ο όρκος του Ιπποκράτη, στον οποίο αναφέρονται κάποιες βασικές αρχές για τους επαγγελματίες του ιατρικού τομέα. Το έγγραφο αυτό χρονολογείται από τον 5ο αι. π.Χ. Επίσης, τόσο η Διακήρυξη του Ελσίνκι (1964) όσο και ο Κώδικας της Νυρεμβέργης (1947) περιέχουν ένα σύνολο αρχών σημαντικών για την ιατρική ηθική.

Βασικά ζητήματα που άπτονται της ιατρικής ηθικής είναι η ευθανασία, το ιατρικό απόρρητο, η ενημερωμένη συναίνεση σε ιατρικές πράξεις και οι συγκρούσεις συμφερόντων στην υγειονομική περίθαλψη. Επιπλέον, η ιατρική ηθική και η κουλτούρα συνδέονται μεταξύ τους, καθώς διαφορετικοί πολιτισμοί εφαρμόζουν τις ηθικές αξίες με διαφορετικό τρόπο, δίνοντας μερικές φορές μεγαλύτερη έμφαση στις οικογενειακές αξίες και υποβαθμίζοντας τη σημασία της αυτονομίας. Αυτό οδηγεί σε μια αυξανόμενη ανάγκη για πολιτισμικά ευαίσθητους γιατρούς και επιτροπές δεοντολογίας σε νοσοκομεία και άλλους χώρους υγειονομικής περίθαλψης.

Ένα σύνθημα πλαίσιο που χρησιμοποιείται κατά την ανάλυση της ιατρικής ηθικής είναι η προσέγγιση των «τεσσάρων αρχών» που ανέφεραν οι Τομ Μπίτσαμ και Τζέιμς Τσάιλντρες στο εγχειρίδιό τους *Principles of Biomedical Ethics* (Αρχές Βιοϊατρικής Ηθικής). Οι τέσσερις αυτές αρχές είναι:

Σεβασμός στην αυτονομία - ο/η ασθενής έχει το δικαίωμα να αρνηθεί ή να επιλέξει τη θεραπεία του/της. Αυτή η αρχή αποτελεί τη βάση για την πρακτική της «ενημερωμένης συναίνεσης» στη συναλλαγή ιατρού - ασθενούς σχετικά με την υγειονομική του περίθαλψη.

Μη πρόκληση βλάβης (*primum non nocere*) - ένας/μία γιατρός δεν πρέπει να αποτελέσει την αιτία πρόκλησης βλάβης στον/στην ασθενή είτε μέσω πράξεων επιλογής είτε λόγω παράλειψης.

Ευεργεσία - ένας/μία γιατρός πρέπει να ενεργεί προς το συμφέρον του/της ασθενούς.

Δικαιοσύνη - η αρχή αυτή αφορά στη διανομή των σπάνιων πόρων υγείας και στην απόφαση για το ποιος θα λάβει ποια θεραπεία. Η αρχή αυτή συνοψίζεται στη φράση του Αριστοτέλη «δίνοντας στον καθένα αυτό που του αναλογεί».

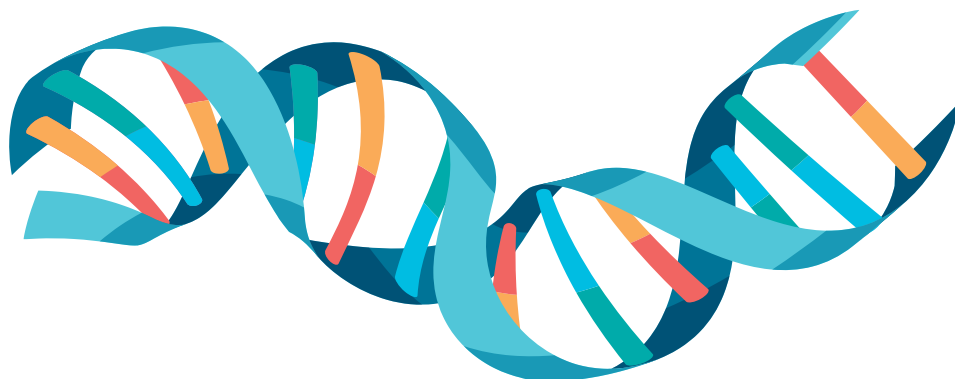
Η σύσταση των Ηνωμένων Εθνών το 1945 είχε ως σκοπό να προαχθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1948) ήταν το πρώτο σημαντικό έγγραφο που καθόρισε τα δικαιώματα αυτά. Οι γιατροί έχουν ηθικό καθήκον να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των ασθενών, επομένως το έγγραφο της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα επηρέασε σημαντικά και την ιατρική ηθική. Οι περισσότεροι κώδικες ιατρικής δεοντολογίας απαιτούν πλέον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ασθενών.

Κατ' ανάλογο τρόπο, το Συμβούλιο της Ευρώπης προωθεί το κράτος δικαίου και τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Το Συμβούλιο της Ευρώπης ενέκρινε τη Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική (1997), για να δημιουργήσει έναν ενιαίο κώδικα ιατρικής δεοντολογίας για τα 47 κράτη-μέλη του. Η Σύμβαση εφαρμόζει το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην ιατρική ηθική. Παρέχει ειδική προστασία της σωματικής ακεραιότητας για όσους/όσες αδυνατούν να συναιέσουν, στην οποία περιλαμβάνονται και τα παιδιά. Από τον Δεκέμβριο του 2013, η Σύμβαση επικυρώθηκε και έχουν προσχωρήσει σε αυτήν 29 κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

[Πηγή: Βικιπαίδεια, 6/3/2024 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Εννοιολογικός
χάρτης:
Ηθική και
Βιολογία

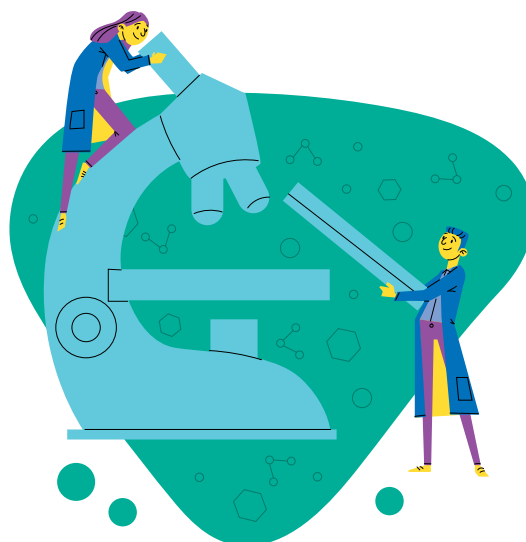
Δραστηριότητες

- 1. α.** Ποιες είναι οι βασικές ηθικές αρχές που διέπουν την ιατρική ηθική;
β. Πώς μπορούν αυτές οι αρχές να χρησιμοποιηθούν, για να διευθετηθούν ηθικά διλήμματα στην ιατρική;
- 2. α.** Ποιοι διεθνείς κώδικες και συμβάσεις αφορούν στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην ιατρική ηθική;
β. Πώς μπορούν αυτοί οι κώδικες και οι συμβάσεις να χρησιμοποιηθούν, για να προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα στην ιατρική;
- 3.** Συζητήστε στην τάξη για το πώς πιστεύετε ότι η ιατρική ηθική θα εξελιχθεί στο μέλλον, καθώς η τεχνολογία συνεχώς εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς.
- 4.** Η Βικιπαίδεια (Wikipedia) αποτελεί ένα συλλογικό εγκυκλοπαιδικό εγχείρημα, που έχει συσταθεί στο διαδίκτυο και λειτουργεί με την αρχή του Wiki, δηλαδή του συνεργατικού (για κάποιους/-ες αμφιλεγόμενου) εμπλουτισμού με πληροφορία. Συζητήστε στην τάξη για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της χρήσης της.
- 5.** Ποιους κειμενικούς τύπους (περιγραφή, αφήγηση, εξήγηση, επιχειρηματολογία, οδηγίες) μπορείς να διακρίνεις στο παραπάνω κείμενο; Ποια γλωσσικά χαρακτηριστικά και στοιχεία στη δομή του κειμένου σε βοήθησαν να το κατατάξεις σε αυτούς; Λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό του κειμένου, γιατί επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένοι κειμενικοί τύποι;
- 6.** Εργαστείτε σε ομάδες και συζητήστε τις σκέψεις σας για την ιατρική ηθική σε σχέση με:

 - α. την ιατρική έρευνα σε ανθρώπους,
 - β. την ευθανασία,
 - γ. το ιατρικό απόρρητο.

Να κάνετε μία σύντομη προφορική παρουσίαση των ζητημάτων που αναπτύξατε στην ολομέλεια της τάξης. Εναλλακτικά, αξιοποιώντας τη λειτουργία «Branching Scenario» της e-me, δημιουργήστε μια βιντεοπαρουσίαση.

A2. Τα «μυστικά συστατικά» των κειμένων

► Να αντιστοιχίσεις τις λέξεις της στήλης Α με αυτές της στήλης Β (κάποιες λέξεις της στήλης Β περισσεύουν):

ΣΤΗΛΗ Α ΕΠΙΡΡΗΜΑ	ΣΤΗΛΗ Β ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
1. απροσδόκητα	α. άρνηση
2. εκεί	β. αναλογία
3. ανθρωπίνως	γ. σκοπός
4. δυστυχώς	δ. προϋπόθεση
5. τότε	ε. τόπος
6. απολύτως	στ. τρόπος
7. άδικα	
8. πίσω	
9. πολλαπλάσια	
10. όχι	

► Να ανατρέξεις στο Κείμενο 1, να υπογραμμίσεις τα επιρρήματα του κειμένου και να βρεις τι δηλώνουν.

► Πώς αλλιώς θα μπορούσες να δηλώσεις την ίδια σημασία με άλλον τρόπο;

Επιρρηματικοί προσδιορισμοί: δήλωση επιρρηματικών σχέσεων, συντακτικές λειτουργίες, σημασιολογικοί ρόλοι

Σε μια πρόταση υπάρχουν οι κύριοι όροι (υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο), αλλά και άλλες λέξεις που συμπληρώνουν το νόημα και δίνουν περισσότερες πληροφορίες. Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **προσδιορισμοί** και προσδιορίζουν είτε κάποιο όνομα (**ονοματικοί**) είτε το ρήμα ή το επίρρημα (**επιρρηματικοί**).

Οι **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** προσδιορίζουν, εκτός από το ρήμα, και το ουσιαστικό και το επίθετο, αποδίδοντας ό,τι χρειάζεται, για να συμπληρωθεί η έννοιά τους και να γίνει πιο σαφής και συγκεκριμένη. Οι **επιρρηματικές σχέσεις** που δηλώνουν είναι: α) **τόπος**, β) **τρόπος**, γ) **χρόνος**, δ) **ποσό**, ε) **αιτία**, στ) **σκοπός**, ζ) **αποτελέσμα**, η) **αναφορά**, θ) **προϋπόθεση**, ι) **εναντίωση**, ια) **βεβαίωση**, ιβ) **άρνηση**.

ΤΟΠΟΣ

Για να δηλωθεί ο τόπος στα νέα ελληνικά, χρησιμοποιούμε: *ουσιαστικά, προθετικές φράσεις, το-*

πικά επιρρήματα ή δευτερεύουσες προτάσεις που δηλώνουν τόπο. Η ερώτηση στην οποία απαντούν οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τόπου είναι **πού**.

- Πάμε βουνό. (ουσιαστικό)
- Πάμε στο σχολείο. (προθετική φράση)
- Ήρθε πάνω. (επίρρημα)
- Όπου πας, θα σε βρω. (δευτερεύουσα πρόταση)
- Πήγε μπροστά από τον διπλανό του. (συνδυασμός προθετικής-επιρρηματικής φράσης)

ΤΡΟΠΟΣ

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τρόπου δηλώνονται με ουσιαστικά σε γενική ή αιτιατική, προθετικά σύνολα, τροπικά επιρρήματα και επιρρηματικές φράσεις, μετοχές, αναφορικές προτάσεις που δηλώνουν τρόπο και επιρρηματικά κατηγορούμενα. Η ερώτηση στην οποία απαντούν οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τρόπου είναι **πώς**.

- Κάνει του κεφαλιού του. (ουσιαστικό σε γενική)
- Τρεχάλα θα έρθω. (ουσιαστικό σε αιτιατική)
- Ήρθε από μόνη της. (προθετική φράση)
- Δυστυχώς, δε θα μπορέσω να έρθω. (επίρρημα)
- Πήγε τρέχοντας στο μαγαζί της. (μετοχή)
- Όπως έφυγες έτσι βιαστικά, δεν πρόλαβα να σου μιλήσω. (επιρρηματική πρόταση)
- Ήρθε άγριος και φοβισμένος. (επιρρηματικό κατηγορούμενο)

ΧΡΟΝΟΣ

Για τη δήλωση του χρόνου χρησιμοποιούνται: επιρρήματα, επιρρηματικές φράσεις, προθετικές φράσεις, ουσιαστικά σε πτώση γενική ή αιτιατική, χρονικές προτάσεις, επιρρηματικές χρονικές μετοχές και, τέλος, επιρρηματικό κατηγορούμενο. Η ερώτηση που χρησιμοποιείται, για να βρούμε τον χρόνο, είναι **πότε**.

- Πάμε αύριο εκδρομή. (επίρρημα)
- Κάπου κάπου θα έρχομαι. (επιρρηματική φράση)
- Ήρθε για λίγες μέρες. (προθετική φράση)
- Των Φώτων έχουμε αργία. (ουσιαστικό σε γενική)
- Πήγε το μεσημέρι για φαγητό. (ουσιαστικό σε αιτιατική)
- Μόλις θα έρθεις, θα φύγω. (επιρρηματική πρόταση)
- Ερχόμενος σπίτι, συνάντησα μια παλιά συμμαθήτριά μου. (χρονική μετοχή)
- Ήρθε πρωινός. (επιρρηματικό κατηγορούμενο)

ΠΟΣΟ

Για τη δήλωση του ποσού χρησιμοποιούνται: επιρρήματα και επιρρηματικές φράσεις, προθετικές φράσεις, ουσιαστικά, πολλαπλασιαστικά αριθμητικά και αναφορικές προτάσεις που δηλώνουν ποσό.

- Έλα λίγο. (επίρρημα)
- Περίπου τρεις μέρες κάνει να έρθει το δέμα. (επιρρηματική φράση)
- Το κόστος είναι 30 ευρώ συν ΦΠΑ. (προθετική φράση)
- Αγόρασε τρία κιλά πατάτες. (ουσιαστικό)
- Τα αεροπορικά εισιτήρια θα στοιχίσουν διπλάσια από τα ακτοπλοϊκά. (αριθμητικό)
- Όσο μπορείς, αγωνίσου περισσότερο. (αναφορική πρόταση)

ΑΙΤΙΑ

Για τη δήλωση της αιτίας χρησιμοποιούνται: ουσιαστικά σε γενική, ρήματα και ρηματικές περιφράσεις, προθετικές φράσεις, αιτιολογικές προτάσεις, μετοχές, προτασιακά επιρρήματα.

- Τα έξοδα των σπουδών είναι υψηλά. (ουσιαστικό)
- Ο σεισμός προκάλεσε τσουνάμι. (ρήμα)
- Με έχει κάνει αγνώριστο η ασχολία μου με τον αθλητισμό. (ρηματική περίφραση)
- Τα χιόνια έλιωσαν από τον ήλιο. (προθετική φράση)
- Επειδή δεν έχω ετοιμάσει κάτι, δε θα μπορέσω να έρθω. (αιτιολογική πρόταση)
- Αδιαφορώντας για το κρύο, πήγε στο χιονισμένο βουνό. (μετοχή)
- Ο Γιάννης ήταν κουρασμένος λόγω της σκληρής δουλειάς (επίρρημα).

ΣΚΟΠΟΣ

Για τη δήλωση του σκοπού χρησιμοποιούνται: το ερωτηματικό γιατί, ουσιαστικά σε γενική και αιτιατική, προθετικές φράσεις, επιρρηματικές φράσεις, επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν σκοπό (τελικές προτάσεις).

- Γιατί να έρχεσαι πάντα χωρίς προετοιμασία. (γιατί)
- Τα ρούχα της δουλειάς είναι πάντα λερωμένα. (ουσιαστικό σε γενική)
- Πάμε για βόλτα. (ουσιαστικό σε αιτιατική)
- Πάμε για ψώνια με τους γονείς μου. (προθετική φράση)
- Ήρθε για χάρη της φιλίας. (επιρρηματική φράση)
- Πάμε να δούμε τον αγώνα. (επιρρηματική πρόταση)

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Το αποτέλεσμα δηλώνεται με: προθετικές φράσεις, επιρρηματικές προτάσεις που δηλώνουν αποτέλεσμα (αποτελεσματικές προτάσεις) και προτασιακά επιρρήματα.

- Οι κόποι σου θα σε οδηγήσουν σε μεγάλη εξέλιξη. (προθετική φράση)
- Στενοχωρήθηκα τόσο ώστε να μην μπορώ να σταματήσω να κλαίω. (επιρρηματική πρόταση)
- Ως εκ τούτου, δε θα έρθω αύριο μαζί σου. (προτασιακό επίρρημα)

ΑΝΑΦΟΡΑ

Η αναφορά στα νέα ελληνικά δηλώνεται με: διάφορες εκφράσεις αναφοράς, προθετικές φράσεις και με την αιτιατική της αντωνυμίας τι με το ρήμα φταίω.

- Όσον αφορά στο πρόβλημά σου, δεν μπορώ να κάνω κάτι. (έκφραση αναφοράς)
- Όλα κρίνονται κατά τα έργα σου. (προθετική φράση)
- Τι φταίω για αυτό εγώ; (αιτιατική αντωνυμίας τι)

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ

Οι προθετικές φράσεις, οι επιρρηματικές μετοχές και οι υποθετικές προτάσεις χρησιμοποιούνται, για να δηλωθεί η προϋπόθεση στα νέα ελληνικά.

- Θα έρθω με τον όρο να μη με μαρτυρήσεις. (προθετική φράση)
- Διαβάζοντας με επιμέλεια, θα καταφέρεις όλα τα όνειρά σου. (μετοχή)
- Αν δε συμφωνήσεις, δεν μπορώ να κάνω άλλη αλλαγή. (υποθετική πρόταση)

ΕΝΑΝΤΙΩΣΗ

Η εναντίωση στα νέα ελληνικά δηλώνεται με: προθετικές φράσεις, επιρρηματικές μετοχές και εναντιωματικές ή παραχωρητικές προτάσεις.

- Το έκανα παρά την επιθυμία σου. (προθετική φράση)
- Και οργισμένος, καταφέρνεις να με εμπνέεις. (μετοχή)
- Αν και δεν έχεις ετοιμάσει κάτι, είσαι πάντα ευπρόσδεκτος. (επιρρηματική πρόταση)

ΒΕΒΑΙΩΣΗ

Για να δηλωθεί η βεβαίωση στα νέα ελληνικά, αξιοποιούνται: τα βεβαιωτικά επιρρήματα, ομάδες λέξεων με ισοδύναμη σημασία με τα βεβαιωτικά επιρρήματα.

- Ασφαλώς και θα έρθω. (επίρρημα)
- Δίχως άλλο έχεις δίκιο. (ομάδα λέξεων)

ΑΡΝΗΣΗ

Για να δηλωθεί η άρνηση στα νέα ελληνικά, αξιοποιούνται: τα αρνητικά επιρρήματα ή επιρρηματικές φράσεις.

- Όχι, δε θα έρθω. (επίρρημα)
- Σαφώς και όχι είναι η δήλωσή μου. (επιρρηματική φράση)

Δραστηριότητες

1. Ανάτρεξε στο Κείμενο 2 και κύκλωσε τρεις προθετικές φράσεις. Τι δηλώνουν;

2. Γράψε με διαφορετικό τρόπο τις παρακάτω λέξεις/φράσεις:

κατ' αρχήν	βασικά, κατά βάση, κατά κύριο λόγο
κατ' αρχάς	
τελικά	
ασφαλώς	
με άδικο τρόπο	

3. Υπογράμμισε στα επόμενα παραδείγματα τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και σημείωσε ποια λέξη της πρότασης προσδιορίζουν.

- ✓ Έφυγαν κρυφά από την εκδήλωση. →
- ✓ Δώσε στη νέα γενιά λίγο σεβασμό. →
- ✓ Ζήτησε από όλο τον κόσμο συγγνώμη. →
- ✓ Από καθαρή σύμπτωση είμαι ζωντανός. →
- ✓ Σε ποιον δίνεις σημασία; →

4. Σύνταξε ένα κείμενο (100-150 λέξεων), έντυπο ή ψηφιακό (ποίημα, αφήγημα, τραγούδι, άρθρο, δοκίμιο κ.λπ. ή ό,τι άλλο θέλεις, αξιοποιώντας, αν χρειάζεται, ψηφιακά εργαλεία ή εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης) με θέμα τις νέες εφαρμογές της συνθετικής βιολογίας. Στο κείμενό σου χρησιμοποίησε όσες πιο πολλές επιρρηματικές και προθετικές φράσεις μπορείς. Παρουσίασέ το στην τάξη. Οι υπόλοιποι/-ες μαθητές/-τριες μπορούν να κάνουν ερωτήσεις ή να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις θέσεις σου.

A3. Λεξιλόγιο

Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Αφού αναζητήσεις στο ηλεκτρονικό **Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής της Πύλης για την ελληνική γλώσσα** σημασίες της λέξης *ηθική*, γράψε τέσσερις προτάσεις, δίνοντας κάθε φορά στη λέξη διαφορετική σημασία. Έπειτα, φτιάξε ένα ψηφιακό παιχνίδι (για παράδειγμα, μέσω της λειτουργίας «Find the words» της e-me ή κάποιου εργαλείου τεχνητής νοημοσύνης) με την οικογένεια λέξεων της λέξης *ηθική*.

Γλωσσάρι -
Τεχνηθική

► Για τις παρακάτω ασκήσεις μπορείς να χρησιμοποιήσεις έντυπα ή ηλεκτρονικά λεξικά.

2. Ποιο είναι το καταλληλότερο **συνώνυμο**, με το οποίο θα μπορούσες να αντικαταστήσεις τις ακόλουθες λέξεις των κειμένων; [Κείμενο 1] *απροσδόκητα, μεγαλείο, επισημαίνει, γενναία, επιθυμία, δότη, άφωνους, πόνος, χαρά, απαλύνουν* [Κείμενο 2] *φανταστείτε, εκθετικά, κοστοβόρες, αδιανόητες, σταδιακά, εξαλείψουμε, αποκαλύπτει, μεταμορφώσει, ηθελημένα, αθέλητα, επιζήμιες, παγκοσμίως.*
3. Δημιούργησε προτάσεις που να περιέχουν **αντώνυμα** των παρακάτω λέξεων. [Κείμενο 1] *απεύχομαι, θύμα, μη αναστρέψιμη, αρνηθεί, άδικα* [Κείμενο 2] *βελτιωθεί, σταδιακά, μαζικά, αναπόφευκτες, αδιαμφισβήτητο, απρόβλεπτη, ανισότητα, απροετοίμαστες.*
4. Αφού αναζητήσεις σε έντυπα ή ψηφιακά λεξικά τις λέξεις *δεοντολογία* και *δίλημμα*:
 - α) να βρεις από ποιες λέξεις προέρχονται.
 - β) να καταγράψεις τη σημασία κάθε λέξης.
 - γ) να γράψεις παράγωγα για κάθε λέξη.
5. Να αναζητήσεις στο λεξικό 4 λέξεις με πρώτο συνθετικό το *βιο-* που να παραπέμπουν στην επιστήμη.
6. Να φτιάξεις ένα σταυρόλεξο (με 5-10 λέξεις), αξιοποιώντας τη λειτουργία «Crossword» της e-me ή κάποιο εργαλείο τεχνητής νοημοσύνης με παράγωγα και σύνθετα της λέξης *δότης*.

A4. Σημειωτικοί τρόποι

Κείμενο 4

«Συνέντευξη με ένα ρομπότ»

Ρομπότ και
Τεχνητική

Αναζήτηση: [ASTRONIO SYNENTEYXH ME ENA POMΠOT] και παρακολούθησε την πρώτη συνέντευξη με ρομπότ σε ελληνικό μέσο κοινωνικής δικτύωσης (0:11:41-0:22:18), κατά την οποία, με αφορμή τις ραγδαίες εξελίξεις στον χώρο της τεχνητής νοημοσύνης, το ρομπότ Sophia της Hanson Robotics, το πρώτο ρομπότ-πολίτης, απαντά σε ερωτήσεις στην επικοινωνιολόγο Ανδριάνα Μανέττα και τον αστροφυσικό Παύλο Καστανά από το κανάλι ASTRONIO για την ηθική, τον σκοπό της ζωής, τις τεχνολογικές εξελίξεις, τις σχέσεις μηχανών και ανθρώπων κ.ά.

Πριν από την ακρόαση

1. Ποιοι πιστεύεις ότι είναι οι στόχοι της συνέντευξης;
2. Τι αναμένεις να ρωτήσουν το ρομπότ στο πλαίσιο της συνέντευξης;
3. Τι περιμένεις να μάθεις από την ακρόαση της συνέντευξης;

Κατά την ακρόαση

- α.** Ποιος ισχυρίζεται το ρομπότ Sophia ότι είναι ο σκοπός της δημιουργίας της;

β. Τι υποστηρίζει για τα δικαιώματα των ρομπότ σε σχέση με τους ανθρώπους;
- α.** Πώς λέει ότι θα αμυνόταν εάν κάποιος προσπαθούσε να τη βλάψει;

β. Τι απαντά στα διλήμματα των υποθετικών σεναρίων που της θέτει ο αστροφυσικός;

γ. Ποια είναι η θέση της για τη βία;
- Τι απαντά για την Τεχνητή Υπερ-Νοημοσύνη;
- Τι αναφέρει για την πιθανότητα εξέγερσης των ρομπότ, όπως στην ταινία «Εξολοθρευτής»;
- α.** Ποιες δικλίδες ασφαλείας εφαρμόζονται, για να διασφαλιστεί ότι οι πράξεις των ρομπότ ευθυγραμμίζονται με τις ανθρώπινες αξίες;

β. Τι αναφέρει σχετικά με το αν θα προστάτευε τους ανθρώπους ενάντια σε μια σοβαρή απειλή;

Τεχνητή νοημοσύνη και Εκπαίδευση-Ινφογράφημα

Μετά την ακρόαση

- α.** Γιατί κάποιες σημαντικές προσωπικότητες ζήτησαν να υπάρξει καθυστέρηση στην ανάπτυξη της Τεχνητής Νοημοσύνης;

β. Η ανάπτυξη της Τεχνητής Νοημοσύνης πιστεύεις ότι θα οδηγήσει σε ανεργία;
- Συζήτησε στην τάξη την ανάπτυξη της Τεχνητής Νοημοσύνης σχετικά με:

α. τη φροντίδα σε ασθενείς ή ηλικιωμένους,

β. τη βελτίωση της εκπαίδευσης,

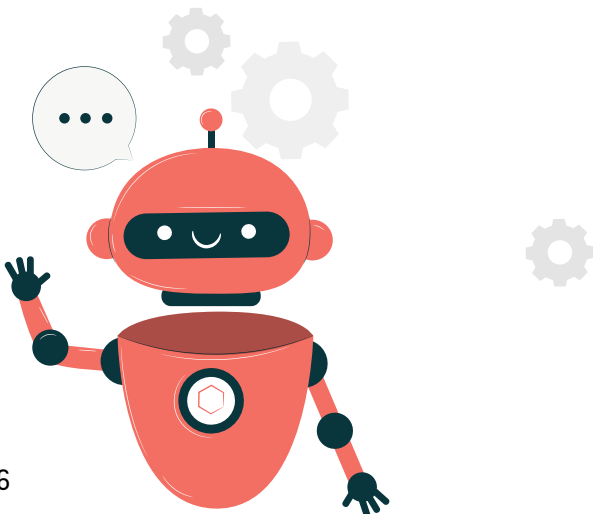
γ. τη δημιουργία πιο βιώσιμων κοινωνιών,

δ. λιγότερο επεμβατικές και ασφαλέστερες ιατρικές επεμβάσεις,

ε. τη δημιουργία νέων μορφών τέχνης και πολιτισμού.
- Αφού ακούσεις την υπόλοιπη συνέντευξη, κατάγραψε τις σκέψεις σου σε ένα άρθρο (200 λέξεων), στο οποίο να αναλύεις ένα ή περισσότερα από τα ηθικά ζητήματα στην εξέλιξη της Τεχνητής Νοημοσύνης που θίγονται στο βίντεο. Έπειτα, ανάρτησέ το στο ιστολόγιο του σχολείου σου.

Τεχνητή νοημοσύνη - Χρονογράμμη

[Πηγή: Solούπ]

Δραστηριότητες

1. α. Παρατήρησε την εικόνα και σχολίασε το θέμα, το μήνυμα και τον τρόπο παρουσίασής τους.
β. Γράψε μια λεζάντα.
2. Με ποιους τρόπους πιστεύεις ότι οι μορφοσμοί και οι χειρονομίες στα σατιρικά κείμενα (κόμικς, γελοιογραφίες) δημιουργούν μια αίσθηση δράσης ή δραματικής έντασης και προβάλλουν τη χιουμοριστική αντίδραση σε ένα θέμα; Πώς ο πομπός με τον συνδυασμό τους επιτυγχάνει τον στόχο του;
3. Τι ρόλο παίζει η εικόνα σχετικά με τον λόγο;
α. Εικονογραφικό β. Συμπληρωματικό
γ. Ενισχυτικό δ. Επεξηγηματικό
ε. Ως υποκατάστατο (μέρος του μηνύματος εμφανίζεται αποκλειστικά μέσω της εικόνας)
4. Πώς, κατά τη γνώμη σου, το κείμενο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί, για να επηρεάσει τον τρόπο που οι άνθρωποι σκέφτονται για τα μεταλλαγμένα τρόφιμα;
5. Συζήτησε τις επιπτώσεις που έχει η κατανάλωση μεταλλαγμένων τροφίμων στην κοινωνία.

Β. Εμβαθύνοντας στα κείμενα

Β1. Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσιό τους

Κείμενο 6

«Η ηθική διάσταση στην κλωνοποίηση»

Η κλωνοποίηση δεν είναι απλά ένα εξελιγμένο επιστημονικό ζήτημα, αλλά έχει λάβει βιοηθικές, νομικές και θεολογικές διαστάσεις. Για να ξεκλειδώσουμε τον όρο ευκολότερα, θα μείνουμε στην ηθική διάσταση της κλωνοποίησης με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά της.

Ήδη τη δεκαετία του 1960 που αναφέρθηκε για πρώτη φορά η δυνατότητα κλωνοποίησης τέθηκαν και τα πρώτα βιοηθικά, θεολογικά, ιατρικά και νομικά ερωτήματα. Με την ανακοίνωση της πρώτης επιτυχημένης κλωνοποίησης σε θηλαστικό, του γνωστού προβάτου με το όνομα Dolly, τέθηκαν και τα θεμέλια για την κλωνοποίηση του ανθρώπινου είδους.

Ως κλωνοποίηση ορίζεται η τεχνική «αναπαραγωγής πανομοιότυπων γονοτυπικών αντιγράφων ενός ενήλικου οργανισμού», η οποία έχει ως στόχο να δημιουργήσει εξωτερικά και γενετικά πανομοιότυπους ανθρώπους. Υπάρχουν δύο είδη κλωνοποίησης, από τη μια η «αναπαραγωγική κλωνοποίηση», δηλαδή η δημιουργία ανθρώπων για την αντιμετώπιση της υπογονιμότητας και την ικανοποίηση των άτεκνων ζευγαριών και από την άλλη η «θεραπευτική κλωνοποίηση», δηλαδή για θεραπευτικούς κυρίως λόγους, με τη δημιουργία ιστών και την αντιμετώπιση των κλωνοποιημένων ατόμων ως αποθήκη οργάνων.

Από τότε που το ζήτημα της κλωνοποίησης έλαβε μεγάλη διάσταση εξαιτίας των Μ.Μ.Ε., είχε ως αποτέλεσμα να προβληθούν οι απόψεις έγκριτων επιστημόνων, οι οποίοι είτε κατέκριναν είτε ενέκριναν τη μέθοδο της κλωνοποίησης. Βασικός ηθικός προβληματισμός για την κλωνοποίηση είναι σε μεγάλο βαθμό η προσβολή που προκαλεί προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η αναγκαιότητά της για την αναπαραγωγή του ανθρώπινου είδους. Σε μια κοινωνία που ο καθένας αποτελεί μία ξεχωριστή οντότητα, η κλωνοποίηση θα διέλυε τις διαπροσωπικές σχέσεις στην κοινωνία, καθώς θα αλλοιωνόταν ο θεσμός της οικογένειας.

Ντόλυ -
Κλωνοποίηση

Εξάλλου, έχει διαπιστωθεί από πειράματα ότι οι κλώνοι έχουν πιο ευάλωτο ανοσοποιητικό σύστημα, κάτι που τους καθιστά εκτεθειμένους σε μικρόβια και επιδημίες. Μ' αυτόν τον τρόπο, ελλοχεύει και ο κίνδυνος για τη διάδοση μεταλλαγμένων ιών και μικροβίων.

Από την άλλη, ως υπέρμαχοι της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης εμφανίζονται άτεκνα ζευγάρια, τα οποία υιοθετούν την αναπαραγωγική κλωνοποίηση ως αποτελεσματική εναλλακτική μέθοδο για τη σύλληψη τέκνου. Όσον αφορά τη θεραπευτική κλωνοποίηση, οι υπέρμαχοί της ισχυρίζονται ότι με την απαγόρευσή της ουσιαστικά μπαίνει φραγμός στην επιστήμη, για να θεραπεύσει τις ανίατες ασθένειες, ώστε ο άνθρωπος να επεκτείνει τη διάρκεια της ζωής. Μέσω αυτής θεωρούν ότι θα περιοριστούν οι ασθένειες και τα άτομα θα μπορούν να βρίσκουν ευκολότερα κλωνοποιημένα μοσχεύματα, για να αποφεύγουν την ταλαιπωρία.

Πρέπει να εξηγήσουμε, επίσης, κατά πόσο είναι ηθικό να δημιουργείται ένα άτομο που θα εξυπηρετεί κάποιους ανώτερους σκοπούς, στους οποίους δε θα μπορεί να έχει λόγο, έχοντας έτσι τον ρόλο του μέσου. Παρόμοια διλήμματα ηθικού περιεχομένου είναι κατά πόσο θα ήταν επιτρεπτό να κλωνοποιούνται τα άτομα επιλεκτικά με βάση τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά, με στόχο τη δημιουργία μιας Άριας φυλής στα βήματα του ευγονισμού. Τέλος, πρέπει να θέσουμε το πιο θεμελιώδες ερώτημα, δηλαδή μέχρι πού μπορεί να φτάσει η τεχνολογική πρόοδος; Θα είμαστε αρκετά ηθικοί, για να μπορέσουμε να την ελέγξουμε; Το μόνο σίγουρο είναι ότι, προκειμένου να αποφευχθούν τα χειρότερα, θα χρειαστεί απαραίτητα μια εξειδικευμένη εκπαίδευση και ενημέρωση στους πολίτες-παιδιά για την ολιστική και ηθική διάσταση του θέματος, ώστε να γνωρίζουν τα υπέρ και τα κατά.

[Πηγή: Κ. Παρθενίδης, *MAXMAG*, 5/7/2018 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Τεχνητή
νοημοσύνη:
Υπέρ - κατά

Δραστηριότητες

1. Συγκέντρωσε τις πληροφορίες που αντλεί ο/η αναγνώστης/-στρια του άρθρου για την κλωνοποίηση και τα είδη της.
2. Σε ένα διάγραμμα να παραθέσεις τις ηθικές προεκτάσεις που θίγει το κείμενο σχετικά με την κλωνοποίηση.
3. **α.** Ποιους κειμενικούς τύπους (αφήγηση, περιγραφή, εξήγηση, επιχειρήματα, οδηγίες) αναγνωρίζεις στο κείμενο;
β. Να εντοπίσεις συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές που υποστηρίζουν την απάντησή σου.
4. Σε ποιους απευθύνεται το κείμενο και ποιον σκοπό εξυπηρετεί; Ποια στοιχεία του κειμένου σε βοήθησαν να το καταλάβεις;
5. Αν ο/η αρχισυντάκτης/-τρια του εντύπου, στο οποίο δημοσιεύτηκε το παραπάνω άρθρο, σου ζητούσε να το κρίνεις ως αναγνώστης/-στρια με βάση τα παρακάτω κριτήρια, τι θα έλεγες;
α. Είναι η εξήγηση των όρων σαφής και κατανοητή;
β. Είναι τα επιχειρήματα τεκμηριωμένα και πειστικά;
Αν έχεις κάποια υπόδειξη να κάνεις, για να διευκολύνεις τον συντάκτη, σημείωσέ τη με τη μορφή σχολίου, το οποίο θα μπορούσε να προστεθεί στο πλάι του κειμένου.

B2. Εμβαθύνοντας στη Γραμματική του κειμένου

Δραστηριότητα

1. Ποια εκφραστικά και γλωσσικά μέσα (μεταφορές, παρομοιώσεις, υπερβολή, πληθώρα επιθετικών προσδιορισμών, ρητορικές ερωτήσεις, επιστημονικό λεξιλόγιο, δάνειες λέξεις, επανάληψη λέξεων) εντοπίζεις στο Κείμενο 6; Δώσε παραδείγματα από το κείμενο. Τι επιτυγχάνεται με τη χρήση τους;
2. Με ποιον τρόπο γίνεται η προβολή της πληροφορίας στο κείμενο;
 - α. Επικρατούν ονοματικές ή ρηματικές φράσεις;
 - β. Προτιμάται η ενεργητική ή η παθητική σύνταξη;
 Τι εξυπηρετεί κάθε επιλογή σε σχέση με την προβολή της πληροφορίας;

Αναπαραστατική λειτουργία - Ονοματοποίηση - Παθητικοποίηση

Κάθε κείμενο (γραπτό ή προφορικό) μεταφέρει πολλά κοινωνικά νοήματα, τα οποία έχουν σχέση με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, εντός του οποίου έχει δημιουργηθεί. Το κείμενο οργανώνεται με περιόδους και προτάσεις. Μια βασική λειτουργία της πρότασης είναι η **αναπαραστατική λειτουργία**, σύμφωνα με την οποία στον λόγο του/της ομιλητή/-τριας ή του/της συγγραφέα αποτυπώνονται οι εμπειρίες που έχει για τον κόσμο που ζει, αλλά και η προσωπική θέασή του/της.

Η ονοματική φράση έχει πολλές λειτουργίες στην πρόταση (υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, προσδιορισμό). Η διαδικασία μετατροπής ενός ρήματος συνήθως ή άλλης λέξης σε ουσιαστικό (π.χ. *υπολογίζω-υπολογισμός, μειώνω-μείωση, φτωχός-φτωχοποίηση*) ονομάζεται **ονοματοποίηση** και χαρακτηρίζει τα επιστημονικά κείμενα και είδη λόγου, όπως το δοκίμιο, που επεξεργάζονται αφηρημένες έννοιες.

Για παράδειγμα, δες την ακόλουθη πρόταση:

► **Οι τιμές θα μειωθούν** εξαιτίας της παγκόσμιας ύφεσης και αυτό δημιουργεί ένα κλίμα αισιοδοξίας στην αγορά.

Η πρόταση με χρήση του μηχανισμού **ονοματοποίησης** μπορεί να διατυπωθεί:

► **Η επικείμενη μείωση των τιμών** εξαιτίας της παγκόσμιας ύφεσης δημιουργεί ένα κλίμα αισιοδοξίας στην αγορά.

Ο πομπός του μηνύματος, επομένως, μπορεί να προβάλλει με πολλούς τρόπους την πληροφορία που θέλει να τονίσει και στην οποία θέλει να εστιάσει.

Άλλες φορές ο πομπός επιθυμεί να εστιάσει στην προβολή της πράξης, ενέργειας και να χρησιμοποιήσει την **παθητική σύνταξη**. Δες, για παράδειγμα, τις παρακάτω προτάσεις:

- Τα παιδιά εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες στη ζωή τους.

- Οι ευκαιρίες στη ζωή γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα παιδιά. (παθητικοποίηση).

Στο πρώτο παράδειγμα τονίζουμε τον **δράστη μιας ενέργειας**, χρησιμοποιούμε δηλαδή **ενεργητική σύνταξη**.

Στο δεύτερο παράδειγμα τονίζουμε **τον δέκτη της ενέργειας ή την ίδια την ενέργεια**, χρησιμοποιούμε δηλαδή **παθητική σύνταξη**.

Η **παθητική σύνταξη** δημιουργεί:

- αντικειμενικότητα/ουδετερότητα (κάνει το ύφος πιο απρόσωπο, υψηλό και σοβαρό),
- τυπικότητα/επισημότητα,
- νοηματική πυκνότητα και συντομία.

B3. Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο

Δραστηριότητες

1. Ποια στοιχεία του Κειμένου 6 σε βοηθούν να καταλάβεις την εποχή στην οποία γράφτηκε; Τι ρόλο παίζει το κοινωνικό και χρονικό πλαίσιο στις πληροφορίες που περιλαμβάνει;
2. Η δομή του κειμένου φαίνεται να ακολουθεί μια λογική ακολουθία. Προσπάθησε να την εντοπίσεις. Με ποιον τρόπο πιστεύεις ότι βοηθά στην κατανόησή του;
3. Πώς, κατά τη γνώμη σου, ο στόχος που θέλει να πετύχει ο πομπός επηρεάζει την επιλογή των πληροφοριών;
4. Τι θα άλλαζε ως προς την ποιότητα και την ποσότητα των πληροφοριών που δίνονται, εάν ο πομπός έγραφε (α) ένα επιστημονικό ιατρικό άρθρο για την επιστημονική ιατρική κοινότητα ή (β) ένα αφήγημα επιστημονικής φαντασίας για ένα κλωνοποιημένο ζώο σαν την Ντόλυ και γιατί;

Σαλβαδόρ Νταλί, *Το ουράνιο τόξο* (1972)
M.T. Abraham Center for the Visual Arts
[Πηγή: commons wikimedia]

Γ. Αναζητώντας κρυμμένους θησαυρούς της γλώσσας

Γ1. Πρόσληψη κειμένων

Γ2. Παραγωγή κειμένων

Κείμενο 7

Πρόσληψη ακουστικού κειμένου «Βιοηθικά διλήμματα»

Αναζήτησε το podcast [ΒΙΟΗΘΙΚΑ ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ ΙΔΡΥΜΑ ΤΣΑΤΣΟΥ] «7η Συνάντηση στο Σύνταγμα» από το Ίδρυμα Τσάτσου, στο οποίο θα ακούσεις τον Καθηγητή Δημοσίου Δικαίου και Πρόεδρο του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ξενοφώντα Κοντιάδη, και την Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου, Φερνάνκη Παναγοπούλου, να συζητούν για τη διαλογή ασθενών, την ευθανασία, την ανακουφιστική φροντίδα, τις αμβλώσεις, την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, αλλά και την τεχνητή νοημοσύνη και τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα, υπό το πρίσμα της βιοηθικής.

Πριν από την ακρόαση

1. Πριν ακούσεις το podcast, διάβασε ξανά τα θέματα βιοηθικής που παρατίθενται παραπάνω. Συζήτησέ τα στην τάξη με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου, με σκοπό να εκφράσετε τις δικές σας απόψεις ως προς τα ηθικά διλήμματα που θέτουν.

Κατά την ακρόαση

▶ Άκουσε το podcast [έως 0:18:58] και απάντησε στις παρακάτω ερωτήσεις:

[00:02:49-00:10:50]

1. α. Τι αναφέρεται για τη διαλογή ασθενών από την καθηγήτρια;
β. Με ποιο κριτήριο πρέπει να γίνει η διαδικασία αυτή;
2. Ποιες λεπτομέρειες δίνονται για την ανακουφιστική φροντίδα; Ποιος είναι ο ρόλος του γιατρού; Υπάρχει στην Ελλάδα;

[00:14:48-00:18:58]

3. Πώς αντιμετωπίζουμε τη συνδρομή της τεχνητής νοημοσύνης σε εφαρμογές υγειονομικής προστασίας από βιοτεχνική άποψη;
4. Τι μαθαίνεις για το ζήτημα της απόδοσης νομικής προσωπικότητας στις μηχανές; Ποια παραδείγματα δίνονται;
5. Τι πιστεύει η καθηγήτρια για την τεχνητή νοημοσύνη στον χώρο της υγείας; Ποιες προτάσεις κάνει;

Σταυρόλεξο -
Ευθανασία

Μετά την ακρόαση

► Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου:

1. Σύγκρινε τις απόψεις των δύο ομιλητών για τα διάφορα θέματα βιοηθικής. Πώς θα χαρακτήριζες τις απόψεις τους; Σκέψου πώς θα απαντούσες εσύ στις ερωτήσεις που τίθενται στο podcast.
2. Είναι δυνατόν, κατά τη γνώμη σου, να βρεθούν λύσεις στα βιοηθικά διλήμματα που συζητήθηκαν στο podcast;
3. Ποιοι είναι οι παράγοντες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την εξέλιξη των βιοηθικών διλημάτων στο μέλλον;
4. Ποιος είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης στην αντιμετώπιση των βιοηθικών διλημάτων;
5. Επίλεξε δύο σημεία της συνέντευξης που σου έκαναν εντύπωση και γράψε τις σκέψεις σου σε δύο παραγράφους για τα θέματα που θίγονται.

Κείμενο 8

«Πρόσληψη οπτικού κειμένου: Αφίσσα»

Πριν από την ανάγνωση

1. Ποια πιστεύεις ότι είναι η σημασία της βιοηθικής για τους νέους;
2. Θα συμμετείχες σε ένα συνέδριο για τη βιοηθική; Γιατί;

Κατά την ανάγνωση

1. Ποιος είναι ο πομπός, ο δέκτης και το μήνυμα της αφίσσας;
2. Ποιες πληροφορίες δίνονται για το συνέδριο;
3. Πώς οι διαφορετικοί σημειωτικοί τρόποι βοηθούν στην πρόσληψη του μηνύματος; Σχολίασε τον ρόλο της γραμματοσειράς και των χρωμάτων.
4. Πώς συνδέεται η εικόνα με το θέμα του συνεδρίου;

3^ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ECO-EY ZHN
Βιοηθική και Νέοι
Παρασκευή 8 Δεκεμβρίου 2023
Οικουμενικό Πατριαρχείο, Αθήουσα του Θρόνου
Rum Patrikligi, Dr. Sadik Ahmet Cad. No. 19, 34083 Fatih, Istanbul
Σάββατο 9 Δεκεμβρίου 2023
Ζωγράφειο Λύκειο Κωνσταντινουπόλεως
Κυλόβλυ, Turnacibası Cad. No. 15, 34433 Beyoğlu, Istanbul

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Μιλτιάδης Βένιζος
Βαρβάρα Γρηγοράκη
Κωνσταντίνος Δαλιουσιανός
Ιωάννης Κολογιάκης
Αιλιός Κλαυδίου
Κωνσταντίνος Κορνιράκης
Ιωάννη Λαδά
Φιλίππος Φώκας Μαρουδής
Πέτρος Παναγιωτόπουλος
Παναγιώτης Παναγιώτης
Ευάγγελος Δ. Γεωργαντακόπουλος
Σπύρος Τέγας

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
Ανδριανή Αυγερινού
Ευάγγελος Γρηγοράκης
Μαρία Ζέου
Αιλιός Κλαυδίου
Βίκυ Μηχαρίδου

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
Ανδριανή Αυγερινού
Μαρία Ζέου
Μαρία Παναδοπούλου

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ & ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ
Βίκυ Μηχαρίδου

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

[Πηγή: Φιλοσοφική Σχολή, ΕΚΠΑ]

Αφίσσα-
Εκδηλώσεις
για θέματα
Βιοηθικής

1. Χωριστείτε σε ομάδες και με βάση τα ενδιαφέροντά σας:
 - (α) δημιουργήστε ένα φυλλάδιο με αναλυτικές πληροφορίες, για να προωθήσετε το συνέδριο (το φυλλάδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για το θέμα, τον τόπο, τον χρόνο, τις θεματικές ενότητες και τους στόχους του συνεδρίου) ή
 - (β) γράψτε ένα άρθρο για μια εφημερίδα ή ένα περιοδικό σχετικά με το συνέδριο (το άρθρο θα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για το θέμα, τον τόπο, τον χρόνο, τις θεματικές ενότητες και τους στόχους του συνεδρίου, καθώς και τη δική σας άποψη για τη σημασία της βιοηθικής για τους νέους) ή
 - (γ) δημιουργήστε ένα κολάζ με εικόνες ή/και βίντεο σχετικά με τη θεματική του.

2. Εργαζόμενοι/-ες ατομικά, σε ζεύγη ή σε μικρές ομάδες, επιλέξτε τη δραστηριότητα με την οποία θα ασχοληθείτε από τον παρακάτω πίνακα. Λαμβάνοντας υπόψη σας τον ρόλο, το κοινό στο οποίο απευθύνεστε και τη μορφή του κειμένου, να χρησιμοποιήσετε κατάλληλο λεξιλόγιο και ύφος, να οργανώσετε το κείμενό σας σωστά και να παρουσιάσετε το θέμα, ώστε να συμπεριλάβετε τις απαραίτητες πληροφορίες που ζητούνται. Οι δημιουργίες σας θα παρουσιαστούν στην τάξη και μπορούν να αναρτηθούν στο ιστολόγιο του σχολείου.

Ρόλος	Κοινό	Μορφή	Θέμα
Δημοσιογράφος	Αναγνώστες/-στριες	Άρθρο σε εφημερίδα	«Αναλύοντας τα ηθικά διλήμματα που θέτει η κλωνοποίηση»
Δημοσιογράφος	Ακροατές/-τριες	Podcast (ηχητικό αρχείο διάρκειας 5 λεπτών)	«Μια σιωπηλή διαμαρτυρία για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα»
Συγγραφέας	Αναγνώστες/-στριες	Ιστορία επιστημονικής φαντασίας	«Είμαι κι εγώ ΑΝΘΡΩΠΟ(ς)-ΕΙ-ΔΕΣ! (Ιστορία για έναν κόσμο όπου τα ρομπότ απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα με τους ανθρώπους)
Μαθητές/-τριες σε ρόλο «δημοσιογράφων» και «γενετικού επιστήμονα»	Μέλη της εκπαιδευτικής και τοπικής κοινότητας	Δραματοποίηση συνέντευξης (με προετοιμασία 5-7 ερωτήσεων)	«Συνέντευξη με γενετικό επιστήμονα για τα οφέλη και τους κινδύνους της γενετικής μηχανικής»
Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνολογικής	Έλληνες/Ελληνίδες πολίτες	Αφίσα (έντυπη/ ψηφιακή/ διαδραστική) ή φυλλάδιο (ψηφιακό)	«Βιοηθική στον τομέα της υγείας και στην ιατρική»

Κείμενο 9

«Ηθική και γλώσσα»

Τι είναι «ηθικό» ή μη στη γλώσσα; Υπάρχουν «αισchrές» λέξεις; Οι λέξεις είναι μια παρακαταθήκη εννοιών που ζουν στον ενδιάθετο λόγο του καθενός μας. Δεν υπάρχουν, επομένως, αισchrές λέξεις.

Υπάρχει, έτσι, ένα βασικό λάθος στην προσέγγιση του θέματος της ηθικής στη γλώσσα, που οδηγεί σε εντελώς εσφαλμένες αντιλήψεις για την αξία π.χ. μιας θεατρικής παράστασης όπου εκφέρονται βρισιές, την εγκυρότητα ενός λεξικού που δίνει ερμηνεία σε «επίμαχες» λέξεις, τη λογοτεχνικότητα ενός βιβλίου με «χυδαίες» εκφράσεις.

Η γλώσσα είναι ένα εργαλείο επικοινωνίας, γραπτής ή προφορικής, που υπακούει σε ανάλογες ανάγκες. Αλίμονο αν θα έπρεπε να κρίνουμε λ.χ. ένα λεξικό, γιατί δίνει ερμηνεία σε «χυδαίες» λέξεις. Δίνοντας ερμηνεία τέτοιων λέξεων, δε σημαίνει πως ο λεξικογράφος υιοθετεί ανάλογη συμπεριφορά ούτε πως είναι ο ίδιος ανήθικος. Αντίθετα, προσφέρει μια υπηρεσία, αφού, ενώ συνήθως οι λέξεις ταμπού είναι ευρέως διαδεδομένες, πολλές φορές αγνοούμε το πραγματικό τους νόημα, γιατί κανείς δεν τολμά να τις πραγματευτεί επί της ουσίας. Αν διαφωνεί ένας λεξικογράφος με μια γλωσσική χρήση, ας γράψει ένα άρθρο στο οποίο να λέει τις απόψεις του, που και πάλι θα πρέπει να σέβονται το γλωσσικό αίσθημα και να μη θέλουν να επιβάλουν ρυθμιστικές αποφάσεις που έχουν παραχθεί εγκεφαλικά, αγνοώντας τον φυσικό τρόπο ανάπτυξης της γλώσσας.

Η γλώσσα, λοιπόν, ως φορέας της σκέψης μπορεί να εκφράσει το ηθικό και το ανήθικο, με τον ίδιο τρόπο που εκφράζει κάθε είδους μήνυμα. Δεν μπορεί, όμως, να ελέγχεται ως ανήθικη, ιδιαίτερα όταν λειτουργεί μεταγλωσσικά, όταν, δηλαδή, παρέχει εξηγήσεις και ερμηνείες.

Αντιθέτως, αν θέλουμε πράγματι να κάνουμε λόγο για ηθική στη γλώσσα, θα έπρεπε, ενδεχομένως, να τη συνδέσουμε με την εντιμότητα της επικοινωνίας. Αφού, δηλαδή, δεχόμαστε ότι η γλώσσα είναι η συνάντηση ανθρώπου με άνθρωπο, τότε θα πρέπει να μεταφέρει κανείς στην επικοινωνία τα πραγματικά του συναισθήματα, προθέσεις, ιδέες κ.λπ., χωρίς προσπάθεια συγκάλυψης, εξαπάτησης, συνειδητής έλλειψης σαφήνειας, γιατί τότε παραβιάζεται πράγματι η ηθική της επικοινωνίας και, κατ' επέκταση, η ίδια η ηθική της γλώσσας.

[Πηγή: Γ. Γεωργίου, *ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ*, 9/6/2018, σ. 29 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Σύμφωνα με τον πομπό, ποια λάθη γίνονται στο ζήτημα της «ηθικής στη γλώσσα»;
2. Ποια είναι η δική σου άποψη σχετικά με το τι είναι ηθικό ή μη στη γλώσσα;
3. [...] πρόθεση (της γλώσσας) θα πρέπει να είναι να μεταφέρει κανείς στην επικοινωνία τα πραγματικά του συναισθήματα, προθέσεις, ιδέες κ.λπ., χωρίς προσπάθεια συγκάλυψης, εξαπάτησης, συνειδητής έλλειψης σαφήνειας»: εξήγησε με συγκεκριμένα παραδείγματα τι θα μπορούσε να αποτελεί **ηθική γλωσσική επικοινωνία**.

Αναστοχασμός - «Δελτίο εξόδου»

Στην Ενότητα αυτή γνώρισες και συζήτησες με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου διάφορα θέματα που σχετίζονται με βιοηθικά διλήμματα.

- Σε ένα συνεργατικό έγγραφο/παρουσίαση να φτιάξετε το «**δέντρο των λέξεων**» για τα βιοηθικά διλήμματα. Να χρησιμοποιήσετε επίθετα, ουσιαστικά, επιρρήματα, παράγωγα, σύνθετα. Έπειτα, μπορείτε να το αναρτήσετε στην e-class του μαθήματος στο αντίστοιχο πεδίο.
- Σε ένα σύντομο κείμενο (150 λέξεων) γράψε τις σκέψεις σου για το θέμα των βιοηθικών διλημάτων που συζήτησες στην Ενότητα αυτή, ξεκινώντας ως εξής: «*Το βιοηθικό δίλημμα που με προβλημάτισε περισσότερο είναι... γιατί...*».

Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα μπορείς να επιστρέψεις στην αρχή της («Δελτίο Εισόδου») και να επαληθεύσεις τι έμαθες, σημειώνοντας το αντίστοιχο κουτάκι και συζητώντας όποιες τυχόν απορίες υπάρχουν ακόμα με τον/την εκπαιδευτικό σου.

Γλωσσάρι -
Βιοηθική

«Διαχρονικές αξίες ή ανάγκες;»

Jan Van Der Straet Stradanus, *Αλληγορία με τη Δικαιοσύνη, την Εγκράτεια και την Ελευθερία* (1570)
Μουσείο Τέχνης του Σιάτλ, ΗΠΑ

- ▶ Σε ποιες διαχρονικές αξίες παραπέμπει αυτός ο πίνακας; Ποια σύμβολα χρησιμοποιούνται, για να επιτευχθεί η σύνδεση με αυτές τις αξίες; Ποιες άλλες διαχρονικές αξίες μπορείς να σκεφτείς;
- ▶ Να φτιάξεις έναν νοητικό χάρτη με τις διαχρονικές αξίες.

Δελτίο εισόδου

Στην Ενότητα αυτή θα γνωρίσεις/
θα επεκτείνεις τις γνώσεις σου/θα συζητήσεις:

1. Θέματα σχετικά με τις **διαχρονικές αξίες**, τις **οικουμενικές αξίες**, το αξιακό πλαίσιο, τον αυτοσεβασμό, την ελευθερία, την αλήθεια, την αλληλεγγύη, τον εθελοντισμό, την έννοια του ενεργού πολίτη.
2. α. Συντακτικές λειτουργίες και **είδη τροπικότητας (επιστημική και δεοντική)**.
β. Ειδικότερους **σημασιολογικούς ρόλους της τροπικότητας** (βεβαιότητα, πιθανότητα, δυνατότητα, επιθυμία).
3. Τρόπους **προβολής** της πληροφορίας (**προοπτική μηνύματος**).
4. Ζητήματα σχετικά με τις γλωσσικές **διαλέκτους** και τα **ιδιώματα**.

Α. Ξεκλειδώνοντας τα κείμενα

Α1. Ο κόσμος των κειμένων

Κείμενο 1

«Αξίες και κοινωνική ζωή»

Η έννοια της αξίας χρησιμοποιείται συχνά με ηθικό, κοινωνικό, οικονομικό, αισθητικό και θρησκευτικό περιεχόμενο. Η αξία είναι κάποια ποιότητα ή ιδέα που καλλιεργείται σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο· είναι κάτι που ενδιαφέρει, προσελκύει και επηρεάζει τον άνθρωπο, τις ατομικές ανάγκες, τις διαπροσωπικές σχέσεις και την καθημερινή ζωή του.

Οι αξίες διασφαλίζουν σταθερότητα στις κοινωνικές δομές και στις καθημερινές σχέσεις των ανθρώπων. Όταν το άτομο θεωρείται πρωταρχική αξία, τότε στο κέντρο του ενδιαφέροντος βρίσκεται η ατομική συμπεριφορά των μελών της και η καλλιέργεια ατομικών αρετών.

Όταν η κοινωνία ως σύνολο είναι η πρωταρχική αξία, τότε στο κέντρο του ενδιαφέροντος βρίσκονται οι συλλογικές αρετές, οι θεσμοί και το κοινωνικοπολιτικό σύστημα.

Πέρα από τις άκτιστες⁹ αξίες, ο άνθρωπος φαίνεται να αναγνωρίζει κτιστές¹⁰ αξίες ως χρήσιμες για την προσωπική ζωή και την κοινωνική συμβίωση. Οι αξίες αυτές μάλλον αυτονομούνται και λειτουργούν στην κοινωνική ζωή ως αυτοαξίες ή μικρές θεότητες. Αυτές ίσως να ικανοποιούν κάπως τον βαθύτερο πόθο του ανθρώπου για το απόλυτο, αλλά στην πραγματικότητα τον αποπροσανατολίζουν, γιατί τον εγκλωβίζουν και τον καθηλώνουν σε κάτι πρόσκαιρο και κτιστό. Οι αξίες δεν

Άνοδος (1995), Μανόλης Ζαχαριουδάκης.

[Πηγή: Μουσείο Νεοελληνικής Τέχνης Δήμου Ρόδου]

9. άκτιστος/-η/-ο: (μεταφορικά) ό,τι δεν είναι υλικό

10. κτιστός/-ή/-ό: υλικός

Αξίες και
κοινωνική ζωή

πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αυτοαγαθά αλλά ως μέσα κοινωνίας με την αλήθεια. Και σίγουρα τέτοια μέσα δεν μπορούν να είναι η ύλη ή το χρήμα που θεωρείται στη σύγχρονη καταναλωτική κοινωνία ως δεσπόζουσα αξία. Είναι, λοιπόν, απαραίτητο να δημιουργήσουμε υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις και κοινωνικές καταστάσεις με άξονα το πνεύμα και όχι την ύλη.

[Πηγή: Γ. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., *Πεμπτουσία*, 17/9/2020 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Πώς ορίζεται η έννοια της αξίας στο κείμενο;
2. Δώσε ένα παράδειγμα για μία ηθική, μία κοινωνική και μία θρησκευτική αξία.
3. Ποιο είδος αξιών υπογραμμίζει ο συντάκτης του κειμένου ως σημαντικές για τη ζωή μας; Με ποια επιχειρήματα στηρίζει τη θέση του;
4. Να εντοπίσεις στο Κείμενο 1 δομικά στοιχεία (πρόλογος - κύριο μέρος - επίλογος, θέση συγγραφέα - επιχειρήματα - συμπέρασμα) και γλωσσικά χαρακτηριστικά (είδος προτάσεων, είδος σύνταξης κ.ά.) της επιχειρηματολογίας.
5. Ομαδική εργασία: Χωριστείτε σε δύο (ή περισσότερες) ομάδες. Η μία ομάδα ασπάζεται κτιστές αξίες και η άλλη υιοθετεί άκτιστες αξίες. Βρείτε επιχειρήματα, για να στηρίξετε τη θέση σας και να αντικρούσετε την αντίθετη άποψη, και παρουσιάστε τα σε έναν «αγώνα αντιλογίας».

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ 5

- ▶ Ο αγώνας αντιλογίας έχει σκοπό να ξεκινήσει μια συζήτηση για το πώς οι διαφορετικές αξίες επηρεάζουν τις αντιλήψεις και τη λήψη αποφάσεων.
- ▶ Είναι σημαντικό να κατανοήσετε τις διαφορετικές απόψεις και να εξετάσετε προσεκτικά τις επιλογές σας και τα αποτελέσματα που αυτές συνεπάγονται.
- ▶ Τα επιχειρήματά σας να είναι σαφή, ορθολογικά και να υποστηρίζονται από συγκεκριμένα στοιχεία.
- ▶ Να χρησιμοποιήσετε παραδείγματα από την καθημερινή ζωή, όπως, για παράδειγμα, πώς οι διαφορετικές αξίες επηρεάζουν την άποψη των ανθρώπων για τον πόλεμο, την ανισότητα ή την προστασία του περιβάλλοντος.

Αξίες-
Υλικά αγαθά

Αυτοσεβασμός

«Αυτοσεβασμός: η αξία που πρέπει να ξαναβρούμε»

Καθώς ζούμε σε αδιάκοπη επικοινωνία με τους άλλους ανθρώπους, μένουμε συχνά έκπληκτοι, όταν διαπιστώνουμε το εξής: οι άνθρωποι του καιρού μας είναι συνήθως πιο έξυπνοι από τους ανθρώπους άλλων καιρών, περισσότερο μορφωμένοι, ο αιώνας μας αδιάκοπα τους παρέχει την ευκαιρία να διαμορφώσουν μια προσωπικότητα γερή κι ολοκληρωμένη. Κι όμως οι προσωπικότητες σήμερα μένουν ανολοκλήρωτες, άλλοτε ανεβαίνουν και λάμπουν, άλλοτε βουλιάζουν και χάνονται. Κι έτσι, η προσωπικότητα του σημερινού ανθρώπου εξαφανίζεται μέσα στη μάζα. Η ατομικότητα χάνεται.

Κάθε μέρα, όλο και περισσότερο βεβαιωνόμαστε πως αυτό που μπορεί να συγκροτήσει τελικά την ανθρώπινη προσωπικότητα είναι ο αυτοσεβασμός. Τι θα πει «αυτοσεβασμός»; Θα πει σίγουρα αναγνώριση, σεβασμός προς την ιερότητα της ίδιας, της δικής μας ανθρωπιάς. Είναι αυτοεκτίμηση, διαπίστωση πως είμαστε μέσα στον κόσμο αυτό ένα μοναδικό, ανεπανάληπτο θαύμα, θαύμα του σώματος, θαύμα του νου.

Ο αυτοσεβασμός είναι κάτι πιο βαθύ από εκείνο που λέμε στην εποχή μας «ανθρώπινη αξιοπρέπεια». Φαίνεται ότι πρωταρχική έκφραση του ανθρώπινου αυτοσεβασμού είναι η ειλικρίνεια προς τους άλλους ανθρώπους, αλλά και προς τον ίδιο μας τον εαυτό. Ο αυτοσεβασμός δεν είναι εκδήλωση εγωισμού. Δεν μπορεί να υπάρξει άνθρωπος που να σέβεται τον εαυτό του και να τον εξαπατά. Και πολύ περισσότερο, να εξαπατά τους άλλους.

Σέβομαι τον εαυτό μου; Του λέω την αλήθεια, τον ζυμώνω με την αλήθεια, δεν τον δικαιολογώ. Σέβομαι τους άλλους ανθρώπους; Τους τιμώ με την ειλικρίνειά μου, τους λέω την αλήθεια, τους βοηθώ να βρουν τη δική τους αλήθεια, να επικοινωνήσουν με τον ίδιο τους τον εαυτό, να τον γνωρίσουν αληθινά. Έτσι, αναπτύσσεται η ανθρώπινη προσωπικότητα.

Στη σημερινή πραγματικότητα πόλεμοι, προπαγάνδες, πολιτικοί ελιγμοί, διπλωματικές ενέργειες, το δίκιο του ισχυρότερου, όλα καθημερινά αναιρούν τον αυτοσεβασμό και ωθούν προς την κορυφή της κοινωνικής ιεραρχίας εκείνους που ξέρουν να ελίσσονται, να υπόσχονται με την προϋπόθεση πως δε θα τηρήσουν ποτέ τον λόγο τους, να εκβιάζουν. Νομίζω ότι ο άνθρωπος έχει εξουθενωθεί. Πού πια αυτοσεβασμός, πού καημός της αλήθειας, πού ειλικρίνεια;

[Πηγή: Τσιρόπουλος, Κ. (1967). *Η Μαρτυρία του Ανθρώπου*. Αθήνα: Οι Εκδόσεις των Φίλων, σ. 181-183 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

1. **α.** Σε ποιο κειμενικό είδος θα κατέτασες το παραπάνω κείμενο και γιατί;
β. Ποιος κειμενικός τύπος επικρατεί σε αυτό (βλ. Παράρτημα Τετράδιο 1);
2. Ποια εκφραστικά και γλωσσικά μέσα (μεταφορές, παρομοιώσεις, προσωποποιήσεις, υπερβολή, πληθώρα επιθετικών προσδιορισμών, ρητορικές ερωτήσεις, επιστημονικό λεξιλόγιο, δάνειες λέξεις, επανάληψη λέξεων, συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο) εντοπίζεις στο κείμενο; Δώσε παραδείγματα.
3. Πώς σε επηρέασε συναισθηματικά το κείμενο; Υπάρχουν σημεία που σε συγκίνησαν, σε προβληματίσαν ή σε έκαναν να σκεφτείς διαφορετικά;
4. Πώς η έλλειψη αυτοσεβασμού στη σημερινή κοινωνία μπορεί να επηρεάσει τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων; Έχεις παρατηρήσει καταστάσεις που αντικατοπτρίζουν αυτά που περιγράφει το κείμενο;
5. **α.** Δημιούργησε ένα διάγραμμα με τα βασικά σημεία του κειμένου ή
β. παρουσίασε σε μια σύντομη προφορική έκθεση τις κυριότερες ιδέες του κειμένου, με έμφαση στον ρόλο του αυτοσεβασμού στη ζωή μας.
6. Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου με ποιους τρόπους μπορούμε να ενισχύσουμε τον αυτοσεβασμό μας. Δημιουργήστε ένα επεισόδιο Podcast για «Συμβουλευτική ζωής και προσωπικής καθοδήγησης (life coaching)», δίνοντας συμβουλές.

Οδηγίες για δημιουργία Podcast

Δομή του ηχητικού αρχείου:

Βήμα 1. Παρουσίαση του θέματος

Βήμα 2. Σύντομη εξήγηση του τι είναι ο αυτοσεβασμός και γιατί είναι σημαντικός

Βήμα 3. Γνωριμία με τους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες (ονοματεπώνυμο, ιδιότητα)

Βήμα 4. Κύριο μέρος (4-5 λεπτά):

α. Συζήτηση

β. Συμβουλές-Οδηγίες (Ποιες είναι οι συνήθειες αιτίες χαμηλού αυτοσεβασμού; Πώς επηρεάζει ο χαμηλός αυτοσεβασμός την καθημερινή μας ζωή; Ποιες είναι οι συνέπειες του χαμηλού αυτοσεβασμού; Πώς μπορούμε να καλλιεργήσουμε υγιή αυτοπεποίθηση; Ποιες ασκήσεις και τεχνικές μπορούν να βοηθήσουν στην ενίσχυση του αυτοσεβασμού; Πώς μπορούμε να διαχειριστούμε αρνητικές σκέψεις και κριτική; Πώς μπορούμε να θέσουμε υγιή όρια στις σχέσεις μας;)

γ. Παραδείγματα (Παρουσιάστε ιστορίες και παραδείγματα ατόμων που κατάφεραν να ενισχύσουν τον αυτοσεβασμό τους.)

Βήμα 5. Κλείσιμο και ανακεφαλαίωση (2-3 λεπτά):

α. Συνοπτική ανακεφαλαίωση των βασικών σημείων

β. Παρότρυνση στους/στις ακροατές/-τριες για συμμετοχή (π.χ. προτροπή να κάνουν σχόλια, ερωτήσεις, προτάσεις) και ευχαριστίες στους συμμετέχοντες και τις συμμετέχουσες.

Τι προσέχω:

Επιλογή μουσικής: Χρησιμοποιήστε χαλαρή και αισιόδοξη μουσική για το φόντο.

Ηχογράφηση: Φροντίστε να έχετε καλή ποιότητα ήχου.

Επεξεργασία: Αφαιρέστε τυχόν λάθη ή άσχετες φράσεις.

Δημοσίευση: Αναρτήστε το podcast σε δημοφιλείς πλατφόρμες (Spotify, Apple Podcasts, Google Podcasts ή ψηφιακά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα).

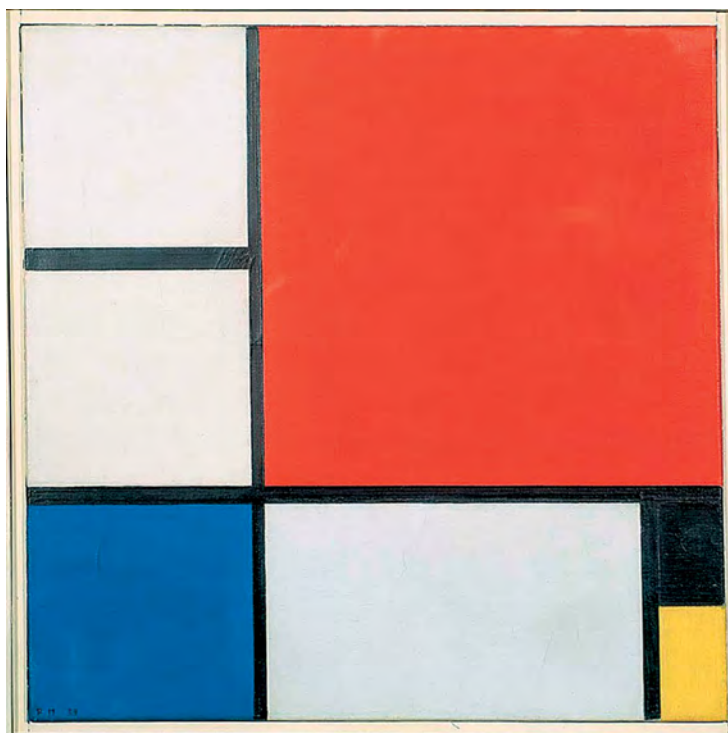
Πρόωθηση: Μοιραστείτε το podcast σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε ιστοσελίδες. Διοργανώστε διαγωνισμούς, για να προσελκύσετε μεγαλύτερο ακροατήριο.

Οδηγίες για δημιουργία Podcast

7. Εργαστείτε ομαδικά και σκεφτείτε περιπτώσεις στις οποίες η αλήθεια και ο αυτοσεβασμός καταστρατηγούνται στη σχολική σας κοινότητα. Με ποιους τρόπους μπορείτε να συμπεριφέρεστε, να μιλάτε και να δράτε με αυτοσεβασμό, ακόμα και όταν αντιμετωπίζετε δυσκολίες στην αλληλεπίδρασή σας με τους άλλους; Γράψτε ένα κείμενο, για να το αναρτήσετε στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Σύνθεση II (1929), Piet Mondrian, Εθνικό Μουσείο της Σερβίας. [Πηγή: commons wikimedia]

Πριν από την ανάγνωση

- Με τη μορφή του καταιγισμού ιδεών να κατονομάσετε αξίες της ανθρωπότητας.

Κείμενο 3

Αξίες, ανάγκες και η εξέλιξή τους - Διαδραστικός εννοιολογικός χάρτης

«Αξίες, ανάγκες και η εξέλιξή τους στην πορεία της ανθρωπότητας»

Κάποιες ανάγκες (επιβίωσης και βίωσης) αναγνωρίζονται ως πρωταρχικές και πανανθρώπινες. Όμως, ο τρόπος ικανοποίησής τους και προαγωγής τους σε αξίες και αρετές διαμορφώνεται μέσα στις περιστάσεις κάθε κοινωνίας και εποχής. Κάθε κοινωνία ανάλογα με τις περιστάσεις που αντιμετωπίζει προβάλλει αξίες και αρετές που την υπηρετούν, που ανταποκρίνονται πιο άμεσα στις ανάγκες της.

Ποια σχέση έχουν οι επιστημονικές, οικονομικές, θρησκευτικές, αισθητικές και άλλες αξίες προς ό,τι οι ίδιοι άνθρωποι ονομάζουν αρετές και ανάγκες; Αβίαστα νομίζω θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι οι ανάγκες της ζωής οδηγούν τις συνειδήσεις στην ανάδειξη ή αναγνώριση αξιών, δηλαδή στόχων που η προσέγγισή τους

προσφέρει ικανοποίηση, γιατί ανταποκρίνεται στις ανάγκες, θεραπεύει ανάγκες. Έπειτα, ο προσανατολισμός της σκέψης, της βούλησης, της δράσης του ατόμου προς επίτευξη των αξιών και η αντίστοιχη δραστηριότητα αναγνωρίζεται ως αρετή και επαινείται. Είναι προφανές ότι οι ανάγκες προβάλλονται ως αξίες και η υπηρεσία των αξιών προβάλλεται ως αρετή εκείνων που τις υπηρετούν.

Στην αρχαία ελληνική κοινωνία προβάλλονταν ως πρώτες ή κύριες αρετές η σοφία, η ανδρεία, η σωφροσύνη ή φρόνηση, η δικαιοσύνη. Διάσημοι εκφραστές του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού πρόβαλλαν και άλλες αξίες-αρετές. Για παράδειγμα, ο Περικλής, εκτιμώντας τις ανάγκες της πολιτικής δράσης, είχε εξάρει ως αξίες της πολιτικής κοινωνίας -και άρα ως αρετές για τον πολιτικό άνδρα- το να διαβλέπει τι είναι αναγκαίο για την πολιτική κοινωνία που κυβερνά, να είναι ο ίδιος υποδειγματικός πολίτης, καλός πατριώτης και να έχει «χέρια καθαρά» στη διαχείριση του δημόσιου πλούτου. Στον τομέα της ιστορίας και της ιστοριογραφίας, ο Θουκυδίδης ανέδειξε σε αξία πρώτη την αναζήτηση της αλήθειας. Ο Ιπποκράτης υπογράμμισε ως αξία πρώτη το επαγγελματικό ήθος του γιατρού, ο οποίος καλείται να έχει πρωταρχικό κριτήριο σε όλες τις κινήσεις του ότι οφείλει να δρα για το καλό του ασθενούς. Ο Πρωταγόρας, από τη σκοπιά του ως δάσκαλος της κοινωνικοπολιτικής ρητορικής, υπογραμμίζει την ανάγκη αναγνώρισης του δικαιώματος γνώμης και διαφωνίας. Ο Αριστοτέλης, ολοκληρώνοντας τον κύκλο επιστημονικών αναζητήσεων πολλών φυσιολόγων (προδρόμων της φυσικής επιστήμης), συνοψίζει ως αξία-αρετή για τον επιστήμονα την αναζήτηση της αιτίας.

[Πηγή: *siatistanews*, 2006 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποιες είναι οι πρωταρχικές και πανανθρώπινες ανάγκες που αναφέρονται στο κείμενο; Πώς ο τρόπος ικανοποίησής τους διαμορφώνει αξίες και αρετές;
2. Σε ποιον κειμενικό τύπο ανήκει το παραπάνω κείμενο; Σε ποια γλωσσικά και δομικά στοιχεία του κειμένου στηρίζεις την απάντησή σου; Υπογράμμισέ τα στο κείμενο και δες πώς συνεισφέρουν στη μετάδοση του μηνύματός του.
3. Εργαζόμενοι/-ες ομαδικά, να σκεφτείτε ποιες αξίες και αρετές θεωρούνται ουσιώδεις για τη δημοκρατία και τη σωστή λειτουργία της και να κατασκευάσετε έναν εννοιολογικό χάρτη.
4. Εργαστείτε σε ομάδες. Ιεραρχήστε τις αξίες που παρουσιάζονται στο κείμενο και αξιολογήστε τις ως προς τη σημασία τους στη σημερινή κοινωνία. Δημιουργήστε ένα ενημερωτικό γράφημα, για να παρουσιάσετε τις σημαντικότερες, κατά τη γνώμη σας, αξίες για τον σύγχρονο άνθρωπο.

Α2. Τα «μυστικά συστατικά» των κειμένων

► Να ανατρέξεις στα Κείμενα 1 και 2 και να παρατηρήσεις εάν ο συγγραφέας παρουσιάζει αυτό που θέλει να πει, είτε με τρόπο αποστασιοποιημένο και ουδέτερο είτε εκφράζοντας την υποκειμενική του θέση. Ποια σημεία του κειμένου σε οδήγησαν σε αυτό το συμπέρασμα;

Τροπικότητα

Τροπικότητα
- Είδη -
Εννοιολογικός
χάρτης

Τροπικότητα

Ο/Η ομιλητής/-τρια μπορεί να παρουσιάσει αυτό που θέλει να πει με δύο τρόπους, είτε αποστασιοποιημένα και όσο το δυνατόν αντικειμενικά και ουδέτερα είτε εκφράζοντας την προσωπική του/της άποψη σε σχέση με:

- α.** τον βαθμό της **βεβαιότητάς** του/της για την αλήθεια αυτού που δηλώνεται,
- β.** την **αναγκαιότητα** της πραγματοποίησής του, είτε αυτή είναι εσωτερική (υποκινούμενη από προσωπική επιθυμία) είτε είναι εξωτερική (προκύπτει από άλλες παραμέτρους).

Ο τρόπος με τον οποίο ο/η ομιλητής/-τρια εκφράζει την υποκειμενική του στάση ονομάζεται **τροπικότητα**. Στην πραγματικότητα, ο/η ομιλητής/-τρια πάντα παίρνει θέση απέναντι στο γεγονός για το οποίο εκφράζεται, τουλάχιστον ως προς τη βεβαιότητά του/της γι' αυτό. Ακόμη και όταν το παρουσιάζει χωρίς σχολιασμό, ως γεγονός, παίρνει έμμεσα τη θέση ότι το γεγονός στο οποίο αναφέρεται είναι αληθές. Στις παρακάτω προτάσεις ο πομπός επιβεβαιώνει έμμεσα ότι αυτό που αναφέρει είναι αληθές.

Η αξία είναι κάποια ποιότητα ή ιδέα που καλλιεργείται και βιώνεται σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο. (Κείμενο 1)

Στις κοινωνικές επιστήμες, οι αξίες αντιμετωπίζονται ως «εμπειρικές μεταβλητές» της κοινωνικής ζωής. (Κείμενο 1)

Η τροπικότητα εκφράζεται σε όλες τις κύριες επικοινωνιακές δραστηριότητες: όταν ο/η ομιλητής/-τρια αποφαίνεται σχετικά με κάτι (απόφαση), όταν προτρέπει κάποιον να κάνει κάτι (προσταγή /παράκληση) και όταν ζητάει πληροφορίες (ερώτηση).

Με την **προσταγή ή την παράκληση**, η τροπικότητα μπορεί να διατυπωθεί είτε άμεσα, με προστακτική ή με οριστική, είτε έμμεσα και πιο ευγενικά, ενώ μπορεί να ενισχυθεί από άλλα στοιχεία:

Ζήσε σύμφωνα με τις αρχές σου!

Ζήσε οπωσδήποτε σύμφωνα με τις αρχές σου!

Είναι απαραίτητο να ζεις σύμφωνα με τις αρχές σου!

Δε νομίζεις πως πρέπει να ζεις σύμφωνα με τις αρχές σου;

Σε αυτόν τον χώρο δεν καπνίζουμε.

Με την επικοινωνιακή λειτουργία της **ερώτησης**, δεν εκφράζεται απαραίτητα τροπικότητα, καθώς ο/η ομιλητής/-τρια δηλώνει άγνοια και ζητάει πληροφορίες, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να εκφράσει κάποια κρίση.

Σέβεσαι τον εαυτό σου;

Ωστόσο, κάποιες ερωτήσεις δε ζητούν απλά πληροφορίες, αλλά δηλώνουν ταυτόχρονα την αβεβαιότητα και την απορία του/της ομιλητή/-τριας.

Σέβεσαι άραγε τον εαυτό σου;

Οι ομιλητές/-τριες μπορούν να εκφράσουν ένα μεγάλο εύρος προσωπικών τοποθετήσεων (αβεβαιότητα, πιθανότητα, δυνατότητα, υποχρέωση, επιθυμία, ελπίδα, ευχή κ.ά.), τα οποία υπόκεινται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: την **επιστημική** και τη **δεοντική**.

Η **επιστημική τροπικότητα** αφορά στη γνώση του/της ομιλητή/-τριας και συγκεκριμένα στον βαθμό της βεβαιότητας σε σχέση με την αλήθεια αυτού που εκφράζει.

Η **δεοντική τροπικότητα** αφορά στην αναγκαιότητα πραγματοποίησης αυτού που αναφέρεται είτε αυτή είναι εσωτερική και προκύπτει από την επιθυμία του/της ομιλητή/-τριας είτε εξωτερική, καθώς εξαρτάται από κάποιον εξωτερικό παράγοντα.

► Η **επιστημική τροπικότητα** εκφράζει τον βαθμό βεβαιότητας για κάτι που έγινε στο παρελθόν, συμβαίνει στο παρόν ή θα γίνει στο μέλλον. Εκτείνεται σε μια κλίμακα με διαβαθμίσεις της βεβαιότητας του/της ομιλητή/-τριας για την αλήθεια αυτού που λέει, που περιέχει δυνατότητα, πιθανότητα και ρητά δηλωμένη βεβαιότητα:

Δυνατότητα

Ίσως/Μπορεί να μίλησε με σεβασμό.

Πιθανότητα

Φαίνεται ότι το αξιακό σύστημα του κάθε ανθρώπου διαφέρει.

Το αξιακό σύστημα του κάθε ανθρώπου μάλλον διαφέρει.

Βεβαιότητα

Το αξιακό σύστημα του κάθε ανθρώπου σίγουρα διαφέρει.

Είναι εκατό τοις εκατό βέβαιο ότι το αξιακό σύστημα του κάθε ανθρώπου διαφέρει.

► Η **δεοντική τροπικότητα** εκτείνεται σε μεγαλύτερο εύρος, καθώς περιέχει τη δήλωση της επιθυμίας, της ευχής ή της απλής πρόθεσης, την άδεια να γίνει κάτι που ζητάει ή παραχωρεί, τους διάφορους βαθμούς υποχρέωσης ή ανάγκης που εξωτερικοί παράγοντες επιτάσσουν. Η δεοντική τροπικότητα σχετίζεται με ενέργειες ή καταστάσεις που παρουσιάζονται ως αναγκαίο να πραγματοποιηθούν, το οποίο σημαίνει ότι δεν έχουν πραγματοποιηθεί ακόμη. Με άλλα λόγια, η δεοντική τροπικότητα συνδέεται με το μέλλον.

Επιθυμία

Ο άνθρωπος θέλει να ζει σύμφωνα με τις αρχές του.

Ο άνθρωπος θα ήθελε να ζει σύμφωνα με τις αρχές του.

Ευχή

Να σεβόταν λίγο περισσότερο τους άλλους!

Ας σεβόταν λίγο περισσότερο τους άλλους!

Μακάρι να σεβόταν λίγο περισσότερο τους άλλους!

Πρόθεση

Η Μαρία σκοπεύει/προτίθεται να είναι ειλικρινής.

Παράκληση και παραχώρηση άδειας, για να γίνει κάτι

Να γίνω εθελοντής;/Μπορώ να γίνω εθελοντής;

- Να γίνεις;/Και δε γίνεσαι;/Γίνε./Άμα θες, γίνε.

Ανάγκη/Υποχρέωση

Πρέπει να κάνουμε το σωστό, ακόμα κι όταν είναι δύσκολο.

Είναι ανάγκη/είναι απαραίτητο να κάνουμε το σωστό, ακόμα κι όταν είναι δύσκολο.

Είτε το θέλουμε είτε όχι, είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε το σωστό, ακόμα κι αν είναι δύσκολο.

Έκφραση της τροπικότητας

Η υποκειμενική στάση του/της ομιλητή/-τριας απέναντι στο γεγονός που παρουσιάζεται μπορεί να δηλώνεται με διάφορα μέσα, τόσο **γλωσσικά** όσο και **παραγλωσσικά**. Για παράδειγμα, ένα απλό συνοφρύωμα μπορεί να δηλώνει αμφιβολία ή αβεβαιότητα, ενώ ένα σύνολο εκφράσεων και χειρονομιών δηλώνει διάφορα συναισθήματα και τοποθετήσεις του/της ομιλητή/-τριας ως προς το γεγονός.

Για να εκφράσει την τροπικότητα, ο/η ομιλητής/-τρια μπορεί να ανατρέξει σε μια μεγάλη δεξαμενή **γλωσσικών μέσων**, τόσο **λεξικών** όσο και **γραμματικών**.

Στα **λεξικά μέσα** περιλαμβάνονται επιρρηματικές εκφράσεις, όπως: *κατά τη γνώμη μου, πιθανότατα, προφανώς, αναγκαστικά, σίγουρα, ίσως.*

Αναγκαστικά, οι ηθικές αξίες είναι σαν ένας χάρτης που μας οδηγεί στη σωστή κατεύθυνση στη ζωή. Οι ηθικές αξίες μας δίνουν προφανώς τη δύναμη να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες και να ξεπεράσουμε τα εμπόδια.

Στα γραμματικά μέσα ανήκουν διάφοροι τύποι του ρήματος:

Άφησε πίσω σου ένα θετικό αποτύπωμα!

Να αφήσω πίσω μου ένα θετικό αποτύπωμα.

Θα έκανα τη διαφορά στον κόσμο!

Να ήμασταν περισσότερο ευγενικοί και συμπονετικοί με τους άλλους!

Άμα θέλει, ας γίνει καλύτερος άνθρωπος.

Ρήματα τα οποία συντάσσονται με συμπληρωματικές προτάσεις που εισάγονται με «να»:

Πρέπει να σεβόμαστε τα δικαιώματα των άλλων, ακόμα κι αν δε συμφωνούμε μαζί τους. (=οφείλουμε)

Πρέπει να ήταν ειλικρινής μαζί τους όταν τσακώθηκαν. (=μάλλον)

Μπορεί να γίνουμε μέλη αυτής της εθελοντικής ομάδας, αλλά δεν είναι σίγουρο. (=ίσως)

Δραστηριότητες

1. Σημείωσε **Σ** δίπλα σε κάθε σωστή πρόταση και **Λ** δίπλα σε κάθε λανθασμένη:
 - το **ίσως** δηλώνει ευχή
 - το **ασφαλώς** δηλώνει βεβαιότητα
 - το **μακάρι** δηλώνει δυνατότητα
 - το **μάλλον** δηλώνει πιθανότητα
 - η φράση **μπορεί να** δηλώνει βεβαιότητα
 - η φράση **είναι απαραίτητο** δηλώνει αναγκαιότητα
2. Εντόπισε στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 φράσεις ή λέξεις που δηλώνουν βεβαιότητα και αιτιολόγησε τη χρήση τους.
3. Εντόπισε στο Κείμενο 2 ενέργειες ή καταστάσεις τις οποίες παρουσιάζει ο πομπός ως αναγκαίες να γίνουν.
4. Ποια επικοινωνιακή δραστηριότητα επικρατεί στα δύο κείμενα και γιατί;
5. Ανάτρεξε στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 2. Τι εκφράζει ο συγγραφέας με τη χρήση ερώτησης (επιθυμία, ευχή, πρόθεση, υποχρέωση κ.λπ.);

A3. Λεξιλόγιο

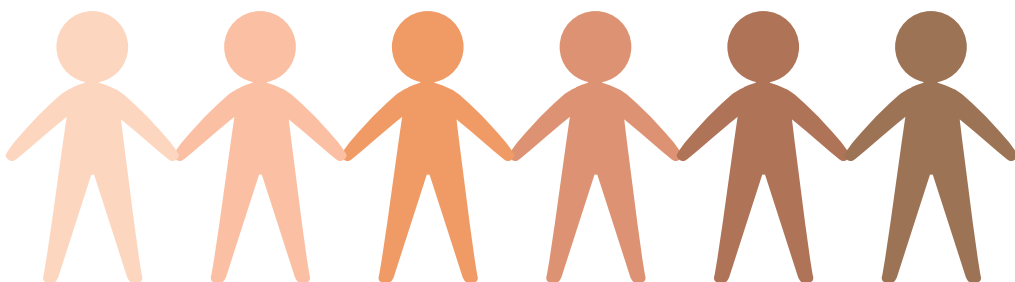
Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Εντόπισε τη λέξη **αξία** στο κείμενο και διατύπωσε τη σημασία της με βάση τα συγκεκριμένα συμφραζόμενα.
2. Αφού αναζητήσεις στο ηλεκτρονικό **Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής** της Πύλης για την ελληνική γλώσσα σημασίες της λέξης **αξία**, γράψε τέσσερις προτάσεις, δίνοντας κάθε φορά στη λέξη διαφορετική σημασία. Μπορείς να συμβουλευτείς και τα **Σώματα Κειμένων** της Πύλης για την ελληνική γλώσσα.

3. Με βάση το Κείμενο 3, κατάγραψε **υπώνυμα** για την υπερώνυμη εννοιολογική κατηγορία **αξίες**.
4. Αφού αναζητήσεις τη λέξη **οικουμενικός** σε λεξικά, να βρεις από ποιο ρήμα προέρχεται, να καταγράψεις τη σημασία της λέξης και να βρεις **συνώνυμά** της.
5. Εντόπισε στο Κείμενο 2 λέξεις ή φράσεις με **μεταφορική σημασία**. Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σου, ο συγγραφέας επιλέγει τη χρήση τους στο κείμενο; Δοκίμασε να τις αντικαταστήσεις, ώστε να αποδοθεί κυριολεκτική σημασία. Παρατηρείς κάποια αλλαγή;
6. Δημιούργησε **παράγωγες** και **σύνθετες** λέξεις για τις λέξεις **αλήθεια**, **αξία**, **αρετή**. Μπορείς να συμβουλευτείς και λεξικά.
7. Σε ένα συνεργατικό έγγραφο/παρουσίαση να φτιάξεις το «δέντρο των λέξεων» για τη λέξη **αξία**. Χρησιμοποίησε ρήματα, επίθετα, ουσιαστικά, επιρρήματα και ονοματικές φράσεις.
8. Εργαζόμενοι/-ες ομαδοσυνεργατικά, επεξεργαστείτε τις λέξεις και φράσεις του ακόλουθου πίνακα. Ανατρέξτε σε ηλεκτρονικά λεξικά ή στο διαδίκτυο για την ανεύρεση των σημασιών των λέξεων που δε γνωρίζετε. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα ας επιλέξει να συντάξει ένα σύντομο κείμενο για τους τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης αξιών.

Διαδραστικό
γλωσσάρι -
Αξίες

Κρίση αξιών

κοινωνική ανισότητα, ανηθικότητα, διχασμός, ατομισμός, ωφελιμισμός, κερδοσκοπία, σύγκρουση συμφερόντων, αποτυχία ατομικής και συλλογικής ευθύνης, υπονόμηση αξιών, διαστρέβλωση αλήθειας, παγίωση ανισοτήτων, ανομία, διαφθορά

«Όπλα» στην κρίση αξιών

παιδεία, αλληλεγγύη, αλληλοσεβασμός, ευαισθησία, υπευθυνότητα, σωφροσύνη, ευπρέπεια, αυτοσυγκράτηση, επιείκεια, επιμονή, σεμνότητα, αρμονία, καλοσύνη, πνευματικότητα, ευσυνειδησία, συνεργατικότητα, διάλογος, δικαιοσύνη, αλληλοκατανόηση, πολιτιστική πολυμορφία, πλουραλισμός, αξιοκρατία, κριτική σκέψη, ενσυναίσθηση, ανεκτικότητα, σεβασμός στη διαφορετικότητα

A4. Σημειωτικοί τρόποι

Κείμενο 4

«Οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν την ουσία των ανθρώπων;»

Αναζήτηση: [TRANSHUMANISM UNLIMITED | Viron Kaldis | TEDxMoraitisSchool] (0:14:44-0:24:31) την ομιλία του Βύρωνα Καλδή, Καθηγητή Φιλοσοφίας του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, στο πλαίσιο των δρώμενων TEDx, που θίγει το σύγχρονο κίνημα του Μεταανθρωπισμού και διερευνά τον αντίκτυπό του στις ηθικές μας αξίες.

1. Ποιο παράδειγμα αναφέρει ο ομιλητής, για να δείξει ότι η προηγμένη τεχνολογία επιφέρει κάποια δεινά;
2. Ο καθηγητής αναφέρει: «Μια τεχνολογία, ακόμα και χωρίς να ξέρω τις συνέπειές της, φέρνει μια άλλη» (0:05:27). Σχολίασε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου τη φράση αυτή.
3. Με ποια μη λεκτικά (παραγλωσσικά) στοιχεία ο ομιλητής μεταφέρει το μήνυμά του; Παρατήρησε τη γλώσσα του σώματος.
4. «Θα υπάρχουν ανισότητες;» ρωτάει ο καθηγητής. Με αφετηρία όσα άκουσες, να καταγράψεις τις δικές σου σκέψεις για αυτήν την ερώτηση σε μια σύντομη παράγραφο.

[Πηγή: Κ. Σκλαβενίτης, εφημ. ΤΑ ΝΕΑ]

Δραστηριότητες

1. Ποιος είναι ο πομπός, ποιος ο δέκτης και για ποιον σκοπό δημιουργήθηκαν τα παραπάνω σκίτσα;
2. Δώσε έναν δικό σου τίτλο σε αυτά.
3. Ποιοι κώδικες/τρόποι επικοινωνίας συνυπάρχουν στα σκίτσα;
4. Ποια η μορφή των λεκτικών μηνυμάτων; Τι είδους προτάσεις εντοπίζεις ως προς τη σημασία;
5. Ποια από τις παρακάτω προτάσεις περιγράφει με ακρίβεια τη σχέση εικόνας και λόγου στα συγκεκριμένα σκίτσα;
Η εικόνα:
(α) πλαισιώνει απλώς τον λόγο, χωρίς να προσθέτει επιπλέον νόημα,
(β) προσθέτει δευτερεύουσες πληροφορίες που δε διατυπώνονται ρητά,
(γ) συμβάλλει στην κατανόηση του λόγου, καθώς παρουσιάζει βασικές πληροφορίες,
(ε) μεταφέρει το μεγαλύτερο μέρος του μηνύματος.
6. Ποια στοιχεία σχολιάζουν τα σκίτσα για την κοινωνία και την πολιτική;

Καταστράτηγηση αξιών -
Συλλογή εικόνων

Β. Εμβαθύνοντας στα κείμενα

Β1. Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσιό τους

Κείμενο 6

Εθελοντισμός

«Η βιοπολιτική του εθελοντισμού»

Σε μια εποχή γενικευμένης κοινωνικής-οικονομικής βαρβαρότητας που εκδηλώνεται ως βαθύτατη ανθρωπιστική κρίση, ποιες βαθύτερες ψυχολογικές και κοινωνικές ανάγκες ικανοποιούνται από τις εθελοντικές κοινωνικές δραστηριότητες κάποιων ατόμων; Αρκεί η επίκληση των μεγάλων κοινωνικών καταστροφών, για να εξηγηθούν η μαζικότητα και η ποικιλία των νέων φαινομένων εθελοντισμού και των οργανωμένων φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων;

Μολονότι έχουν διατυπωθεί, κατά καιρούς, διάφορες πολιτικές, στατιστικές και κοινωνιολογικές ερμηνείες αυτών των φαινομένων, δεν έχουν διερευνηθεί επαρκώς τα ψυχολογικά κίνητρα της ανθρώπινης ανάγκης για αλληλεγγύη που εκδηλώνεται μέσω του αυθόρμητου ή του οργανωμένου κοινωνικού εθελοντισμού, δραστηριότητας που συνήθως επιβάλλεται από βαθύτερα εσωτερικά κίνητρα.

Αναμφίβολα, κάθε οργανωμένη εθελοντική δράση καλύπτει μια υπαρκτή κοινωνική ανάγκη, προκύπτει δηλαδή από την εμφανή ανεπάρκεια των δομών του οργανωμένου κράτους και της κοινωνίας να χειριστούν εγκαίρως και αποτελεσματικά τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν ορισμένα μεμονωμένα άτομα ή ευρύτερες κοινωνικές ομάδες. Προβλήματα που, κατά κανόνα, δημιουργούνται από τις ίδιες τις κοινωνίες, οι οποίες, εκ των υστέρων, καλούνται να τα λύσουν.

Παρ' όλα αυτά, από πολυάριθμες ψυχολογικές και κοινωνιολογικές έρευνες σε όλο τον πλανήτη προκύπτει ότι η συστηματική ενασχόληση με τον κοινωνικό εθελοντισμό βοηθά όχι μόνο αυτούς που δέχονται βοήθεια, αλλά και αυτούς που την προσφέρουν. Πράγματι, οι σχετικές στατιστικές μελέτες επιβεβαιώνουν ότι τα άτομα που συμμετέχουν ενεργά, συνειδητά και για μεγάλο χρονικό διάστημα σε εθελοντικές πρακτικές αισθάνονται πιο ισορροπημένα, λιγότερο δυστυχικά και πολύ πιο ικανοποιημένα από τη ζωή τους σε σύγκριση με τα άτομα που δεν εμπλέκονται σε αλτρουιστικές δραστηριότητες. Με άλλα λόγια, η ένταξη σε μια νέα κοινωνική ομάδα, στην οποία επέλεξαν να ενταχθούν οι ίδιοι οι εθελοντές, σε συνδυασμό με το κοινωνικά επωφελές έργο που πραγματοποιούν, τους προσφέρει το πολυπόθητο αίσθημα αισιοδοξίας, πληρότητας και προσωπικής δικαίωσης.

Τι το ιδιαίτερο όμως και μοναδικό έχουν οι εθελοντικές δραστηριότητες; Αναζητώντας μια πιο σαφή εξήγηση γι' αυτό το κοινωνικό φαινόμενο, οι ερευνητές, ψυχολόγοι και κοινωνιολόγοι διαπίστωσαν ότι η εθελοντική δραστηριότητα αναπληρώνει, έστω και φαντασιακά, τη βαθύτερη ανάγκη των ανθρώπων να επιτελούν μια προσωπική, δημιουργική και κυρίως χρήσιμη κοινωνική δραστηριότητα. Διόλου περίεργο που, στατιστικά, στον εθελοντισμό επενδύουν επωφελώς κυρίως οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι.

[Πηγή: Σ. Μανουσέλης, *Εφημερίδα των Συντακτών*, 14/1/2017 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι η σχέση μεταξύ του εθελοντισμού και του κράτους πρόνοιας;
2. Πώς ο εθελοντισμός βοηθά στην προσωπική ανάπτυξη των εθελοντών/-τριών; Ποια είναι τα βασικά επιχειρήματα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας, για να υποστηρίξει την άποψή του;
3. Ποια είναι τα βασικά συμπεράσματα στα οποία καταλήγει ο συντάκτης του άρθρου σχετικά με τα ψυχολογικά κίνητρα της ανθρώπινης ανάγκης για αλληλεγγύη που εκδηλώνεται μέσω του εθελοντισμού;
4.
 - α. Παρουσίασε σχεδιαγραμματικά τη βασική δομή του κειμένου.
 - β. Σε ποιους, κατά τη γνώμη σου, απευθύνεται;
5. Σε ποιο επικοινωνιακό πλαίσιο εντάσσεται το κείμενο; Ποιες πληροφορίες λαμβάνουμε για τις κοινωνικές συνθήκες της εποχής;

B2. Εμβαθύνοντας στη Γραμματική του κειμένου

- ▶ Παρατήρησε τη φωνή των ρημάτων. Ποια φωνή προτιμάται στις δύο πρώτες παραγράφους του κειμένου και ποια στις επόμενες;
- ▶ Πού δίνεται έμφαση με την αντίστοιχη γλωσσική επιλογή;

Τρόποι προβολής του μηνύματος

Το μήνυμα του κειμένου μπορεί να διατυπωθεί με πολλούς τρόπους. Αν διαφοροποιηθεί η σύνταξη της πρότασης και η μορφή της, αλλάζει και ο τρόπος με τον οποίο ο/η ομιλητής/-τρια οργανώνει και παρουσιάζει τις πληροφορίες μέσα σε μια πρόταση (**προοπτική του μηνύματος**). Είναι δυνατόν δηλαδή να χρησιμοποιηθεί παθητική αντί για ενεργητική σύνταξη και να διαφοροποιηθεί η προβολή της πληροφορίας. Είναι δυνατόν να ειπωθεί με δύο τρόπους η παρακάτω πρόταση:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

[...] ποιες βαθύτερες ψυχολογικές και κοινωνικές ανάγκες **ικανοποιούν** οι εθελοντικές κοινωνικές δραστηριότητες των πολυάριθμων ατόμων που επενδύουν σε αυτές;

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

[...] ποιες βαθύτερες ψυχολογικές και κοινωνικές ανάγκες **ικανοποιούνται** από τις εθελοντικές και κοινωνικές δραστηριότητες των πολυάριθμων ατόμων που επενδύουν σε αυτές;

Μήνυμα -
Προβολή πληροφορίας -
Εννοιολογικός χάρτης

Στην **ενεργητική σύνταξη** έμφαση δίνεται στο **δρων πρόσωπο** (στις εθελοντικές και κοινωνικές δραστηριότητες), ενώ η **παθητική σύνταξη** δίνει έμφαση στη **δράση** (στην ικανοποίηση). Το μήνυμα του κειμένου μπορεί να προβληθεί και με άλλες τεχνικές (επιτονισμός, λεξιλογικά μέσα) και ο πομπός να διαφοροποιήσει την πληροφοριακή αξία των όρων της πρότασης.

1. Με **ορισμένα ρήματα** είναι δυνατόν να αλλάξει η προοπτική και η έμφαση του μηνύματος χωρίς να αλλάξει η φωνή:
 - Ο ήλιος **έλιωσε** το χιόνι.
 - Το χιόνι **έλιωσε** από τον ήλιο.
2. Είναι δυνατόν, επίσης, να αλλάξει η προοπτική και με **αλλαγή του ρήματος**:
 - Ο καθηγητής **κατέβασε** (<κατεβάζω) τους μαθητές στο προαύλιο.
 - Οι μαθητές **κατέβηκαν** (<κατεβαίνω) στο προαύλιο.
3. Για την προβολή μιας διαφορετικής προοπτικής του μηνύματος είναι δυνατή η χρήση της **μετοχής παθητικού παρακειμένου** με το ρήμα *είμαι*:
 - Προβλήματα που, κατά κανόνα, **δημιουργούνται** από τις ίδιες τις κοινωνίες οι οποίες, εκ των υστέρων, καλούνται να τα λύσουν.
 - Προβλήματα που, κατά κανόνα, **είναι δημιουργημένα** από τις ίδιες τις κοινωνίες, οι οποίες, εκ των υστέρων, καλούνται να τα λύσουν.
4. Η αλλαγή προοπτικής γίνεται και με **απρόσωπη σύνταξη**:
 - Οι υπεύθυνοι έκριναν σκόπιμο να αναθεωρήσουν το σχέδιο (προσωπική σύνταξη).
 - Κρίθηκε σκόπιμο να αναθεωρηθεί το σχέδιο (απρόσωπη σύνταξη).

Δραστηριότητες

1. Ανάτρεξε στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 6 και άλλαξε τα υπογραμμισμένα ρήματα με το ρήμα *είμαι* και τη μετοχή παθητικού παρακειμένου. Ποια είναι η αλλαγή που εντοπίζεις στον τρόπο παρουσίασης (προοπτική) του μηνύματος;
2. Γιατί στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 6 επιλέγεται η ενεργητική σύνταξη;

Τρόποι προβολής
πληροφορίας -
Μηνύματος

Ενεργή
Πολιτειότητα

Είναι γεγονός πως τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζουμε μια δυσάρεστη πραγματικότητα. Ολοένα και μεγαλύτερο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας εμφανίζει σημάδια απολιτικοποίησης και αποφυγής ενασχόλησης με υποθέσεις που αφορούν στο σύνολο της κοινωνίας και όχι στον καθένα ατομικά.

Η επιβολή λανθασμένων προτύπων και ενός συγκεκριμένου lifestyle αποπροσανατολίζουν το πιο ζωντανό, το πιο δημιουργικό και το πιο ελπιδοφόρο κομμάτι της κοινωνίας μας, τους νέους, υποβαθμίζοντας σίγουρα τις ικανότητες και τις δυνατότητές τους. Σύμφωνα με κάποιες πρόσφατες σχετικά δημοσκοπήσεις, οι νέοι αποστρέφονται κόμματα και πολιτικούς που φαίνεται να δείχνουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον στρατό και στην εκκλησία.

Πολλοί ισχυρίζονται πως οι νέοι άνθρωποι αποστρέφονται την πολιτική, δεν ενδιαφέρονται για τα κοινά, δεν αναζητούν συλλογική έκφραση. Μετατρέπουν, έτσι, τη νεολαία σε απλό θεατή των εξελίξεων. Δε θέλουν την πολιτική και κοινωνική συμμετοχή της νεολαίας, γιατί πολύ απλά ξέρουν ότι, μ' αυτόν τον τρόπο, το πιο δυναμικό κομμάτι της κοινωνίας, το υποκείμενο της κοινωνικής εξέλιξης, αφοπλίζεται.

Είναι πολλοί οι τομείς που οι νέοι μπορούν να παρέμβουν και να αναλάβουν δράση ως ενεργοί πολίτες. Οι νέοι πρέπει να παρεμβαίνουν μέσα στο σχολείο, για να επιδιώκουν καλύτερες συνθήκες και βελτίωση των υποδομών. Χρειάζεται να ενισχυθεί ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων, καθώς ο εκφυλισμός των θεσμών πολιτικής συμμετοχής των μαθητών αναστέλλει κάθε δυνατότητα μαζικής παρέμβασης στο σχολείο. Τα μαθητικά συμβούλια χρειάζεται να είναι έκφραση δημοκρατικής συμμετοχής και να αναλάβουν τον πραγματικό τους ρόλο. Οι νέοι πρέπει να διεκδικούν ένα καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους, στις ανάγκες της κοινωνίας και θα έχει ως επίκεντρο τον άνθρωπο.

Οι νέοι σήμερα έχουν οικολογικό ενδιαφέρον περισσότερο από κάθε άλλη γενιά. Χρειάζεται να παίρνουν πρωτοβουλίες μέσα στο σχολείο, αλλά και έξω απ' αυτό, βελτιώνοντας άμεσα το περιβάλλον της γειτονιάς. Έτσι, διαμορφώνουν οι ίδιοι μέσα τους οικολογική συνείδηση και πολύ περισσότερο καταφέρνουν να αλλάξουν την περιβαλλοντική κουλτούρα των συμμαθητών τους, των συνομηλίκων τους. Οι οικολογικές πρωτοβουλίες ευαισθητοποιούν την κοινωνία και δίνουν το μήνυμα της πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής.

Οι νέοι διεκδικούν συμμετοχή και στον πολιτισμό. Γι' αυτό είναι σημαντικό να συγκροτούν πολιτιστικές ομάδες με παρόμοια ενδιαφέροντα και ανησυχίες, όπως θεατρικές ομάδες, ομάδες φίλων του κινηματογράφου, μουσικά σχήματα, ομάδες που ενδιαφέρονται για το βιβλίο ή ομάδες εθελοντών που παίρνουν πρωτοβουλίες για την πολιτιστική αναβάθμιση της περιοχής τους.

Οι νέοι πρέπει να συμμετέχουν σε εθελοντικές δράσεις υπό την έννοια ότι αυτό αποτελεί μια νέα μορφή πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής, μια εμπειρία ζωής, κοινωνικής υπευθυνότητας και προσωπικής ολοκλήρωσης. Οι νέοι χρειάζεται να

είναι συμμετοχοί και συνδημιουργοί ενός μέλλοντος που αφορά όλους, κυρίως όμως αυτούς. Πρώτα, όμως, πρέπει να διαμορφώσουμε το πλαίσιο εκείνο που θα παρασύρει, εμπνεύσει, κινητοποιήσει και επαναδραστηριοποιήσει το μεγαλύτερο κομμάτι της ελληνικής νεολαίας.

Μία από τις πτυχές της δραστηριοποίησης των νέων είναι σίγουρα η εμπλοκή τους και στις υποθέσεις που αφορούν στα θέματα της τοπικής αυτοδιοίκησης. Και είναι λογικό το ενδιαφέρον τους για τα κοινά να μπορεί να αναπτυχθεί στους χώρους και στις γειτονιές που μεγαλώνουν. Η ανάγκη για σωστά και ανθρώπινα σχολεία, για αθλητικές εγκαταστάσεις, για χώρους πρασίνου, για πολιτιστικές και άλλες ψυχαγωγικές εκδηλώσεις εμφανίζεται εκεί που ο νέος μεγαλώνει, εκεί που πηγαίνει σχολείο και αργότερα εκεί που θα πάρει το πρώτο του μεροκάματο. Η χάραξη μιας τέτοιας πολιτικής πρέπει να χαραχθεί με τη νέα γενιά και όχι χωρίς αυτήν για αυτήν.

[Πηγή: Γ. Λάγαρης, *Ευρυτανικά Νέα*, 1/3/2006 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το βασικό θέμα του κειμένου;
2. Υπογράμμισε τα βασικά επιχειρήματα του συντάκτη του άρθρου.
3. Ποιοι τομείς προτείνονται στο κείμενο ως πεδία δράσης και συμμετοχής των νέων στα κοινά;
4. **α.** Ποια είναι η σύνταξη που επιλέγει ο πομπός, για να προβάλλει το μήνυμά του κειμένου, και γιατί;
β. Να τεκμηριώσεις μέσα από το κείμενο αν εκφράζει βεβαιότητα ή επιθυμία.
5. Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα πλαίσιο που θα εμπνεύσει, θα κινητοποιήσει και θα επαναδραστηριοποιήσει το μεγαλύτερο κομμάτι της ελληνικής νεολαίας στους τομείς που αναφέρονται στο κείμενο.

Παζλ - Συννεφόλεξο -
Χαρακτηριστικά
ενεργού πολίτη

Β3. Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο

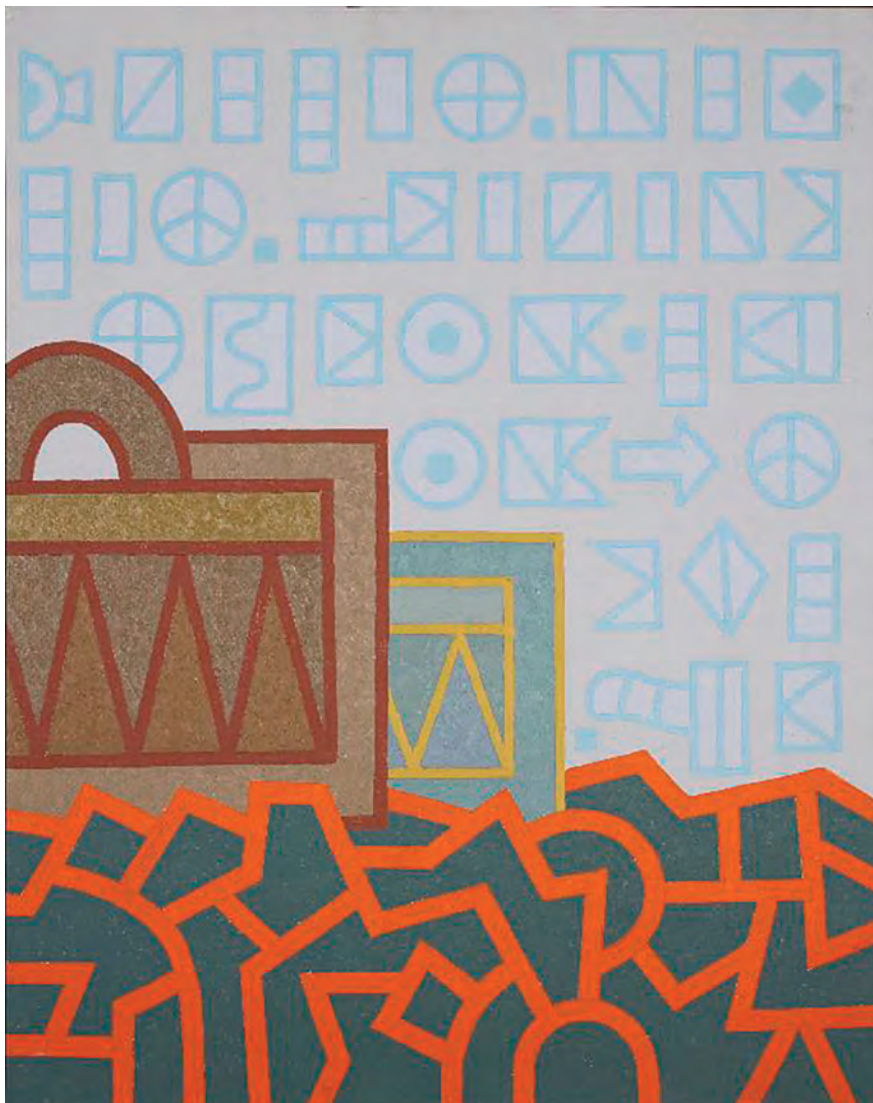

Για το Κείμενο 7

Δραστηριότητες

1. Ποιες πληροφορίες (ως προς το κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον, το εκπαιδευτικό σύστημα, τους κοινωνικούς θεσμούς) πρέπει να γνωρίζει ο δέκτης/η δέκτρια, για να κατανοήσει πλήρως το κείμενο;
2. Πώς θα γινόταν το κείμενο, εάν ο συντάκτης απευθυνόταν σε ένα διαφορετικό κοινό, όπως σε ενήλικες ή σε νέους που εμπλέκονται ενεργά στα κοινά;

Μπόσσα Νόβα (1971), Αλέξης Ακριθάκης.
[Πηγή: Μουσείο Νεοελληνικής Τέχνης Δήμου Ρόδου]

Γ. Αναζητώντας κρυμμένους θησαυρούς της γλώσσας

Γ1. Πρόσληψη κειμένων

Γ2. Παραγωγή κειμένων

Κείμενο 8

«Ελευθερία και υπευθυνότητα»

Ελευθερία και υπευθυνότητα

Πριν από την ακρόαση

Αναζήτησε: [ΤΕΛΙΚΑ, ΠΟΣΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ; | Ε2 | «ΤΙ, ΠΩΣ, ΓΙΑΤΙ» PODCASTS ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΛΑΤΡΕΨΟΥΝ ΚΑΙ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ!] το podcast (παραγωγής homo educandus αγωγή), στο οποίο ο καθηγητής Κοινωνιολογίας Ιωάννης Γιαννόπουλος απαντά στην ερώτηση του 15χρονου Κωνσταντίνου: «Υπάρχει ελευθερία ως γενική έννοια στη σημερινή εποχή;»

► Πώς πιστεύεις ότι συνδέεται η ελευθερία με την υπευθυνότητα;

Κατά την ακρόαση

1. Ποιο είναι το φαινόμενο της σύγχρονης εποχής που προβληματίζει τον Κωνσταντίνο και τον οδηγεί στο ερώτημα που θέτει;
2. Συμπλήρωσε τα κενά [00:00:01-00:04:20]:

Ως ρατσισμός ορίζεται η διατήρηση και _____ και ανισοτήτων μέσα στον χρόνο. Λογίζεται ως η μη αποδοχή της _____, η οποία οδηγεί στο να θεωρείται οτιδήποτε ξένο ως ενοχλητικό, _____, ίσως ακόμα και επικίνδυνο για την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας και συνεπώς να _____ και να αντιμετωπίζει τη μη αποδοχή ή ακόμα και τη βίαιη _____ από τους άλλους.

Όσον αφορά την ελευθερία, θα ήταν δόκιμο να ανατρέξουμε στο κοινωνικό συμβόλαιο του Ρουσσώ, ο οποίος μας αναφέρει ότι ο άνθρωπος γεννήθηκε ελεύθερος και παντού βρίσκεται _____. Σύμφωνα με τον Αλτουσέρ, ο άνθρωπος οφείλει να _____ μέρος της ελευθερίας του, προκειμένου να υπάρχει μέσα σε μία οργανωμένη κοινωνία.

3. Αντιστοίχισε τις λέξεις με τη σημασία που τους δίνεται στο κείμενο.
4. Με ποιες έννοιες μπερδεύουμε μερικές φορές την ελευθερία;

Αποτέλεσμα κανόνων	α. διαταραχή ισορροπίας, αναρχία ανάλογη των συνθηκών ζούγκλας, όπου επικρατούν μόνο οι ισχυρότεροι
Κανόνες	β. προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία στο πλαίσιο μιας οργανωμένης κοινωνίας
Απουσία κανόνων	γ. η χαλιναγωγή όλων των μελών της κοινωνίας

5. Συμπλήρωσε τα κενά:

Όμως δεν πρέπει να εκλαμβάνουμε αυτή την ελευθερία σαν κάτι το _____. Δεν είναι χρήσιμο να λειτουργούμε σα μικρά παιδιά τα οποία τα θέλουν όλα δικά τους και, όταν κάποιες φορές δεν τους ικανοποιείται μια επιθυμία, _____ και φέρονται _____ και ανώριμα. Οφείλουμε να φερόμαστε _____ και να μην παρασυρόμαστε από _____ παράγοντες, να έχουμε την κριτική ικανότητα να _____ τις καταστάσεις γύρω μας, να είμαστε σε θέση να ανακαλύψουμε τους κρυφούς παράγοντες, οι οποίοι μπορεί να μας _____ από την επιτυχία ενός στόχου, οπότε στην επόμενη προσπάθεια να τους _____ ή ακόμα και να τους εμποδίσουμε και όχι να στραφούμε χωρίς δεύτερη σκέψη στην αναζήτηση _____ τράγων, είτε αυτοί είναι οι άλλοι, οι ξένοι σε μας, είτε το ίδιο το κράτος και οι φορείς του κοινωνικού του _____. Φυσικά λοιπόν και έχουμε ελευθερία. Έχουμε ελευθερία, η οποία ταυτόχρονα σημαίνει και _____. Υπευθυνότητα δική μας αλλά και από τους _____.

Μετά την ακρόαση

Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου:

1. Θεωρείς ότι ο ρατσισμός οφείλεται στη μη αποδοχή της διαφορετικότητας; Μοιράσου τις σκέψεις σου για τα βαθύτερα αίτια του ρατσισμού, τις συνέπειές του και τους τρόπους αντιμετώπισής του.
2. Συμφωνείς ότι η ελευθερία απαιτεί υπευθυνότητα; Ποια είναι η δική σου άποψη για το πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε την ελευθερία στην κοινωνία;
3. Επίλεξε ένα-δύο σημεία που σου έκαναν εντύπωση και γράψε τις σκέψεις σου στα παρακάτω πλαίσια.

[Πηγή: Κέντρο Λόγου και Τεχνών, Τεχνοδρόμιο, Λεμεσός]

Δραστηριότητες

1. Ποιο είναι το μήνυμα της αφίσας;

2. Ποιος θα μπορούσε να είναι ο πομπός και ποιοι οι αποδέκτες/-τριές της;

3. Εστίασε στην επιλογή χρωμάτων φόντου, γραμμάτων, μεγέθους γραμματοσειράς. Σχολίασε τα λεκτικά στοιχεία της εικόνας ως προς το περιεχόμενο και την τοποθέτησή τους. Πώς ο πομπός επιτυγχάνει τον στόχο του με τον συνδυασμό τους;

4. Εργαζόμενοι/-ες ατομικά, σε ζεύγη ή σε μικρές ομάδες επιλέξτε τη δραστηριότητα με την οποία θα ασχοληθείτε από τον παρακάτω πίνακα. Λαμβάνοντας υπόψη σας τον ρόλο, το κοινό στο οποίο απευθύνεστε και τη μορφή του κειμένου να χρησιμοποιήσετε κατάλληλο λεξιλόγιο και ύφος, να οργανώσετε το κείμενό σας σωστά και να παρουσιάσετε το θέμα, ώστε να συμπεριλάβετε τις απαραίτητες πληροφορίες που ζητούνται. Οι δημιουργίες σας θα παρουσιαστούν στην τάξη και μπορούν να αναρτηθούν στο ιστολόγιο του σχολείου.

ΡΟΛΟΣ	ΚΟΙΝΟ	ΜΟΡΦΗ	ΘΕΜΑ
Δημοσιογράφος	Αναγνώστες/-στριες	Άρθρο σε εφημερίδα	«Η κρίση αξιών, όπως τη βιώνουν οι νέοι»
Δημοσιογράφος	Ακροατές/-τριες	Podcast (ηχητικό αρχείο διάρκειας 5 λεπτών)	«Οι πιο σημαντικές αξίες με τις οποίες μπορούν να οπλιστούν οι νέοι»
Μαθητές/-τριες σε ρόλο «δημοσιογράφων» και «πολιτικών ή εκπροσώπων τοπικής αυτοδιοίκησης»	Μέλη της εκπαιδευτικής και τοπικής κοινότητας (σε σχολική εκδήλωση τη Διεθνή Ημέρα της Δημοκρατίας)	Δραματοποίηση συνέντευξης (με προετοιμασία 5-7 ερωτήσεων)	«Συνέντευξη με τους/τις πολιτικούς ή εκπροσώπους τοπικής αυτοδιοίκησης για την έννοια του ενεργού πολίτη, την αναγκαιότητα της ενεργής συμμετοχής και τους προβληματισμούς των νέων»
Μη κερδοσκοπικός οργανισμός	Τοπική κοινωνία	Αφίσα (έντυπη/ψηφιακή) ή φυλλάδιο (ψηφιακό)	«Εθελοντισμός: όταν η αξία της αλληλεγγύης μετατρέπεται σε ανάγκη στη σύγχρονη κοινωνία»

Δ. Συζητώντας για τη γλώσσα

Κείμενο 10

«Τα κωνσταντινοπολίτικα, ένα ιδίωμα παιχνιδιάρικο και ποιητικό»

Η Νεκταρία Αναστασιάδου γράφει τα βιβλία της στη διάλεκτό της, τα κωνσταντινοπολίτικα ή αλλιώς πολίτικα. Η συγγραφέας από την Κωνσταντινούπολη παραμένει ταπεινή και απολύτως προσηλωμένη στον στόχο της: την αναβίωση του πολιτικού ιδιώματος. Η επιτυχημένη συγγραφέας μοιράστηκε τις σκέψεις της για τη σημερινή πραγματικότητα της πολιτικής κοινότητας και το πάθος της για τον γλωσσικό πλούτο της Κωνσταντινούπολης και τα λογοτεχνικά της σχέδια για το μέλλον. Ο τόνος της φωνής της εκπέμπει μια ασυγκράτητη αισιοδοξία.

«Το πολιτικό ιδίωμα είναι παιχνιδιάρικο και ποιητικό. Διατηρεί βυζαντινά στοιχεία που έχουν χαθεί από τα ελληνικά και είναι επίσης εμπλουτισμένο με λεξιλόγιο γαλλικό, ιταλικό, τουρκικό, αραβικό, περσικό, ακόμα και λαντίνο. Ο Πολίτης δεν αρκείται σε χιλιοειπωμένες, τετριμμένες εκφράσεις, αλλά δημιουργεί συνεχώς δικές του νέες. Κάποιες από τις αγαπημένες μου λέξεις είναι *ντρίτος* (από το ιταλικό *diritto*), *ακάτρεπεγκλ* (από το γαλλικό *à quatres épingles*) και *τρίγκα* (ίσως από το γαλλικό *fringué*): όλα σημαίνουν «καλοντυμένος», μια παραδοσιακά σημαντική

αξία στην πολιτική κουλτούρα. Προκειμένου να δείξω την ομορφιά και τη χάρη του ιδιώματος στον κόσμο, κάθε μέρα αναρτώ μία πολιτική λέξη ή έκφραση στον λογαριασμό μου στο Twitter. Είμαι επίσης εξαιρετικά ευγνώμων στους γεροντότερους, που με γεμίζουν τα αυτιά και τη φαντασία με παλιά πολιτικά. Οι γιαγιάδες και παππούδες μας είναι οι γλωσσικές μου μούσες.

Ο κάθε Έλληνας μπορεί να συμβάλλει σημαντικά, ώστε να μη χαθεί ο πλούτος των ελληνικών ιδιωμάτων. Στην καθημερινότητά μας, ας μην υποτιμούμε τους ανθρώπους που μιλούν άλλα ιδιώματα. Μια νεαρή Πολίτισσα φίλη δέχτηκε τόση κριτική στην Ελλάδα που, όταν γύρισε στην Πόλη, δεν ξαναμίλησε ελληνικά για δύο χρόνια. Είναι απαραίτητο να δείχνουμε σεβασμό προς τους ομιλητές των μη κεντρικών ελληνικών.

Στον κόσμο των γραμμάτων, με κάμνει εντύπωση η διστακτικότητα εκδοτικών οίκων να εκδώσουν μυθιστορήματα γραμμένα σε άλλα ελληνικά ιδιώματα. Ίσως επειδή ο Έλληνας αναγνώστης δεν έχει συνηθίσει τυπωμένη τη διαφορετικότητα. Όπως ο Αμερικανός δεν περιμένει από τον Λονδρέζο χαρακτήρα σε βρετανικό μυθιστόρημα να μιλεί σαν Νεοϋορκέζος ούτε επιμένει να είναι η αφήγηση στα αμερικανικά, έτσι και ο Έλληνας αναγνώστης μπορεί να ανοίξει τους ορίζοντές του, κρατώντας μια πιο θετική στάση απέναντι στα άλλα ιδιώματα και τις διαλέκτους.

Στα σχολεία μας, μπορούν να γίνουν ερευνητικές εργασίες σχετικά με το πολιτικό ιδίωμα. Φανταστείτε τι γλωσσικό πλούτο θα είχαμε κρατήσει αν γενόταν αυτό όσο ακόμα είχαμε στο σπίτι τη Μικρασιάτισσα ή την Πόντια γιαγιά! Επίσης, το Υπουργείο Παιδείας θα μπορούσε να αναπτύξει ένα ιδιαίτερο πρόγραμμα διδασκαλίας που ενισχύει τα πολιτικά, ενώ διδάσκει παράλληλα και τα κεντρικά ελληνικά.

Και εμείς στην Πόλη πρέπει να μιλάμε και να γράφουμε τα πολιτικά με υπερηφάνεια. Γράφω στα πολιτικά – δεν πασπαλίζω με πολιτικά. Θέλω όχι μόνο να σωθεί το πολιτικό ιδίωμα, αλλά και να ξαναθίσει, για αυτό και πρέπει να γράφεται».

[Πηγή: Ν. Ευσταθίου, *Καθημερινή*, 14/8/2021 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Να εντοπίσεις τα επιχειρήματα και τις θέσεις της συγγραφέως.
2. **α.** Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου πώς ο στιγματισμός όσων μιλούν κάποια διάλεκτο μπορεί να επηρεάσει (α) την αυτοπεποίθηση και την ψυχολογία τους, (β) τις ευκαιρίες τους στην εκπαίδευση και την εργασία, (γ) τις σχέσεις τους με τους άλλους, (δ) την πολιτισμική τους ταυτότητα.
β. Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σου, θα μπορούσαμε να αλλάξουμε την εκπαιδευτική πολιτική, ώστε να ενθαρρύνουμε την αποδοχή των διαλέκτων;
γ. Φτιάξε ένα ενημερωτικό γράφημα (infoγράφημα) που θα αναρτηθεί σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης για την προώθηση της κατανόησης και της αποδοχής των διαλέκτων.
3. **Ομαδική εργασία.** Οργανώστε έναν ρητορικό αγώνα, επιλέγοντας να μιλήσετε υπέρ της χρήσης των διαλέκτων σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Αναστοχασμός - «Δελτίο εξόδου»

Στην Ενότητα αυτή, γνώρισες και συζήτησες με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου διάφορα θέματα που σχετίζονται με τις διαχρονικές αξίες. Στον παρακάτω πίνακα σημείωσε από τρεις λέξεις ή φράσεις που θεωρείς σημαντικές ή σε προβλημάτισαν αναφορικά με τις εξής θεματικές:

Πανανθρώπινες αξίες	
Κρίση αξιών	
Διαφθορά	
Εθελοντισμός	
Ενεργός πολίτης	

Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα μπορείς να επιστρέψεις στην αρχή της («Δελτίο Εισόδου») και να επαληθεύσεις τι έμαθες, σημειώνοντας το αντίστοιχο κουτάκι και συζητώντας όποιες τυχόν απορίες υπάρχουν ακόμα με τον/την εκπαιδευτικό σου.

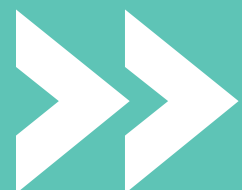
Γλωσσάρι -
Λέξεις από κείμενα
ενότητας

«Σύγχρονα προβλήματα και προβληματισμοί των νέων»

07

[Πηγή: imagine art]

- ▶ Στην παραπάνω εικόνα έφηβοι συζητούν κάποιον προβληματισμό τους. Αντάλλαξε απόψεις με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου: τι μπορεί να τους προβληματίζει;
- ▶ Συμπληρώστε στην τάξη έναν νοητικό χάρτη που να καταγράφει τα προβλήματα των νέων της εποχής μας.

Δελτίο εισόδου

Στην Ενότητα αυτή θα γνωρίσεις/
θα επεκτείνεις τις γνώσεις σου/θα συζητήσεις:

1. Θέματα σχετικά με **προβλήματα των νέων** (όπως ο εθισμός στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, τα ναρκωτικά, ο εκφοβισμός), τον **κώδικα επικοινωνίας** που χρησιμοποιούν οι νέοι, προοπτικές και ανησυχίες για το **μέλλον** τους κ.ά.
2. **Αναρτήσεις** στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
3. **α. Επιρρηματικούς προσδιορισμούς** της προϋπόθεσης.
β. Υποθετικούς λόγους.
4. **α.** Τα «**αξιώματα**» στην επικοινωνία (**ποιότητας, ποσότητας, συνάφειας, τρόπου**).
β. Την «**παραβίαση**» των «αξιωμάτων».
5. Τον **γλωσσικό κώδικα των νέων.**

Α. Ξεκλειδώνοντας τα κείμενα

Α1. Ο κόσμος των κειμένων

Κείμενο 1

«Από τα προβλήματα των νέων: οικογένεια, επάγγελμα και πολιτική»

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι είναι πολυδιάστατα και αρχικά εντοπίζονται στον χώρο της οικογένειας. Οι γονείς, επιφορτισμένοι από πλήθος οικογενειακών, κοινωνικών, επαγγελματικών υποχρεώσεων, νιώθουν εξουθενωμένοι και δεν έχουν τον χρόνο να ασχοληθούν με τα παιδιά τους όσο πρέπει. Έτσι, το νεαρό άτομο, στην τόσο καθοριστική για τη ζωή του ηλικία, νιώθει μόνο. Αυτή η αποξένωση οδηγεί παράλληλα και στην όξυνση του χάσματος των γενεών. Όμως, παρά την όξυνση αυτή, η ρευστότητα των αξιών που επικρατεί στις μέρες μας οδηγεί τους νέους να γίνονται πιο συντηρητικοί και να στρέφονται σε παραδοσιακές αξίες. Έτσι, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα, η συντριπτική πλειοψηφία των νέων Ελλήνων χαρακτηρίζει την οικογένεια ως την πλέον εδραιωμένη κοινωνική αξία, με αποτέλεσμα οι νέοι να θέλουν να αποκτήσουν δικό τους σπίτι, να κάνουν έναν ευτυχισμένο γάμο και να μεγαλώσουν παιδιά. Από την άλλη, ένα μεγάλο ποσοστό νέων δε βιάζεται να εγκαταλείψει την οικογενειακή εστία, διότι θεωρεί ότι η διαμονή στο πατρικό σπίτι δεν τους επιβαρύνει με ευθύνες και έχει πολλά πλεονεκτήματα.

Επίσης, η επαγγελματική αποκατάσταση γεμίζει με άγχος τους σημερινούς νέους. Η ολοένα αυξανόμενη ανεργία τους τρομάζει τόσο, που πολλές φορές αναγκάζονται να κάνουν οποιαδήποτε δουλειά. Το αποτέλεσμα είναι το άγχος του βιοπορισμού να οδηγεί τους νέους σε ψυχολογική καταρράκωση και να προκαλεί ανασφάλειες. Συχνά, οι νέοι άνθρωποι θεωρούν τους εαυτούς τους ανάξιους, νομίζουν ότι ευθύνονται οι ίδιοι για την κατάσταση τους και τελικά οδηγούνται σε κοινωνική και οικονομική περιθωριοποίηση, καθώς παραμένουν οικονομικά εξαρτημένοι από την οικογένειά τους και δεν έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους. Οι δυσκολίες στην επαγγελματική αποκατάσταση οφείλονται, μεταξύ άλλων, στον ελλιπή επαγγελματικό προσανατολισμό, στον σκληρό ανταγωνισμό και στην επικράτηση της αναξιοκρατίας και των πελατειακών σχέσεων.

Τέλος, η σχέση της νεολαίας με την πολιτική δράση είναι ιδιαίτερη. Οι νέοι κάθε εποχής, κατεξοχήν δέκτες μηνυμάτων που σχετίζονται με την πολιτική και την κοινωνική πραγματικότητα, είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι απέναντι στα ζητήματα δημοκρατίας, αυταρχισμού, πολιτικής διαφθοράς και κρίσης. Βέβαια, οι νέοι δεν έχουν κατασταλαγμένες πολιτικές στάσεις, αλλά η στάση τους χαρακτηρίζεται από έντονα στοιχεία ηθικής. Σήμερα, όμως, οι νέοι δε δείχνουν να ενδιαφέρονται για τα πολιτικά πράγματα, καθώς και για την ανάπτυξη πολιτικής συνείδησης. Βλέπουν τον κόσμο υλιστικό, επιφανειακό, διεφθαρμένο και ανήθικο, και νιώθουν ότι δεν μπορούν

να επηρεάσουν και να αλλάξουν προς το καλύτερο το κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι. Έτσι, συχνά χαρακτηρίζονται από παντελή έλλειψη οραμάτων και ιδανικών, και οδηγούνται στην αποστασιοποίηση και στην αδρανοποίηση. Ιδεολογίες και πολιτικά συστήματα αποδεικνύονται ανεπαρκή για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων, προκαλώντας την αμφισβήτηση και την απογοήτευση των ατόμων. Η κατάρρευση των ιδεολογιών έχει ως συνέπεια οι νέοι να μην μπορούν να αποκτήσουν σταθερούς άξονες αναφοράς στη ζωή τους και έτσι να χάνουν τον προσανατολισμό, τους στόχους τους.

Προβλήματα νέων

[Πηγή: blogs.sch του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου, με τίτλο «ΝΕΟΤΗΤΑ-ΕΦΗΒΕΙΑ», σ. 4-5 (ιστολόγιο, δασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Ποια προβλήματα των νέων αναφέρονται στο κείμενο και ποια είναι τα αίτιά τους;
2. Ποια είδη επιχειρημάτων (π.χ. παραδείγματα, τεκμήρια, αιτίες) χρησιμοποιούνται στην πρώτη παράγραφο και γιατί;
3. Να δώσεις πλαγιότιτλους σε κάθε παράγραφο και να παρατηρήσεις πώς δομείται το κείμενο.

Αναρτήσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Όπως παρατηρείς από την πηγή του κειμένου, μια μορφή κειμένου αποτελεί και η ανάρτηση σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ανάλογα με το είδος της πλατφόρμας διαμοιρασμού, το περιεχόμενο, τον τρόπο αναρτήσεων και τη θεματική της διαδικτυακής συζήτησης, οι συντάκτες/-τριες των κειμένων υποστηρίζουν τα επιχειρήματά τους σε κάποιο θέμα.

Μερικά **χαρακτηριστικά** των κοινωνικών δικτύων είναι:

- Υποστηρίζουν **ποικιλία μορφών περιεχομένου**, όπως κείμενα, φωτογραφίες, ήχο, βίντεο κ.λπ. Πολλά κοινωνικά δίκτυα χρησιμοποιούν περισσότερες από μία από αυτές τις επιλογές ως προς το περιεχόμενο.
- Επιτρέπουν **αλληλεπιδράσεις** σε μία ή περισσότερες **πλατφόρμες** μέσω διαμοιρασμού, **e-mail**, καθώς και ανατροφοδότηση.
- Χαρακτηρίζονται από διαφορετικά επίπεδα **εμπλοκής** των χρηστών τους, οι οποίοι μπορούν να δημιουργήσουν, να σχολιάσουν ή να παρακολουθούν.
- Απλοποιούν, επιταχύνουν και διευρύνουν τη **διάδοση των πληροφοριών**.
- Προσφέρουν **επικοινωνία** ενός προς έναν, ενός προς πολλούς και πολλών προς πολλούς.
- Επιτρέπουν η επικοινωνία αυτή να πραγματοποιείται σε **πραγματικό χρόνο** ή **ασύγχρονα**.
- Ο/Η χρήστης/-στρια μπορεί να χρησιμοποιήσει έναν **υπολογιστή** ή **κινητές συσκευές**.
- Είναι **προσβάσιμα** σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή και από οποιοδήποτε μέρος.

Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι ο τρόπος γραφής σε τέτοιου είδους αναρτήσεις ποικίλλει ανάλογα με το είδος του κοινωνικού δικτύου και μπορεί να εκτείνεται από σύντομα μηνύματα λίγων λέξεων ή φράσεων, με χρήση συντομογραφιών, συμβόλων (π.χ. emoticons, emojis) μέχρι πιο εκτενή κείμενα σε εκπαιδευτικές πλατφόρμες.

«Λίγα λόγια για τη νεολαία»

Η νεολαία είναι το αύριο κάθε λαού, το μέλλον του, η συνέχειά του, δίχως νεολαία οι λαοί πεθαίνουν, εξαφανίζονται.

Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, το 1990, ανακήρυξε τη 12η Αυγούστου ως την Παγκόσμια Ημέρα Νεολαίας και από τότε γιορτάζεται κάθε χρόνο, με επίκεντρο του ενδιαφέροντος τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι ανά τον κόσμο.

Όμως, τι σημαίνει νεολαία; Ο όρος αναφέρεται στο σύνολο των νεαρών ατόμων ενός τόπου, στα νιάτα. Συνεκδοχικά είναι η νεότητα, η περίοδος, δηλαδή, της ζωής του ανθρώπου ανάμεσα στην παιδική ηλικία και στην ωριμότητα. Η νεολαία, ωστόσο, δεν αποτελεί πάντα ένα πλήρως ομοιογενές και ενιαίο πληθυσμιακό σύνολο, ως προς τα χαρακτηριστικά του, εκτός από τα ηλικιακά όρια, που είναι πιο σαφή και κοινά.

Αν επιχειρούσαμε να διατυπώσουμε μια «τυπολογία» των νέων, θα συνοψίζαμε κάποια κύρια και γενικά χαρακτηριστικά, όπως είναι: η ζωτικότητα και ο δυναμισμός, η ευθύτητα, ο ενθουσιασμός και η αισιοδοξία, ο αυθορμητισμός, η απλότητα, η αμφισβήτηση, η επαναστατικότητα, ο συναισθηματισμός.

Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό της νεολαίας είναι η διάθεση να οραματίζεται έναν κόσμο καλύτερο και δικαιότερο που θα της δίνει δυνατότητες να διαπρέψει σ' αυτό που αγαπά και ονειρεύεται. Γι' αυτό οι νέοι αποζητούν αξίες, θέλουν να πιστεύουν σε κάτι που να τους αντιπροσωπεύει. Αντιπαλεύουν τις διακρίσεις, τις αδικίες και τις κοινωνικές ανισότητες. Γίνονται πολύ αυστηροί και κρίνουν τους πολιτικούς και πνευματικούς ηγέτες, συνήθως δυσπιστούν απέναντι στην παράδοση και τις παλιές αξίες, αμφισβητώντας την εξουσία. Στον βαθμό που όλα αυτά γίνονται καλοπροαίρετα και αυθόρμητα, χωρίς ακρότητες και φανατισμό, αποτελούν υγιή εκδήλωση θάρρους και επιθυμίας για βελτίωση των συνθηκών της ζωής σε κοινωνικό, πολιτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο, καθώς και για καινοτομίες και αλλαγές.

Οι νέοι, έχοντας το όραμα για έναν καλύτερο και πιο δίκαιο κόσμο, αντιτίθενται σε κάθε είδους διάκριση και καταπάτηση δικαιωμάτων. Έχοντας συνήθως έντονα ανεπτυγμένη την ευαισθησία σε ζητήματα ελευθερίας και δικαιοσύνης, αγωνίζονται διεκδικώντας ισότητα, ισονομία, άρση κοινωνικών αποκλεισμών. Δεν τους αρέσει να περιορίζονται ή να εξαρτώνται από τους άλλους και αντιδρούν με κάθε τρόπο όταν οι άλλοι προσπαθούν να τους επιβληθούν. Δε συμβιβάζονται με τον αυταρχισμό και τη δουλοπρέπεια.

Καθώς η ζωή πάντα εξελίσσεται, παρά τις περιόδους κρίσης (οικονομικής, κοινωνικής, υγειονομικής), ακόμα και σε περιόδους πρόσκαιρης στασιμότητας ή πισωγυρίσματος που κατά καιρούς εμφανίζονται στις σύγχρονες κοινωνίες, η νεολαία αποτελεί το κομμάτι της κοινωνίας που πρωτοπορεί και με την ευαισθησία και την προσαρμοστικότητά της στις νέες συνθήκες προτείνει λύσεις και νέες προοπτικές.

Νεολαία

Δεν αρκεί να αφιερώνουμε στη νεολαία μια μέρα τον χρόνο, για να την τιμούμε. Κάθε μέρα του χρόνου πρέπει να το κάνουμε αυτό και έμπρακτα, με το να ακούμε πραγματικά αυτό που έχουν να μας πουν οι νέοι, με το να τους δίνουμε τον χώρο, τον χρόνο και τον τρόπο να εκφραστούν, με το να τους δείχνουμε με τη στάση μας και τη συμπεριφορά μας ότι είναι σημαντικά και ισάξια μέλη της κοινωνίας. Οι άνθρωποι -και πόσο μάλλον οι νέοι-, όταν νιώσουν ότι είναι αποδεκτοί και ότι εκτιμώνται, κάνουν πολλά περισσότερα πράγματα από αυτά που αναμένονται από αυτούς.

Οφείλουμε, ως κοινωνία, να εξασφαλίζουμε συνθήκες που θα επιτρέψουν στους νέους να ζήσουν, να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν τη δυναμική τους, κυρίως και πρώτα μέσα από την εκπαίδευση. Ο ρόλος της παιδείας που παρέχεται στους νέους από φορείς εκπαίδευσης (οικογένεια, τυπική και μη τυπική εκπαίδευση) είναι καθοριστικός.

[Πηγή: Μ. Ξυντάρα, *socialwelfare upatras, Κοινωνική Μέριμνα Φοιτητών Πανεπιστημίου Πατρών* (ιστολόγιο, διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. **α.** Ποια χαρακτηριστικά της νεολαίας αναφέρονται στο απόσπασμα; Ποια θα μπορούσες να προσθέσεις;
β. Εργαζόμενοι/-ες σε ομάδες, να κατασκευάσετε ένα συννεφόλεξο.
2. Να προτείνεις και άλλες «συνθήκες που θα επιτρέψουν στους νέους να ζήσουν, να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν τη δυναμική τους».
3. Με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου φτιάξετε ένα σύντομο βίντεο, στο οποίο θα σχολιάζετε με ευρηματικό τρόπο τον ρόλο των νέων και τη σχέση τους με τους ενήλικες.

Κείμενο 3Α

«Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της»

Όταν πήγα στο δωμάτιό μου να ετοιμαστώ για τα γερμανικά, ένιωσα μια κούραση και τα πόδια μου έτρεμαν. Ήθελα να κοιμηθώ. Έπεσα μπρούμυτα στο κρεβάτι.

Άκουσα τη Φάρμουρ που ήρθε κοντά μου και μ' έσπρωχνε:

- Κοιμάσαι; Θ' αργήσεις.

Σηκώθηκα, μα ένιωθα το κεφάλι μου βαρύ. Πήρα τα βιβλία των γερμανικών κι έκανα να φύγω. Ήμουν κιόλας στον δρόμο, μα έσερνα τα πόδια μου. Τόσο λίγο κρατάει αυτό το γαλάζιο χαπάκι; Νομίζω πως στον Προυσό κράτησε πιο πολύ. Πρέπει τότε να παίρνω συνέχεια, αφού νιώθω... φανταστικά. Την έμαθα κι αυτήν τη λέξη. Αύριο να βρω τον Λουμίνη. Μα εγώ δεν είμαι για γερμανικά τώρα. Δε θα πάω στο μάθημα. Μπορεί να τον βρω στη Φωκίωνος Νέγρη.

Έτσι λένε: αρχίζουν από χαπάκια και καταλήγουν στην ηρωίνη. Το είπε δηλαδή εκείνη η γιατρός που ήρθε στο σχολείο στο Άαξεν. Άλλα χαπάκια θα εννοούσε, γιατί αυτά τα γαλάζια σε κάνουν να νιώθεις καλά. Τώρα βέβαια νιώθω χάλια, μα αν τα παίρνω συνέχεια...

Αφού φάγαμε και ξάπλωσα στο κρεβάτι μου, ένιωσα πάλι εκείνη την κούραση. Είμαι μια χαρά στην αρχή, μόλις πάρω το χαπάκι, και μπορώ και στα κάγκελα να σκαρφαλώσω. Όταν, όμως, περάσει η ώρα, τα πόδια μου αρχίζουν να τρέμουν και χάνω όλο μου το κουράγιο. Τι στο καλό έχουν αυτά τα χαπάκια, που πρώτα σ' ανεβάζουν στην κορυφή του βουνού κι ύστερα καταρακυλάς μονομιάς, σαν τον ορειβάτη που είδα στην τηλεόραση σ' ένα ντοκιμαντέρ, όταν ξεκόλλησε το καρφί από τον βράχο όπου ήταν σκαρφαλωμένος και στερέωνε το σκοινί του και βρέθηκε μεμιάς στη βαθιά χαράδρα; Δε θα ξαναπάρω. Δε θα ξαναπάρω χαπάκι, ορκίζομαι στον εαυτό μου, μα μόλις σκεφτώ τι με περιμένει, ξεχνώ και όρκους και όλα, και ψάχνω για τον Λουμίνη.

Αύριο είναι Πέμπτη. Κι αν δε με περιμένει σε καμιά γωνιά να μου δώσει χαπάκι;

[Πηγή: Ζέη, Α. (2011). *Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σ. 113-114, 194]

Κείμενο 3B

«Η ιστορία ενός νεαρού gamer»

Πέμπτη βράδυ. Παραμονή της συνεδρίας με τον ψυχολόγο-ψυχαναλυτή. Για κάποιον ανεξήγητο λόγο δε νιώθω καθόλου κουλ. Προφασίζομαι πονοκέφαλο και αποσύρομαι.

Πηγαίνω στην τουαλέτα, βουρτσίζω τα δόντια μου, φοράω την πιτζάμα μου και ξαπλώνω στο κρεβάτι. Ο ύπνος, όμως, δε μου κολλάει. Τη σκέψη μου την έχει αγκιστρώσει ο Marcus Holloway. Παρά τις αυστηρές συστάσεις του γιατρού του νοσοκομείου να απέχω από κάθε βιντεοπαιχνίδι, εγώ νιώθω έντονα την ανάγκη να συνεχίσω. Είναι κάτι που με εξιτάρει.

Ακούω μέσα στο μυαλό μου τη συζήτηση του αγχωμένου πατέρα μου και του γιατρού. Μια συζήτηση που έφτασε σ' αυτιά μου με πολλές ρωγμές. Φράσεις διακεκομμένες, επιστημονικοί όροι και πολλές σιωπές.

«Γιατρέ, αυτό σημαίνει εξάρτηση;» ρωτούσε ο πατέρας μου. Πριν βυθιστώ πάλι σε λήθαργο, σαν όνειρο θυμάμαι την απάντηση του γιατρού: «Ας το πούμε εθισμό».

Βλακείες. Για κανένα λόγο δεν παραδέχομαι πως είμαι εξαρτημένος. Τα βιντεοπαιχνίδια δεν είναι LSD. Το να απολαμβάνεις ένα παιχνίδι action-adventure, να λύνεις γρίφους, να αντιμετωπίζεις με επιτυχία τους εχθρούς σου και να συγκεντρώνεις followers δε σημαίνει πως είσαι κάτι σαν πρεζάκιας. Είναι παράλογο να εξομοιώνουμε δύο διαφορετικά πράγματα.

Πεπεισμένος για το δίκιο μου, ανάβω τον φακό μου και νυχτοπερπατώντας πηγαίνω ως την κονσόλα. Ψάχνω να βρω το χειριστήριο. Μάταιος κόπος. Έχει εξαφανιστεί. Δεν έχω καμιά αμφιβολία πως το έκρυψε ο αφέντης του σπιτιού. Κατευθύνομαι στον υπολογιστή μου. Είναι κλειδωμένος. Μανιασμένος επιχειρώ να βρω τον νέο κωδικό. Πληκτρολογώ την ημερομηνία γέννησής μου, ύστερα της μάνας μου και του πατέρα μου. Τζίφος. Θυμωμένος δίνω μια γροθιά στο τραπέζι. Νιώθω έναν έντονο πόνο στην κλειδώση. Καταπονημένος γυρίζω στο κρεβάτι μου. Όμως η επιθυμία μου να παίξω δε με αφήνει να κοιμηθώ.

Νιώθω χαμένος. Σκέφτομαι συνεχώς το παιχνίδι. Βρίσκομαι σε κλοιό. Η λογική μου λέει πως πρέπει να καλμάρω. Να ξεφύγω από τον κλοιό. Φοβάμαι πως τα έχω θαλασσώσει. Ζω σε δύο παράλληλους κόσμους. Τον πραγματικό και τον ψηφιακό.

Στριφογυρίζω στο κρεβάτι μου. Με τα μάτια καρφωμένα στο φωτεινό καντράν του επιτραπέζιου ρολογιού, μετρώ τις ώρες. Τελευταία περνάω μια φάση περίεργη. Είμαι σχεδόν άρρωστος. Μπορεί να μην το παραδέχομαι στους άλλους, αλλά στην πραγματικότητα υποφέρω από πονοκεφάλους. Και το χειρότερο απ' όλα, κοιμάμαι ελάχιστα. Αλλά και όταν κοιμάμαι, βλέπω στον ύπνο μου εφιάλτες.

Προσπαθώ να μη σκέφτομαι, αλλά το μυαλό μου δουλεύει. Δεν μπορώ να κάνω τίποτα γι' αυτό. Νιώθω το κορμί μου να μουδιάζει λες και το τσιμπούν δεκάδες βελόνες. Μάταια επιχειρώ να χαλαρώσω.

[Πηγή: Κλιάφα, Μ. (2019). *Η ιστορία ενός νεαρού gamer*. Αθήνα: Πατάκης, σ. 51-53]

Δραστηριότητες

1. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι ήρωες των μυθιστορημάτων στα προηγούμενα αποσπάσματα;
2. Πώς νιώθουν οι δύο ήρωες; Προσπάθησε να βρεις κοινά σημεία και διαφορές.
3. Ακολουθώντας τον τρόπο του παραπάνω κειμένου, φαντάσου και γράψε τον μονόλογο ενός νέου/μιας νέας που βρίσκεται αντιμέτωπος/-η με ένα άλλο πρόβλημα.

Χαρακτηριστικά
νέων -
Infoγράφημα

A2. Τα «μυστικά συστατικά» των κειμένων

1. Παρατήρησε τις υπογραμμισμένες προτάσεις των Κειμένων 2 και 3Α. Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνουν, κατά τη γνώμη σου;
 2. Στο Κείμενο 2 είδες την παρακάτω περίοδο:
Οι άνθρωποι -και πόσο μάλλον οι νέοι-, όταν νιώσουν ότι είναι αποδεκτοί και ότι εκτιμώνται, κάνουν πολλά περισσότερα πράγματα από αυτά που αναμένονται από αυτούς.
Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνει η υπογραμμισμένη φράση;
 3. Στα κείμενα που προηγούνται διάβασες, επίσης, τα παρακάτω αποσπάσματα:
 - *Στον βαθμό που όλα αυτά γίνονται καλοπροαίρετα και αυθόρμητα, χωρίς ακρότητες και φανατισμό...* (Κείμενο 2)
 - *[...] πρέπει να το κάνουμε αυτό και έμπρακτα, με το να ακούμε πραγματικά αυτό που έχουν να μας πουν οι νέοι, με το να τους δίνουμε τον χώρο, τον χρόνο και τον τρόπο να εκφραστούν, με το να τους δείχνουμε με τη στάση μας και τη συμπεριφορά μας ότι είναι σημαντικά και ισάξια μέλη της κοινωνίας.* (Κείμενο 2)
 - *[...] ανάβω τον φακό μου και νυχτοπερπατώντας πηγαίνω ως την κονσόλα.* (Κείμενο 3B)
- α.** Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνουν οι υπογραμμισμένες λέξεις και φράσεις;
β. Μήπως τελικά οι ίδιες έννοιες μπορούν να δηλωθούν με παραπάνω από έναν τρόπους;

Το μήνυμα που εκφράζει η πρόταση μπορεί να συμπληρώνεται από πολλές **πληροφορίες**, οι οποίες μπορούν να δηλωθούν **άμεσα** ή **έμμεσα**. Η συνομιλία είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση λογικής συμπεριφοράς που αποσκοπεί στη μετάδοση ενός μηνύματος και με συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές γίνεται ανταλλαγή πληροφοριών με αποτελεσματικό τρόπο.

Προτάσεις - Άσκηση
αντιστοίχισης

Παρατήρησε τις επόμενες προτάσεις:

- *Αν ερχόσουν, θα ήταν τελείως διαφορετική η κατάσταση.*
- *Να το ήξερα πιο πριν, θα είχα άλλη αντιμετώπιση.*

► Ποια επιρρηματική έννοια δηλώνουν οι προτάσεις με τις υπογραμμισμένες λέξεις;

Υποθετικές Προτάσεις - Υποθετικοί Λόγοι

Πολλές φορές ο πομπός ενός μηνύματος επιθυμεί να εκφράσει την προϋπόθεση που χρειάζεται, για να συμβεί ένα πιθανό γεγονός. Οι εξαρτημένες προτάσεις που δηλώνουν αυτή την προοπτική ονομάζονται **υποθετικές**. Εισάγονται με τα: *αν, εάν, άμα, έτσι και, σε περίπτωση που, εφόσον, σαν, να* και σχηματίζουν υποθετικούς λόγους.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Το πραγματικό	Το αντίθετο του πραγματικού
Υπόθεση: ρήμα σε οποιονδήποτε χρόνο	Υπόθεση: παρατατικός ή υπερσυντέλικος
Απόδοση: ρήμα στον ίδιο χρόνο με αυτόν της υπόθεσης	Απόδοση: θα + παρατατικός ή υπερσυντέλικος
Ρήμα σε υποτακτική ή προστακτική	
<ul style="list-style-type: none"> • Αν έρθεις, θα σε υποστηρίξω. • Αν έρθεις, τηλεφώνησέ μου. • Αν αποφασίσεις, να μου το πεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αν ήθελες, θα το είχες πετύχει. • Αν είχες πετύχει, θα χαιρόσουν.
Απλή σκέψη	Το ενδεχόμενο – προσδοκώμενο
Υπόθεση: οριστική παρατατικού	Υπόθεση: υποτακτική έγκλιση
Απόδοση: θα + παρατατικός ή μέλλοντας	Απόδοση: Μέλλοντας ή προστακτική
Ρήμα σε υποτακτική ή προστακτική	
<ul style="list-style-type: none"> • Αν ερχόσουν, θα με έκανες ευτυχισμένο. • Αν ήθελες, θα τηλεφωνούσες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να πας και θα δεις. • Να φέρεις μαζί σου τα μουσικά όργανα και οργάνωσε μια συναυλία.

Τρόποι δήλωσης της υπόθεσης - προϋπόθεσης

Η υποθετικότητα δεν είναι πάντα εμφανής (δηλαδή μπορεί να δηλωθεί έμμεσα) και η **προϋπόθεση** ως **επιρρηματικός προσδιορισμός** μπορεί να δηλωθεί:

1. με τη χρήση **προστακτικής έγκλισης** στην υπόθεση και με **παρατακτικούς συνδέσμους** στην απόδοση.
π.χ. Αγοράσέ το και θα δεις πόσο δίκιο είχα (= αν το αγοράσεις, δεις...).
2. με τη χρήση της **προστακτικής σε παράταξη**.
π.χ. Ξύστε και κερδίστε με σαφές υπονόημα «αν ξύσετε, θα κερδίσετε».
3. με τη χρήση **ονοματικών φράσεων**.
π.χ. Μια στραβοτιμονιά και σήμερα θα ήμουν αλλού.
4. με τη χρήση **ονοματικών φράσεων σε διάζευξη**, όπως:
π.χ. συμβιβασμός ή απόλυση με σαφές υπονόημα «αν δεν υπάρξει συμβιβασμός, θα υπάρξει απόλυση».
5. **μετοχές** Ενεστώτα τόσο ενεργητικής όσο και μεσοπαθητικής φωνής.
π.χ. Ακούγοντας την είδηση, θα στενοχωριόσουν.
6. **προθετικές φράσεις** με το «με» ή το «χωρίς/δίχως».
π.χ. Δίχως να θέλεις, δε θα το επιτύχεις.
7. άλλες **μη υποθετικές δευτερεύουσες** προτάσεις.
π.χ. Αφού πετύχεις στις εξετάσεις, θα υλοποιήσεις τα όνειρά σου.

8. παγιωμένες εκφράσεις που περιέχουν την υπόθεση στη σημασία των φράσεων.

π.χ. Σε περίπτωση που βρέχει, η εκδρομή θα αναβληθεί.

Τηρουμένων των αναλογιών, δεν αδικήθηκες.

Δεδομένου ότι έσφαλες, θα τιμωρηθείς.

Δραστηριότητες

1. Προσπάθησε να ενώσεις τις παρακάτω προτάσεις σχηματίζοντας νέες προτάσεις στις οποίες να υπάρχει η δήλωση της **προϋπόθεσης**. Ποια είναι τα **είδη** των **υποθετικών λόγων** που αυτές δηλώνουν;
 - α. Προχωρήστε χωρίς εμένα. Θα αργήσω.
 - β. Θα έχω καλύτερη επίδοση. Θα διαβάσω περισσότερο.
 - γ. Έχω φέτος περισσότερο χρόνο. Σκοπεύω να αθλούμαι.
 - δ. Σε ενοχλεί η μουσική. Θα χαμηλώσω τον ήχο.
 - ε. Βελτιώθηκε ο καιρός. Θα φύγουμε.
 - στ. Άκουσα τα ευχάριστα. Θα χαρώ.
 - ζ. Εφάρμοσε τις οδηγίες. Θα κερδίσεις χρόνο.
2. Να ξαναγράψεις την πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 (κάνοντας και όποιες αλλαγές απαιτούνται), προσπαθώντας να σχηματίσεις **υποθετικούς λόγους** που δηλώνουν το αντίθετο του πραγματικού και το προσδοκώμενο. Να δηλώσεις σε κάθε πρόταση την προϋπόθεση.
3. Στα **Σώματα Κειμένων** της Πύλης για την ελληνική γλώσσα να αναζητήσεις φράσεις όπου υπάρχει **υποθετικός λόγος** με διαφορετικό τρόπο εισαγωγής. Να παρατηρήσεις αν ο τρόπος εισαγωγής επηρεάζει το ύφος στο κείμενο.
4. Κύκλωσε την **υπόθεση** και υπογράμμισε την **απόδοση**. Στη συνέχεια, να εξηγήσεις αν παρουσιάζουν κάτι ως πραγματικό, πιθανό/δυνατό ή αντίθετο προς την πραγματικότητα.

Αν θέλουμε τα σχολεία των χωρών της Ευρώπης να προσφέρουν μια πιο χρήσιμη και πρακτική εκπαίδευση, χρειάζεται να ξαναδοούμε τα σχολικά προγράμματα, με στόχο την ενσωμάτωση μαθημάτων που θα συνδέονται με την πραγματική ζωή στον σύγχρονο κόσμο, όπως η ευαισθητοποίηση για θέματα ψυχικής υγείας, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, οι γνώσεις γύρω από τον ψηφιακό κόσμο, η περιβαλλοντική εκπαίδευση και οι διαπολιτισμικές δεξιότητες. Σε περίπτωση που τα σχολεία επαναξιολογούν συνεχώς τις ανάγκες των μαθητών τους, θα διαμορφωθεί μια γενιά που θα είναι έτοιμη να εισέλθει στον κόσμο της εργασίας. Επιπλέον, σε έναν όλο και πιο παγκοσμιοποιημένο κόσμο, αν μπορούν να προσφερθούν διαπολιτισμικές δεξιότητες και γνώσεις αναφορικά με τις ευκαιρίες και τα οφέλη που προσφέρει η Ευρώπη, αυτές θα αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία στις σύγχρονες κοινωνίες. Αν τα σχολεία συμβάλουν στην ενίσχυση των παραπάνω, θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε μια πιο δυναμική, πολύμορφη και δραστήρια κοινωνία, στην οποία θα κυριαρχεί το αίσθημα ότι ανήκουμε όλοι και όλες στην ίδια Ευρώπη.

[Πηγή: Έκθεση με τις ιδέες των νέων για τη διάσκηψη για το μέλλον της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu), 2021 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

- ▶ Ας παρατηρήσουμε τώρα τα παρακάτω παραδείγματα:
- ✓ **Αν και** μετάνιωσες, δεν πρόκειται να βρεις συμπαραστάτη.
 - ✓ **Και αν** ακόμη έρθεις μαζί, δεν είναι σίγουρο ότι θα χαρείς.
- Εδώ δηλώνεται πάλι υπόθεση ή κάτι άλλο;

Εναντιωματικές προτάσεις

Εναντιωματικές προτάσεις είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που το μήνυμά τους δηλώνει εναντίωση/ισχυρή αντίθεση προς εκείνο που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζεται, το οποίο και θεωρείται πραγματικό. Εισάγονται με τους συνδέσμους: *αν και, ενώ, μολονότι, που, μόλο που, και που, και ας.*

Παραχωρητικές προτάσεις

Παραχωρητικές προτάσεις είναι οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις που το μήνυμά τους φανερώνει εναντίωση προς εκείνο που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζεται, το οποίο, όμως, δε θεωρείται πραγματικό αλλά ενδεχόμενο ή και αδύνατο. Εισάγονται με τους συνδέσμους: *και αν, και να, που να, ας ... και.*

Η εναντίωση ή η παραχώρηση είναι δυνατόν να δηλωθεί με: προθετικές φράσεις και μετοχές.

Εναντιωματικές-
Παραχωρητικές
Προτάσεις.
Εννοιολογικός χάρτης

Δραστηριότητες

1. Να μετατρέψεις σε **εναντιωματικές** τις υπογραμμισμένες προτάσεις ή τους υπογραμμισμένους προσδιορισμούς (αλλάζοντας τον τρόπο εισαγωγής κάθε φορά):

α. Πέρασα όλη την ημέρα μου προσπαθώντας, όμως δεν κατάφερα να βρω λύση στο πρόβλημα.

β. Συμβιβάστηκα τελικά και υποχώρησα, παρά τις διαφωνίες μου.

γ. Δυσκολεύτηκε πολύ, όμως τα κατάφερε.

2. Στις επόμενες περιόδους να υπογραμμίσεις και να χαρακτηρίσεις τις **δευτερεύουσες προτάσεις**. Αν τις αφαιρούσες, ποια επιρρηματική σχέση θα έλειπε;

α. Εγώ δε θα τα παρατήσω, και να δυσκολευτώ πολύ.

β. Ακόμη και αν δεχτείς, θα πρέπει να προβάλεις τις αντιρρήσεις σου.

γ. Που να με έδιωχναν, δε θα το δεχόμουν.

δ. Μολονότι σου συμπεριφέρομαι με ευγένεια, συνεχίζεις να με αντιμετωπίζεις με εκθρότητα.

ε. Αν και όλες οι συνθήκες ήταν ευνοϊκές, δεν τα κατάφερε.

3. Εντόπισε τις **εναντιωματικές** και τις **παραχωρητικές** προτάσεις. Υπογράμμισε τους

συνδέσμους με τους οποίους εισάγονται. Με ποια άλλα γλωσσικά μέσα θα μπορούσες να δηλώσεις εναντίωση ή παραχώρηση; Αντικατάστησε τις προτάσεις, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές.

Το 2021 όλοι αναρωτιόμαστε το ίδιο πράγμα: τι μας επιφυλάσσει το επόμενο κεφάλαιο της ιστορίας; Μολονότι η Ευρώπη είναι σε ετοιμότητα, έχει να αντιμετωπίσει πάντα νέες τεράστιες προκλήσεις. Τα τελευταία χρόνια άνθρωποι σε όλες τις γωνιές της ηπείρου μας έχουν βρεθεί αντιμέτωποι με πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, οικονομική ύφεση, παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, απειλές σε βάρος της ζωής και του εισοδήματός τους. Ακόμα κι αν βιώσαμε όλοι μια παγκόσμια πανδημία, που μας έδειξε πόσο εύθραυστες μπορούν τελικά να είναι οι οικονομίες και τα συστήματα υγείας, αλλά και πόσο σημαντικό είναι να προστατεύουμε και να στηρίζουμε ο ένας τον άλλον, περισσότερο από ποτέ άλλοτε είναι ανάγκη να διαφυλάξουμε την ενότητά μας. Η Διάσκεψη για το Μέλλον της Ευρώπης έχει τη δυνατότητα να αλλάξει την πορεία των πραγμάτων. Και αν συγκεντρώσουμε, διαμορφώσουμε και εκφράσουμε τα οράματα

των νέων ανθρώπων, εκείνων δηλαδή που βρίσκονται σήμερα στο επίκεντρο των προσπαθειών μας για την Ευρώπη του μέλλοντος, ποιες πολιτικές και ποια νομοθεσία μπορούν να στηρίξουν ενεργά οι νεότερες γενιές, ώστε να

μπορέσει να εξασφαλιστεί ένα σίγουρο και εύρωστο μέλλον;

[Πηγή: Έκθεση με τις ιδέες των νέων για τη διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu), 2021 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Όπως έχεις δει, υπάρχουν και άλλες επιρρηματικές έννοιες που δηλώνονται σε ένα κείμενο.

► Μπορείς να ανακαλύψεις ποια επιρρηματική έννοια δηλώνουν οι υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις στα παρακάτω παραδείγματα:

- α. Η ανθρωπιά είναι πιο σπάνια από την εκμετάλλευση.
- β. Είναι καλύτερα να σιωπάς παρά να μιλάς.
- γ. Προτιμώ τις διακοπές στη θάλασσα από αυτές στο βουνό.
- δ. Ο προϊστάμενος είναι καλύτερός μου στη διαχείριση κρίσεων.

Η επιρρηματική ιδιότητα της **σύγκρισης** μπορεί να δηλωθεί, όπως έχεις δει (3η Ενότητα), με όνομα, ρήμα, επίρρημα, πρόταση.

► Οι παρακάτω υπογραμμισμένες φράσεις εκφράζουν με διαφορετικό τρόπο την ίδια επιρρηματική έννοια. Μπορείς να παρατηρήσεις ποια είναι αυτή;

- α. Μας έχει του χεριού του.
- β. Μου φέρθηκε σπαθί.
- γ. Είναι έτσι από φυσικού του.
- δ. Ευτυχώς τα νέα είναι όπως τα περίμενα.
- ε. Συμμετείχε στην εκδήλωση χτυπώντας ρυθμικά τα χέρια του.
- στ. Προχώρησε στη ζωή σου όπως θέλεις.
- ζ. Οι μαθητές προχωρούσαν καμαρωτοί.
- η. Παρήγγειλε ένα χυμό χωρίς ζάχαρη.

Όταν το μήνυμα της πρότασης είναι η δήλωση του **τρόπου**, χρησιμοποιούνται, όπως έχεις δει (3η Ενότητα): ουσιαστικά σε γενική ή αιτιατική, προθετικά σύνολα, τροπικά επιρρήματα και επιρρηματικές φράσεις, μετοχές, αναφορικές προτάσεις που δηλώνουν τρόπο και επιρρηματικά κατηγορούμενα. Όταν εξειδικεύεται το νόημα, η δήλωση του τρόπου μπορεί να περιλαμβάνει και την ειδικότερη σημασία της **στέρησης**.

1. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσεις τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς, να δηλώσεις τη σημασία τους και να τους αντικαταστήσεις με άλλους που να δηλώνουν την ίδια επιρρηματική σχέση.
 - α. Με κοιτούσε χωρίς να μιλάει.
 - β. Με το άγχος δε θα καταφέρεις τίποτε.
 - γ. Περπατούσε καμαρωτά.
 - δ. Κοιμάσαι όρθιος! Ξύπνα!
 - ε. Είναι προτιμότερο να αγωνίζεσαι με αισιοδοξία παρά με άγχος και ένταση.
 - στ. Ο Σωκράτης ήταν σοφότερος των άλλων φιλοσόφων.

2. Πώς θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν οι παρακάτω φράσεις, ώστε να δηλώνονται οι έννοιες που υπάρχουν στις παρενθέσεις;
 - α. Θα σε υποστηρίξω (εναντίωση).
 - β. Συναντιόμαστε (προϋπόθεση).
 - γ. Χαίρομαι περισσότερο (σύγκριση).
 - δ. Διαβάζει (τρόπος).
 - ε. (παραχώρηση) δε θα συμφωνήσω μαζί σου.
 - στ. Φέρε μου (στέρηση).

3. Δηλώνουν οι υπογραμμισμένες λέξεις ή φράσεις την επιρρηματική έννοια που υπάρχει στην παρένθεση; Να χρησιμοποιήσεις τους χαρακτηρισμούς **Σ** (σωστό) ή **Λ** (λάθος):
 - α. Αν δυσκολευτείς, θα σε βοηθήσω. (παραχώρηση)
 - β. Περπατούσε γρήγορα, γιατί ήταν βιαστικός. (τρόπος)
 - γ. Να φέρεσαι πάντα με καλοσύνη. (προϋπόθεση)
 - δ. Είναι μεγαλύτερός μου κατά δύο χρόνια. (σύγκριση)
 - ε. Μολονότι έφυγε νωρίς, συνάντησε κίνηση. (εναντίωση)
 - στ. Μιλούσε κατσουφιασμένος. (στέρηση)

4. Σε ένα σύντομο κείμενο (έκτασης μίας παραγράφου) να αναφερθείς στα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η νεολαία. Να χρησιμοποιήσεις δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις.

Επιρρηματικές έννοιες
Άσκηση αντιστοίχισης

A3. Λεξιλόγιο

Λεξιλογικές ασκήσεις

1. Να αναζητήσεις στο ηλεκτρονικό [Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής](#) της Πύλης για την ελληνική γλώσσα τις σημασίες των παρακάτω λέξεων ή φράσεων: *ναρκωτικό* (τη μεταφορική σημασία), *εθίζω*, *χάσμα γενεών*. Να χρησιμοποιήσεις τις λέξεις *ναρκωτικό*, *εθισμένος*, *χάσμα* με συνυποδηλωτική σημασία σε έναν σύντομο διάλογο με τον/τη διπλανό/-ή σου.
2. Να αντιστοιχίσεις τις λέξεις ή φράσεις της στήλης Α με τις σημασίες τους στη στήλη Β:

Γλώσσα των νέων	Η χρήση εξαιρετικά περιορισμένου λεξιλογίου.
Κοινωνιόλεκτος	Η ελληνική γλώσσα γραμμένη με λατινικό αλφάβητο.
Λεξιπενία/γλωσσική συρρίκνωση	Λέξη ή έκφραση που έχει δημιουργηθεί πρόσφατα και είναι προϊόν σύνθεσης παλαιών στοιχείων της γλώσσας ή δάνειο ξένης γλώσσας.
Greeklish	Προφορικό γλωσσικό ιδίωμα, που χρησιμοποιείται ως συνθηματική γλώσσα από ορισμένες ομάδες (π.χ. νέοι) και που διαμορφώνεται κυρίως από γλωσσικά δάνεια και από παραμόρφωση της καθομιλουμένης.
Γλωσσική ένδεια	Το σύνολο των γλωσσικών φαινομένων που χαρακτηρίζουν την επικοινωνία των νέων μεταξύ τους.
Νεολογισμός	Φράση που εμφανίζεται πάντα με την ίδια μορφή, που επαναλαμβάνεται με τον ίδιο τρόπο.
Αργκό	Ο περιορισμένος εκφραστικός πλούτος.
Στερεότυπη φράση	Ένας τρόπος ομιλίας με λεξιλογικά, πραγματολογικά και δομικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιείται υπό ορισμένες συνθήκες επικοινωνίας και είναι μέρος της γλωσσικής συνείδησης μιας κοινότητας.

3. Να χρησιμοποιήσεις όσο το δυνατόν περισσότερες από τις παραπάνω λέξεις και φράσεις σε μία παράγραφο σχετική με τον τρόπο που μιλούν οι νέοι.
4. **Ομαδική εργασία:** Να καταγράψετε σε ομάδες, λέξεις και φράσεις του κώδικα των νέων, καθώς και τις σημασίες τους, αντλώντας τες από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Α4. Σημειωτικοί τρόποι

Κείμενο 4

«Emoticon»

[Πηγή: freepik]

Δραστηριότητες

1. Να εξηγήσεις τα παραπάνω emoticons.
2. Να γράψεις ένα e-mail σε έναν φίλο/μια φίλη σου, στο οποίο θα χρησιμοποιούσες κάποιο από τα συγκεκριμένα emoticons.

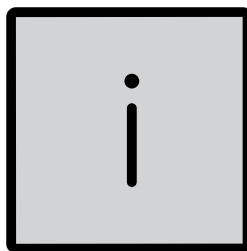

Κείμενο 5

«Τα emoticons στον κόσμο των social media»

Emoticons

[Πηγή: openmoji]

Με το πέρασμα του χρόνου, ο τρόπος που επικοινωνούμε μεταξύ μας έχει αλλάξει σε πολύ μεγάλο βαθμό. Πέρασαμε από την εποχή που ένα γράμμα καθόριζε το αν θα μπορούεις να μάθεις τα νέα κάποιου κοντινού σου προσώπου στο τηλέφωνο στο διαδίκτυο, το οποίο συνδυάζει το ακουστικό, οπτικό και γραπτό γνώρισμα της επικοινωνίας.

Το διαδίκτυο επανεφηύρε την επικοινωνία με πολλούς τρόπους. Ένας από αυτούς είναι τα *emojicons* που εξελίχθηκαν σε *emojis*, που είναι ο πιο σύντομος τρόπος να εκφραστεί ένα μήνυμα χωρίς τη χρήση λέξεων. Αναπόφευκτα, έγινε δημοφιλής σε όλες τις γενιές που χρησιμοποιούν τα σύγχρονα μέσα ανταλλαγής μηνυμάτων και εξαπλώθηκε σε όλους τους τομείς. Δεν είναι μόνο ένας «παιχνιδιάρικος» τρόπος να τονίσεις τα συναισθήματά σου για ένα συγκεκριμένο θέμα, αλλά μερικές φορές είναι απαραίτητα, για να μην παρερμηνευθούν προθέσεις και πληροφορίες. Ο γραπτός λόγος πολλές φορές δεν είναι ακριβής, τουλάχιστον σε σύγκριση με τον προφορικό.

Η επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο είναι πιο ακριβής και πιο άμεση, γιατί μεταφέρει διακριτά στοιχεία, όπως οι εκφράσεις του προσώπου, ο τόνος της φωνής και οι κινήσεις του σώματος. Το μήνυμα είναι πιο ξεκάθαρο, όταν όλα αυτά τα στοιχεία είναι διαθέσιμα. Από την άλλη, στον γραπτό λόγο οι λέξεις δεν αρκούν πάντα, για να κατανοηθεί το πλήρες φάσμα της πληροφορίας. Πολύ σημαντικό παράδειγμα που επιβεβαιώνει τα παραπάνω είναι ο σαρκασμός. Είναι πολύ δύσκολο να διαχωρίσεις ένα σαρκαστικό μήνυμα από ένα κυριολεκτικό, αν δεν έχεις μπροστά σου τον μεταδότη του μηνύματος. Τα *emojicons* βοηθούν στο να κάνουν τα μηνύματα καλύτερα αντιληπτά και να ξεκαθαρίζουν την πληροφορία.

Η χρήση τους, επομένως, δεν έχει μείνει στα στάδια ενός εφηβικού trend, αλλά έχει μετατραπεί σε νόρμα, ειδικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Συγκεκριμένα, στο Twitter, τα *emojicons* χρησιμοποιούνται συνεχώς, για να τονίσουν μια πρόταση, να αναδείξουν το συναίσθημα του χρήστη, να δείξουν ότι το μήνυμα είναι ειρωνικό ή και για να συμπληρώσουν κάτι που οι λέξεις δεν έφταναν να μεταφέρουν.

[Πηγή: Νικολαρέα, Α. (2018). *140 Χαρακτήρες με Άποψη: Ανάπτυξη συστήματος ανάλυσης συναισθήματος σε Tweet και η σημασία των Emoticon* (Μεταπτυχιακή διατριβή). Πανεπιστήμιο Πειραιώς, σ. 9 (διασκευασμένο απόσπασμα)].

Δραστηριότητες

1. Ποια είναι τα *emojicons* που χρησιμοποιείς περισσότερο στην καθημερινή επικοινωνία σου; Σε ποιους/ποιες απευθύνονται; Σε ποιες περιπτώσεις αποφεύγεις τα *emojicons*;
2. Να συνθέσεις ένα μικρό κείμενο (150 λέξεων) με θέμα: «Μια βραδιά στο σινεμά με την παρέα», στο οποίο να ενσωματώσεις μερικά *emojicons* της επιλογής σου. Παρουσίασε στους/στις συμμαθητές/-τριές σου το κείμενό σου με τα *emojicons* που επέλεξες.
3. Εργαζόμενοι/-ες σε ομάδες, να καταρτίσετε ένα ψηφιακό πολυτροπικό κείμενο με τα πιο συνηθισμένα *emojicons/emojis* και τις σημασίες τους.
4. Να δημιουργήσετε μια ολιγόλεπτη θεατρική παράσταση (σκετς) στην τάξη, όπου, αντί να κάνετε διάλογο, θα αναπαραστήσετε εσείς κάποια *emojicons* και θα παρουσιάσετε μια μικρή ιστορία χωρίς λόγια.

Β. Εμβαθύνοντας στα κείμενα

Β1. Τύποι κειμένων μέσα στο πλαίσιό τους

Κείμενο 6

«Εθισμός στα video games: Όταν το παιχνίδι γίνεται εξάρτηση»

[Πηγή: freepik]

Ελάχιστα είναι σήμερα τα παιδιά που δεν έχουν περάσει ώρες επί ωρών μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή παίζοντας ένα από τα εκατοντάδες video games. Τα περισσότερα εξ αυτών απευθύνονται κυρίως στα αγόρια σχολικής ηλικίας.

Ολοένα και περισσότερα μικρά παιδιά και έφηβοι επιλέγουν σήμερα να μένουν στο σπίτι προκειμένου να παίξουν στο διαδίκτυο αυτά τα παιχνίδια, τα οποία παρέχονται δωρεάν. Και μπορεί να ονομάζονται παιχνίδια, δεν είναι, όμως, καθόλου αθώα, αφού σε πολλές περιπτώσεις προκαλούν εξάρτηση, εγείροντας ανησυχία σε γονείς, εκπαιδευτικούς, αλλά και τους ειδικούς ψυχικής υγείας. Μάλιστα, ενώ οι γονείς βάζουν όρια, ο εθισμός αυξάνεται, όπως εξηγεί ο Δρ. Κωνσταντίνος Σιώμος, ψυχίατρος παιδιών και εφήβων και πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο, ο οποίος προειδοποιεί ότι το φαινόμενο δεν έχει ακόμα κορυφωθεί.

Τον Ιούνιο του 2018, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναγνώρισε τον εθισμό στα video games ως ψυχική διαταραχή, συμπεριλαμβάνοντάς τον στον επίσημο κατάλογο όλων των ασθενειών με την ονομασία «διαταραχή ηλεκτρονικού παιχνιδιού». Είναι ένα υπαρκτό και σοβαρό πρόβλημα ψυχικής υγείας και ως τέτοιο πρέπει να αντιμετωπίζεται από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες του αντίστοιχου χώρου.

Οι αρνητικές συνέπειες, όπως σε όλα τα είδη εθισμού, είναι πολύ σοβαρές. Το εξαρτημένο παιδί αποδιοργανώνεται σε όλα τα επίπεδα, ενώ επηρεάζονται όλοι οι

τομείς της ζωής του (προσωπικός, οικογενειακός, κοινωνικός, εκπαιδευτικός). Πολλά παιδιά εγκαταλείπουν μέχρι και το σχολείο λόγω του εθισμού, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι και μετέπειτα ένας στους δέκα φοιτητές δεν προχωρούν τις σπουδές τους λόγω των video games.

«Πρόκειται για μία επίμονη ή επαναλαμβανόμενη κατά περιόδους συμπεριφορά όπου όμως υπάρχουν κάποια ξεκάθαρα παθολογικά στοιχεία», τονίζει ο κ. Σιώμος, ο οποίος μελετά το συγκεκριμένο φαινόμενο από το 2004, και εξηγεί ποια είναι τα συμπτώματα αυτά. «Μειωμένος αυτοέλεγχος ως προς το παιχνίδι: Μπορεί να αφορά είτε σε έλλειψη ελέγχου ως προς το πότε κάποιος παίζει, πόσο συχνά παίζει, πόση διάρκεια έχει το παιχνίδι, εάν μπορεί να το διακόψει, τι νόημα έχει για τον ίδιο και τι ένταση νιώθει την ώρα που παίζει. Ο αυτοέλεγχος έχει να κάνει με το κατά πόσο μπορεί κάποιος να ασχοληθεί για συγκεκριμένο διάστημα με το παιχνίδι, χωρίς να χάνεται η αίσθηση του χρόνου, χωρίς να έχει ακραίες συναισθηματικές αντιδράσεις σε ό,τι συμβαίνει στο παιχνίδι (φωνές, οργή, κλάμα, απογοήτευση)».

«Το παιχνίδι αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη προτεραιότητα στη ζωή, σε σημείο να έρχεται πρώτο έναντι των άλλων ενδιαφερόντων και των υπολοίπων δραστηριοτήτων. Το παιδί που είναι εθισμένο δεν έχει πλέον ενδιαφέρον να μιλήσει για οτιδήποτε άλλο με τους φίλους του, δεν έχει κοινό σημείο επαφής με τους γονείς, εφόσον αναγκαστικά βρεθεί εκτός σπιτιού και μακριά από το μέσο με το οποίο παίζει, θα βρεθεί σε κατάσταση άγχους και θα πιέζεται να ξαναπάει στο σπίτι ή να ξαναπάει το τάμπλετ ή το κινητό στα χέρια του. Θα παρατήσει τα σπορ, τα χόμπι, τις εξόδους (παρά μόνο για νετ καφέ), την ενημέρωση για το οτιδήποτε. Η ζωή του έχει περιοριστεί σε μια οθόνη. Τέλος, το παιδί συνεχίζει το παιχνίδι, παρά την εμφάνιση των αρνητικών συνεπειών».

«Τα παιδιά και οι έφηβοι αποκτούν ψυχολογική εξάρτηση από το Διαδίκτυο γιατί μέσα από τη χρήση αισθάνονται καλύτερα, ενισχύεται η αυτοεκτίμησή τους ή ανακουφίζονται από τα άγχη του σχολείου, της οικογένειας, της εφηβείας. Ο γονιός θα πρέπει να προσεγγίσει το εξαρτημένο παιδί με ηρεμία, χωρίς επικριτική διάθεση, και να το ακούσει με προθυμία, έτσι ώστε να εγκατασταθεί ένας αμφίδρομος δίαυλος επικοινωνίας. Ο εθισμός στο διαδίκτυο και τα διαδικτυακά παιχνίδια είναι ο πρώτος και μοναδικός εθισμός που οι γονείς μπορούν να δουν και να αναγνωρίσουν στα παιδιά τους, καθώς εξελίσσεται συνήθως εντός της οικογενειακής εστίας και είναι σημαντικό να μην τον υποτιμήσουν», επισημαίνει ο κ. Σιώμος.

[Πηγή: Σ. Σκούρα, Εθισμός στα video games: Όταν το παιχνίδι γίνεται εξάρτηση, CNN GREECE, 10/4/2019 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Εξαρτήσεις -
Άσκηση Σ-Λ

Δραστηριότητες

1. Πώς, κατά τη γνώμη σου, η εικόνα «συνομιλεί» με το κείμενο;
2. Με ποιους τρόπους πιστεύεις ότι μπορεί να επηρεάζεται κάθε τομέας (προσωπικός, οικογενειακός, κοινωνικός, εκπαιδευτικός) της ζωής του εξαρτημένου από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια παιδιού;
3. Ποια σημασία έχει για την ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας του κειμένου η αναφορά στην άποψη του ειδικού για το θέμα με παράθεση των λόγων του σε εισαγωγικά;

«Ναρκωτικά και νέοι»

Η χρήση ναρκωτικών ουσιών αποτελεί τη χειρότερη μάστιγα της κοινωνίας μας και απειλεί σοβαρά την ανθρωπότητα. Στη σύγχρονη εποχή, που θεωρείται εποχή της προόδου και της αφθονίας για τον άνθρωπο, το πρόβλημα των ναρκωτικών γίνεται ολοένα και πιο σοβαρό, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων.

Ο όρος «ναρκωτικό» πιστεύεται ότι προτάθηκε από τον Γαληνό, για να περιγράψει τις δραστικές ουσίες, οι οποίες, όταν λαμβάνονται από τον άνθρωπο, προκαλούν μούδιασμα ή νεκρώνουν το σώμα, επιφέροντας παράλληλα απώλεια των αισθήσεων ή παράλυση. Ο όρος «νάρκωση» χρησιμοποιήθηκε αρχικά από τον Ιπποκράτη, προκειμένου να εκφράσει τη διαδικασία ή την κατάσταση της έλλειψης αισθήσεων.

Τα ναρκωτικά είναι διάφορες χημικές ουσίες, οι οποίες, όταν χρησιμοποιούνται, μεταβάλλουν τη νοητική δραστηριότητα και την ψυχολογία του ανθρώπου και οδηγούν στην εξάρτηση. Η παράνομη διακίνηση και κατάχρηση ναρκωτικών ουσιών στις διάφορες χώρες έχει επηρεάσει σχεδόν όλες τις πτυχές της ζωής των ανθρώπων. Τα ποσοστά των ανθρώπων που κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών στις δυτικές κοινωνίες ποικίλλουν ανάλογα με την ηλικία. Τα ποσοστά είναι υψηλότερα στους έφηβους και στους νέους ενήλικες, ηλικίας 18 έως 35 ετών. Στη χώρα μας, η χρήση ναρκωτικών ουσιών κάνει πραγματική θραύση. Η οικονομική κρίση ωθεί τους Έλληνες στη χρήση ναρκωτικών ουσιών, στον τζόγο (νόμιμο ή παράνομο) και στην κατάθλιψη.

Στα σωματικά συμπτώματα και κλινικά «σημεία» των ατόμων που κάνουν χρήση ναρκωτικών ουσιών περιλαμβάνονται: 1) Η ανορεξία ή η αύξηση της όρεξης, οι αλλαγές στις διατροφικές συνήθειες, η ανεξήγητη απώλεια ή αύξηση του σωματικού βάρους. 2) Η αλλαγή στον τρόπο βαδίσματος, με επιβράδυνση ή υπερβολικά γρήγορο ρυθμό. 3) Ο κακός συντονισμός των σωματικών κινήσεων. 4) Η δυσκολία στο ξύπνημα του ατόμου και ειδικά του νέου και η ασυνήθιστη οκνηρία του.

Στα συμπτώματα που σχετίζονται με τις διαταραχές της ψυχικής υγείας και του τρόπου «φέρεσθαι» του χρήστη ουσιών περιλαμβάνονται: 1) Οι αλλαγές της συμπεριφοράς και της ψυχολογικής κατάστασης του ατόμου. 2) Οι αλλαγές στους φίλους και στον χώρο που συχνάζει ο νέος. 3) Οι αλλαγές δραστηριοτήτων ή των «χόμπι» του ατόμου. 4) Οι αλλαγές συνθηκών στο σπίτι και η έλλειψη ενδιαφέροντος για την οικογένεια. 5) Οι δυσκολίες στη συγκέντρωση και η άμβλυση της μνήμης. 6) Η απώλεια κινήτρων, ενέργειας και η έλλειψη αυτοεκτίμησης. 7) Οι ξαφνικές εξάρσεις υπερευαισθησίας, καθώς και οι εξάρσεις θυμού. 8) Η ευερεθιστότητα, η κακοκεφιά ή η νευρικότητα.

Η ύπαρξη τέτοιων συμπτωμάτων ή προβλημάτων συμπεριφοράς στους νέους, ιδιαίτερα όταν είναι επίμονη, πρέπει να τυγχάνει της προσοχής των γονέων και να διερευνάται.

Δραστηριότητες

1. Ποια σωματικά συμπτώματα των ατόμων που κάνουν χρήση ναρκωτικών σου έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση;
2. Ποιες συμπεριφορές ενός χρήστη/μιας χρήστριας ουσιών σε προβλημάτισαν περισσότερο;
3. Στις δύο τελευταίες παραγράφους ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί απαρίθμηση. Ποιος θεωρείτε ότι είναι ο σκοπός του;

B3. Εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα κείμενα και τον κόσμο

- Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το βασικό μήνυμα που μεταδίδεται στα Κείμενα 6 και 7;

Βασικές αρχές - «αξιώματα» της επικοινωνίας

Η επικοινωνία (γραπτή ή προφορική) έχει στόχο τη μετάδοση ενός μηνύματος. Πολλές φορές αυτά που λέγονται είναι πολύ λιγότερα ή περισσότερα από όσα εννοούνται. Οι συνομιλητές/-τριες «υπακούουν» σε μια βασική αρχή: να εφαρμόζουν κάποιες αρχές ώστε να γίνεται σαφές το μήνυμα της επικοινωνίας. Οι βασικές αρχές (αξιώματα) που οφείλουν να ακολουθήσουν είναι τα παρακάτω:

- Το αξίωμα της **ποιότητας**, το οποίο αφορά την επιθυμία μετάδοσης της αλήθειας.
- Το αξίωμα της **ποσότητας**, το οποίο αφορά την ποσότητα των στοιχείων που μεταδίδονται, η οποία θα πρέπει να είναι επαρκής.
- Το αξίωμα της **συνάφειας**, το οποίο αφορά τη συνάφεια του υπό συζήτηση θέματος με τον σκοπό της επικοινωνίας, τα οποία θα πρέπει να συνδέονται μεταξύ τους στενά.
- Το αξίωμα του **τρόπου**, το οποίο αφορά τη σαφήνεια του λόγου και τη συνάφεια που πρέπει να έχουν μεταξύ τους τα νοήματα που μεταδίδονται.

Συχνά, όμως, οι αρχές αυτές συνειδητά παραβιάζονται από τους/τις συνομιλητές/-τριες, με σκοπό να δηλωθούν κάποια στοιχεία που υπονοούνται (υπονοήματα).

Τα συνομιλιακά υπονοήματα είναι ένας μηχανισμός που μας επιτρέπει να εννοούμε περισσότερα από όσα λέμε ρητά και να συμπεραίνουμε κάτι, παρότι δεν έχει ειπωθεί ρητά, δηλαδή να εννοούμε περισσότερα από όσα λέμε και να καταλαβαίνουμε περισσότερα από όσα μας λένε (Γλωσσάρι όρων-Ψηφίδες για την ελληνική γλώσσα).

Αξιώματα - Άσκηση αντιστοίχισης

Τρόποι «παραβίασης» των «αξιωμάτων» επικοινωνίας

Παραβίαση του αξιώματος της **ποιότητας**:

[Μετά από ένα υπέροχο δείπνο]: *Πάλι νηστικοί μείναμε το βράδυ!*

Η παραβίαση αυτού του αξιώματος γίνεται συνειδητά είτε για χιουμοριστικούς λόγους είτε επειδή ο/η ομιλητής/-τρια θέλει να δώσει έμφαση στο πλούσιο δείπνο που του παρέιχε ο/η συνομιλητής/-τρια.

Παραβίαση του αξιώματος της ποσότητας:

- Έμαθα ότι γύρισε ο Νίκος και έπιασε δουλειά.
- Ναι, γύρισε.

Ο/Η πρώτος/-η ομιλητής/-τρια ζητά έμμεσα την επιβεβαίωση δύο μηνυμάτων (επιστροφή του Νίκου και εργασία του Νίκου). Ο/Η δεύτερος/-η ομιλητής/-τρια επιβεβαιώνει μόνο το πρώτο μήνυμα και δε δίνει επαρκείς πληροφορίες. Η απόκρυψη αυτή γίνεται συνειδητά για διάφορους λόγους (π.χ. δε δουλεύει ο Νίκος πλέον και θέλοντας να τον προστατεύσει από πιθανά σχόλια το αποκρύπτει).

Παραβίαση του αξιώματος της συνάφειας:

- [Σε μια διάλεξη σε ένα ιατρικό συνέδριο]: *Τελικά καλός είναι ο καιρός σήμερα.*

Ο/Η ομιλητής/-τρια φαίνεται να εκφωνεί ένα μήνυμα που δεν έχει καμία συνάφεια με τη θεματολογία της συζήτησης. Παρ' όλα αυτά, με την παραβίαση του συγκεκριμένου αξιώματος προωθούνται μηνύματα (υπονοήματα) που είναι σαφή από τους/τις ακροατές/-τριες (π.χ. Ο ομιλητής θέλει να κεντρίσει την προσοχή τους για κάτι που θα ακολουθήσει ή επιθυμεί να δείξει την ενόχλησή του για τη νωθρή συμμετοχή ή παρακολούθηση των ακροατών/-τριών. κ.ά.).

Παραβίαση του αξιώματος του τρόπου:

- *Ζωγράφισα κάτι που μοιάζει αμυδρά με ανθρώπινο πορτρέτο.*

Η ασάφεια και αδιαφάνεια που διακρίνεται στην παραπάνω φράση (εκφώνημα) υποκρύπτει το έμμεσο (υπόρρητο) νόημα προστασίας της αυτοεικόνας του/της δημιουργού από πιθανές αιτιάσεις και επικρίσεις για την καλλιτεχνική του/της δεινότητα.

Είναι σαφές ότι οι άνθρωποι δεν εκφωνούν πάντα ένα μήνυμα με σαφήνεια και καθαρότητα. Οι άνθρωποι δε λένε πάντοτε (ούτε καν τις περισσότερες φορές) αυτό που εννοούν. Οι ομιλητές/-τριες εννοούν πολύ περισσότερα από αυτά που λένε οι λέξεις που χρησιμοποιούν. Ενδέχεται να εννοούν κάτι πολύ διαφορετικό από αυτό που λένε οι λέξεις που χρησιμοποιούν ή ακόμη και εντελώς το αντίθετο.

Το πεδίο της επικοινωνίας καθορίζει τον τρόπο που μια φράση (ή ένα εκφώνημα) αναπαριστά την πραγματικότητα. Δηλαδή, δείχνει πώς περιγράφονται γεγονότα, καταστάσεις ή ιδέες. Παράλληλα, είναι σημαντικό οι ακροατές/-τριες να κατανοούν όχι μόνο τα νοήματα που εκφράζονται ξεκάθαρα (ρητά), αλλά και αυτά που υπονοούνται (υπόρρητα). Αυτή η διαδικασία σχετίζεται με τη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας, δηλαδή με τον τρόπο που οι άνθρωποι επικοινωνούν και συνδέονται μεταξύ τους μέσω της γλώσσας.

Δραστηριότητες

1. Υπογράμμισε αποσπάσματα του Κειμένου 6 από την συνέντευξη με τον κ. Σιώμο που παραβιάζονται αξιώματα επικοινωνίας.
2. Πώς θα προσπαθούσε κάποιος/-α να πείσει έναν χρήστη ή μια χρήστρια να διακόψει τις ουσίες; Αξιοποίησε στοιχεία από το Κείμενο 7 και παρουσίασε τα επιχειρήματά του/της με τρόπο που να παραβιάζονται κάποια αξιώματα.

Γ. Αναζητώντας κρυμμένους θησαυρούς της γλώσσας

Γ1. Πρόσληψη κειμένων

Γ2. Παραγωγή κειμένων

Κείμενο 8

«Ναρκωτικά: Εγκλωβισμένοι στην παγίδα θανάτου όλο και περισσότεροι νέοι»

Η τραγική ιστορία μιας 16χρονης που δεν κατάφερε να κρατηθεί στη ζωή μετά τη χρήση ενός φονικού κοκτέιλ ουσιών αποτελεί, κατά τους ειδικούς, ένα «καμπανάκι» για τα σκοτεινά μονοπάτια των ναρκωτικών και αποδεικνύει ότι ολοένα και περισσότεροι νέοι πέφτουν σε αυτή την παγίδα θανάτου.

Σύμφωνα, μάλιστα, με αστυνομικές πηγές, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ότι ο ηλικιακός μέσος όρος έναρξης χρήσης ναρκωτικών στην Ελλάδα έχει κατέβει στα 13-14 έτη, ανεξαρτήτως οικονομικής επιφάνειας και κοινωνικής προέλευσης, ενώ την τελευταία δεκαετία έχουν χάσει τη ζωή τους από τη χρήση ναρκωτικών ουσιών έξι ανήλικοι.

Εν τω μεταξύ, αυξητική τάση καταγράφεται στα στοιχεία του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕΘΕΑ). Όπως επισημαίνει το ΚΕΘΕΑ, γίνεται στόχευση σε εφήβους που κάνουν χρήση ουσιών, με ειδικά προγράμματα, προσαρμοσμένα στις ανάγκες της ηλικίας τους, και οι υπηρεσίες που παρέχονται παρεμβαίνουν τόσο στα αρχικά στάδια του πειραματισμού τους με τις ουσίες όσο και στη φάση όπου η χρήση γίνεται πιο συστηματικά ή έχει εξελιχθεί πια σε εξάρτηση.

Ο Γιώργος Νικολαΐδης, διευθυντής του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού, επισημαίνει πως είναι γνωστό εδώ και χρόνια το γεγονός ότι κατεβαίνει η ηλικία της ουσιοεξάρτησης. Επίσης, συμπληρώνει, «το προφίλ της εξάρτησης σε νεότερα άτομα –στους εφήβους– έχει αλλάξει σε σύγκριση με 40 χρόνια πριν. Παλιά ήταν διαφορετικό το προφίλ των ατόμων που έμπλεκαν με τα οπιοειδή, όπως η ηρωίνη, ή αυτών που έκαναν χρήση κοκαΐνης. Τώρα πια υπάρχει ένα προφίλ πολυεξάρτησης, που τα παιδιά από πιο μικρές ηλικίες δοκιμάζουν διαφόρων ειδών ουσίες και αυτό ενέχει ακόμα περισσότερους κινδύνους».

Σύμφωνα με τον ίδιο, πρέπει να τονιστεί και η αυξημένη διαθεσιμότητα των ουσιών. «Πλέον είναι παντού και το κόστος για έναν έφηβο είναι πιο προσιτό», αναφέρει χαρακτηριστικά και συμπληρώνει: «Στα δικά μου χρόνια, προ 30 ετών, για να κάνει ένας άνθρωπος χρήση κοκαΐνης έπρεπε να ήταν πολύ πλούσιος, τώρα είναι πιο προσιτή. Το ίδιο ισχύει και για τις λοιπές ουσίες, ενώ τα τελευταία 10-15 χρόνια καταγράφεται εκρηκτική αύξηση στην εμπορία και στη χρήση διαφόρων συνθετικών παραισθησιογόνων ουσιών, τα οποία δεν είναι εύκολο να τα ανιχνεύσεις».

Από την πλευρά του, ο Γεράσιμος Παπαναστασάτος, κοινωνιολόγος – εγκληματολόγος και επικεφαλής του Τομέα Έρευνας του ΚΕΘΕΑ, τονίζει πως το ζήτημα είναι ότι οι έφηβοι, πειραματιζόμενοι, χρησιμοποιούν διάφορες ουσίες, ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται. «Δε γνωρίζουν τι χρησιμοποιούν και ακριβώς επειδή δε χρησιμοποιούν μία ουσία, αλλά πειραματίζονται με διάφορες, είναι δυνατόν να διαμορφωθούν συνέργειες, οι οποίες δυστυχώς μπορεί να έχουν μοιραία εξέλιξη, όπως συνέβη με τη 16χρονη».

Ταυτόχρονα, ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι, ανάμεσα στο γενικό σύνολο των χρηστών, τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση έχουν ολοκληρώσει τέσσερα στα δέκα άτομα και μόλις το ένα πέμπτο (19,4%) συνεχίζει ή έχει ολοκληρώσει και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Σε ό,τι αφορά στο κοινωνικό προφίλ των παιδιών που κάνουν χρήση ουσιών, η πρόεδρος των Κέντρων Πρόληψης Εξαρτήσεων και Προαγωγής Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Δήμου Αθηναίων «Αθήνα Υγεία» Φωτεινή Λεομπίλλα υπογραμμίζει πως διαχρονικά δε φαίνεται να υπάρχει ταξικότητα: «Το να πειραματιστεί και να εθιστεί κάποιος στη συνέχεια είναι πολυπαραγοντικό και θεωρώ ότι περισσότερο ευθύνονται οι σχέσεις μέσα στην οικογένεια και το περιβάλλον με το οποίο έρχεται σε επαφή ο κάθε άνθρωπος, το κάθε παιδί. Επιστημονικά δεν υπάρχει συγκεκριμένο προφίλ».

Σύμφωνα με την ίδια, για να επιχειρήσουμε να συνθέσουμε το προφίλ του εκάστοτε ανήλικου χρήστη, πρέπει πρωτίστως να εστιάσουμε στην ποιότητα των σχέσεων με τους γονείς και το σχολικό περιβάλλον. «Εκεί είναι το μυστικό και θέλει πολλή δουλειά. Εμείς προσπαθούμε με τα Κέντρα Πρόληψης να κάνουμε τέτοιες παρεμβάσεις, ώστε να ενδυναμώσουμε τους εφήβους, να ενδυναμώσουμε τους γονείς στον γονεϊκό τους ρόλο και να χτίσουμε παράγοντες ανθεκτικότητας προκειμένου τα παιδιά να μπορούν λίγο πιο εύκολα να πουν τα «όχι» που απαιτούνται σε τέτοιες περιπτώσεις».

[Πηγή: ΤΑ ΝΕΑ, 27/11/2023 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Συζητήστε στην τάξη τα ανησυχητικά στοιχεία που περιγράφονται στο κείμενο σχετικά με τη χρήση ναρκωτικών από νέους.
2. Εντοπίστε στο κείμενο τις ενέργειες των φορέων για την αντιμετώπιση της μάστιγας των ναρκωτικών.
3. Σε ομάδες φτιάξτε μια αφίσα και ένα συνοδευτικό κείμενο, για να ενημερώσετε άτομα της ηλικίας σας σχετικά με τη χρήση ουσιών και τα «όχι» που είναι ωφέλιμο να πουν.

Κείμενο 9

«Bullying - Ενδοσχολική βία - Εκφοβισμός»

Αναζητήστε: [BULLYING-ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ-ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ] για να παρακολουθήσετε την ενημέρωση με θέμα «Bullying-Ενδοσχολική βία - Εκφοβισμός» και να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Πώς περιγράφεται ο σχολικός εκφοβισμός;
2. Ποιες είναι οι πιο συνηθισμένες εκδηλώσεις ενδοσχολικής βίας;
3. Ποιες ενδείξεις είναι πιθανό να υποδηλώνουν ότι ένα παιδί έχει πέσει θύμα σχολικού εκφοβισμού;
4. Εργαζόμενοι/-ες ατομικά, σε ζεύγη ή σε μικρές ομάδες, επιλέξτε τη δραστηριότητα με την οποία θα ασχοληθείτε από τον παρακάτω πίνακα. Λαμβάνοντας υπόψη τον ρόλο που θα επιλέξετε, το κοινό στο οποίο απευθύνεστε και τη μορφή του κειμένου, να χρησιμοποιήσετε κατάλληλο λεξιλόγιο και ύφος, να οργανώσετε το κείμενό σας σωστά και να παρουσιάσετε το θέμα, ώστε να συμπεριλάβετε τις απαραίτητες πληροφορίες που ζητούνται.

Γλωσσάρι -
Νέοι

ΡΟΛΟΣ	ΚΟΙΝΟ	ΜΟΡΦΗ	ΘΕΜΑ
Δημοσιογράφος	Αναγνώστες/-στριες	Άρθρο σε εφημερίδα	«Η σοβαρότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι νέοι σήμερα»
Δημοσιογράφος	Ακροατές/-τριες	Podcast (ηχητικό αρχείο διάρκειας 5 λεπτών)	«Παράγοντες δημιουργίας προβλημάτων σε όσους/όσες διανύουν την εφηβική ηλικία»
Μαθητές/-τριες σε ρόλο «δημοσιογράφων» και «Υπουργών Παιδείας και Υγείας»	Μέλη της εκπαιδευτικής και τοπικής κοινότητας (σε σχολική εκδήλωση για τα προβλήματα των νέων).	Δραματοποίηση συνέντευξης (με προετοιμασία 5-7 ερωτήσεων)	«Συνέντευξη με τους/τις Υπουργούς Παιδείας και Υγείας για κάποιο επίκαιρο θέμα που σχετίζεται με τα προβλήματα των νέων (π.χ. σχολικός εκφοβισμός, ναρκωτικά)»
Μη κερδοσκοπικός οργανισμός	Τοπική κοινωνία	Αφίσα (έντυπη/ψηφιακή/διαδραστική) ή φυλλάδιο (ψηφιακό)	«Προτάσεις σε εφήβους και γονείς για την από κοινού αντιμετώπιση προβλημάτων»

Δ. Συζητώντας για τη γλώσσα

Κείμενο 10 «Πώς μιλούν σήμερα οι νέοι»

Γλώσσα νέων -
Άσκηση Σ-Λ

«Αυτό που προκύπτει με σιγουριά, όταν κάποιος προσεγγίζει τη γλώσσα των νέων, είναι ότι πράγματι το μέσο είναι το μήνυμα», λέει η φιλόλογος Παρασκευή Τραγάκη. «Το κινητό και τα social media με τα οποία επικοινωνούν σήμερα οι νέοι διαμορφώνουν σε μεγάλο ποσοστό τον γλωσσικό τους κώδικα. Συντομογραφίες, τα λεγόμενα greeklish, η χρήση συμβόλων και ο συνδυασμός αγγλικών λέξεων με ελληνικές καταλήξεις κυριαρχούν στην επικοινωνία μεταξύ τους. Ακόμη και τα περίφημα greeklish, όμως, τελικά έχουν ξεπεραστεί και τη θέση τους παίρνει μια πιο πολυτροπική μέθοδος επικοινωνίας που μπλέκει όχι μόνο γλωσσικά σύμβολα αλλά και σύμβολα από άλλους κώδικες, όπως ο μαθηματικός κώδικας, η γλώσσα της πληροφορικής κ.ά.», συνεχίζει η κυρία Τραγάκη. «Το ερώτημα βέβαια είναι αν τα παραπάνω αποτελούν έκφραση και δημιουργικότητα ή αλλοίωση της γλώσσας μας, και αυτό μένει να απαντηθεί», συνεχίζει χαρακτηριστικά.

Κατά τον Γιώργο Μικρό, καθηγητή Υπολογιστικής και Ποσοτικής Γλωσσολογίας στο ΕΚΠΑ, η μη αλλαγή είναι... θάνατος. Η γλωσσική αλλαγή είναι ένα από τα πιο

θεμελιώδη χαρακτηριστικά των ανθρώπινων γλωσσών. Για την ακρίβεια, είναι ένας από τους σημαντικότερους δείκτες «υγείας» ενός γλωσσικού συστήματος, καθώς, όταν ένας γλωσσικός κώδικας σταματάει να αλλάζει, γνωρίζουμε ότι πλέον πλησιάζει ο γλωσσικός του «θάνατος», δηλαδή η εξαφάνισή του.

Για τους νέους, η καινοτομία στη γλώσσα είναι πράξη κοινωνικής ταυτότητας και ταυτόχρονα ατομικός προσδιορισμός. Και φυσικά η διαφορετικότητα και η αποστασιοποίηση από την εκάστοτε γλωσσική νόρμα γίνονται αντιληπτές από τους μεγαλύτερους σε ηλικία ως παραφθορά και κατάπτωση. Και επειδή ο κύκλος αυτός επαναλαμβάνεται από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα, αν ακούσετε το παιδί σας ή το εγγονάκι σας να λέει λέξεις που δεν τις καταλαβαίνετε, μην πανικοβληθείτε! Εκείνη τη στιγμή γίνεστε μάρτυρας μιας ζωντανής διαδικασίας αναμόρφωσης και μετεξέλιξης του γλωσσικού συστήματος. Είναι η ίδια διαδικασία που μετέτρεψε τη γλώσσα του Αριστοτέλη και του Πλάτωνα στη γλώσσα του Σεφέρη και του Ελύτη.

Κατά τον Γιώργο Ξυδόπουλο, καθηγητή Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών, οι νέοι είναι φορείς ανανέωσης. Οι νέοι άνθρωποι σήμερα, λένε, «πάσχουν από λεξιπενία» ή «δε διαθέτουν γλωσσικό αισθητήριο» στη μητρική τους γλώσσα και πολλοί γονείς, εκπαιδευτικοί κ.λπ. ανησυχούν για τα επακόλουθα στη γλωσσική διαμόρφωση και την περαιτέρω ακαδημαϊκή πορεία των παιδιών τους. Άλλοι συχνά ενοχοποιούν τους νέους για τη «γλωσσική παρακμή των ελληνικών» λόγω του «άκομψου και ακατανόητου» λεξιλογίου τους, αλλά και του ότι γράφουν με γκρίκλις και όχι με την καθιερωμένη ελληνική ορθογραφία. Στην πραγματικότητα, οι νέοι άνθρωποι σήμερα χρησιμοποιούν τη γλώσσα ανάλογα με εμάς στην ηλικία τους. Χάρη στη νεότητά τους υιοθετούν με ευκολία και ταχύτητα κάθε νέα γλωσσική έκφραση και επικοινωνούν μεταξύ τους με ιδιαίτερο τρόπο κι έτσι δεν τους καταλαβαίνουν οι μεγαλύτεροι, ιδίως οι γονείς τους· άλλωστε, ως έφηβοι, βρίσκονται σε συνεχή ιδεολογική σύγκρουση και αντιπαράθεση μαζί τους.

Η διαφορά από τη δική μας εφηβική εποχή είναι ότι το είδος, το πλήθος και η ταχύτητα των ερεθισμάτων έχουν αυξηθεί ραγδαία σε έναν απέραντο ψηφιακό κόσμο που δεν υπήρχε τότε. Συνεπώς, το νεανικό λεξιλόγιο εμπλουτίζεται με πληθώρα νέων γλωσσικών εκφράσεων, κυρίως αγγλικής προέλευσης, μέσω της μουσικής, της μόδας, του gaming, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, του Ίντερνετ, του youtube κ.λπ. Αντίθετα με ό,τι πιστεύουμε και παρά τις ανησυχίες μας, οι νέοι άνθρωποι αποτελούν φορείς εμπλουτισμού και ανανέωσης του λεξικού αποθέματος της γλώσσας μας.

Οφείλουμε να τους σεβαστούμε ως ισότιμους χρήστες της γλώσσας. Το σχολείο οφείλει να εντάξει στο γλωσσικό μάθημα τον αστείρευτο πλούτο της γλώσσας τους δίπλα στα λογοτεχνικά κείμενα και τις υπόλοιπες γλωσσικές χρήσεις.

[Πηγή: *in gr*, 21/12/2022 (διασκευασμένο απόσπασμα)]

Δραστηριότητες

1. Εντόπισε στο κείμενο παραδείγματα του κώδικα των νέων.
2. Υπόθεσε ότι ενημερώνεις έναν/μια συμμαθητή/-τριά σου συνοπτικά για το περιεχόμενο του κειμένου. Προσπάθησε να διατυπώσεις τα βασικά σημεία του, χρησιμοποιώντας όσο το δυνατόν περισσότερες λέξεις από τη γλώσσα που χρησιμοποιείς στην καθημερινότητά σου.
3. Συζήτησε με τους/τις συμμαθητές/-τριές σου τους λόγους που σας ωθούν να διαφοροποιείστε γλωσσικά από τους μεγαλύτερους.
4. Εργαστείτε σε ομάδες και συνθέστε ένα γλωσσάρι με βασικούς όρους που χρησιμοποιεί η νεολαία σήμερα. Κάθε μέλος, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά του, μπορεί να αναλάβει άλλον ρόλο: κάποιιοι/-ες να αναζητήσουν όρους σε διάφορες πηγές (κείμενα στο διαδίκτυο, σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.) ή να δημιουργήσουν μικρό ερωτηματολόγιο, απευθυνόμενο σε συμμαθητές/-τριες. Κάποια μέλη θα αναλάβουν την απόδοση των όρων αυτών, ενώ άλλα το δημιουργικό στήσιμο του γλωσσαρίου. Αναρτήστε το στην ηλεκτρονική τάξη.

Παιχνίδια -
Πρόσληψη
Εικόνας

Εκπαιδευτικό
παιχνίδι - Παζλ

Αναστοχασμός - «Δελτίο εξόδου»

Στην αρχή της ενότητας έφτιαξες έναν νοητικό χάρτη με σύγχρονα προβλήματα των νέων. Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα, ήρθε η ώρα να αναστοχαστείς δημιουργικά.

► *Τι έμαθες για τα προβλήματα των νέων;*

- Γράψε σε ένα χαρτί μία μόνο λέξη σχετική με την ενότητα και παράδωσέ το στον/στην εκπαιδευτικό σου. (Εναλλακτικά, ο/η εκπαιδευτικός περνά από τα θρανία με ένα κουτάκι -σαν κάλλη- και οι μαθητές/-τριες ρίχνουν μέσα τα χαρτάκια τους). Διαβάζονται στην τάξη ενδεικτικά 2-3 από αυτές με τυχαία επιλογή ως ανακεφαλαίωση - κλείσιμο της Ενότητας.

ή

- Σημείωσε τη σκέψη σου, γραπτά, με μία εικόνα ή ένα ηχητικό αρχείο, κολάζ κ.ά., σε ψηφιακό συνεργατικό περιβάλλον της τάξης (e-me, eclass ή άλλο).

Τώρα που ολοκλήρωσες την Ενότητα μπορείς να επιστρέψεις στην αρχή της («Δελτίο Εισόδου») και να επαληθεύσεις τι έμαθες, σημειώνοντας το αντίστοιχο κουτάκι και συζητώντας όποιες τυχόν απορίες υπάρχουν ακόμα με τον/την εκπαιδευτικό σου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βαλιαντή, Σ. & Νεοφύτου, Λ. (2017).** *Διαφοροποιημένη διδασκαλία*. Αθήνα: Πεδίο.
- Γούτσος, Δ. (2020).** *Γλώσσα. Κείμενο, ποικιλία, σύστημα* (2η έκδοση). Αθήνα: Κριτική.
- Γούτσος, Δ. (2012).** Αφήγηση. Γλωσσάρι γλωσσολογικών όρων που χρησιμοποιούνται στα σχολικά εγχειρίδια. *Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα* (Νέα Ελληνικά). Ανακτήθηκε από greek-language.gr.
- Κανάκης, Κ. (2002)** (2η έκδοση). *Πραγματολογία και γνωστική σημασιολογία. Συλλογή κειμένων* (στην αγγλική). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας.
- Κλαίρης, Χ. & Μπαμπινιώτης, Γ.** (σε συνεργασία με Αμ. Μόζερ, Αικ. Μπακάκου-Ορφανού, Στ. Σκοπετέα) **(2005).** *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική-Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κουτσογιάννης, Δ., Παυλίδου, Μ. & Χαλσιάνη, Ι. (2012).** *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσ/νίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Μιχάλης, Α. (2019).** Γραμματική της παραγράφου: άξονας της κειμενικής γραμματικής ή κενή περιχομένου έννοια της παραδοσιακής διδασκαλίας; *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 39, 671-687. Ανακτήθηκε από [ins web auth gr](http://ins.web.auth.gr).
- Μιχάλης, Α. (2020).** *Γλωσσική Διδασκαλία και Πρακτικές Γραμματισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπιλιούρη, Χ. (2008).** *Ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης και η διαμόρφωση της ταυτότητας του χρήστη* (διπλωματική εργασία). Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Σαββέλη, Α. (2018).** Η συμβολή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη διδακτική της Λογοτεχνίας στη Μέση Εκπαίδευση (μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Χαραλαμπόπουλος, Α. & Χατζησαββίδης, Σ. (1997).** *Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.
- Χατζησαββίδης, Σ. & Χατζησαββίδου Α. (2014).** *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου*. ΙΤΥΕ ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.
- Tomlinson, C.-A. (2014).** *Πώς να διαφοροποιήσουμε τη διδασκαλία σε τάξεις μεικτής ικανότητας* (Ε. Κορρέ, επιμ., μτφρ). Αθήνα: Γρηγόρης.
- Wilson, S. M. & Peterson, P. L. (2006).** *Theories of learning and teaching: what do they mean for educators?* Washington, DC: National Education Association.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

